KENDİ BELGELERİYLE

RUS DEVRİMİNDE ANARŞİSTLER

Hazırlayan

Paul Avrich

METİS YAYINLARI

RUS DEVRİMİNDE ANARŞİSTLER

METİS YAYINLARI
Başmusahip Sokak 3/2, Cağaloğlu / İstanbul

RUS DEVRİMİNDE ANARŞİSTLER
Özgün adı: Anarchists in the Russian Revolution
İlk İngilizce Basımı:
Documents of Revolution Dizisi
(Genel Yönetmeni: Heinz Lubatz)
Cornell University Press, New York, 1973
(1973'te, ölümünün ellinci yılında
Peter Kropotkin'in anısına yayımlanmıştır)

© Türkçe Yayım Hakları Metis Yayınları'na aittir
Birinci Basım: Ekim 1992

Yayına Hazırlayanlar:
Bülent Somay, Semih Sökmen

ISBN 975-7650-87-0

Dizgi: Metis Yayıncılık Ltd.
Baskı: Yaylacık Matbaası, Cilt: Nurettin Mücellithanesi

KENDİ BELGELERİYLE

RUS DEVRİMİNDE ANARŞİSTLER

Hazırlayan:
PAUL AVRICH

Çeviren:
CELAL KANAT

METİS YAYINLARI

Metis Yayınları

SOSYALİZM TEORİ VE TARİH DİZİSİ

Sovyet Rusya Tarihi
BOLŞEVİK DEVRİMİ I
E.H.Carr

RUSYA'DA DEVLET KAPİTALİZMİ
Tony Cliff

DÜŞÜNEN SAZLIK
1917'den Günümüze Sovyet Devleti ve Entelektüeller
Boris Kagarlitski

Kendi Belgeleriyle
RUS DEVRİMİNDE ANARŞİSTLER
Hazırlayan: Paul Avrich

Kendi Belgeleriyle
RUS DEVRİMİNDE MENŞEVİKLER
Hazırlayan: Abraham Ascher

SSCB'DE DEVLET VE SINIF
Mandel, Arato, Sweezy, Castoriadis,
Ticktin ve diğerleri
(yayımlanacak)

Sovyet Rusya Tarihi
BOLŞEVİK DEVRİMİ II
"Ekonomik Düzen"
E.H. Carr
(yayımlanacak)

Sovyet Rusya Tarihi
BOLŞEVİK DEVRİMİ III
"Sovyet Rusya ve Dünya"
E.H. Carr
(yayımlanacak)

Sunuş

"Atlar kaçtıktan sonra ahır kapısını kapatmak" diye bir İngiliz halk deyişi vardır. 1992 yılında Sovyet Devrimi tarihi hakkında incelemeler yapmak da biraz bu deyişin kapsamına giriyor. Atlar kaçtı; neyi korumaya çalışıyoruz öyleyse? Herhalde korunmaya çalışılan, son iki yüzyıla damgasını vuran, kuşaklar boyu dünyanın hemen bütün ülkelerindeki devrimci akım ve atılımlara yön veren bir düşüncenin, Marksizmin de atlarla birlikte kaçmamış olduğu umududur.

Bu umudu yaşatmak için yapılması gereken, Marksizmin ilk kez somut bir toplumsal sistem olarak cisimleştiği (ya da cisimleştiğinin sanıldığı) Sovyet Devrimini, bugün yazılmakta olan tarihin ışığında yeniden ele almaktır. Geçtiğimiz, geride bıraktığımızı sandığımız yolu şimdi bir kez de geriye doğru geçmek, başa, kaynağa dönmek zorundayız. Kestirme kabuller, tartışmasız inançlar, artık "şüpheci, inançsız küçük burjuva aydınların" itirazlarıyla değil, somut dünyada, bugünün tarihinde dayanaklarını yitiriyor, "tarih" oluyorlar. Şimdi tarihi yeniden gözden geçirme zamanıdır.

Eskiden (çok değil, üç-beş sene öncesine kadar) Sovyet Devrimi tarihi "resmi" tarihti. Nasıl ki Türkiye Cumhuriyeti tarihini Kemalistler, İngiltere tarihini Tudorlar, Amerika tarihini de "beyaz adam" yazdıysa, Sovyet Devrimi tarihini de Bolşevikler ve onların izleyicileri yazdı. Dünyanın geri kalan yerlerindeki sosyalistler Sovyet Devrimini, Sovyet vatandaşları kadar, belki onlardan da büyük bir hevesle bu resmi tarihten öğrendiler. Şimdi bu resmi tarih, gayrı-resmi tarih haline geliyor, bugüne kadar öğrenme, araştırma, merak etme zahmetine katlanmadığımız

gayrı-resmi Sovyet Devrimi tarihlerinin yanında yerini alıyor. Yeltsinci resmi tarih yazarları maaşlarını haketmek için sayfalar, ciltler doldurmaya başladılar bile. Eğer bu yeni "resmi tarih"e itibar etmeyeceksek, Sovyet Devrimi'nin tüm gayrı-resmi tarihlerini, bugüne kadar merak bile etmediğimiz tarihleri de öğrenmek zorundayız. Çünkü en azından şunu öğrendik: Tarih resmi otoritenin yazdırdığı ders kitaplarında değil, tarihsel an ve süreçlerin çok veçheli kavranmasında yatar.

Anarşistler ve Menşevikler, 1917-1921 arasındaki devrim sürecinde Bolşeviklere karşı yenik düştüler. Bu devrim sürecini onların nasıl gördüğü, nasıl yaşadığı, sonraki kuşaklar için çoğunlukla bir sır olarak kaldı. Tarih galiplerin tarihiydi çünkü. 1987'nin mağluplarına hakkını vermek için, geriye dönerek 1917'nin mağluplarına da haklarını vermemiz gerek. Martov'a, Dan'a, Emma Goldman'a, Kropotkin'e, Volin'e geri dönmek, onların Sovyet Devrimi'nde nasıl ve neden yer aldıklarını, kaderlerini Bolşeviklerden ne zaman ve hangi nedenle ayırdıklarını öğrenmek zorundayız. Ancak o zaman 1987'nin mağluplarının da neden ve ne zaman, hangi süreçte yenildiklerini anlamamız, onlara da haklarını gerçekten teslim etmemiz mümkün olacak.

Bu iki kitabın, *Rus Devriminde Anarşistler* ve *Rus Devriminde Menşevikler*'in *Sosyalizm: Teori ve Tarih* dizisi içinde yayımlanmasının ardında bu niyet yatıyor. *Anarşistler*, zaten büyük ölçüde Rus damgasını taşıyan anarşist düşüncenin, Rusya'daki devrim süreci içindeki gelişimini, değişimini ve eylemlerini tanıtan belgeleri kapsıyor. Sovyet Devriminin "devrim"den "düzen"e evrimi içinde, başta devrimin asli güçlerinden biri olan Rus Anarşistlerinin içine düştükleri çelişki ve açmazları sergilemeyi amaçlıyor. Kuşkusuz bu derleme Rus Anarşizmi tarihinin ancak bir özeti olabilir. Yine de devrimin ateşli savunucuları olan Anarşistlerin bu belgeleri, okura, Sovyet Devrimini daha iyi tanımak için yeni ve radikal bir bakış açısının ipuçlarını sunuyor.

Bülent Somay
Metis Yayınları, 1992

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ, *11*

ŞUBAT DEVRİMİ

1 Önümüzdeki Devrim, **VOLİN** (**V. M. EIHENBAUM**), 23 Mart 1917, *35*
2 Özgürlüğe Bir Selam, **YUDA ROŞÇİN**, Mayıs 1917, *38*
3 Niçin Bir Anarşistim, **N. PETROV**, 23 Ekim 1917, *40*
4 Çağrı (şiir), Denizci **STEPAN STEPANOV**, 23 Ekim 1917, *42*

ANARŞİZMİN ÇEŞİTLİ YÖNLERİ

ATEİZM
5a Ayağa Kalkın! İ. SELİTSKİ, 12 Ekim 1917, *44*
5b Ateist Manifesto, 12 Mayıs 1919, *46*
5c Benim Tanrım (şiir), A. ZAİDNER-SADD, 7 Ocak 1920, *49*

ANTİMİLİTARİZM
6 Cevap, *Cenevre Anarşist-Komünistler Grubu*, Ağustos 1916, *51*

ANTİENTELEKTÜELİZM
7a Duyuru, 27 Ocak 1918, *56*
7b Pan-Anarşist Manifesto, 1918, *57*
7c Anarko-Fütürist Manifesto, 14 Mart 1919, *62*

BİREYCİLİK
8a Hiçbir Şey Unutulmadı ve Hiçbir Şey Öğrenilmedi, A. L. ve **V. L. GORDİN**, 22 Ekim 1917, *65*
8b Anarşist Manifesto, A. A. BOROVOY, 1918, *65*

ANARŞİST GENÇLİK
9 Yoldaşlar! Nisan 1919, *67*

EĞİTİM
10 Rusya'nın Kültürel Örgütlenmesi Üstüne Tezler, Kasım 1918, *69*

GELECEK TOPLUM
11a Özgür Komün ve Özgür Kent, N. İ. PAVLOV 16 Eylül 1918, *72*
11b Anarşist Komünizm, A. GRAÇEV 15 Eylül 1917, *75*

İŞÇİ DENETİMİ

12 Petrograd Anarko-Sendikalist Propaganda Birliği'nin Bildirisi, 4 Haziran 1917, *81*
13 Sendikalar ve Fabrika Komiteleri Üstüne, G. P. MAKSİMOV 11 Ağustos 1917, *85*
14 Sendikalizm Üstüne Bir Not, A. A. KARELİN 28 Kasım 1917, *87*
15 İşçiye, Ya. MASALSKI 19 Aralık 1917, *89*

TOPLUMSAL DEVRİM

16 Durnovo Daçası, 9 Haziran 1917, *95*
17 O Ana Doğru, I.S. BLEIKHMAN 9 Eylül 1917, *97*
18 İktidar Krizi, A.M. SHAPIRO 8 Eylül 1917, *101*
19 İki Anarşist Konuşma, 10 Eylül ve 19 Ekim 1917, *102*
20 Marksizm ve Devrim, GREGORİ RAYVA 29 Eylül 1917, *103*
21 Devrimci Açmaz, 22 Ekim 1917, *105*
22 Bundan Sonra Ne Olacak? E.Z. DOLİNİN 2 Ekim 1917, *106*
23 Hedef Bu mu? 20 Ekim 1917, *108*
24 Kahrolsun Sözcükler! ANNA VLADİMİROVA 29 Eylül 1917, *110*

EKİM AYAKLANMASI

25 İki Başyazı, 3 ve 6 Kasım 1917, *112*
26 Parti Körlüğü, N.İ. PAVLOV 18 Kasım 1917, *113*
27 Kurucu Meclis Üstüne Konuşma, 10 Ekim 1917, *116*
28 Bolşevikler ve Kurucu Meclis, I.S. BLEIKHMAN 28 Kasım 1917, *116*
29 İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri, G.P. MAKSİMOV 22 Aralık 1917, *119*
30 Halk, VOLİN 26 Şubat 1918, *123*

İÇ SAVAŞ

31 'Sovyet Anarşistleri' BILL SHATOV VE YUDA ROŞÇİN 1920, *127*
32 Zorla El Koyma Üstüne Bildiri, 11 Mart 1918, *130*
33 Anarşistlere Baskınlar, Nisan 1918, *131*
34 İnsanlar Ayağa Kalkın! İki Duyuru, 14 ve 24 Temmuz 1918, *132*

35 Dinamit Dönemi (şarkı), 1918, *134*
36 Anarşistlere (şiir), VICTOR TRIUK 5 Mart 1918, *134*
37 Üç Önerge, Ağustos-Eylül 1918, *136*
38 Devlet ve Devlet Sosyalistleri, A. SOKOLOV 14 Temmuz 1918, *140*
39 Devrimin Yolları, M. SERGVEN 16 Eylül 1918, *142*
40 Kızıl Ordu, Nisan 1919, *146*

MAHNO

41 Manifesto, 1918, *149*
42 Tarım Komünleri, NESTOR MAHNO 1918, *149*
43 Ukrayna'nın Tüm Köylü ve İşçilerine, 7 Şubat 1920, *154*
44 Mahnocular Kimlerdir ve Ne İçin Savaşıyorlar? 27 Nisan 1920, *156*
45 Dur! Oku! Düşün! Haziran 1920, *158*

HAPİSTEKİ ANARŞİSTLER

46 Hapisten Bir Mektup, P. MOGİLA Nisan 1919, *160*
47 Çeka Hücresinde Bir Gün, G.P. MAKSİMOV İlkbahar 1919, *163*
48 Lenin'e İki Mektup, PYOTR KROPOTKİN 4 Mart ve 21 Aralık 1920, *168*
49 Batı İşçilerine Mesaj, PYOTR KROPOTKİN 10 Haziran 1920, *173*

KRONŞTAT

50 *Petropavlovsk* Önergesi, 28 Şubat 1921, *179*
51 Ne İçin Savaşıyoruz, 8 Mart 1921, *182*
52 Otoritenin Olduğu Yerde Özgürlük Yoktur, Mart 1921, *184*
53 Bolşevik Mit, ALEKSANDR BERKMAN Mart ve Eylül 1921, *187*
54 Rusya'daki Düşkırıklığım, EMMA GOLDMAN 1922, *189*

BİBLİYOGRAFİK NOT, *191*

KRONOLOJİ, *194*

DİZİN, *197*

Pierre-Joseph Proudhon'u (1809-65) mülkiyet kavramına saldırırken gösteren 1848 tarihli karikatür. Rus anarşistleri merkezileşmeye ve politikacılara karşı duydukları güvensizlikte ve kendi işçi denetimi kavramlarını geliştirmelerinde önemli ölçüde Proudhon'dan etkilenmişlerdir.

Giriş

Baskı ya da sömürünün olmadığı, devletsiz bir toplum görüşü eski zamanlara dek uzanmakla birlikte, anarşizmin eylem içinde en önemli hareket anları, çağımızda, Rus Devrimi ile İspanya İç Savaşı sırasında yer aldı. 1917 Devrimi anarşistlerin kendi teorilerini geniş bir ölçekte pratiğe uygulama çabalarının ilk vesilesi oldu. Onlar "doğrudan eylem" —kamulaştırma, işçi denetimi, gerilla savaşı, özgür komünler— yoluyla, özgürlükçü doğrultuda yeni bir toplum kurmaya ve kendi devletsiz toplum görüşlerini bir gerçeklik yapmaya çabaladılar.

Anarşist hareket, geniş teori ve pratiklerinin en açık şekilde Rus Devrimi sırasında ortaya çıktığı, şaşırtıcı ve zaman zaman da çelişkili bir gruplar ve bireyler çeşitliliğini —komünistler ve Sendikalistler, pasifistler ve teröristler, idealistler ve maceracılar— kapsıyordu. Sonuçta trajik de olsa, tarihinin bu en dikkate değer anı sırasında hareketin ruhunu kavramak bu kitabın amacını oluşturuyor. Makale ve manifestolarıyla, söylev ve önergeleriyle, mektup ve günlükleriyle, şiir ve şarkılarıyla, anarşistlerin Devrim'deki ve İç Savaş'taki öyküsünü katılanların kendileri, kendi sözleriyle anlatıyorlar. Kitapta hiçbir ikincil malzeme kullanılmadı. Bunları anarşist düşünce ve eylemin doğasını doğrudan aktaran ve bu yüzden de hareketin canlı bir kaydı olan birincil kaynaklardan çıkardım. En ünlü kişilikler —Kropotkin ve Mahno, Maksimov ve Gordin, Shapiro ve Volin— bu derlemede kuşkusuz iyi bir şekilde temsil edildiler. Ama tabandaki hareket hakkında bir fikir verebilmek için, sıradan insanlarla —öğrenci ve entelektüellerin yanı sıra işçi ve köylülerle— ilgili belgeleri de geniş biçimde örneklemeye çalıştım. Her bir seçimden ya da ilintili seçimler grubundan önce bunları kendi tarihsel bağlamlarına oturtan ve muğlak referansları açıklayan kısa bir giriş notu bulunmaktadır. Bununla birlikte, başta, bir bütün olarak hareketin görünümünü vermek için genel bir giriş gerekmektedir.

ŞUBAT DEVRİMİ

"Yıkma dürtüsü de yaratıcı bir dürtüdür." Rus anarşizminin babası olan Mihail Bakunin bu ünlü sözleri 1842'de yazdı; takipçileri de, bundan böyle, çarlık düzenini yıkacak ve devletsizlik binyılını başlatacak bir toplumsal devrimin özlemini çektiler. 1917 Şubatı'nda, uzun zamandır beslenen bu düş, sonunda gerçekleşecek gibi görünüyordu. Petrograd'da ayaklanma patladığı ve monarşi yerle bir olduğu zaman, bunu anarşistler, Bakunin'in yaklaşık 75 yıl önce öngördüğü (Belge 1, 2) kendiliğindenci altüst oluş olarak hararetle karşıladılar. Temelde kendiliğinden bir olay olup, ne örgütlü olan, ne de herhangi bir politik grup tarafından yönetilen bu ayaklanmada yalnızca küçük bir rol oynamakla birlikte, otoritenin tam olarak çökmesi anarşistleri, altın çağın gelmiş olduğuna inandırdı; böylece devletten geriye kalanları ortadan kaldırmak, toprağı ve fabrikaları sıradan insanlara devretmek görevine atıldılar.

Sonraki haftalarda Petrograd ve Moskova'da, çifte başkentin anarşist efsanenin kutsanmış olayı 1871 Paris Komünü'nün idealleştirilmiş imgesinin model alındığı eşitlikçi komünlere dönüştürülmesi amacıyla anarşist federasyonlar yaratıldı. Onların sloganı "Toplumsal Bir Devrimle Anarşist Komüne" idi — hükümeti ve mülkiyeti, zindanları ve kışlaları, parayı ve kârı ortadan kaldırması ve sonra da, özgür bireylerin gönüllü işbirliğine dayalı devletsiz bir toplumu kurması tasarlanan bir devrimle... "Hoşgeldin anarşi! Asalaklar, yöneticiler ve papazlar — herkesi aldatanlar— titreyin!"[1]

Devrim ivme kazandıkça, hareket hızla öteki kentlere ve kasabalara yayıldı. Çoğu yörelerde, anarşist gruplar üç kategoriye ayrılıyordu: Anarşist-Komünistler, Anarko-Sendikalistler ve Bireyci Anarşistler. Bakunin ve Kropotkin'den esinlenen Anarşist-Komünistler, her bir üyesinin gereksinimlerine göre ödüllendirileceği bir özgür topluluklar federasyonu öngörüyorlardı (Belge 17). Gelecek binyılı, tarım komünlerinin ve el sanatı kooperatiflerinin sanayi öncesi Rusyası'nı yansıtan romantik bir aynada görerek, büyük ölçekli sanayiyi ya da bürokratik işçi örgütlerini çok az yararlı sayıyorlardı. Şubat Devrimi'ni izleyen kargaşada, kendi eşitlikçi komünlerinin karargâhı olarak, bir dizi özel konutu —en önemlileri, P.P. Durnovo'nun Petrograd'daki villası ve

1. *Vol'nyi Kronştadt*, 12 Ekim 1917, s. 4.

Rus anarşizminin kökenleri: (Sağda) "Sovyetlerin Kızıl Bayrağı Altında Paris Komününü Yükseltelim" 1871'in Parisi'nde ortaya çıkan olaylar birçok anarşist için bir ideali temsil ediyordu. (Altta solda) Anarşist hareketin kurucularından Mihail Aleksandroviç Bakunin (1814-76), bütün Avrupa'da bir Prometeus kimliğiyle tanınıyordu. (Altta sağda) Bakunin gibi önde gelen takipçilerinden Pyotr Aleksiyeviç Kropotkin (1842-1921) de aristokrat kökenliydi, ancak Rus anarşizmi üstündeki etkisi daha ılımlı, daha entelektüel ve daha yapıcı oldu.

Moskova'daki eski Tüccarlar Kulübü'ydü (Anarşi Evi olarak yeniden isimlendirildi)— kamulaştırdılar (Belge 16).

Öte yandan Anarko-Sendikalistler umutlarını, gelecekteki eşitlikçi toplumun nüveleri olarak devrimin ardından birbiri peşi sıra yeşeren fabrika komitelerine bağlamışlardı. Sanayi üretimi çevresinde odaklaşan yeni bir dünyanın perspektifleri onlara hiç de itici gelmiyordu. Gerçekten, zaman zaman, makine fetişine adeta fütüristik bir bağlılık sergilediler. Anarşist-Komünistler'in, belki de daha baştan hiç var olmamış, tekrar kazanılamayacak bir çağa duydukları Slavcı özlemlerin tersine Anarko-Sendikalistler, Batılıların teknolojik ilerlemesine hayrandılar. Ancak Sendikalistler kitlesel üretime hiç eleştirisiz tapınmaya da boyun eğmediler. Bakunin ve Kropotkin'den derin bir şekilde etkilenerek, insanın merkezileşmiş bir sanayi makinesinin dişlileri arasına sıkışma tehlikesini gördüler. Onlar da çıkış yolu olarak, geriye, işçilerin kendi kaderlerinin gerçekten de efendisi olabileceği merkezileşmemiş bir işçi örgütleri toplumuna bakıyorlardı.

Sendikalistler'in dolaysız amacı, üretim üzerinde geniş bir işçi denetimi önlemi getirmekti; bununla, işe alma ve işten çıkarma, çalışma kuralları koyma ve ücretleri, iş saatlerini ve koşullarını belirleme gibi konularda fabrika komitelerinin rol oynaması kastediliyordu (Belge 11b, 12, 13). 1917 güzünde, Rus fabrikalarının büyük çoğunluğunda kimi işçi denetim biçimleri kök salmış bulunuyordu ve hatta fabrika komitelerinin kendi işverenlerini, ustabaşılarını ve teknik uzmanlarını attığı, işletmeleri kendilerinin işletmeye çalıştığı, öteki kuruluşlardaki işçi komitelerinden yakıt, hammadde ve mali yardım sağlamak için heyetler gönderdiği tek tük durumlar bile gerçekleşiyordu. Ancak işçi denetimi, en azından daha uç biçimleriyle, üretimde kesin bir olumsuz etki yaptı. Çünkü işçiler, yalnızca harap bir ulaşım sistemi ve şiddetli yakıt ve hammadde kıtlığı karşısında çalışmaları sürdürmeye çabalamakla kalmıyor, ayrıca, kendi yetersiz teknik ve yönetsel bilgileriyle, fabrikalardan attıkları mühendis ve yöneticilerin oluşturduğu açığı da pek kapatamıyorlardı. Açıklayıcı bir itiraf olarak, anarşist önder Emma Goldman, büyük bir Petrograd fabrikasının İç Savaş sırasında iyi çalışmaya devam ettiğini, "çünkü fabrikanın eski sahip ve yöneticisinin hâlâ işbaşında olduğu"nu belirtiyordu.[1]

1. Emma Goldman, *Living My Life* (2 cilt, New York, 1931), II, 791.

Yine de Sendikalistler "işçi denetimi" sloganlarıyla işçi hareketinde sayılarıyla hiç de orantılı olmayan büyük bir etki yapmaya başladılar. Özellikle fırıncılar, madenciler, yükleme-boşaltma ve posta işçileri arasında etkiliydiler ve Ekim Devrimi'nin şafağında Petrograd'da toplanan Tüm Rusya Fabrika Komiteleri Konferansı'nda önemli bir rol oynadılar. Ama merkezi bir parti aygıtını reddettikleri için, işçi sınıfını geniş bir ölçekte yönetebilecek bir konumda hiç olmadılar. Sonunda, sanayi işçilerinin fabrika komiteleri ve sendikalara duydukları bağlılıktan yararlanmak, yalnızca etkili bir parti örgütüyle değil, ayrıca Sendikalistler'in yoksun olduğu bilinçli iktidara gelme isteğiyle de donanmış olan Bolşevikler'e kaldı.

Bireyci Anarşistler, hem Anarşist-Komünistler'in bölgesel komünlerini, hem de Sendikalistler'in işçi örgütlerini reddediyorlardı. Baskı ve tahakkümden ancak örgütsüz bireylerin uzak olduğuna ve bu yüzden de ancak onların anarşizmin ideallerine bağlı kalabileceğine inanıyorlardı. Nietzsche ve Max Stirner'den yola çıkarak, benliği, kolektif varlıkların iddialarının dışına ve üstüne çıkarıyor, kimi durumlarda da belirgin bir şekilde aristokratik bir düşünme ve eylem tarzı sergiliyorlardı (Belge 8a, 8b). Anarko-Bireycilik, bohem sanatçı ve entelektüellerin küçük bir kısmını, zaman zaman da (kendi toplumsal yabancılaşmalarının anlatımını şiddette ve suç işlemekte, kendi kendini olumlamanın nihai biçimi olarak, örgütlü toplumun boğucu dokusundan en son kaçış olarak ölümde bulan) tek tük çeteleri kendine çekiyordu. Bunun tersine, Tolstoycu gruplar ise şurda burda, Hıristiyan şiddetsizliğinin İncili'ni vaazediyorlardı —sakallarından çıkardıkları bitleri bile öldürmeyi reddettikleri söyleniyordu— ve devrimci anarşistlerle çok az bağları olsa bile, anarşist hareket üzerindeki ahlaki etkileri önemliydi.

Çok fazla taraftar toplamamakla birlikte, anarşistlerin Devrim'de ve İç Savaş'ta, sayılarıyla hiç de orantılı olmayan bir etkileri oldu. Eldeki kabataslak verilerden —kuşkusuz anarşistler "parti kartları" çıkarmamışlardı ve genellikle, resmi örgütsel mekanizmadan kaçınıyorlardı— Tolstoycuları, Mahno'nun Ukrayna'daki köylü hareketini ya da içinde doğrudan yer almaksızın, hareketin etkinliklerini yakından izleyen ve düzenli anarşist literatürü okuyan binlerce sempatizanı saymazsak, hareketin doruğunda Rusya'da yaklaşık onbin etkin anarşist olduğu ortaya çıkmaktadır.

ANARŞİSTLER VE BOLŞEVİKLER

Tüm anarşist gruplar açısından Şubat Devrimi'nin uyandırdığı büyük umutlar, çok geçmeden şiddetli bir düşkırıklığına dönüştü. Monarşi devrilmişti, ancak devlet ayakta kalmıştı. Don kıyısındaki Rostov'da bir anarşist gazete, "Şubat'ta ne oldu?" diye soruyordu: "Özel olarak hiçbir şey. Kanlı Nikolay'ın yerine Kanlı Kerenski tahta çıkmıştır" (Belge 21). Anarşistler, önceki çarlık gibi, Geçici Hükümet de yıkılıp gidene dek rahat edemezlerdi. Çok geçmeden kendilerini, Rusya'da "burjuva" devletin derhal yıkılması için bastıran öteki tek radikal grupla, Bolşevikler'le, bu ideolojik karşıtlarıyla ortak bir dava içinde buldular.

Anarşistlerin Lenin'e karşı uzun zamandır beslediği yoğun düşmanlık, 1917 yılı boyunca hızla dağıldı. Lenin'in Rusya'ya dönüşünden başlayarak yaptığı bir dizi aşırı radikal açıklamadan etkilenen kimi anarşistler, Bolşevik önderin kendilerininki gibi yeni bir devrim teorisi kuşanmak üzere dar Marksizm ceketini çıkarıp attığına inanmaya başladılar (Belge 20). Örneğin Lenin'in *Nisan Tezleri*, anarşist düşünürlerin uzun zamandır beslediği bir dizi aykırı önermeyi içeriyordu: "yağmacı emperyalist" savaşın kapitalist düzene karşı devrimci bir mücadeleye dönüştürülmesi; Paris Komünü modeline göre tasarlanmış bir rejim lehine, parlamenter hükümetten vazgeçilmesi; polisin, ordunun ve bürokrasinin kaldırılması; gelirlerin eşitlik yönünde dengelenmesi.[1] Lenin'in iktidarı ele geçirme uğraşı kimilerini düşündürmekle birlikte, hiç de az sayıda olmayan anarşist, onun görüşlerini kendilerinkiyle, bir işbirliği temeli olarak hizmet etmeye yetecek ölçüde uyumlu buldular. Hâlâ beslenen kuşkular olsa bile, bunlar bir an için bir tarafa bırakıldı. Lenin'in, "Şubat'takinden bin kat daha güçlü bir parçalama ve devrim"[2] çağrısı açık seçik Bakuninci bir çandı ve kesinlikle çoğu anarşistin duymak istediği şeyin ta kendisiydi. Gerçekten, Petrograd'daki bir anarşist önder, Lenin'in, ele geçirdiği anda "devleti söndürerek", anarşizmi uygulamaya niyetli olduğuna inanıyordu.[3]

1. V.İ. Lenin, *Polnoe Sobranie Soçinenii* (5. baskı, 55 cilt, Moskova, 1958-65), XXXI, ss. 103-12.
2. A.g.y., XXXII, s. 441.
3. Bertram D. Wolfe, John Reed, *Ten Days That Shook the World*'a önsöz (New York, 1960), XXXI.

Kont Lev Nikolayeviç Tolstoy (1828-1910), Yasnaya Polyana yakınlarındaki çiftliğinde yürürken. Her ne kadar takipçileri Hıristiyan yumuşak başlılığıyla şiddete dayalı bir devrimi reddetmişlerse de, Tolstoy'un otoriterciliğe, kurumlaşmış dine, şovenliğe ve savaşa karşı çıkışı Rus anarşistlerinin saygısını toplamıştır.

Böylelikle, 1917'nin iki devrimini ayıran sekiz ay boyunca, hem anarşistler, hem de Bolşevikler çabalarını aynı hedefe, Geçici Hükümet'in yıkılmasına yönelik olarak birleştirdiler. Her iki tarafta da sakınımlılık bir ölçüde ayak diremekle birlikte, seçkin bir anarşist en yaşamsal sorunların çoğu üzerinde iki grup arasında "yetkin bir koşutluluk" olduğunu belirtiyordu.[1] Sloganları —"Kahrolsun Savaş! Kahrolsun Geçici Hükümet! Fabrikaların denetimi işçilere! Toprak köylülere!"— genellikle aynıydı ve nicedir uzlaşmazolan bu gruplar arasında, ortak amacın getirdiği belli bir *camaraderie* bile gelişmişti. Bir Marksist konuşmacı, Petrograd'da fabrika işçisi dinleyicilerine, Rus işçisinin dayanışmasını anarşistlerin bozduğunu söylediğinde, öfkeli bir dinleyici, "Yeter artık! Anarşistler bizim dostumuz!" diye bağırıyordu. Ne var ki, ikinci bir sesin de şöyle homurdandığı işitilecekti: "Tanrı bizleri böyle dostlardan korusun."[2]

Anarşistler ve Bolşevikler Geçici Hükümet'i devirme kararlılığında birleşmiş olmakla birlikte, aralarında zamanlama sorunu üzerinde uyumsuzluk ortaya çıkmıştı. 1917 bahar ve yazı boyunca, başkentteki ve Kronştadt'daki Anarşist-Komünist militanlar derhal bir ayaklanma için bastırırlarken, Petrograd Bolşevik Komitesi zamanın henüz olgunlaşmadığını, anarşistlerin vesabandaki Bolşevikler'in disiplinsizce bir çıkışının kolayca ezileceğini, bunun da partiye ve devrime onarılmaz zararlar vereceğini ileri sürüyordu. Ne var ki, Anarşist-Komünistler Bolşevikler de dahil herhangi bir politik grubun zaman kazanmasını sorun edinmeyeceklerdi. Binyıl için sabırsızlanarak, bir silahlı ayaklanma planıyla ileri atıldılar. Anarşist ajitatörler dinleyicilerine hiç zaman yitirmeksizin başkaldırmayı öneriyorlar; "Şubat Devrimi de bir parti önderliği olmadan gerçekleştiği için", politik örgütlerden yardım gerekmediğine onları inandırmaya çalışıyorlardı.[3]

Anarşistler çok beklemediler. 3 Temmuz'da askerler, Kronştadt denizcileri ve işçilerin oluşturduğu kalabalıklar Petrograd Sovyeti'nin iktidarı alması talebiyle (yine de, onlar arasındaki anarşistler otoritenin kalıntılarını sovyetlere aktarmaktan çok, devleti yıkmakla ilgileniyor-

1. Voline, *La Révolution inconnue (1917-1921)* (Paris 1947), s. 185.
2. *Novaya Jizn*, 15 Kasım 1917, s. 1.
3. Lev Troçki, *The History of the Russian Revolution* (3 cilt, I, Ann Arbor, 1957), II, s. 82.

Vladimir İlyiç Lenin, 1921'de, Kronştadt ayaklanmasının bastırılmasından kısa bir süre sonra, Komintern'in Üçüncü Kongresi'nde.

lardı), başkentte açık bir ayaklanmaya giriştiler. Ne var ki, Petrograd Sovyeti bu erken ayaklanmayı olumlamayı reddetti ve birkaç günlük münferit karışıklıklardan sonra başkaldıranlar ezildiler. 1918'deki bir anarşist konferansta konuşmacılardan birinin yaptığı gibi Temmuz Günleri'ni bir "anarşist yaratım" olarak nitelemek abartma olacaktır.[1] Ancak anarşistlerin rolü de azımsanmamalıdır. Onlar, sıradan Bolşevikler ve bağlantısız radikallerle birlikte, askerleri, denizcileri ve işçileri bu zamanından erken doğmuş başkaldırıya çeken kışkırtıcılar olarak çalışmışlardı.

EKİM DEVRİMİ

Temmuz Günleri sonrasında, Bolşevik Komite'nin korkuları kısmen gerçekleşti; parti önderleri ya tutuklandı, ya da gizlenmek zorunda kaldı. Ne var ki Bolşevikler ezilmekten çok uzaktılar. Gerçekten de Ekim'e kadar Kerenski rejimine karşı başarılı bir ayaklanmaya, anarşistlerin bir kez daha en enerjik taraftarları arasında bulunduğu bir ayaklanmaya girişecek ölçüde güçlüydüler. (25 Ekim *coup d'état*'sının mühendisliğini yapan, Bolşevik egemenliğindeki Askeri Devrimci Komite'nin en azından dört anarşist üyesi vardı.) Bakunin ve Kropotkin'in politik *coup*'lara karşı düşüncelerini gözardı eden anarşistler, bir kez ele geçirildiğinde iktidarın nasıl olsa dağılacağı ve ortadan kaldırılabileceği inancıyla, iktidarın ele geçirilmesinde yer aldılar.

Ne var ki, düşüncelerinin değişmeye başlaması için bir gün geçmesi bile gerekmedi. 26 Ekim'de, Bolşevikler yeni bir "Sovyet Hükümeti" ilan edip, özellikle kendi partilerinin üyelerinden oluşan merkezi bir Halk Komiserleri Konseyi (Sovnarkom) yarattıkları zaman, birçok anarşist, Bakunin ve Kropotkin'in, "proletarya diktatörlüğü"nün gerçekte "Sosyal Demokrat Parti'nin diktatörlüğü" anlamına geleceği yolundaki uyarılarını anımsadılar.[2] Politik iktidarın bu şekilde toplanmasının, Şubat'ta başlayan toplumsal devrimi yıkacağını ileri sürerek, derhal protestolara giriştiler. Devrimin başarısı, diyorlardı, politik ve ekonomik otoritenin merkezsizleştirilmesine bağlıdır. Sovyetler ve fabrika komiteleri, parti patronlarının ya da sözüm ona halk komiserlerinin hâkimiyetinden arınmış, merkezi olmayan birimler olarak kal-

1. *Burevestnik*, 11 Nisan 1918, s. 2.
2. *Svobodnaya Kommuna*, 2 Ekim 1917, s. 2.

malıdırlar. Eğer herhangi bir politik grup bunları baskı araçlarına çevirmeye çalışırsa, halk bir kez daha silaha sarılmaya hazır olmalıdır (Belge 25).

Petrograd'daki anarşist çevreler, "devrimin üçüncü ve son aşaması", "otorite ile özgürlük arasındaki... uzun zamandır çekişen iki toplumsal —Marksist ve anarşist— ideal arasındaki son mücadele" gibi sözlerle hemen ortalığı karıştırmaya başladılar (Belge 23). Kronştadt denizcileri arasında, eğer yeni Sovnarkom devrime ihanet etmeye kalkışırsa, Kışlık Saray'a çevrilen topun, Smolni'ye (Bolşevik hükümetin karargâhına) de çevrilebileceği yolunda olumsuz söylentiler dolaşıyordu. "Otoritenin başladığı yerde, devrim sona erer!"[1]

Anarşistlerin sıkıntıları hızla artıyordu. 2 Kasım'da yeni hükümet, her milliyetin bağımsız bir devlet kurarak, kendi kaderini tayin etme konusundaki "devredilemez hakkı"nı olumlayan Rusya Halklarının Hakları Bildirgesi'ni yayınladı. Bu, anarşistler için geri bir adımı, enternasyonalist ve devletsiz idealden bir gerilemeyi temsil ediyordu. 1918 baharında yeni bir siyasi polis, Çeka kuruldu; toprak ulusallaştırıldı; fabrika komiteleri devlet denetimindeki sendikalar ağına bağımlı kılındı — kısacası, Harkov Anarşist-Komünist Birliği'nin buruk bir tarzda betimlediği gibi, "çağımızın ülseri" olan bir "komiserokrasi" ortaya çıkmıştı.[2] Bu dönemin anonim bir anarşist kitapçığına göre, otoritenin Sovnarkom, Çeka ve Vesenka (Ekonomi Yüksek Konseyi) elinde toplanması, özgür bir Rusya için beslenen tüm umutları ortadan kaldırmıştı: "Bolşevizm günden güne ve adım adım, devlet iktidarının devredilemez niteliklere sahip olduğunu kanıtlıyor; devlet, yaftasını, 'teorisi'ni ve uşaklarını değiştirebiliyor, ama iktidar ve despotizm özünde, yeni biçimlerde ayakta kalıyor."[3]

Bir zamanlar Geçici Hükümet'in yerini alacak ideal toplum olarak akla gelen Paris Komünü, şimdi Lenin'in diktatörlüğüne anarşist bir cevap durumuna gelmişti. Sanayi işçilerine "komiserlerin sözlerini, buyruklarını ve kararnamelerini reddetmeleri" ve 1871 modelini izleyen kendi özgürlükçü komünlerini yaratmaları söyleniyordu.[4] Anarşistler, aynı zamanda Kadetler'in, Sosyalist Devrimciler'in (SD'ler) ve Menşe-

1. *Golos Truda*, 4 Kasım 1917, s. 1.
2. *Bezvlastie*, Mart 1918, s. 1.
3. *Velikii opt* (1918). 4. *Burevestnik*, 9 Nisan 1918, s. 2.

vikler'in "parlamenter fetişizmi"ni de eşit derecede küçümsüyorlardı. Burada, yaşamı tek bir gün süren Kurucu Meclis'i 1918 Ocağı'nda dağıtan müfrezeyi, Kronştadt'dan anarşist bir denizcinin, Anatoli Jelezniyakov'un yönetmiş olduğunu söylemek yerinde olur (Belge 27, 28).

Sovyet hükümetine yönelik sövgü dalgası, Bolşevikler'in Brest-Litovsk'da Almanlarla barış görüşmelerine yeniden oturdukları sırada, 1918 Şubatı'nda doruğuna ulaştı. Alman "emperyalizmi"yle her türlü uzlaşmayı protesto etmek üzere, anarşistler, solun öteki "enternasyonalist"leriyle —Sol SD'ler, Menşevik Enternasyonalistler, Sol Komünistler— birleştiler. Lenin'in, Rus ordusunun artık savaşamayacak ölçüde tükenmiş olduğuna ilişkin düşüncesine anarşistler, profesyonel orduların her durumda çürümüş oldukları, artık devrimin savunulmasının partizan müfrezeleri şeklinde örgütlenen halk kitlelerinin görevi olduğu cevabını veriyorlardı. Belli başlı bir Anarşist-Komünist, Aleksandr Ge, bir barış antlaşmasının bağlanmasına karşı öfkeli bir şekilde şöyle diyordu: "Anarşist-Komünistler iki cephede de partizan savaşı ve terör ilan ediyorlar. Alman emperyalizmiyle bir anlaşma sonucunda yaşamaktansa, dünya çapındaki sosyalist devrim için ölmek daha iyidir."[1] Anarşist-Komünistler ve Sendikalist yoldaşları, yerel bölgelerde kendiliğinden örgütlenmiş olan gerilla gruplarının saldırganları taciz ve demoralize edeceğini, sonunda da, tıpkı 1812'de Napolyon ordusunun yok edilmesi gibi, onları yok edeceğini ileri sürüyorlardı. Seçkin bir Sendikalist önder olan Volin, bu stratejiyi canlı bir şekilde şöyle tasarlıyordu: "Bütün görev tutunmaktır. Direnmek. Teslim olmamak. Savaşmak. Bıkmadan partizan savaşı vermek — şurda, burda ve her yerde. İlerlemek ya da geriye çekilerek yok etmek. Rahatsız etmek, taciz etmek, düşmanın başına bela olmak."

Ama anarşistlerin çağrıları sağır kulaklarla karşılaştı. Ge ve Volin'in korktuğundan daha da kötü bir şekilde, Brest-Litovsk Antlaşması 3 Mart 1918'de Bolşevik heyet tarafından imzalandı. Lenin bu antlaşmanın, kötü olmakla birlikte, partisinin devrimi sağlamlaştırmasına ve sonra da ilerletmesine olanak verecek, son derece gerekli bir soluk almayı sağladığında ısrar ediyordu. Ne var ki, anarşistler açısından bu antlaşma, gericilik güçlerine alçaltıcı bir ödün, dünya çapındaki devrime bir ihanetti. Bu, Lenin'in kendi tasvirinde de yankısını bulduğu

1. *Pravda*, 25 Şubat 1918, s. 2.

gibi, gerçekten de "tiksindirici bir barış" oldu, diyorlardı.[1] Antlaşmayı onaylamak üzere 14 Mart'ta Dördüncü Sovyetler Kongresi toplandığında, Aleksandr Ge ve anarşist delege arkadaşları (toplam 14 kişiydi) ret oyu kullandılar.[2]

Brest-Litovsk Antlaşması üzerindeki tartışma, anarşistler ile Bolşevik parti arasında artan soğukluğu daha da pekiştirdi. Ekim 1917'de Geçici Hükümet'in devrilmesiyle, anlaşmalı evlilikleri amacına ulaşmış oldu. 1918 Baharı'nda, anarşistlerin çoğunluğu tam bir kopuşa gidecek ölçüde Lenin'den düşkınlığına uğramış bulunuyorlardı; öte yandan, Bolşevikler de kendi hesaplarına, yararlılıkları ömrünü doldurmuş ve aralıksız eleştirileriyle, yeni rejimin artık hoş görmek zorunda olmadığı bir rahatsızlık kaynağı durumuna gelmiş bu eski bağlaşıklarının ezilmesini düşünmeye başlamışlardı. Üstelik, anarşistler öfkeli sözlü saldırıların da ötesine geçerek, daha somut bir tehlike doğurmaya başladılar. Kısmen Almanya'ya karşı düşünülmüş gerilla savaşına hazırlık olarak, kısmen de Sovyet hükümetinin düşmanca manevralarını cesaretsizlendirmek için, yerel anarşist kulüpler, tüfek, piştov ve el bombalarıyla donatılmış "Kara Muhafız" (kara bayrak anarşist amblemdi) müfrezeleri örgütlemişlerdi.

Çeka, en tehlikeli anarşist hücreleri Moskova ve Petrograd'dan uzaklaştırmak üzere bir kampanyaya giriştiği sırada, 1918 Nisanı'nda açık kopuş gerçekleşti. 11 Nisan'da ise en şiddetli eylem gerçekleşti: Moskova'daki 26 anarşist merkeze karşı gece yarısı saldırıları yapıldı; bu sırada 40 anarşist öldürüldü ya da yaralandı ve 500'den fazlası da tutuklandı. Bunu protesto etmek üzere anarşistler, Bolşevikler'in kitlelere ve devrime ihanet eden bencil bir aydınlar kastı olduğunu ortaya attılar (Bulge 33). Politik iktidar, diyorlardı, kendisini kullananları hep yozlaştırır ve halkı da özgürlüğünden yoksun eder. Altın çağ ellerinden kaymış olsa bile, anarşistler umutsuzluğa düşmediler. Kendi devletsiz ütopya imgelerinin sonunda zafere ulaşacağı inancına, inatçı bir şekilde sarıldılar. "Savaşalım", diyorlardı, "ve sloganımız da Devrim öldü! Yaşasın Devrim! olacaktır."[3]

1. *Bol'ševistskaya diktatura v svete anarhizma* (Paris, 1928), s. 10.
2. *IzvestiyaVTsIK*, 17 Mart 1918, s. 2.
3. G.P. Maksimov, *The Guillotine at Work* (Şikago, 1940), s. 23.

İÇ SAVAŞ

Rus İç Savaşı'nın ilk kurşunları sıkıldığında, anarşistler, öteki sol muhalefet partileriyle birlikte, ciddi bir ikilemle karşı karşıya geldiler: Hangi tarafı destekleyeceklerdi? Kararlı özgürlükçüler olarak, Lenin'in hükümetinin diktatoryal politikalarını onaylamıyorlardı. Ancak, bir Beyaz zafer perspektifi daha da kötü görünüyordu. Sovyet rejimine etkin karşıtlık, dengeyi karşı devrimciler lehine değiştirebilirdi. Öte yandan Bolşevikler'i desteklemek ise, gericilik tehlikesi geçtikten sonra Bolşevikler'i iktidara sökülemeyecek kadar derin bir şekilde yerleştirmeye hizmet edebilirdi. Bu, basit çözümü olmayan bir ikilemdi. Uzun tartışma ve çekişmelerden sonra anarşistler, Bolşevikler'e karşı, etkin direnişten, edilgen tarafsızlığa ve apaçık işbirliğine dek değişen, çeşitli konumlar aldılar. Bununla birlikte, çoğunluk, kuşatılmış Sovyet rejimiyle kader birliği etti. 1919 Ağustosu'nda, İç Savaş'ın doruğunda Lenin, anti-Bolşevik yoldaşlarının küçümseyici bir havayla niteledikleri gibi, "Sovyet anarşistleri"nin çaba ve özverisinden öylesine etkilenmişti ki, onları "Sovyet iktidarının en yürekten destekçileri" arasında saymaktaydı.[1]

Şubat Devrimi'nden sonra anayurdu Rusya'ya dönen, Birleşik Amerika'daki eski IWW ajitatörü Bill Shatov örneği ilginçtir. 1919 güzünde 10. Kızıl Ordu'daki bir subay olarak Shatov tüm enerjisini General Yudeniç'in ilerlemesine karşı, Petrograd'ı savunmaya harcadı. Ertesi yıl, Uzakdoğu Cumhuriyeti'nde ulaşım bakanı olmak üzere Çita'ya çağrıldı. Gitmeden önce, Shatov kendi işbirlikçi konumunu özgürlükçü arkadaşlarına, Emma Goldman ve Aleksandr Berkman'a gerekçelendirmeye çalıştı. "Şimdi yalnızca şunu söylemek istiyorum ki," diyordu, "eylemli komünist devlet, biz anarşistlerin her zaman ileri sürdüğümüz şeyin ta kendisidir — devrimin karşısındaki tehlikelerle daha da güçlendirilmiş, sıkı sıkıya merkezileştirilmiş bir iktidar. Bu koşullarda, kimse istediği gibi davranamaz. Benim Birleşik Amerika'da yaptığım gibi, kimse bir trene atlayıp gidemez, hatta tamponlara bile asılamaz. İzin gereklidir. Ama, benim Amerikan 'nimetleri'ni elden kaçırdığım düşüncesine kapılmayın. Ben Rusya'ya, devrime ve onun şanlı geleceğine aitim. Anarşistler, diyordu Shatov, "devrim romantikleri"dir, ama tek başına ideallerle savaş yapılamazdı. Şu anda, başlıca

1. Lenin, *Polnoe Sobranie Soçinenii*, XXXIX, s. 161.

görev gericileri yenmekti. "Biz anarşistler ideallerimize bağlı kalmalı, ama şu sırada eleştiri yapmamalıyız. Çalışmalı ve kuruculuğa yardım etmeliyiz" (Belge 31).[1]

Shatov, İç Savaş sırasında Beyazlar'a karşı silaha sarılan küçük bir anarşistler ordusunun yalnızca bir ferdiydi. Başkaları da Sovyet hükümeti içerisinde küçük görevler aldılar ve kendi yoldaşlarını, benzer şekilde davranmaya, en azından, Bolşevik davaya düşman etkinliklerden kaçınmaya çağırdılar. Eski bir terörist ve Marksistler'in amansız bir düşmanı olan Yuda Roşçin, şimdi Lenin'i modern çağın büyük kişiliklerinden biri olarak alkışlayarak herkesi şaşırtıyordu. Victor Serge'ye göre Roşçin, "proletarya diktatörlüğünün özgürlükçü bir teorisi"ni bile yapmaya çalıştı.[2] 1920'de Moskovalı bir grup anarşistin önünde konuşurken taraftarlarını Lenin'in partisiyle işbirliği yapmaya çağırdı. "Devrimin ileri muhafızı olan komünistlerle yürekten çalışmak her anarşistin görevidir," diyordu. "Teorilerinizi bir tarafa bırakın ve Rusya'nın yeniden yapılandırılması için pratik çalışmaya girişin. Gereksinim büyüktür ve Bolşevikler sizi iyi karşılayacaktır" (Belge 31).

Ama, Roşçin'in dinleyicileri hiç etkilenmediler. Konuşmasını ıslık ve yuhalamalarla karşılayarak, onu "Sovyet anarşizmi"ne kaptırılan bir başka yitik, Bakunin ve Kropotkin'in davasına ihanet eden biri olarak defterden sildiler. Bu kararsız durumlar içinde bile, anarşist hareketin geniş ve militan bir kolu, Bolşevik karşıtlarına her türlü yardımı reddedecekti. Örneğin, Briansk Anarşistler Federasyonu, halkın kanını emen Kremlin'deki "sosyal vampirler"in derhal devrilmesi çağrısında bulunuyordu (Belge 34). Bu çağrıyı eyleme geçiren Moskova'daki terörist bir örgüt —Yeraltı Anarşistleri olarak biliniyorlardı— Sol SD'lerle güç birliği yaptılar ve Komünist Parti Komitesi karargâhını bombaladılar; Komite üyelerinden 12'si öldü ve Buharin de dahil 55 kişi yaralandı.

Devlet otoritesinin bütünüyle çöktüğü güneyde, anarşist şiddet en verimli toprağını buldu. "Kasırga" ve "Ölüm" gibi adlar altında çalışan silahlı çapulcu grupları her yörede yerden bitiyorlardı, fırsat bulduklarında da kasaba ve köylere saldırmaya hazırdılar. Ekaterinoslavlı Bakunin Partizanları, ister Kızıl, ister Beyaz olsun, her inançtan baskı-

1. Karş. A. Berkman, *The Bolshevik Myth* (New York, 1925), ss. 35-6.
2. V. Serge, *Memoirs of a Revolutionary, 1901-1941* (Londra, 1963), s. 120.

cıların karşısına çıkacak, yeni bir "dinamit dönemi"nin şarkısını söylüyorlardı (Belge 35). Harkov'da, fanatik bir Anarko-Fütürist çevre, "Dünya Uygarlığına Ölüm!" ilan etmişti ve cahil kitleleri baltalarını kapıp, görünen her şeyi parçalamaya çağırıyordu (Belge 7c).

Daha sakin eğilimli anarşistler ise bu grupları, etkinliklerinin yağmacı doğasını gizlemek için anarşizm örtüsünü kullanan "Sicilya çeteleri" olmakla suçluyorlardı. Ilımlılar açısından, yağmacılık ve terörizm ancak hareketin gerçek taraftarlarını demoralize etmeye ve halkın gözünde anarşizmi karalamaya hizmet eden, anarşist öğretinin gülünç birer karikatürleriydi (Belge 32). Ilımlı anarşistler, şiddet eylemlerini reddettiler; kalem ve mürekkepten daha öldürücü başka hiçbir şeyle silahlanmamışlardı ve Sovyet diktatörlüğüne karşı sözlü bir saldırıya giriştiler. Onların eleştirilerinin önemli bir teması, Bolşevik Devrimi'nin yalnızca, özel kapitalizmin yerine "devlet kapitalizmi"ni ikame ettiği, birçok küçük mal sahibinin yerini büyük bir malsahibinin aldığı ve böylece, köylülerin ve işçilerin kendilerini "yeni bir yöneticiler sınıfının —esas olarak, entelijensiyanın bağrından doğmuş olan yeni bir sınıf"ın— ayakları altında buldukları şeklindeydi. Onlara göre, Rusya'da olup biten şeyler, Batı Avrupa'da yer alan daha önceki devrimleri güçlü bir şekilde andırıyordu: İngiltere ve Fransa'nın ezilen çiftçi ve zanaatkârlarının toprak aristokrasisini, tutkulu orta sınıfın bir kopuşa doğru gitmesinden ve başında kendisinin bulunduğu yeni bir sınıf yapısı ortaya çıkarmasından daha önce iktidardan uzaklaştıramamış olmasına benzer şekilde, bir zamanlar Rus soylularının ve *burjuvazinin* paylaştığı ayrıcalıklar ve otorite de parti yetkilileri, hükümet bürokratları ve teknik uzmanlardan oluşan yeni bir yönetici sınıfın eline geçmişti (Belge 39).

İç Savaş derinleştikçe, hükümet böylesi eleştirilere daha az hoşgörülü bir duruma geldi, Moskova ve Petrograd'daki anarşist grupları sıkıştırmaya başladı. Özgürlükçü gazeteler kapatıldı, kulüp ve örgütler kapılarını kapatmaya zorlandılar ya da yeraltına geçtiler. Gerekçelendirmek amacıyla hükümet sözcüleri, ülkenin bir ölüm kalım savaşında olduğunu, bunaltıcı bir ekonomik krizle ve Bolşevikler'in iktidardan uzaklaştırılmasını görmeye susamış güçlü düşmanlarla her yönden kuşatılmış durumda bulunduğunu ileri sürüyorlardı. Bolşevik Rusya, diyorlardı, hataları ne olursa olsun, tarihteki ilk sosyalist devlettir; top-

rak ağaları ve kapitalistlerin yapıştıkları iktidarlarından sürülmüş oldukları ilk ülkedir. Bir Beyaz zafer, adaletsizliklere ve sömürüye, geçmişin kısır ve çağdışı politikalarına geri dönüş anlamına gelecekti; burjuva karşıtı olmaktan çok, proleter karşıtı olan bir başka diktatörlük anlamına gelecekti yalnızca. Bolşevikler'in, herhangi bir gruptan, özellikle de Brest-Litovsk Antlaşması'na militanca karşı çıkan ve başkentte bir hayli telaş uyandırabilen Kara Muhafız müfrezelerini örgütleyen bir gruptan gelecek tehditlere hoşgörüyle bakacak hali yoktu. Çünkü, devrimin kaderi, Troçki'nin belirttiği gibi, günden güne pamuk ipliğine bağlı duruma geliyordu.

Böylece baskılar sürdü. Ve sonuçta, merkezi hükümetin kovuşturmasından kaçanların sürekli bir sığınağı olan Ukrayna'ya bir anarşist göçü başladı. Harkov kentinde, 1918'de yeni bir anarşist örgüt, *Nabat* (Uyarı) Konfederasyonu ortaya çıktı ve kısa sürede güneyin tüm büyük kentlerinde güçlü şubelere sahip bir duruma geldi. Beklenilebileceği gibi, *Nabat*'ın taraftarları Sovyet diktatörlüğünün aşırı eleştirmenleriydiler, ancak anarşist hareketin en can alıcı görevinin de, komünistlerle geçici bir ittifak anlamına gelecek olsa bile, Beyaz saldırısına karşı devrimi savunmak olduğuna inanıyorlardı. Devrimi kurtarmak için umutlarını devrimci kitlelerin kendiliğindenci şekilde örgütledikleri bir "partizan ordusu"na bağlamışlardı (Belge 40).

NESTOR MAHNO

Nabat önderleri, böyle bir ordunun en olası çekirdeği olarak, Nestor Mahno'nun yönettiği gerilla grubunu görüyorlardı; taraftarları Mahno'yu, kendi eski düşlerini, toprak ve özgürlük düşlerini gerçekleştirmek için gönderilmiş yeni bir Stenka Razin ya da Pugaçev olarak düşünüyorlardı. At sırtında ve üzerine makineli tüfekler monte edilmiş bir köylü arabasında (*taçanki*) seyahat eden Mahno ve adamları, Dinyeper ile Azak Denizi arasındaki açık bozkırda hızla ileri-geri hareket ediyor, ilerledikçe de küçük bir orduya dönüşüyor ve karşıtlarının yüreğine korku salıyorlardı. O zamana dek bağımsız olan gerilla grupları, Mahno'nun komutasını kabul etmişler ve onun kara bayrağı altında toplanmışlardı. Köylüler onlara isteyerek gıda ve dinlenmiş atlar veriyorlar, bu da Mahnocular'ın uzun mesafeleri daha az zorlukla aşmasına olanak sağlıyordu. Beklenmedikleri anda ortaya çıkıyor, soy-

lulara ve askeri birliklere saldırıyor, sonra geldikleri gibi hızlı bir şekilde kayboluyorlardı. Ele geçirdikleri üniformalarla, planlarını öğrenmek ve boş bulundukları anda ateş açmak üzere düşmanın içine sızıyorlardı. Sıkıştıklarında, silahlarını toprağa gömüyor, köylerine dönüyor ve tarlalardaki işlerine sarılıyorlar; yeni bir silah deposu ortaya çıkarmak ve yeniden beklenmedik bir yörede ortaya çıkmak için işaret bekliyorlardı. Mahno'nun isyancıları, Victor Serge'nin deyişiyle, "gerçekten destansı bir örgütlenme ve savaşma yetisi" ortaya koydular.[1] Ancak, başarılarının çoğunu önderlerinin sıradışı niteliklerine borçluydular. Mahno demir bir iradeyi hazırcevaplılıkla birleştirmiş, köylü taraftarlarının sevgi ve güvenini kazanmış, cesur ve becerikli bir komutandı. 1918 Eylülü'nde, Dibrivki köyünde büyük ölçüde üstün bir Avusturya gücünü yenilgiye uğrattığında, adamları ona sevgi gösterileriyle, *batko*, "sevgili babamız" unvanını verdiler.[2]

Mahno'nun Bolşevikler'le ilişkisi bir süre makul ölçüde, dostça kaldı ve Sovyet basını onu "özverili bir partizan", büyük bir devrimci önder, diye övdü. Mahno ile komünistler, 1919 Martı'nda, General Denikin'in Beyaz Ordusu'na karşı ortak bir askeri eylem paktı oluşturdukları sırada, ilişkiler en iyi durumdaydı. Ne var ki, böylesi uyum jestleri bu iki grup arasındaki temel düşmanlığı gizleyemezdi. Komünistler, Mahno'nun Başkaldırı Ordusu'nun özerk statüsünden ve onun köylüler üzerindeki güçlü çekiciliğinden pek hoşlanmıyorlardı; Mahnocular ise, Kızıl Ordu'nun, kendi hareketlerini ergeç dize getirmeye çalışacağından endişe ediyorlardı. Sürtüşme kızıştıkça, Sovyet gazeteleri Mahnocular'a övgülerini kestiler ve onlara, "kulak"lar, "anarko-eşkıyalar" diye saldırmaya başladılar. Mayıs'ta Mahno'yu öldürmek üzere gönderilen iki Çeka ajanı yakalandı ve idam edildi. Ertesi ay Bolşevik kuvvetlerin başkomutanı Troçki, Mahno'yu yasadışı ilan etti ve komünist birlikler onun Gulyai-Polye'deki karargâhına karşı bir yıldırım saldırısında bulundular.

Bununla birlikte, Denikin'in Moskova'ya kitlesel saldırısının hem komünistleri, hem de Mahnocuları sendelettiği o yaz, bu sallantılı ittifak yeniden kuruldu. 26 Eylül 1919'da Mahno, Uman kasabası yakın-

1. Victor Serge, *a.g.y.*

2. P.A. Arşinov, *İstoriya mahnovskogo dvijeniya (1918-1921 gg.)* (Berlin 1923), ss. 57-8.

larında, Peregonovka köyünde aniden başarılı bir karşı saldırıya geçti; Beyaz generalin destek hatlarını kesti, gerisinde panik ve karışıklıklar yarattı. Bu, Rus toprağındaki dramatik ilerleyişinde Denikin'in karşılaştığı ilk ciddi aksilik ve onun Bolşevik başkente yönelik akınını engellemekte büyük bir etken oldu. Yıl sonunda, Kızıl Ordu'nun bir karşı saldırısı Denikin'i hızla Karadeniz kıyılarına çekilmeye zorladı.

Peregonovka zaferini izleyen aylarda *Mahnovişçina* doruğuna ulaştı. Ekim ve Kasım'da Mahno, Ekaterinoslav ile Aleksandrovsk'u birkaç hafta için ele geçirdi ve kırsal alanda özgürlükçü komünlerin oluşturulmasıyla yapmaya çalıştığı bir şeyi, anarşizm kavramlarını ilk kez kent yaşamında uygulama fırsatını buldu (Belge 41, 42). Mahno'nun amacı, her türden tahakkümü yıkmak, ekonomik ve toplumsal açıdan kendi kaderini belirlemeyi desteklemekti. Örneğin, Aleksandrovsk demiryolu işçileri, kendilerine haftalardır ücret ödenmediğinden şikâyet ettikleri zaman, onlara, demiryolu hatlarını denetimlerine almalarını, yolculardan ve yük taşıyanlardan, kendi hizmetleri için hakça gördükleri bir bedel istemelerini önerdi. Ne var ki böylesi ütopik tasarılar, çalışanların küçük bir azınlığından ötesini kazanamazdı; çünkü, kendi işlerini yönetmeye alışkın bağımsız üreticiler olan çiftçiler ve köy zanaatçılarından farklı olarak fabrika işçileri ve madenciler, karmaşık bir sanayi makinesinin karşılıklı bağımlı parçaları gibi iş görüyorlar ve gözetimcilerin, teknik uzmanların kılavuzluğu olmadan da sonuç alamıyorlardı. Üstelik, köylüler ve zanaatçılar kendi emek ürünlerini takas edebilirlerdi, oysa kent işçileri ayakta kalmak için düzenli ücrete bağlıydılar. Dahası Mahno, seleflerinin —Ukraynalı milliyetçilerin, Beyazlar'ın ve keza Bolşevikler'in— çıkardığı kâğıt paraların hepsini tanıdığı için karışıklık büyüyordu. O, kent ekonomisinin karmaşıklığını ne anlıyor ne anlamak için özen gösteriyordu. Kentlerin "zehir" inden tiksiniyor ve içinde doğduğu köylü çevresinin doğal yalınlığını arıyordu (Belge 43, 44, 45). Her durumda Mahno, kendi bulanık ekonomik programlarını uygulamak için çok az zaman buldu. Hep hareket halindeydi, soluk almak için nadiren duruyordu. *Mahnovişçina, batko*'nun yandaşlarından birinin sözleriyle, "*taçanki* üstündeki bir cumhuriyetti... Her zamanki gibi, durumun istikrarsızlığı olumlu çalışmayı engelliyordu."[1]

1. Voline, *La Révolution inconnue*, s. 578, 603.

1919 sonunda Mahno, Kızıl Komutanlık'tan, ordusunu Polonya cephesine aktarma yönergesini aldı. Bu buyruk apaçık bir şekilde, Mahnocuları kendi topraklarından sürmeyi ve böylece buraları Bolşevik yönetimin kurulmasına açmayı planlıyordu. Mahno harekete geçmeyi reddetti. Troçki'nin cevabı kesin ve duraksamasızdı: Mahnocuları yasadışı ilan etti ve birliklerini onlara karşı sürdü. Her iki tarafın da oldukça kayıp verdiği, sekiz aylık sert bir çatışma oldu. Ciddi bir tifüs salgını, kurbanların sayısını daha da artırdı. Kötü bir şekilde safdışı bırakılan Mahno partizanları, meydan muharebelerinden kaçınıyor ve iki yıldan fazla süren iç savaşta yetkinleştikleri gerilla taktiklerine başvuruyorlardı.

Denikin'in güneydeki ardılı Baron Wrangel, 1920 Ekimi'nde büyük bir saldırıya girişerek, Kırım yarımadasından kuzeyi vurduğunda, düşmanlık bir kez daha sona erdi. Bir kez daha Kızıl Ordu, Mahno'nun yardımına başvurdu ve buna karşılık komünistler Rusya zindanlarındaki tüm anarşistlere af ilan ettiler. Anarşistlere, Sovyet hükümetini şiddet yoluyla devirme çağrısı yapmaktan kaçınmaları koşuluyla, propaganda özgürlüğü tanıdılar. Ama bir ay bile geçmeden, Kızıl Ordu, İç Savaş'ta zaferi güvenceye alan yeterli kazanıma sahip duruma geldi ve Sovyet önderleri Mahno'yla anlaşmalarını çöpe attılar. Mahnocular askeri partnerler olarak yararlılıklarını kanıtlamış olmakla kalmamışlardı; *batko* ayakta kaldığı sürece, ilkel anarşizm ruhu ve bir köylü *jacquerie* tehlikesi, istikrarsız Bolşevik rejim üzerinde sallanmaya da devam edecekti. Bu yüzden, 25 Kasım 1920'de, Wrangel ordusuna karşı zaferleriyle başları dönmüş olan Kırım'daki Mahno komutanları, Kızıl Ordu tarafından tutuklandı ve derhal kurşuna dizildiler. Ertesi gün Troçki, Mahno'nun Gulyai-Polye'deki karargâhına karşı saldırı emri verdi ve bu arada Çeka da, Harkov'daki *Nabat* Konfederasyonu üyelerini tutuklayarak, bütün ülkedeki anarşist kulüp ve örgütlere karşı saldırılar düzenledi. Gulyai-Polye saldırısı sırasında Mahno'nun kurmayının çoğu ele geçirildi, tutuklandı ya da hemen kurşuna dizildi. Ne var ki, *batko*'nun kendisi, sayısı onbinleri bulan bir ordunun küçük bir kalıntısıyla birlikte, takipçilerini atlatmayı başardı. Partizan önderi, yılın büyük bir kısmında Ukrayna'da dolaştıktan sonra, tükenmiş olarak ve iyileşmemiş yaraların acıları içinde, Dinyester nehrini aşarak Romanya'ya geçti ve sonunda Paris'e gitti.

BASKI

Mahno'nun çöküşü Rus anarşizminin sonunun başlangıcını belirledi. Üç ay sonra, 1921 Şubatı'nda, yaklaşık 80 yaşlarında olan Pyotr Kropotkin zatürreye yakalanıp öldüğü zaman, hareket bir başka büyük darbe yedi (Belge 48, 49). Kropotkin'in ailesi Lenin'in devlet mezarlığı önerisini reddetti ve cenaze töreni düzenlemek için bir anarşistler komitesi kuruldu. Moskova Sovyeti başkanı Lev Kamenev, bir avuç tutuklu anarşistin törende yer almak için bir gün serbest bırakılmasına izin verdi. Moskova kışının keskin soğuğuna karşın, Kropotkin'in prens atalarının gömüldüğü yer olan Novodeviçi Manastırı'na dek, onbinlerce insan kortejde yer aldı. Tüm anarşistlerin zindanlardan çıkarılması taleplerini ve "Otoritenin olduğu yerde özgürlük yoktur", "İşçi sınıfının kurtuluşu işçilerin kendilerinin görevidir" gibi sloganları içeren pankartlar ve kara bayraklar taşıdılar. Bir koro "Sonsuz Anı" şarkısını söyledi. Alay, Butirki hapishanesinin önünden geçerken, içerdekiler pencerelerdeki parmaklıklara vurarak anarşist ağıtı söylediler. Emma Goldman, Kropotkin'in mezarı başında bir konuşma yaptı, öğrenciler ve işçiler onun mezar taşına çiçekler bıraktılar. Moskova'nın eski aristokratik bir mahallesinde Kropotkin'in doğum yeri olan büyük bir ev, kitapları, notları ve kişisel eşyalarının sergileneceği bir müze olarak kullanılmak üzere, karısına ve yoldaşlarına devredildi. Düşünür anarşistlerden oluşan bir komitenin gözetimiyle, bütün dünyadaki dostları ve hayranlarından gelen katkılarla ayakta tutuldu bu müze.[1]

Kropotkin'in cenaze töreninde, anarşizmin kara bayrağı Moskova'da son kez dolaştırıldı. İki hafta sonra Kronştadt ayaklanması ezildi ve yeni bir politik tutuklama dalgası ülkeyi sardı (Belge 50, 51, 52). Anarşist kitaplar satan mağazalar, basımevleri ve kulüpler kapatıldı ve geride kalan birkaç anarşist çevre de dağıtıldı. Tolstoy'un pasifist taraftarları — bir kısmı Kızıl Ordu'da hizmet etmeyi reddettikleri için İç Savaş sırasında vurulmuştu— tutuklandı ya da sürüldü. Moskova'da, Evrenselciler diye bilinen bir "Sovyet anarşistleri" çevresi, "haydutluk

1. Kropotkin'in dul eşinin 1938'deki ölümünden sonra bu müze kapatıldı. Yazar 1967'de binayı gezmiş ve onun, Kropotkin'in kesinlikle onaylayacağı bir amaçla kullanıldığını görmüştür: Bahçesinde oyun sahasıyla ve içerisi çocuk kitapları ve sanat çalışmalarıyla dolu olarak, İngiliz ve Amerikan elçiliği çocukları için bir okul hizmeti görmektedir.

ve yeraltı etkinlikleri" gibi uydurma suçlamalarla tutuklandı ve örgütlerinin yerini, Sovyet hükümetine şaşmaz bir destek vaat eden ve "Sovyet toprağı üzerinde değil, gezegenler arası uzayda"[1] toplumsal bir devrime girişme niyetlerini ciddi ciddi ilan eden, "Anarko-Biyokozmistler" denilen yeni bir grup aldı.

Baskı aylarca hiç hafiflemeksizin sürdü gitti. Eylül 1921'de, Çeka yargılamaksızın ve resmi suçlamalarda da bulunmaksızın iki ünlü anarşisti, Fanya Baron ve şair Lev Çerni'yi idam etti. Emma Goldman öylesine ölkelendi ki, İngiliz oy hakkı savaşçıları gibi, kendisini Üçüncü Komintern Kongresi'nin yapıldığı salondaki bir sıraya zincirleyerek, delegelere protestosunu dile getirmeyi düşündü. Rus dostları tarafından caydırıldı ise de, hemen sonra, devrimin girdiği yoldan derin bir düş kırıklığı duyan Aleksandr Berkman'la birlikte ülkeyi terk etmeyi kafasına koydu. "Ağır günler bunlar," diye yazıyordu günlüğüne Berkman, "umudun közleri birbiri ardına söndü. Terör ve despotizm Ekim'de doğan yaşamı ezmiştir. Devrimin sloganları terk edilmiş, idealleri halkın kanında boğulmuştur. Dünün soluğu milyonları ölüme mahkûm ediyor; bugünün gölgesi kara bir şal gibi ülkenin üstüne çöküyor. Diktatörlük kitleleri ayakları altında eziyor. Devrim ölmüştür; ruhu ise bozkırda haykırıyor. Rusya'yı terk etmeye karar verdim" (Belge 53).

SONUÇ

Rus anarşistlerinin ezilmesinden bu yana 50 yıl geçmiştir ve bugün tarihsel perspektif içinde, onların 1917 Devrimi'ndeki rolü her zamankinden daha etkileyici görünmektedir. Bu devrimci dönemin anarşist yazıları okunduğunda, otoriter sosyalizme karşı eleştirilerinin ne denli yerinde olduğunu, merkezileştirilmiş iktidarın tehlikelerine karşı uyarılarının ne denli öngörülü olduğunu ve düşüncelerinin bugünle ne denli ilintili bulunduğunu görerek, insan bir kez daha sarsılıyor. Kendi merkezileşmemiş toplum imgeleriyle ve doğrudan eylem programlarıyla anarşistler kalıcı bir etki uyandırmışlardır. Terörist bombalamaları ve mahkeme salonlarındaki meydan okuyucu tutumlarını bir yana bıraksak bile, "yeni sınıf" eleştirileri, tutkulu anti-militarizmleri, kadınların kurtuluşu yönündeki çağrıları, "özgür üniversiteler" açmaları

1. Maksimov, *The Guillotine at Work*, s. 362.

ve kent ile kır, insan ile doğa arasındaki dengeye yönelik ekolojik kaygılarıyla, şaşırtıcı biçimde günümüzü çağrıştırıyorlar. Bütün bunlar, gerçekten de, son yıllarda, özel olarak gençler arasında anarşizme ilginin yeniden doğmasına getirilecek açıklamanın uzun bir geçmişi olduğunu gösteriyor.

Anarşist görüşün yaşamsallığı hiç şimdikinden daha apaçık olmamıştır. Artan sayıda genç başkaldırıcı için özgürlükçü sosyalizm, özellikle Sovyetler Birliği'nde komünist yönetim altında gelişen şekliyle otoriter sosyalizmin yıkımına yönelik bir alternatif durumuna gelmiştir. Özerk komünlerin ve emek federasyonlarının merkezileşmemiş toplumu için kurulan düş, merkezileşmiş, konformist ve yapay bir dünyadan kaçmaya çalışanlara giderek daha çekici gelmektedir. O zaman, kara bayrağın Berkeley'den Paris'e, kampüs gösterilerinde sık sık açılmasına pek şaşmamak gerekiyor. Doğal, kendiliğindenci ve sistemsiz olana koydukları vurgu, daha yalın ve daha hakça bir yaşam tarzı yönündeki dürtüleri, bürokrasiden ve merkezi otoriteden tiksinmeleri ve toplumsal kurtuluşa otoriter araçlardan çok, özgürlükçü araçlarla varılması gerektiğine olan inançları — bütün bunlar, Rus Devrimi'ndeki anarşistlerin deneyimine yaslanıyor. Çünkü, hem Proudhon'un hem de Bakunin'in gözlemiş olduğu gibi, özgürlüksüz sosyalizm tiranlığın en kötü biçimidir. Devrim'in en önemli dersi belki de budur.

BELGELER ÜSTÜNE NOT

Rus Devrimi ve İç Savaş sırasında anarşist mesajlar kitapçıklarla, gazetelerle, dergilerle, bildirilerle, söylevlerle, şarkılarla ve şiirlerle yayılıyordu. Bu antolojideki belgeler böylesi kaynaklardan çıkarılmıştır. Her durumda, ikincil çalışmalara dayanmaktansa, anarşistlerin kendilerini konuşturdum. Üstelik, onların söylev ve yazılarından parçalar ve bölümler çıkarmaktan da kaçınmaya çalıştım. Mümkünse belgenin tümü, olmazsa en azından temel bir alıntı verilmektedir.

Bu seçmelerin hemen hemen tümü İngilizce'ye ilk kez burada çevrilmektedir. Ancak birkaç örnekte bunlar özgün olarak İngilizce yazılmışlardır ya da yeterli çevirileri zaten bulunmaktadır. Belgelerin söylemi bazen zarif, bazen çok ilkel olmak üzere, geniş ölçüde değişmektedir. Birkaç kez, kaba noktalarda, açıklık uğruna düzeltmeler yapmış olmakla birlikte, çevirilerimde özgün metinlerin biçemini, yazınsal

kaliteyi iyileştirmekten çok, olduğu gibi korumaya çalıştım. Ayrıca, dramatik bir etki için geniş ölçüde noktalama işaretleri, italikler ya da bold yazı karakterleri kullanımı ve yine, her ikinci yahut üçüncü tümceyle yeni paragraflara başlama uygulaması da —özgün metnin tonunu korumak için zorunlu görüldükleri yerler dışında— okunabilirlik uğruna ya da yer israfı nedeniyle kaldırılmıştır.

Son olarak, tarihlerle ve Slavca yazımlarla ilgili birkaç söz: Sovyet Rusya'da Batı takvimi Şubat 1918'de kabul edildi. Daha önceki tarihler eski takvimledir. Jülyen takviminde tarihler, 20. yüzyılda Batı takviminin 13 gün gerisinden gelmektedir. Rusça sözcüklerin ve özel isimlerin yazımında, Kongre Kitaplığı sistemini izledim; ancak okunabilirlik uğruna, birazcık düzeltilmiş biçimiyle yaptım bunu.

Şubat Devrimi

Herhangi bir politik grup tarafından örgütlenip yönetilmeyen kendiliğindenci bir olay olan Şubat Devrimi'nin patlaması, belli başlı anarşistlerden çoğunu yurtdışında sürgünde yakaladı. Ayaklanma haberleri onlara ulaştığında, sadece kendi anayurtları devrim sancıları içindeyken Batı'da kalmış olmanın verdiği hüsranın bastırdığı büyük bir coşku göstermelerine şaşmamak gerek.

Bu antolojinin ilk yazılarına, Volin ve Roşçin'in makalelerine bu duygular —coşku ve hüsran— egemendir. Ayaklanma sırasında Volin (Vsevolod Mihailoviç Eihenbaum'un takma adı) New York'taydı; antimilitarist propaganda yaptığı için 1916'da Fransa'dan çıkarılmıştı. Roşçin (Iuda Solomonoviç Grossman'ın takma adı) ise Cenevre'de yaşıyordu ve Volin gibi seçkin bir anarşist, kararlı bir savaş karşıtıydı. Her ikisi de Rusya'ya dönmeye ve orada hızla tırmanan olayların içinde yer almaya can atıyorlardı. Sonunda, 1917 yazında bunu başardılar. Volin öndegelen Sendikalist dergi Golos Truda'*nın (Emeğin Sesi) editörü, verimli bir yazar ve konferansçı durumuna geldi. Roşçin ise, yoldaşından farklı olarak, Ekim Devrimi'nden sonra Bolşevikler'i destekledi ve öndegelen bir "Sovyet anarşisti" oldu (bkz. Belge 31).*

1 Önümüzdeki Devrim VOLİN

Olaylardan uzak kalmaya mahkûm edilmiş bulunuyoruz. Şu an için oraya —Rusya'ya, ayaklanan insanlara, kardeşlerimize, yoldaşlarımıza— dönmek elimizden gelmiyor. Bizleri karalar ve denizler, yeryüzü ve okyanus anayurdumuzdan ayırıyor. Savaş, bizi ondan koparıp almıştır.

Amur nehrinin ağzındaki Nikolayevsk'de 1917 Şubat Devrimi. "Yaşasın Halk. Toprak Özgürlük Barış"

Burada yozlaşmış, düzenbaz gazetelerden, hakikatin ancak küçücük kırıntılarını elde ediyoruz. Bu arada, eylemsizliğe mahkûmuz. Olayların yaşayan katılımcıları değiliz. Tanık bile değiliz. Ancak uzaktan, uzaklardan gözleyen insanlarız. Yargıda bulunamıyor, karar veremiyor, çağrı yapamıyoruz. Düşünmeye bile nadiren cesaret edebiliyoruz.

Ama, yapabildiğimiz bir şey var. Rusya'da bugüne kadar olup bitenlerin henüz bir devrim olmadığını söyleme hakkına sahibiz — ve gerçekten de, söylememiz gerekiyor. Bu "devrim"in "önderi" Rodzianko'dur. Merkezde olan Duma'dır. Patron ordudur. Yönetici ve yönlendiriciler, Lvov'lar ve Milyukov'lardır. Mülkiyet dokunulmaz, savaş kutsal kalmaya devam ediyor.

Halk için —işkence gören, açlık çeken, ölen insanlar, köylüler ve işçiler için— bu "şarkı ve danslar" ne ola ki? Köylülerin toprağa gereksinimi var — tüm topraklara. İşçilerin madenlere, fabrikalara, dükkânlara, makinelere gereksinimi var — tüm üretim araçlarına. Halkın barışa gereksinimi var. Halkın ekmeğe, konuta, giysiye gereksinimi var. Halkın özgürlüğe gereksinimi var — tam eylem özgürlüğüne.

Onlar bütün bu zorunlulukları Rodzianko'lardan, Lvov'lardan, Milyukov'lardan[1] ya da herhangi bir hükümetten, kim olursa olsun, herhangi bir otoriteden alabilecekler mi? Asla. Her şeyi kendileri almalılar. Alabilecekler mi? Olaylar genişleyip derinleşmeye devam edecek mi? Bu, gerçek bir halk davası durumuna gelecek mi? Bütün sorun buradadır.

Eğer durum şimdi olduğu gibi, yani "Rus Partisi"nin zaferi ve Kadet partisinden bakanlarla bir "anayasal monarşist hükümet biçimi" kurulması gibi kalırsa, o zaman bu olayı istediğiniz gibi —"devletçi bir ayaklanma", bir "Kadet ayaklanması", bir "yurtsever ayaklanma" ya da yalnızca bir "ayaklanma" diye— nitelendirebilirsiniz; ancak bir devrim olarak değil. Böylesi bir "devrim"den halk, köylüler ve işçiler zırnık bile elde edemeyecektir.

Ama eğer olaylar salt bir anayasaya saplanıp kalmazsa, eğer bunlar

1. Rodzianko, Lvov ve Milyukov iktidarın, ölmüş otokrasiden Geçici Hükümet'e aktarılmasındaki başlıca kişilerdi. M.V. Rodzianko (1859-1924) tutucu Oktobrist partinin bir taraftarı olup, Şubat 1917'de Geçici Hükümet'i kurmaya yardım eden Duma komitesinin bir üyesiydi. Prens G.E. Lvov (1861-1925) bir Anayasacı Demokrat (Kadet) olup, Geçici Hükümet'in başbakanıydı ve P.N. Milyukov da (1859-1943) ünlü bir tarihçi ve Kadet önderi olup, dışişleri bakanıydı.

halk kitlelerini harekete geçirir ve tüm Nikolay Nikolayeviç'leri[1], Rodzianko'ları, Milyukov'ları, Lvov'ları ve başka bütün "önderleri", çarları ve yöneticileri derhal bir yana atarsa, halk kendi kaderini kendi eline alır ve her yerde "özgür kentler" ve "özgür köyler" ilan eder, kendi köylü ve işçi birliklerini örgütler, toprağı ve üretim, ulaşım ve haberleşme araçlarını ortak mülkiyet olarak ele geçirmeye başlarsa, eğer halk savaş ve barış sorununu kendisi çözerse, o zaman ve ancak o zaman, bir devrimden söz edebiliriz. Ancak o zaman, Rusya'nın, öteki ülkelerin ve savaşın kendisinin gelecekteki kaderini gizleyen bu ağır perde kalkacaktır.

Olayların kör bir çıkmazda kalmayıp, devrimin geniş yoluna girmesi için bir şans var mı? Evet, var. Ve bu konuda, başka bir sefer bir şeyler söyleyeceğiz. Bu arada bekleyecek, umut duyacak ve inanacağız. Şimdilik iş yapmak, karar almak, çağrı yapmak elimizden gelmiyor. Olayların katılımcıları değiliz. Ancak düşünebiliyor, endişeleniyor, isteyebiliyoruz. Ve isteğimiz açıktır: Kahrolsun hükümet! Yaşasın devrim!

Volin, "Revolyutsiya vperedi", *Revolyutsiya i anarhizm* (Harkov 1919), ss. 11-12; *Golos Truda* (New York), 23 Mart 1917'den yeniden basım.

2 Özgürlüğe Bir Selam YUDA ROŞÇİN

Selamlarla size geliyorum,
Güneşin doğduğunu söylemeye...

Güneş doğmuştur. Karanlık bulutları dağıtıyor. Rus halkı uyanmıştır! Devrimci Rusya'ya selam olsun! Halkın mutluluğu için savaşanlara selam olsun!

Puslu güz günleri geçmiştir. Bizleri bir kez daha hüzün sarmıştır! Kaç ölümcül yara açtın, lanetli geçmiş! Boşu boşuna ne denli güç yitirildi. Eski rejimin en büyük suçlarından biri de herhalde, Rusya'nın güçleri arasına güvensizlik tohumu ekmesiydi!...

"Geniş kitleler mutluluk ve özgürlük olmadan gerçekten yaşayabi-

1. Grandük Nikolay Nikolayeviç Çar II. Nikolay'ın amcası ve savaşın ilk yılı boyunca da Rus Ordusu başkomutanıydı. Bununla birlikte, Volin herhalde çarın kendisini, Nikolay Aleksandroviç'i kasdetmektedir.

lirler mi?" diye yazıyordu bir zamanlar P.L. Lavrov.[1] Uyuyan devi uyandırmaya çalışanların sonunda başardığı bu özgürlük hamlesini uzun zamandır bekledik. Yıllar geçip gitti. Çevremizdeki şeyler daha da kararda. Karanlık daha yoğun, baskı daha dayanılmaz, zorlama daha kötü duruma geldi. Ve 1905 Devrimi'nin yenilgisi birçok insanın ruhuna kuşku tohumları ekti. Belki de Rusya zayıftır. Belki de, "Rusya'nın en büyük günahı büyük bir tarih yaratmadan, büyük bir edebiyat yaratmış olmasıdır," demek doğru olacaktı. Ama Mart Günleri gösterdi ki, öteki ulusların örneğini izleyerek Rusya büyük bir tarih yaratabilir!

Devrimci Rusya'ya selam olsun! Halkın mutluluğu için savaşanlara selam olsun! Artık, devrimin genişlemesini istiyoruz, çünkü inanıyoruz ki, halkın ruhunda uyuyan tüm kudret ve olumlu güçler ancak bir devrim sırasında uyanacaktır. Oysa, yorgun insanlar bize şöyle diyor: "Karşı devrimden sakının! Olanaksızı istemeyin. Kendi uyuşmazlıklarınızla, toprağı gericiliğin zaferine hazırlamayın." Ama halihazırda kazanılmış olanı korumak gerçekten uyuşmazlık mı? Aslında, karşı devrim olasılığıyla savaşmanın en iyi aracı, halkın derinliklerinden gelen taleplerin genişletilmesi değil mi?

Yorgun insanlar şöyle diyor: "Zorunlu olanlarla yetinin. Lüks istemeyin." Bu yorgun insanlara, Kral Lear'ın şu sözleriyle cevap veriyoruz: "Zorunluluklarla yetinme sanatı tuhaftır; kötü şeyleri değerli kılabilir." Bakın! Mart Günleri'nin deneyimi sizin hayali gerçekçiliğinizi çoktan çürütmüştür. İyi niyetli olarak, reformları ivedi gördünüz, sorumlu bir bakanlık düşlediniz. Halk kitlelerinin baskısı sayesinde ulaşılan şey, çarlığın kaldırılmasından ve geniş politik özgürlüğün getirilmesinden daha az birşey değildir. Bir zamanlar "lüks" sayılan şeyler derhal bir zorunluluk durumuna geldi.

"Rusya'da bir cumhuriyet mi? Öf, bu kadarı da çılgınlık, fantezi, hasta bir kafanın sayıklamaları!" Oysa şimdi, kitlelerin baskısıyla, Kadet'ler bile kendi programlarına cumhuriyetle ilgili bir madde koymuşlardır! Hayır efendiler, özgürlüğü ani sarsıntılardan korunması gereken narin bir vazo gibi gören insan gerçekçi değildir. Gerçekçi, özgürlükle ilgili en fazla sayıda düşünceyi toplumsal devrime zerk edebilen ve bu düşünceleri, kitleler için bir lüks değil, bir zorunluluk du-

1. Pyotr Lavroviç Lavrov (1823-1900): Yazıları Rus devrimci hareketinde büyük bir etki yapan, belli başlı bir Popülist düşünür.

rumuna getiren kişidir.

Öyleyse, özgür insanın hukuk ve otorite zincirlerine gereksinimi olmadığını halka anlatın. Bunu söyler ve halktaki özgürlük ruhunu uyandırırsanız, o zaman tarihsel zorunluluk sizinle birlikte olacaktır... Bu sırada, ekmek ve özgürlükle ilgili tüm sloganlarımızı ortaya atacak ve yalnızca, dalganın doruğundaki bir noktacık olmaktan kaçınmak için elden gelen her şeyi yapacağız. Ne olayların elindeki cansız kuklalar, ne de dış zorunlulukların kölesi olacağız; bütün ekonomik sömürü ve devletçi köleleştirme sistemine karşı halkın ültimatomunu sunacağız.

Özgür emeğin iradesinin yanı sıra, bu yüce düşünceyi de dile getirebilecek bir işçi örgütü kuracağız.

Devrimci Rusya'ya selam olsun!

Halkın mutluluğu için savaşanlara selam olsun!

Roşçin, "Privet svobode", *Put' k Svobode* (Cenevre), Mayıs 1917, ss. 1-2, biraz kısaltılmıştır.

Şubat Devrimi'nin ardından, ülkede anarşist gruplar ortaya çıktı. Petrograd yakınlarındaki, Baltık Filosu'nun ana üssü olan Kronştadt deniz üssü, bütün Devrim ve İç Savaş boyunca, önemli bir özgürlük kalesi oldu. Vol'nyi Kronştadt *(Özgür Kronştadt) başlıklı anarşist dergide yayınlanan 3 ve 4 no.lu belgeler sıradan Kronştadt anarşistlerinin —biri düzyazı, birisi de şiir olarak— yazdığı kısa, ama net inanç bildirileridir.*

3 Niçin Bir Anarşistim? N. PETROV

Ben bir anarşistim, çünkü çağdaş toplum iki karşıt sınıfa ayrılmıştır: yeryüzünün tüm zenginliklerini kendi elleriyle ve kendi büyük emekleriyle yaratan, yoksullaştırılmış ve mülksüzleştirilmiş işçiler ve köylüler ile, tüm zenginliklere kendileri için, zorla el koyan zenginler, krallar ve başkanlar. Bu asalak kapitalistlere, hükmeden kral ve başkanlara karşı, bende bir hırs, bir öfke, bir tiksinti duygusu doğuyor; oysa dünya çapındaki burjuvazinin sımsıkı pençesindeki daimi köleler

olan emekçi proletarya için acı ve üzüntü duyuyorum.

Ben bir anarşistim, çünkü tüm otoriteyi aşağılıyor ve ondan iğreniyorum; zira bütün otorite adaletsizlik, sömürü ve insan kişiliği üzerinde zorlamaya dayanıyor. Otorite bireyi insanlıktan çıkarır ve onu bir köle yapar.

Bireysel kapitalist asalaklarca sahip olunduğunda özel mülkiyete karşıyım, çünkü özel mülkiyet hırsızlıktır.[1]

Ben bir anarşistim, çünkü sınırsız eleştiriye ve sansüre, burjuva ahlakçılığa, ayrıca da sakat ve çarpıtılmış bir burjuva bilimine maruz bırakılıyorum ki bu, insan kişiliğini karanlığa itiyor ve onun bağımsız gelişimini engelliyor.

Ben bir anarşistim, çünkü mülk sahibi sınıf mülksüz emekçileri, işçileri ve köylüleri ezer ve aşağılarken sessiz kalamıyorum. Bu durumda ancak ölüler sessiz kalabilir, yaşayan insanlar değil.

Ben bir anarşistim, çünkü insanlığı kapitalizmin otoritesinden ve dinin aldatıcılığından kurtarmaya çalışan anarşist idealin doğruluğuna inanıyorum.

Ben bir anarşistim, çünkü çeşitli türden politik parti önderlerinin değil, yalnızca birleşik bir proletaryanın yaratıcı gücüne ve bağımsızlığına inanıyorum.

Ben bir anarşistim, çünkü sınıflar arasındaki şimdiki mücadelenin, ancak bir sınıf olarak örgütlenmiş olan emekçi kitleler kendi asıl çıkarlarını kavradıkları ve şiddetli bir toplumsal devrimle, yeryüzünün tüm zenginliklerini ele geçirdikleri zaman sona ereceğine inanıyorum. Böylesi bir devrimi başararak ve tüm hükümet ve otorite kurumlarını ortadan kaldırarak ezilen sınıf, her bir bireyin gereksinimlerini karşılamaya çaba göstereceği ve her bir bireyin de buna karşılık, tüm insanlığın refahı için, emek ve ilgisini topluma vermesi gerekeceği bir özgür üreticiler toplumu ilan etmelidir.

Gürültülü ve kaba "sosyalist" laflarla, "proletaryanın ve köylülüğün diktatörlüğü" laflarıyla kendimi kandırmıyorum. Diktatörlük otoritenin anlamdaşıdır ve otorite de, kitlelere yabancı bir şeydir. Otorite her zaman ve her yerde yöneticileri yozlaştırır; bunlar çayırdaki öküzün boy-

1. Buradaki anıştırma Pierre-Joseph Proudhon'un ünlü "mülkiyet hırsızlıktır" deyişine yapılmaktadır. Seçkin bir Fransız radikali olan Proudhon kendisini "anarşist" olarak niteleyen ilk önemli kişilikti.

nuzlarındaki sinekler, zaman zaman öküzü ısıran ve onun kanını emen, enerjisini kurutan ve onun bağımsız girişkenliğini öldüren zehirli sinekler rolünü oynamaktadır.

Kapitalizmin kaybolmasıyla birlikte, otoritenin de kaybolacağına kesinlikle inanıyorum. Halk kitleleri kendi işlerini, eşit ve komünal doğrultuda, özgür topluluklar içerisinde yürüteceklerdir.

Ben bir anarşistim, çünkü kendi kişisel girişkenliğimle kitlelerde anarşist komünizm düşüncesini uyandırmaya çabalıyorum. Komünizmi, sözün tam anlamıyla alıyorum, zira kendi mutluluğumu benim gibi özgür ve özerk insanların ortak mutluluğunda bulacağım.

N. Petrov, "Poçemu ya anarhist", *Vol'nyi Kronştadt*, 23 Ekim 1917, ss. 2-3.

4 Çağrı DENİZCİ STEPAN STEPANOV

Kara bayrağın altında toplanın
Dürüstlüğün, mücadelenin ve emeğin insanları,
İsyan ateşlerini tutuşturun
Zincirlenmiş ve ezilmişlerin yüreklerinde.

Uyuklayan Rusyanızı uyandırın
İnsanları savaşa katılmaya çağırın
Şişmiş kanemicileri yere çalmaya
Ve tiranlığın boyunduruğunu kırmaya.

Rutubetli hücrelere girin
Yoksulluk kölelerinin öldüğü yere
İncitilenlerin iniltilerinin yankılandığı
Ve karanlığın engelsizce egemen olduğu yere.

Girin, yürekleriniz titriyorsa
Ruhlarınız doluysa iyilikle,
Kanın bahar selleri gibi aktığı yerlere
Ve yoksulların iniltisinden yeryüzünün sarsıldığı.

Bizler bu uğursuz trajediden usandık
Kaderin bu bitmeyen işkencelerinden,
Öyleyse, anarşizmin dünyasına doğru ilerleyin
Kutsal Komün'ün dünyasına doğru.

Matros Stepan Stepanov, "Prizyv", *Vol'nyi Kronştadt*, 23 Ekim 1917, s. 3.

Kızıl Donanma'yı "Devrimin Öncüsü" olarak niteleyen 1919 tarihli poster. Rus denizcisinin devrime ilk zamanlarında gösterdiği hiç sorgulanmayan bağlılık, Kronştadt ayaklanmasını Bolşevik liderler için özellikle şaşırtıcı bir darbe haline getirdi.

Anarşizmin Çeşitli Yönleri

Tüm anarşistler baskı ve sömürüye karşı olmakta birleşmiş olsalar da, din ve savaştan, öğrenime ve gelecekteki toplumun niteliğine dek uzanan birçok önemli konuda çok değişik görüşleri savunagelmişlerdir. Bu bölümdeki belgeler Rus Devrimi ve İç Savaş sırasında, özgürlükçü düşüncenin zenginliğini ortaya koyuyor.

5 ATEİZM

Coşkulu binyıl arayışlarında, Rus anarşistleri dinsel bir hareketin kimi özelliklerini sergilediler. Gerçekten birçok bakımdan, zorlama ve şiddeti reddeden, yemin etmeyi ya da silah taşımayı geri çeviren, resmi kiliseyi küçümseyen ve —hükümranlığı inananların yüreklerinde yatan— İsa'yla tek vücut olmaya (communion) inançlarını bağlayan Tolstoycular ve Dukoborlar benzeri Hıristiyan tarikatlarını andırıyorlardı. Ne var ki, aynı zamanda da hemen tüm anarşist militanlar, devletin yanı sıra Tanrı'ya da karşıtlıklarından —Bakunin bir zamanlar bunları "benim iki bêtes noires*"ım diye nitelemişti— ödün vermeyen, kararlı ateistler olmuşlardır. Hem laik, hem de dinsel otorite, özgürlükçü tin açısından eşit ölçüde tiksindiricidir ve "Ne Tanrı, ne Patron" sloganı anarşist mesajın etkili bir özetidir. "Kilise insanlığa boyun eğdirilmesinde her zaman devletle ittifak kurmuştur" diye yazıyordu Bakunin, anarşist ateizmin İncili olan* Tanrı ve Devlet*'te. Tarih boyunca hükümetler dini, hem insanları bilgisizlik içinde tutmanın bir aracı olarak, hem de insanlığın sefalet ve düş kırıklığının bir emniyet supabı olarak kullanmışlardır. Bu yüzden, "eğer Tanrı gerçekten varsa," diye bağlamaktadır Bakunin, Voltaire'in ünlü deyişini tersyüz ederek: "Onu orta-*

dan kaldırmak zorunlu olacaktır." Takipçileri de bu mesajı benimsemişler, aşağıdaki belgelerin de gösterdiği gibi, ancak tinsel ve dünyavi otoritenin çifte boyunduruğunu kırdıkları zaman insanların özgür olacağında ısrar etmişlerdir.

5a Ayağa Kalkın! I. SELİTSKİ

Ayağa kalkın! Ayağa kalkın ey insanlar! Güçlü sesinizi duyurun: Yeter! Bir otomat olmak istemiyorum. Tüm despotlar ve asalaklar defolsun. Ben bir insanım! Yaşamak, kendi yaşamımı yaratmak istiyorum. Yaşamaya ve mutlu olmaya hakkım var. Mutluluğumu başkalarının da mutluluğu yapmak istiyorum. Kaderimin artık, gökteki ya da yerdeki despot tanrıların elinde bir oyuncak olmasını istemiyorum. Şu anda, şu saatte, kaderimi kendi ellerime alıyor ve görünür ya da görünmez tanrılara başvurmayı reddediyorum.

Siz, göklerin görünmez tanrıları! Kendinizi adalet tanrıları diye niteliyorsunuz. Ama adaletiniz nerede? Kendinizi hakikatin tanrıları diye niteliyorsunuz. Ama hakikatiniz nerede? Kötülüğü cezalandırdığınızı söylüyorsunuz. Cezanız nerede? Her şeye kadirsiniz. Ama gücünüz nerede? Her yerde hazır ve nazırsınız. Ama o zamanlar neredeydiniz? Her şeyi bilen tanrılarsınız — bu cinayetleri biliyordunuz ve bunlara izin verdiniz. Ve şimdi, binlerce insan perişan olurken ve bütün yeryüzü kan deryası içindeyken, siz, gücü her şeye yeten tanrılar, insanlığın bu karabasanını durduracak güce sahip değilsiniz. Her yerde hazır ve nazırsınız — gözyaşları denizine ve kan nehirlerine sessiz sessiz bakıyorsunuz. Yaratmış olduğunuz insan için bir damla acımanız yok. Bu hayvani tutkular cümbüşünü kutsuyorsunuz. Kana susadınız. Ölüme susadınız. İnsanlığın felaketine susadınız.

Öyleyse siz yaşamın değil ölümün, mutluluğun değil sefaletin, özgürlüğün değil baskının tanrılarısınız. Hepiniz despot, cani, tiran, kana susamış tanrılarsınız. Sizlerin tanrısal entrikalarınız şu ahmakça isteklerde ortaya çıkmıştır: İstiyorum-yaratacağım. İstiyorum-alacağım. İstiyorum-kendim için. İstiyorum-öyleyse insan sisler içinde kalacak.

Ayağa kalkın! Ayağa kalkın ey insanlar! Çevrenizi saran karabasanı atın. Hakikatin sesine sahip çıkın. Yeryüzü ve gökyüzü tanrılarının

ahmakça isteklerinin tümüne son verin. Bağırın: "Yeter — Ben ayağa kalktım!"

O zaman özgür olacaksınız.

İ. Selitski, "Prosnis!", *Vol'nyi Kronştadt*, 12 Ekim 1917, s. 2, kısaltılmıştır. 19 Eylül 1917'de yazılmıştır.

5b Ateist Manifesto

İnsan düşüncesinin Tanrı'nın varlığını ilk kez ne zaman algıladığını söylemek zordur. Ama, onu bir kez algıladığında, reddetmeye de girişti. Muhtemelen, Tanrı'nın reddedilmesi ilk algılanışından, varlığının ilk kabul edilişinden hemen sonra oldu. Her durumda, Tanrı'nın reddedilmesi çok eskidir; inançsızlığın tohumları, insanlık tarihinde çok erken zamanlarda ortaya çıkmıştır. Ne var ki yüzyıllar boyunca, ateizmin bu ılımlı tohumları tanrıcılığın zehirli otlarınca boğuldu. Ancak insan düşüncesinin ve duygusunun özgürlük tutkusu durdurulamayacak denli büyüktür. Nitekim her zaman sürmüştür. Onun baskısıyla tüm dinler kendi ufuklarını genişletmişler, adım adım ödün vermişler ve daha bir kuşak önce vazgeçilmez gibi görünen pek çok şeyi terk etmişlerdir. Din, kendi varlığını koruma çabasıyla çeşitli ödünler vermiş, birbiri ardına saçma sapan şeyleri bir kefeye koymuş, bir araya gelemeyecek şeyleri bir araya getirmiştir.

Yeryüzünün kökenlerine ilişkin naif efsaneler, yaşamın şafağında çobanların yarattığı bu efsaneler bir yana atıldı ve "kutsal kitaplar"ın mitolojisine aktarıldı. Bilimin baskısı altında din, Şeytan'ı reddetti ve kutsalın kişiselleştirilmesinden vazgeçti. Bunun yerine, şimdi Tanrı kendisini bizlere Akıl, Adalet, Sevgi, Acıma, vb. gibi gösteriyor. Dinin içeriğini kurtarmak olanaksız olduğundan, insanlar onun biçimlerini korudular; bu biçimlerin içlerine yerleştirilen içerik her ne olursa olsun, ona şekil vereceğini çok iyi biliyorlardı.

Dinin bütün sözüm ona ilerlemesi özgürleşmiş iradeye, düşünceye ve duyguya verilen bir dizi ödünden başka bir şey değildir. Onların ısrarlı saldırıları olmasaydı, din bugün özgün kaba ve naif niteliğini hâlâ koruyor olacaktı. Üstelik düşünce başka zaferler de kazandı. Yalnızca, dini daha ilerici duruma gelmeye ya da daha doğrusu, yeni

Amerikan anarşist çizer Robert Minor'ın Golos Truda'*da (Petrograd, 20 Ekim 1917) yer alan karikatürü. Minor daha sonra komünistlere katıldı.*

biçimlere bürünmeye zorlamakla kalmadı; ayrıca açık, militan ateizme doğru daha cesurca hereket ederek, bağımsız yaratıcı bir adım da attı.

Bizim ateizmimiz militan ateizmdir. Adlarına ne denilirse denilsin, dinsel özlerini hangi felsefi ya da ahlaki sistemler altında gizlerse gizlesinler, tüm dinsel dogmalarla açık, amansız bir mücadeleye başlama zamanının geldiğine inanıyoruz. Dinde reform yapmaya ya da geçmiş yüzyılların demode anlayışlarını çağdaş insanlığın tinsel deposuna aktarmaya yönelik tüm çabalara karşı savaşacağız. İster kana susamış ister insani, ister öfkeli ister nazik, ister bağışlayıcı ister kinci olsun, tüm tanrıları aynı derecede tiksindirici buluyoruz. Önemli olan tanrıların ne tür oldukları değil, yalnızca onların tanrı olmaları —yani bizim ağalarımız, bizim hükümranlarımız olmaları— ve bizim de, onların önünde eğilmeyecek ölçüde değerli olan tinsel özgürlüğümüze aşık olmamızdır.

Bu yüzden, bizler ateistiz. Emekçi kitlelere ateizm propagandamızı cesurca yapacağız ve ateizm, herkesten çok onlar için zorunludur. Halkın inancını yıkarak, onların ayakları altındaki ahlaki temeli çekip aldığımız şeklindeki yergiden; din ve ahlakın ayrılmaz olduğunu savunan "halk aşıkları"nın bu yergisinden korkmuyoruz. Dahası, ahlakın dinle her türlü bağdan özgür olabileceğini ve olması gerektiğini ileri sürüyor, inancımızı çağdaş bilimin ahlak ve toplumla ilgili öğretilerine dayandırıyoruz. Düşünce ve duyguyu eski ve paslı zincirlerinden kurtarma konusundaki büyük yapıcı görevimizi ancak eski dinsel dogmaları yıkarak yerine getirebiliriz. Ve bu bağları koparmak, daha iyi nasıl yapılabilir?

Var olan evrende de, halkların geçmiş tarihinde de nesnel düşün-celer olmadığını savunuyoruz. Nesnel bir dünya anlamsızdır. İstek ve özlemler yalnızca bireysel kişiliğe aittir ve biz, özgür bireyi baş köşeye koyuyoruz. "İyilik yapın, yoksa Tanrı sizleri cezalandırır" diyen eski, tiksindirici din ahlakını yıkacağız. Bu pazarlığa karşıyız ve şöyle diyoruz: "Kimseyle pazarlık etmeden, yalnızca iyi olduğu için iyi olduğunu düşündüğün şeyi yap. Bu gerçekten de biricik yıkıcı çalışma değil midir?

İnsan kişiliğini öylesine çok seviyoruz ki, bu yüzden tanrılardan nefret etmemiz gerekiyor. İşçilerin emeğin kurtuluşu için verdikleri yüzyıllık çetin mücadele daha da sürebilir. İşçiler halihazırda harcamış olduklarından daha da fazla çaba harcamak ve kazanmış oldukları şeyleri pekiştirmek için kanlarını vermek durumunda kalabilirler. Bu yolda işçiler kuşkusuz başka yenilgiler ve daha kötüsü, düş kırıklıkları da yaşayacaklardır. Tam da bu nedenle, kaderin darbelerine dayanabilecek demirden bir yüreğe ve güçlü bir ruha sahip olmaları gerekiyor. Ama, bir köle gerçekten demirden bir yüreğe sahip olabilir mi? Tanrı katında, tüm insanlar köledir ve birer hiçtir. Ve insanlar, inananların yaptıkları gibi, dizleri üstüne çöküp secdeye kapandıkları zaman, güçlü bir ruha sahip olabilirler mi?

Bu yüzden, işçilere gidecek ve onlardaki Tanrı'ya inancın son izlerini de yıkmaya çalışacağız. Onlara, özgür insanlara yaraşır şekilde gururlu ve dik durmayı öğreteceğiz. Onlara, yalnızca kendi kendilerinden, kendi ruhlarından ve özgür örgütlerin gücünden yardım beklemeyi öğreteceğiz. Bizlerin en iyi duygu, düşünce, istek ve eylemlerimizin

hepsinin kendimize ait olmadığı, kendimiz tarafından yapılmadığı, Tanrı'ya ait olduğu, Tanrı tarafından belirlendiği ve bizlerin yalnızca Tanrı ya da Şeytan'ın iradesini gerçekleştiren birer araç olmaktan başka bir şey olmadığımız yalanı söyleniyor. Her şeyin sorumluluğunu üstlenmek istiyoruz. Özgür olmak istiyoruz. Kuklalar ya da maşalar olmak istemiyoruz. Bu yüzden ateistiz.

Dinler insanın Şeytan'a inancını koruma konusundaki yetersizliklerini kabul ediyorlar ve çoktan itibardan düşmüş olan bu figürü reddediyorlar. Ama bu tutarsızlıktır, çünkü Şeytan'ın da Tanrı kadar —yani, hiç— var olma iddiasında bulunma hakkı vardır. Şeytan'a inanç, bir zamanlar çok güçlüydü. Şeytan'a tapmanın insanların zihni üzerinde egemenlik kurduğu zamanlar oldu; ancak şimdi insanlığı baştan çıkaran ve tehdit eden bu figür korkutucu olmaktan çok, komik, küçük bir iblise dönüşmüştür. Aynı kader onun kan kardeşinin —Tanrı'nın— başına da gelmelidir.

Tanrı, Şeytan, inanç — insanlık bu ürkütücü sözlerin bedelini bir kan deniziyle, bir gözyaşları seliyle ve sınırsız acılarla ödemiştir. Bu karabasana artık yeter! Sonunda insan bu boyunduruğu kırmalı, özgür olmalıdır. Ergeç emek kazanacaktır. Ama insan eşitlik, kardeşlik ve özgürlük toplumuna kolayca ve tinsel bakımdan özgür olarak, en azından bin yıldır kendisine yapışmış olan bu kutsal döküntülerden arınmış olarak girmelidir. Bu zehirli tozları ayaklarımızdan silkeleyeceğiz; bizler bu yüzden ateistiz.

İnsanı ve özgürlüğü seven, tanrılardan ve kölelikten nefret eden herkes bizimle gelsin. Evet, tanrılar ölüyor! Yaşasın insan!

Ateistler Birliği

Soyuz Ateistov, "Ateistiçeskii manifest", *Nabat* (Harkov), 12 Mayıs 1919, s. 3.

5c Benim Tanrım E. ZAİDNER-SADD

Eğilmedim önünde bu putun;
Yeryüzü sefillerinin,
Dünyanın köleleştirilmiş, aşağılanmış çocuklarının
Armağanlar taşıyıp, şefaat dilendikleri.

Böyle bir Tanrı beni tesellî etmez;
Zayıfa karşı güçlüyü tutan,
İnsanlara sıkıntılar ve zorluklar yükleyen
Ve acılardan bir fetiş çıkaran.

Onun yasaklayıcı bakışlarının dikilmesi,
Onun acıklı yüzünün solgunluğu.
Ne göğsümde bir ateş tutuşuyor,
Ne de ilerlemiş gecede ruhumu ısıtıyor.

Benim Tanrım bir düşüncedir: yeni bir yaşam
Parlak ve mutlu günlerin şafağı;
Mücadeleye, şiddetli bir mücadeleye
Çağırıyor tüm yürekli insanları!

Öç alır ezenlerden,
Kan akıtarak insanlarla ilgilenen!
Benim Tanrım büyük ve şanlı özgürlüktür,
Özbilinç, güç ve sevgidir!

E. Zaidner-Sadd, "Moi bog", *Ekaterinoslavskii Nabat*, 7 Ocak 1920, s. 3.

6 ANTİ-MİLİTARİZM

Anarşist hareket savaşa direnme konusunda uzun bir geleneğe sahiptir. Ancak, belli başlı anarşistlerin uluslar arasındaki silahlı çatışmalarda taraf oldukları durumlar da vardır Örneğin Bakunin, Almanya'ya karşı 1870-71 savaşında Fransa'nın davasını savundu; Kropotkin de İtilaf'ı destekleyerek, Birinci Dünya Savaşı sırasında benzeri bir tutum aldı. Kropotkin'in tutumunu esas olarak, Alman militarizminin ve otoriterizminin Avrupa'da toplumsal ilerlemeye zarar verebileceği endişesi esinlendiriyordu. Üstelik, devletçiliğin koruyucusu olarak Almanya, düşlerindeki merkezsizleşmiş topluma giden yolu da tıkıyordu.

1916'da Kropotkin ve başka belli başlı anarşistler —Jean Grave, Christian Cornelissen, Paul Reclus ve Charles Malato bunlar arasın-

Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan ve "Tanrı Bizimledir" sloganını taşıyan Rus flaması. Anarşistler Kilise'yi, devletin ve silahlı kuvvetlerin baskı aygıtını gizleyen ve bunun için sıradan insanların zavallılığını kullanan bir düşman olarak gördüler.

daydı— kendi "savunmacı" konumlarını ortaya koydukları Onaltılar Manifestosu'nu yayınladılar. Bununla birlikte, onların isimlerinin büyük saygınlığına karşın, anarşistlerin çoğunluğu Errico Malatesta, Aleksandr Berkman, Emma Goldman ve Sébastien Faure gibi "enternasyonalistler"in ardında toplanarak, kendi anti-militarist miraslarına sadık kaldılar. Iuda Roşçin, Aleksandr Ge ve Georgi Gogelia da içinde olmak üzere, Cenevre'deki bir grup Rus göçmeni, Kropotkin ile çevresini "Anarko-Yurtseverler" diye damgaladılar ve "emperyalist" savaşın bir toplumsal devrime dönüştürülmesi çağrısında bulunan aşağıdaki cevabı hazırladılar.

Cevap— Cenevre Anarşist-Komünistler Grubu

Bu amansız savaşın; insanlığın daha önce asla yaşamadığı, milyonlarca isimsiz mezar, milyonlarca sakat, milyonlarca dul ve yetim bırakan bu savaşın başlamasından bu yana hemen hemen iki yıl geçti. Milyarlık değerler, insan emeğinin uzun yıllarının ürünleri ateşe atılmış, dipsiz bir uçurum tarafından yutulmuştur. Muazzam acılar, amansız kederler, insanlığın derin bir umutsuzluğa yuvarlanması — sonuç işte bunlar...

Umutsuzluk çığlıklarının —"Bu kadar kan dökmek yeter! Bu yıkım yeter!"— her yerde işitildiği bir sırada, yakınlarda yayımladıkları manifestolarında "Hayır, henüz az kan dökülmüş, az yıkım yapılmıştır. Barıştan söz etmek için daha çok erken!" diyen eski yoldaşlarımıza; P. Kropotkin, J. Grave, C. Cornelissen, P. Reclus, C. Malato'ya ve böyle diyen başka anarşist ve anti-militaristlere derin bir üzüntüyle bakıyoruz.

Onlar hangi ilkeler adına, hangi amaçlar uğruna kardeş katilliğinin zorunlu olduğunu ilan etmeyi mümkün görmüşlerdir? Barışın bu tutkulu taraftarlarının silahlı çatışmanın savunucuları durumuna gelmesine yol açan nedir? Bu bizler için bütünüyle kavranılamaz bir şey olarak kalıyor; çünkü manifestoları okunduğunda, onların, adına savaşın sürdürülmesini talep ettikleri idealin zavallılığı insanı sarsmaktadır.

Manifestonun yazarları bu savaştaki suçlu tarafın, Belçika'yı ve Fransa'nın kuzeyini ilhak etmeyi amaçlamış, Fransa'dan ağır tazminatlar istemiş ve onun sömürgelerini gelecekte ele geçirmeyi kurmuş olan Almanya olduğunu ilan etmektedirler. Alman halkını, kendi hükümetine boyun eğdiği için kınamakta ve Alman nüfus, kendi yöneticilerinin istilacı planlarını reddetmediği sürece, barıştan söz edilemeyeceğini bildirmektedirler.

Bütün bu manifestoya açık bir *İtilaf* taraftarlığı nüfuz etmiştir. Demokratik rejimlerin tartışmalı üstünlüğünün kabaca abartılmasından doğan bu taraftarlık, manifesto yazarlarını, Müttefik güçlerini ciddi olarak tehlikeye atan çok şey konusunda sessiz kalmaya, savaşan tarafların özdeş eylemlerini değerlendirmekte farklı ölçütler kullanmaya ve sonunda, halkın isteklerini onları köleleştirmiş olan hükümetlerin istekleriyle karıştırmaya itmiştir.

Manifestoya imza atanlar Alman hükümetini bu savaştaki suçlu taraf olarak görüyorlar. Ama, tüm büyük güçlerin uzun zamandır bir Avrupa savaşına hazırlanmış oldukları da pek büyük bir sır değildir. Ve yalnızca bir savunma savaşına, yalnızca bir Alman istilasına karşı kendilerini korumaya değil... Onlar daha çok bir fetih savaşına, yeni topraklar fethetmeye ve komşuları üzerinde ekonomik tahakküm kurmaya hazırlanıyorlardı. Denizlerdeki Alman rekabetini ortadan kaldırmak, İngiltere'nin tutkun bir hülyası olmamış mıdır? Rusya'nın Boğaz kıyılarına sahip olma isteğinin, herkes çok iyi farkında değil midir?

Rusya aç gözlerini Galiçya'ya çevirmiş değil midir? Fransa büyük bir sömürgeci güç olma hülyasından vazgeçmiş midir?

Tüm devletler savaşa hazırlanıyorlardı. Ve eğer savaş 1914'ten önce patlamadıysa, bunun tek nedeni Alman Kiel Kanalı'nın henüz genişletilmemiş, İngiliz filosunun yapımının henüz tamamlanmamış, Fransız ordusunun henüz yetkinleşmemiş, Rusya'da da yeni tümenlerin henüz yaratılmamış olmasıydı. Örgütleme becerileriyle, Almanya'nın taçlı korsanları öbürlerinden daha erken hazırlıklarını yapmış ve Avrupa'yı ateşler içine atmaya öbürlerinden önce karar vermişlerse bu; İngiltere, Rusya ve öbür devletlerin taçlı korsanlarının, militarizm sunağında kurban edilen çok sayıda kişiden ötürü taşıdıkları ahlaki sorumluluğu hiç de azaltmaz.

Manifestonun yazarları, Almanya'nın işgal ettiği toprakları, buralarda yaşayan halkın onayı olmaksızın, *olası* ilhakını protesto ediyorlar. Peki ama İngiltere'nin savaş sırasında ve Mısır nüfusunun onayı olmaksızın *çoktan gerçekleştirdiği* bir ilhakı, yani Mısır'ın ilhak edilmesini neden protesto etmiyorlar? Neden köleci İngiltere'ye karşı işçileri ayaklanmaya çağıran bir manifesto çıkarmıyorlar? Böyle bir eylem bu Anarko-Militaristler'in ayakları altındaki halıyı çekeceği için, değil mi? Çünkü o zaman, bu savaşın özgürlüğe eşit ölçüde karşı olan iki yağmacı grup arasındaki bir savaş olduğunu da açıkça ve net olarak söylemek zorunda kalmayacaklar mı?

Manifestonun yazarları şimdi barıştan söz etmenin, komşu devletlerin Almanya tarafından istila edilmesini, yani tüm kurtuluş umutlarını, tüm insani ilerleme umutlarını tehdit eden bir istilayı hazırlayan Alman savaş partisinin planlarını teşvik etmek olacağından emindirler. Ne var ki biz, tüm kurtuluş umutlarına ve tüm insani ilerleme umutlarına karşı bir tehlike oluşturan şeyin Alman istilası değil, bir bütün olarak savaş olduğuna ve bunun sorumluluğunun da, doğrudan ya da dolaylı olarak bunda yer alan tüm devletlere, eşit bir şekilde düştüğüne inanıyoruz. Ve biz halkı, yalnızca Alman hükümetine karşı mücadeleye değil, kendi köleleştiricilerinin tümüne karşı ayaklanmaya çağırıyoruz. Barış ve ekmek isteyen Alman kadınların Reichstag binasındaki gösterisini olumlu buluyoruz. Sağlıklı ve katışıksız olan her şey, kendisini, şimdilik zayıf olan bu protestolarda ortaya koymaktadır. Tüm ülkeler çalışanlarını güçlü protestolara, bir halk ayaklanmasına

çağırıyoruz; çünkü ancak böylesi araçlarla insanlığın yeniden ayağa kalkmasını umabiliriz, savaşın sürmesiyle değil. Manifestonun yazarları yalnızca Alman halkını başkaldırmaya çağırırlarken, öte yandan, Müttefik devletler halklarını siperlere çağırıyorlar. Tutarlı olsunlar ve hem anti-militarizmi, hem de devrimi reddetsinler. Fransa'daki anti-militarizm ya da Rusya'daki yahut İngiltere'deki devrimci mayalanma ancak Almanya'ya yarayacaktır. Ve Almanya dışındaki bir anti-militarizm ya da devrim, Alman savaş partisinin planlarını daha da ilerletecektir. Oysa, Kropotkin'in yaptığı şey tam da budur. Onun, savaştan önce bile, Fransa'da üç yıllık askeri hizmet getiren yasaya karşı mücadeleye karşı olduğunu dehşetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Manifestonun yazarları yalnızca bu savaşta değil, tüm savaşlarda — salt biçimsel anlamda— sözüm ona daha büyük ya da daha küçük ölçüde bir suçlunun bulunabileceğini ve savaşan taraflar arasında da, her zaman, daha fazla ya da daha az demokrasi olacağını gerçekten anlayamıyorlar mı? Böylece onlar hep daha az suçlu olana, kendini savunma çağrısını yapacaklardır; şu utanç verici sloganın köleleri olarak kalacaklardır her zaman: "Top imal edin ve cepheye sürün!"

Şimdi bile, ilerleme ve Alman tehditi konusundaki genel laflardan bir Alman zaferinin olası sonuçları konusundaki somut açıklamalara kayarlarken dahi, yalnızca, Almanya'nın Fransa'nın sömürgelerini alabileceği ve komşusunu, ticari anlaşmalar örtüsü altında, ekonomik bir köle durumuna indirebileceği endişesini besliyorlar. Ve bütün bunlardan sonra da, Kropotkin ile manifestonun öbür yazarları kalkıp kendilerinin eskisi gibi anarşist ve anti-militarist olduklarını ilan ediyorlar! Halkı savaşa çağıranlar ne anarşist, ne de anti-militarist olabilirler. Onlar çalışan insanlara yabancı olan bir davayı savunuyorlar. İşçiyi, kurtuluşu uğruna değil, ilerici ulusal kapitalizmin ve devletin şanı uğruna ateş altına sokacaklardır. Anarşizmin ruhunu parçalayıp, bu parçaları militarizmin uşaklarına atacaklardır.

Ne var ki, biz konumumuzu koruyoruz. Dünya işçilerine kendi dolaysız düşmanlarına; önderleri kim olursa olsun —ister Alman imparatoru, ister Türk sultanı, ister Rus çarı, ister Fransa başkanı— bu düşmanlara saldırmaya çağırıyoruz. Biliyoruz ki, emeğin irade ve bilincini yozlaştırma sorununda, demokrasi ile otokrasi birbirlerinden geri kalmazlar. Kabul edilebilir ya da kabul edilemez savaşlar arasında bir

ayrım yapmıyoruz. Bizim için, yalnızca bir tek savaş vardır: Kapitalizme ve savunucularına karşı toplumsal savaş. Bu utanç verici manifestonun yazarlarının reddetmiş olduğu eski sloganlarımızı yineliyoruz:

Kahrolsun savaş!

Kahrolsun otoritenin ve sermayenin yönetimi!

Yaşasın özgür halkların kardeşliği!

Cenevre Anarşist-Komünistler Grubu

"Otvet", *Put'k Svobode* (Cenevre), Mayıs 1917, ss. 10-11. İlk kez 1916 Ağustosu'nda yayımlandı.

7 ANTİ-ENTELEKTÜELİZM

Anarşistler eğitime her zaman yüksek bir değer vermişler (bkz. Belge 10*), ancak dörtbaşı mamur felsefi sistemlerden ve bunları dokuyan entelektüellerden de derin bir kuşku duymuşlardır Daha Bakunin'den başlayarak, toplumun akılcı yasalarla yönetildiği düşüncesini reddetmişler ve üstün bir bilgeliğe sahip olma iddiasında bulunanlara ve sözüm ona "bilimsel" dogmalar vaazedenlere de hiç güvenmemişlerdir. Onların gözünde Marx'ın, Comte'un ve başkalarının tarihsel ve sosyolojik teorileri, insanlığın doğal içtepilerini boğan, yapmacık buluşlardan başka bir şey değildir. Gerçekten, kimi anarşistler entelektüellerin kol emekçileriyle hiçbir ortak yanı olmayan, ama kendilerini ayrıcalık ve otorite konumlarına çıkartmak için, havalı formüllerle onları cezbetmeye çabalayan özel bir tür olduklarını iddia edecek ölçüde ileri gitmişlerdir.*

Belge 7b'nin ve muhtemelen 7a'nın da yazarları olan A.L. ve V.L. Gordin kardeşler, bu görüşün belli başlı temsilcileriydi. Tutkulu anti-entelektüelizm havarileri olarak, Avrupa kültürünün ve bunun yapımcılarının kapsamlı bir şekilde yerildiği bir kitapçıklar ve makaleler dizisi yarattılar. 1917'de Petrograd ve Moskova'da şubeleri olan, Ezilen Beşler Birliği adında bir grup kurdular ve toplumsal baskının başlıca kurumlarına saldıran bir "pan-anarşizm" felsefesi oluşturdular. Pan-anarşist inancın temelinde anti-entelektüelizm yatmaktaydı. Gordin kardeşler, teorileri ve skolastik soyutlamaları a priori olumsuzlayarak, insanın yaratıcı ruhunu, ister dinin, isterse bilimin olsun —çünkü bi-

lim onlara göre, orta sınıfların cahil kitlelere egemen olmak için kullandığı yeni bir dindi yalnızca— dogmalar zincirlerinden kurtarmaya bakıyorlardı.

7a Duyuru

Ateşin sıcaklığının, bir yuvanın sıcaklık ve konforunun, ayaklar altına serilen yumuşak halıların, bir piyanonun dinlendirici nağmelerinin cezbettiği sokakların evsiz barksız oğlu. Tüm kapılar sana kapalıdır. Tüm kapılar gürültüyle senin suratına kapanmaktadır. Çıplak ayaklarını taşlar ve buzlar kesmekte, bekçi köpeklerinin ulumaları ve kapıcı bağırmaları kulaklarını tırmalamaktadır. Vücutlar ipek minderlerde dinlendirilmekte, ama senin paçavralarını fırtınalar parçalamaktadır. Sıcak battaniyelerin altında tutkular depreşirken, senin dudakların donmuştur, yüreğin küllenmiştir, ellerin buz gibidir. Yakınlarda bir yerde, bir fahişe dolaşıp durur. Senin kızındır o ve kendi gençlik ateşini altın kaplı yaşlı yüreklere satar.

Ey sen ahmak adam! İşte burada bir ev, bir sıcaklık, bir konfor var. Gir ve yerleş. Varsın, bu evlerin ve sarayların sahipleri sokakları arşınlasınlar ve çenelerinin takırdadığını duysunlar. Eğer yeryüzünde yeni bir düzen kurulmasını reddediyorlarsa, varsın, onların kızları kendilerini satsın. Anarşiyi yarat! Ey ezilen ve için için yanan insanlar, anarşinin alevlerini tutuşturun. Artık soğumuş olan kanınız tutuşsun. Çevrenizdeki her şeyi yakın. Cesur bir şekilde, anarşinin ateşlerini tutuşturun. ANARŞİYİ YARATIN!

Ey reddedilenler, itilenler, aşağılanlar ayağa kalkın ve içerisinde "daha yüksektekiler"in ve "daha alttakiler"in yer aldığı bu toplumu yıkın. Ayağa kalkın ve bizim üzerimizde olduğunuzu, bizlerin sizin arkadaşlığınıza, hatta nefretinize bile layık olmadığımızı gösterin. Sizin üstünüzde olan her şey sizin altınızda olacaktır. Anarşiyi yaratın! Köleler, gözlerinizi açıp özgür olduğunuzu görün! Aldatıcılar sizlere yeni zincirler takıyorlar. Onları şeytana atın! Kimseye itaat etmeyin. Kendinizi kimsenin önünde aşağılatmayın. Kendi özgürlüğünüzü, kendi mutluluğunuzu yaratın. ANARŞİYİ YARATIN!

Ey eğitimsiz olanlar, insanları "cahil" ve "bilgili" diye ayıran bu tiksindirici kültürü yıkın. Sizleri onlar karanlıkta tutuyor. Gözlerinizi

onlar kör ettiler. Ve bu karanlıkta, kültürün karanlık gecesinde, sizleri onlar yağmaladılar.

Ey insanlar; papazlar ve bilimciler sizleri soydular, sizin bütün düşüncelerinizi, yalınlığınızı, kendiliğindenciliğinizi, duygularınızı sizden çaldılar. Din sizlere yalan söylüyor ey insanlar, kurnaz bilim de yalan söylüyor. Göklerin hükümdarı sizi bir budala yapıyor, papazlar aldatıyor, sizleri gelecekteki bir düzenle, gelecekteki bir sosyalizmle kafese sokuyorlar. Bilimciler ve profesörler de aldatıyor sizi. Onlara inanmayın. Hipnotize ediyor ve kazıklıyorlar sizi. Sizleri, kendi zekâlarının zevksiz parlaklığıyla tutsak ediyorlar.

Ey insanlar, sizin mutluluğunuz göklerde değil, burada yeryüzündedir; gelecekte değil, bugündedir. Sizlerin kendi ellerinizdedir. Anarşiyi yaratın — tam olarak, her yerde ve şimdi! Kiliseleri, soyluların bu yalan yuvalarını yıkın; üniversiteleri, bu burjuva yalan yuvalarını yıkın. Papazları sokağa atın, bilimcileri sokağa atın! Bu sahte soylu ve burjuva ilahları yıkın. Onların Perun'larını[1], tanrılarını ve putlarını parçalayın. Yeryüzünde bir tek tanrı vardır: o da sizsiniz, halkur, sizlersiniz, insandır.

Ey insanlar mutlu olabilirsiniz, mutlu olmalısınız.

ANARŞİYİ YARATIN!

Burevestnik'ten (Petrograd), 27 Ocak 1918, s. 1.

7b Pan-Anarşist Manifesto

Pan-anarşizm sözlük anlamı olarak, her şeyi kapsayan anarşizm anlamına gelir; "pan" Yunanca'da "tüm" demektir. Pan-anarşizm kapsamlı ve eklemli bir anarşizmdir. Hükümetin olmaması idealinden, yani asıl anarşizmden ayrı olarak, başka dört ideali daha içerir: "her şeyin herkese ait olması"yla *komünizmi*; *pedizmi*, ya da çocukların ve gençlerin kölece eğitim cenderesinden kurtulmasını; *kozmizmi* (ulusal-kozmopolitizm), ezilen milliyetlerin tümden kurtuluşunu ve son olarak da, *jineantropizmi*, yani kadınların kurtuluşunu ve insanileştirilmesini... Hepsi birlikte bu beş ideal, genel "pan-anarşizm" başlığı

1 *Perun*: Rusya'nın Hıristiyanlaşmasından önce, Doğu Slavları'nın baş ilahı ve fırtına tanrısı.

altına girerler.

Pan-anarşizm *tüm* toplumun —ekonomi, aile, okul, uluslararası ilişkiler ve hükümet kurumlarının— temelden yıkılmasını ve yeniden yapılandırılmasını amaçlayan ilkesel düzeydeki tüm toplumsal ideallerin, eylemlerin ve özlemlerin bir sentezini dile getirir. Ekonomik alanda pan-anarşizm kapitalizmin yerini komünizmin almasını, toprakta, üretim araçlarında ve tüketim mallarında özel mülkiyetin kaldırılmasını getirir. Ailede, çokeşliliğin ve kadın ticaretinin yerini birey olarak erkek ve kadın arasındaki gerçek sevginin alması, ayrıca da, ailede ve bir bütün olarak yaşamda, hem fiilen, *hem de hukuken*, erkek egemenliğinin sona ermesi, kadınların tüm çalışma ve sanat alanlarına özgürce katılımı ve onların, toplumun tüm nimetlerinden eşit olarak yararlanması demektir bu. Okulda ise bunun anlamı, çocuklarımızı ve gençlerimizi dinsel ve bilimsel önyargılarla doktrinize eden şimdiki kitabi öğretimin yerini, gündelik yaşamda yararlı olacak, onlara özgürlük, özgüven ve nesneleri özgünlük ve kafaca bağımsızlıkla yaratma yeteneği verecek pratik bir teknik beceri eğitiminin almasıdır. Ayrıca bu, anayurtlarıyla, devlet sınırlarıyla, ulusal ve özel toprak sahipliğiyle var olan toprak sisteminin yerini, ne anayurtların, ne de sınırların olacağı, yalnızca, bütün yeryüzünün ortaklaşa kendilerine ait olduğu özgür insanların özgür birliklerinin yer alacağı bir ulusal-kozmopolit düzenin alması anlamına da gelmektedir. "Bütün yeryüzü bütün insanlığa" — "bütün yeryüzü benimdir" diye ilan eden yağmacı ulusların toprak ve bölge taleplerine ve emperyalizmine karşı, pan-anarşizmin sloganı işte budur.

Hükümet (yönetim) örgütleri ve onların bireyle ilişkileri alanında pan-anarşizm, otoritenin, devletin ve her tür zorlama biçimlerinin — mahkemeler, zindanlar, milisler, vb.— kaldırılmasından ve toplumun, gönüllü anlaşmalar ve danışmalar yoluyla yönetilmesinden yanadır.

Pan-anarşizm, Ezilen Beşler Birliği'nin idealidir. Tüm ezilenleri, baskının bu beş biçimi üzerinde yükselen şimdiki düzenin yıkılması için dünya çapında bir örgüt, bir Ezilenler Enternasyonali, bir Dünya Ezilen Beşler Birliği yaratmak için bir araya gelmeye çağırmaktadır. Pan-anarşizm çağdaş toplumda ezilen beş grubun tümünün bir İşçi-Boştagezer İşçi Enternasyonali, bir Gençlik Enternasyonali, bir Ezilen Milliyetler Enternasyonali, bir Kadınlar Enternasyonali ve bir Bireysel

Kişilikler Enternasyonali içinde birleştirilmesinde ve ayrıca, giderek tüm ezilenlerin *eşitliği* ilkesi temelinde kurulan ortak bir Ezilenler Enternasyonali'nin oluşumunda inisiyatif üstlenmektedir.

Pan-anarşizm bir toplu-yıkımdan, var olan toplumdaki bu beş baskı türünün tümünün ortadan kaldırılmasından yanadır. Bu yüzden, pan-anarşizmin amacı ezilenlerden bir grubun, öbürlerinin ezilmesi yoluyla, örneğin bir proletarya diktatörlüğü getirilmesiyle kurtulması değil; tüm ezilenlerin, tüm insanlığın, tüm aşağılanan öğelerin kurtulmasıdır. Üstelik, pan-anarşizm insanlığın kapitalizmin ve devletin boyunduruğundan, biçimsel eğitimin ve ev işlerinin boyunduruğundan, milliyetçiliğin boyunduruğundan da kurtulmasıdır.

Pan-anarşizm çağdaş toplumdaki beş baskı biçiminin hepsini yıkacaktır: (1) ekonomik, (2) politik, (3) ulusal, (4) eğitsel ve (5) ev-içi. Daha yalın olarak, pan-anarşizm ne zengin ne de yoksul, ne yönetici ne de yönetilen, ne köleleştirici öğretmenler ne de köleleştirilmiş öğrenciler, ne erkek efendiler ne de kadın köleler olmasını savunmaktadır. Pan-anarşizm için, bu taleplerden her biri eşit önemdedir. İster önderlik, isterse tahakküm yoluyla olsun, bir ezilen öğenin bir başkası üzerindeki üstünlüğünü pan-anarşizm insan varlığının özel bir sınıf ya da grup adına sömürülmesi olarak damgalamaktadır.

Ama, pan-anarşizm yalnızca, baskının bu beş biçiminden kurtulmak anlamına gelmiyor. Ezilen insanlığın şu iki aldatmacadan kurtulması anlamına da geliyor; dinin aldatmacası ve bilimin aldatmacası ki, bunlar özünde, aynı aldatmacanın, yani ezenlerin ezilenleri aldatmasının yalnızca iki biçimidir. Pan-anarşizm din ve bilimin, dikkati baskı ve gerçek, somut dünyadan uzaklaştırmak; bunun yerine, kavranılamaz bir dünyayı, ya doğaüstü (din) ya da soyut (bilim) bir dünyayı koymak amacıyla uydurulduğunu açıklıyor. Pan-anarşizm, bilimi, yeniden şekillendirilmiş bir din ve doğayı da yeniden şekillendirilmiş bir Tanrı olarak görüyor. Bilim *burjuvazinin* dinidir; tıpkı, dinin soyluların ve köle sahiplerinin bilimi olması gibi.

Pan-anarşizm evrensel devletsizliği, kozmik anarşiyi, her yerde anarşiyi ilan etmektedir! Din ve bilimin her biçimi yalnızca burjuvazinin baskı buluşları, ezilenler için birer tuzak ve kapan, birer yem ve ökse olmakla kalmıyorlar. Bunlar ayrıca düzenbazca ve barbarcadırlar, dar ve ahmakçadırlar, naif ve komiktirler, karmakarışık ve çelişkilidirler. Bi-

lim, Avrupa vahşetinin ahmaklıklarından biridir; tıpkı, dinin Asyatik vahşetin bir ahmaklığı olması gibi... Bunların her ikisi de tek bir karışıklıklar ve çelişkiler dokusu oluşturmaktadır: Tanrı ve Tanrısızlık, neden ve nedensizlik; gerçek kurucu Tanrı ve "hiç"ten vareden, dolayısıyla olan, Tanrı-olmayan Tanrı; ilk nedene uzanan neden, böylece kendi kendinin nedeni olan ya da nedensizlik olan neden.

Tanrı ve Doğa insanın hayalinde yapılmıştır, antropomorfiktir. Eskimolar bunları bir beyaz ayı şeklindeki kendi avlarından türetmektedirler (dünya beyaz ayıdan türemiştir); İbraniler ise kendi mesleklerinden (marangoz, terzi Tanrı)... Newton, Kant ve Laplace doğayı Avrupa mekaniğine göre, Darwin ve Spencer İngiliz at yetiştiriciliğine göre (doğal seçme İngiliz at yetiştiriciliğindeki yapay seçme modelini izliyordu) öngördüler. Göklerin yönetimi ile doğanın yönetimi — melekler, ruhlar, şeytanlar, moleküller, atomlar, eter, Tanrı, ilahi yasalar ve doğa yasaları, güçler, bir bedenin bir başkası üzerindeki etkisi— bütün bunlar toplum tarafından bulunmuş, oluşturulmuş, yaratılmıştır (sosyomorfik).

Tanrı mutlak Asya hükümdarlığının bir imgesidir. Göksel yasalar, yıldızların yasaları, Asur ve Babil astrolojisi — bunlar imparatorların yasalarıdır. Doğa yasaları devletin yasalarıdır; doğal güç zorlamadır. Doğa'nın güçleri Avrupa'nın anayasal hükümdarlıklarını ve anayasal bürokrasiyi andırmaktadır; hatta doğa zaman zaman demokratik bir cumhuriyetin başkanını da andırmaktadır!

Pan-anarşizm evrenin ne insan, ne de toplum olduğunu öğretiyor. Onun ne başı ne sonu, ne kökeni (kozmogoni) ne nedeni, ne yasaları ne kamçıyı andıran güçleri var. Evren ve her doğal görüngü her zaman "kendisi "dir; deyiş uygunsa, anarşist-bireysel ya da anarşist-komünisttir. Evren ve onun tüm görüngüleri kendiliğindendir. Evrende ve her görüngüde dışsal hiçbir şey, hiçbir zorlayıcı düzen yoktur; ama daha çok, *anarşi*, yani içsel (içkin) düzen, bağımsız ve kendiliğinden bir düzen vardır. Doğal güç yok, yalnızca eylemler ve çekimler vardır; nesneler, eylemler ve çekimler özdeştir.

Pan-anarşizme göre dinin ve bilimin temel hatası, birincisinin fantazinin, ikincisinin de aklın (zihinsel şekillendirmeler ya da soyutlamalar) ürünü olmasıdır. Bu yüzden, pan-anarşizm yalnızca duyguların hatta daha çok, adalelerin ve tekniğin hakiki olduğunu savunur. Pan-

anarşizm yalnızca tekniği —sözün geniş anlamıyla tüm zanaatları, tüm pratik işleri vb. kapsayan tekniği (buna tüm-teknik denilmektedir)— halkın, çalışanların, ezilenlerin kültürü olarak kabul eder.

Toplumun incelenmesi bakımından, pan-anarşizm tüm sosyolojik yasaları ya da toplumsal evrimi ve gelişmeyi reddetmekte; bunların yerine, sosyo-tekniği, toplumun toplumsal deney yapma, iyileştirme ve yenileme hakkıyla kurulmasını koymaktadır. Teknikçiliğe bürünmüş olan pan-anarşizm yalnızca tümden ve evrensel anarşi değil, aynı zamanda, şimdiki anarşi anlamına da gelir. Sosyal demokratik evrim ve reform yerine, sosyal devrim sloganını ileri sürer, şu altın anarşist kuralı savunur: Dosdoğru hedefinize gidin!

Öyleyse,

Yaşasın Pan-Anarşi!

A.L. ve V.L. Gordin, *Manifest pananarhistov* (Moskova, 1918), ss. 3-6.

Pan-anarşizm teorisine niteliğini veren geçmişin şiddetle reddedilmesi, İç Savaş dönemindeki belli başlı anarşist merkez olan güneydeki Harkov kentinde üslenmiş bir grubun, Anarko-Fütüristler'in manifestosunda daha da belirgindir. Gordin kardeşler gibi, Anarko-Fütüristler de kurulmakta olan burjuva-sonrası evreye uygun yeni bir sözlük ürettiler. Bakunin'le birlikte, evrensel yıkımın havarileriydiler; onun, "yıkma tutkusu yaratıcı bir tutkudur" inancını ve yeni bir dünyanın, eskisinin yıkıntılarından doğacağı inancını paylaşıyorlardı. Eskiden nefret ederek ve yeniyi yücelterek, bilinçli sarsma ve zorlama çabalarıyla, sanat ve kültürün toptan yıkılması çağrılarıyla, 1909'da Filippo Marinetti tarafından yayınlanan ünlü Fütürist Manifesto*'yu yansıtıyorlardı. Zaman zaman, onların dili Marinetti'ninkiyle, onun kısıtlandırılmamış imgelemi ve çağlayan metaforlarıyla gerçekten de, adeta özdeşleşiyordu: "İtalya çok uzun zamandan bu yana, büyük bir ikinci el mal pazarı olmuştur. Sayısız mezarlıklarla, onu kaplayan sayısız müzeden kurtulmak istiyoruz... Yanmış parmaklarıyla o iyi kundakçılar gelsin! İşte onlar! Kitaplıkların raflarını ateşe verin! Müzelerin depolarına kanallar açın! Saygıdeğer kentlerin temelini yıkın!"*[1]

1. James Joll, *Three Intellectuals in Politics* (New York, 1960), ss. 179-84.

7c Anarko-Fütürist Manifesto

Kah kah kah, hah hah hah, ho ho ho!

Sokaklara fırlayın! Hâlâ canlı, genç ve insanlık dışına düşmemiş olan herkes, sokaklara fırlayın! Kahkahanın yuvarlak karınlı topu meydanda neşeden sarhoş bir halde duruyor. Kahkaha ve Sevgi, Melankoli ve Nefretle çiftleşerek, hayvani bir şehvetin güçlü, çarpıcı tutkusuyla sürekli bastırmaktaydı. Yaşasın tezatlar psikolojisi! Zehirlenmiş, yakıcı ruhlar düşünsel devrimin alev alev yanan bayrağını yükseltmişlerdir. Alışılmışın yaratıklarına, darkafalılara, o gut hastalarına ölüm! Öçalıcı fırtınaların kadehini, kulakları sağır edecek bir gürültüyle parçalayın! Kiliseleri ve onların müzelerle ittifaklarını yıkın! Uygarlığın narin putlarını demir eritme fırınlarında eritin! Hey siz, düşünce sandukasının dekadan mimarları, siz, evrensel kitap mezarlıklarının bekçileri — beri durun! Sizleri kaldırmaya geliyoruz! Eski gömülmeli; yaratıcı dehanın volkanik meşalesi tozlu arşivleri tutuşturmalıdır. Dünya çapındaki kırımın yayılmış küllerini geçerek, koskoca tabloların görkemli kanvaslarını geçerek, klasiklerin yanmış, yağlı, şişkin ciltlerini geçerek, bizler, Anarko-Fütüristler geliyoruz! Ülkemizi kaplayan yıkımın genişliği üzerinde, anarşinin bayrağı gururla dalgalanacaktır. Yazmanın bir değeri yoktur! Edebiyat için bir pazar yoktur! Zindanlar yoktur, öznel yaratıcılık için sınırlar yoktur! Her şeye izin verilmiştir! Hiçbir şey kısıtlanmamıştır!

Doğanın Çocukları neşeli bir sarhoşluk içinde, güneşin mert altın öpücüğünü ve yeryüzünün şehvetli, çıplak, semiz kucağını buluyorlar. Kara topraktan fışkıran Doğanın Çocukları çıplak, şehvetli bedenlerin tutkularını tutuşturuyorlar. Bunların hepsini döllenmiş, dolu bir kapta sıkıştırıyorlar! Binlerce kol ve bacak tek bir boğulmuş, tükenmiş yığın halinde bir araya geliyor! Sıcak, haris, kemirici okşamalarla deriler tutuşuyor. Dişler, sevgililerin sıcak ve tatlı tenine, nefretle batırılıyor! Genişçe açılan gözler şehvetin yüklü, yakıcı dansını izliyor! Her şey tuhaf, yasaksız, aslidir. Çarpıntılar-ten-yaşam-ölüm-her şey! Her şey!

Bizim sevgimizin şiiri böyledir! Sevgimizde güçlü, ölümsüz ve amansızız! Doğanın Çocukları'nın kafalarında kuzey rüzgârları uğuldüyor. Ürkütücü bir şeyler ortaya çıkmıştır — bazı melankoli vampirleri! Kıyamet — dünya ölüyor! Yakalayın! Öldürün! Hayır, bekleyin!

Haziran 1917'de toplanan Birinci Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'ne katılan delegeler. Bu yeni otorite en uçtaki bazı anarşistler için nerdeyse çarlık rejimi kadar sevimsizdi.

Çılgınca, içe işleyen çığlıklar havaya yayılıyor. Bekleyin! Melankoli! Gökyüzünün solgun, terörün darbesini yemiş çehresini ıstırapların kara, açık yaraları kaplıyor. Çocuklarının güçlü ve öfkeli darbelerinin altında, yeryüzü endişeyle titriyor! Ah, siz lanetlenmiş, iğrenç şeyler! Çocukları dünyanın yağlı, şişman bedenini parçalıyor ve solgun, bitkin melankolilerini akan kanlarla ve bedenindeki açık yaraların içine gömüyorlar. Dünya ölüyor! Vah, vah, vah diye bağırıyor milyonlarca toksin. Vah, vah, vah diye uyarı topları atılıyor. Yıkım! Kargaşa! Melankoli! Dünya ölüyor!

Bizim melankolimizin şiiri budur! Biz yasak tanımıyoruz! Hümanistlerin inleyen duygusallıkları bizim için değildir. Biz çelişkilerin, Nefret ve Sevginin demir mantığıyla su verilmiş halkların muzaffer entelektüel kardeşliğini yaratacağız. Özgür birliğimizi, Afrika'dan ku-

tuplara dek, her duygusal dostluk düzeyine karşı, dişlerimizle tırnaklarımızla savunacağız. Her şey bizimdir. Bizim dışımızdaki yalnızca ölümdür! Başkaldırının kara bayrağını yükselterek, insanlık dışına düşmemiş, Uygarlığın zehirli soluğuyla uyuşturulmamış, tüm yaşayan insanlara çağrıda bulunuyoruz! Herkes sokaklara! İleri! Yıkın! Öldürün! Sadece ölümün geri dönüşü yoktur! Eskiyi yok edin! Gökgürültüleri, yıldırımlar, elementler — hepsi bizim! İleri!

Yaşasın uluslararası düşünsel devrim!

Anarko-Fütüristler, Anarko-Hyperboreanlar* ve Yeni-Nihilistler için yol açın!

Dünya Uygarlığına ölüm!

Anarko-Fütüristler Grubu

"Şturmovoy, opustoşayuşçii manifest anarho-futuristov", *K Svetu* (Harkov) 14 Mart 1919, s. 1.

8 BİREYCİLİK

Bireyci Anarşistler kendi kişisel özgürlüklerini sınırlayabilecek her biçimdeki otoriteye karşıydılar. Onlar için, toplum özerk bireylerin bir toplamından başka bir şey değildi ve her tür, hatta kendi anarşist arkadaşlarının ortaya attığı türden örgütler karşısında bile derin bir kuşku besliyorlardı. Alman ve Amerikan Bireyci Anarşizm teorisyenleri olan Max Stirner ve Benjamin Tucker'dan güçlü bir şekilde etkilenmiş olarak, insan kişiliğinin örgütlü toplumun zincirlerinden topyekûn kurtarılmasını istiyorlardı. Onlara göre, Bakunin ve Kropotkin'in gönüllü toplulukları bile bireyin özgürlüğünü kısıtlayabilirdi. Üstelik, bireyciler Nietzsche'den de, orta sınıf değerlerinin tümünü (politik, ahlaki ve kültürel) tam olarak yıkma isteğini devralmışlardı. Kimi bireyciler kendi toplumsal yabancılaşmalarının en son ifadesini terörizmde ya da cinayette buluyorlardı; kimileri de, kendilerini avant-garde *edebiyat ve sanat çevrelerine bağlamışlardı; ama geri kalan çoğunluk, parlak salonlarda tartışmalar yapan ve kendi teorilerini parlak dergi ve kitaplarda işleyen "felsefi" anarşistlerdi.*

* Mitolojide kuzey dağlarının ötesinde sonsuz ışık ve bolluk içinde yaşayan topluluk (ç.n.)

*Gordin kardeşlerin yazdığı Belge 8a, bireyci konumun, bu düşturun öndegelen peygamberi olan Stirner'in ünlü bir deyişiyle sona eren kısa bir açıklamasıdır: "Benden yüksek hiçbir otorite yoktur" (*Mir geht nichts über mich*). Öteki yazı ise, kendi bireyciliğini anarşist düşüncenin öteki akımlarıyla uzlaştırmaya çalışan ve Gordin'lere zıt olarak, Batı kültürüne büyük değer veren bir düşünür ve anarşistten, A.A. Borovoy'dan alınmıştır.*

8a Hiçbir Şey Unutulmadı ve Hiçbir Şey Öğrenilmedi

A.L. ve V.L. GORDİN

Sıradan insanların başkalarını yönetme konusundaki isteksizliği ve tersine, otoriteyi ortadan kaldırma yönündeki isteği; itaat etme ya da yerlerde sürünmeyi reddedişi; Yürütme Komiteleri ya da Sovyetler biçiminde kurgusal bir proletarya diktatörlüğü değil, hakiki bir proletarya diktatörlüğünü, yani halkın kendisinin diktatörlüğünü kurma, kişinin kendi üzerindeki iktidarını sağlama yönündeki içgüdüsel anarşist eğilimi — bireyin hakiki diktatörlüğü işte budur. Ben kendi kendimin bakanı, yasa koyucusu, diktatörü, otoritesiyim. Gerçekten halkçı bir diktatörlük; doğal, normal, fizyolojik bir diktatörlük işte budur. Kendi bedeni üzerinde, kendi kolu bacağı üzerinde fizyolojik bir iktidara sahip olmak, fizyolojik bir diktatörlük uygulamak, kendi özgür eylem gücüyle, gerekli gördüğünü yapma gücüyle kendi davranışlarına buyruk vermek bir birey için en doğal şeydir. Özgür etkinliğin fizyolojik, biricik uygun, doğal ve hakça diktatörlüğü işte budur. Anarşinin ideali işte budur.

Ben bir kişiyim — ve benim "ben"imden yüksek hiçbir otorite yoktur!

Gordin kardeşler, "Niçego ne zabili i niçemu ne nauçilis", *Anarhist* (Don üzerindeki Rostov) 22 Ekim 1917, ss. 1-2, kısaltıldı.

8b Anarşist Manifesto A.A. BOROVOY

Devrim ve özgürlük her zaman kan ve acı içinde doğmuştur. Bunlar, hem yeninin kahraman savaşçıları, hem de eskinin umutsuz savunucu-

ları olmak üzere, pek çok kurban almışlardır. Ama bu kurbanlar boşu boşuna verilmiş olmayacaktır. Önümüzde, insanlığın hiç tanımadığı ölçüde muazzam bir iş duruyor. Eski rejimin yozlaşmışlığıyla, savaşla ve çeşitli politik partilerin "tepeden" yaptıkları deneylerle parçalanmış bütün bir ülkeyi yeniden kurmak zorunludur. Bu yeniden yapılandırma eski alışılmışı değil, insan mutluluğunun profesyonel tacirlerinin küflü dogmatizmini değil, yeni ve yaratıcı şeyleri; doğrudan yaşamdan alınmış ve devrimi yapan, uğruna devrimin yapıldığı insanların istek ve çıkarlarına cevap veren şeyleri ortaya koymalıdır.

İyi niyetle bile olsa, her türlü gardiyanlığa bir son vermenin zamanı gelmiştir. Temsil edenler kim olurlarsa olsunlar, her türlü temsiliyete bir son vermenin zamanı gelmiştir. Her birey kendi davasını kendi ellerine almalıdır. Anarşizm bizleri buna çağırıyor!

Anarşizm yaşamın öğretisidir! Anarşizm her kişide doğar ve yaşar; ama insanların önündeki yoksulluk, ürkeklik ve uşaklıkla, şiddete dayanan ve yoz bir yaşama yönelik teorilerle ezilir. Gerekli olan şey yüreklilik, aydınlanma ve eyleme susamışlıktır; böylece ister büyük ister küçük, herkeste anarşizm ruhu canlanacaktır.

Anarşizm özgürlüğün öğretisidir! Soyut, yanılsamalı değil, canlı ve gerçek özgürlüğün. Tüm anarşist etkinliğin temelinde, özgür bir kişilik, kurumların boyunduruğundan ve başkaları tarafından getirilmiş yasaların otoritesinden özgürleşme yatıyor. Anarşistin özgürlüğü herkesin özgürlüğüdür. Tek bir köle bile varsa, anarşist özgür değildir. Anarşist, tüm insanlar özgür olana dek mücadele etmelidir. Anarşizm için putlar yoktur; insanın kendisi dışında, onun özgürlüğü ve kısıtlanmamış gelişme hakkı dışında hiçbir mutlak yoktur. Toplumsal düzen ne olursa olsun, anarşist, özgürlükçü bilincinin buyurduğu yeni, daha yetkin, daha tam ve daha katışıksız bir düzene doğru çabalamaya devam edecektir.

Anarşizm eşitliğin öğretisidir! Herkes özgürlük bakımından eşittir. Herkes kendi kaderinin yapımcısıdır. Ve onun kişisel özgürlük alanı dokunulmazdır.

Anarşizm kültürün öğretisidir! Çünkü, yalnızca bir insanın kendisini ya da onun kişisel özgürlüğünü değil, herkes için sevgiyi ve herkes için özgürlüğü öğretmektedir. Bir eylem çağrısıdır; yalnızca çağdaşlarımızı değil, uzak gelecekteki kardeşlerimizi de özgürlüğün meyvelerin-

den yararlandırma gibi, büyük bir göreve çağrıdır. Zora dayalı sistemin yıkılması için savaşa çağrıdır; ama bir öç alma ya da belli özgül kişileri linç etme çağrısı değildir.

Anarşizm mutluluğun öğretisidir! Çünkü, insana ve onun sınırsız olanaklarına inanmaktadır. Onun, herkes için çalışarak, tüm çağları ve tüm insanları birbirine bağlayacağına inanmaktadır. Yaratma zevki — insanın tüm zevklerinin en büyüğü— böyle doğmuştur!

A.A. Borovoy, "Anarhistskii manifest", *Anarhizm* (Moskova 1918), ss. 168-9.

9 ANARŞİST GENÇLİK

Anarşist hareketin çarpıcı bir özelliği de taraftarlarının genç oluşuydu. Birçok anarşist yüksek okullardan ve üniversitelerden çıkıyordu; böylece, 19-20 tipik bir yaş olmuştu ve en etkin militanlardan kimileri de yalnızca 16-17 yaşındaydı. Ukrayna'daki en büyük anarşist örgüt olan Nabat *(Uyarı) Konfederasyonu'nun Genç Anarşistleri'nce 1919'da yayımlanan aşağıdaki duyuruda amaçları özetlenmiştir.*

Yoldaşlar!

16 Nisan 1919, Çarşamba

YOLDAŞLAR!

Devrimci ufuklar genişliyor. Ezilenler, kendi kurtuluş yollarında, giderek daha güçlü bir şekilde ilerliyorlar. Zincirleri kırılıyor, prangaları parçalanıyor ve yeni yaşama uymayan, köhnemiş her şey yolun üzerinden temizleniyor.

Kurtuluş bayrağında şunlar yazılıdır:

Tüm ezenlere karşı mücadele.

Birkaç kişinin ayrıcalığını benimsemiş ve güçlünün yararına olan yalanlara batmış herkese karşı mücadele.

Bizleri çocuklukta ve gençlikte kötürümleştiren, bizleri bedenen ve ruhen yıldırılmış, kansız, solgun ve sersem yaratıklara çeviren tüm kurumlara karşı mücadele.

Baskı ve eşitsizliği besleyen devlet otoritesine karşı mücadele.

Biz genç anarşistlerin, çağrımızın temeli olarak ileri sürdüğümüz şeyler bunlardır. Burjuva darkafalılığın zehiriyle beslenmiş olan gençliğin büyük bir kısmı, bulundukları bu durumu normal görüyorlar. Görevimiz onları bu kış uykusundan uyandırmaktır; böylece onlar da yaratıcı çalışma için saflarımıza katılabileceklerdir. Böylece üretken çalışma hızlanacaktır. Yaşamın kendisinin ortaya sürdüğü bu ideallerin uygulanması hız kazanacaktır!

Biz Ukrayna gençliği, kendimizi çeşitli çevrelerde örgütleyerek, etkili bir üretici çalışma uğrunda birleşmeliyiz. Karşılıklı yardım ve dayanışma —insanlığın ilerlemesinin güçlü motorlarıdır bunlar— adına böyle bir birlik zorunludur. Ve buna ulaşmak için Ukrayna'daki tüm anarşist gençlik gruplarının kongresini toplamalıyız. Bu kongre, ivediliği gecikme kabul etmeyecek birçok can alıcı sorunu incelemelidir.

Varsın altında toplandığımız kara bayrak, bizleri köleleştirmiş olan eski ve çürümüş tüm kurumların yıkımı ve ölümü anlamına gelsin! Varsın sözlerimizin ve ortak özlemlerimizin gücü, şimdi dağılmış ve devrimci yaratıcılıktan yalıtılmış olan tüm gençliği birleştirsin.

Varsın yolumuz, kültürel ve toplumsal yaratıcılığın yolu olsun. Ve çağrımız da şu slogan olacaktır: Dünya gençliği, devrimci ve kültürel çalışma için birleşiniz!

EYLEME DOĞRU CANLI ADIMLAR!

Anarşist Gençliğin Tüm Ukrayna Kongresi'ni
Toplamak İçin Örgütlenme Grubu

"Tovarişçi!" *Biulleten' İnitsiyativnoy gruppi anarhistov molodeji Ukraini "Nabat"* (Harkov), Nisan 1919, s. 1.

10 EĞİTİM

Anarşistler insanları geleceğin özgürlükçü toplumuna hazırlamak için, en büyük umudu eğitime bağladılar. Kropotkin, Tolstoy ve Francisco Ferrer'in öğretilerinden esinlenerek hem zihinsel, hem de el becerilerini kilise ya da devletin tahakkümünden uzak, özgürlükçü bir ortamda yeşertecek "bütünselleştirilmiş bir eğitim" istiyorlardı. Asıl vurgu beşeri bilimlere, matematik ve bilimin temel ilkelerine yapılacaktı; öğrenciler yalnızca kitaplardan öğrenmek yerine, etkin bir açık eğitim

görecek, birinci elden yaparak ve gözlemleyerek öğreneceklerdi — birçok "ilerici" eğitim teorisyeninin onayladığı bir programdı bu. Bu ilkelerden kimilerini somutlaştıran aşağıdaki önerge 1918 Kasım ve Aralık aylarında Moskova'da toplanan İkinci Tüm Rusya Anarko-Sendikalistler Konferansı'nca kabul edilmiştir.

Rusya'nın Kültürel Örgütlenmesi Üstüne Tezler

İkinci Tüm Rusya Anarko-Sendikalistler Konferansı kültür ve eğitim alanında şu noktaları kendi amacı olarak saptar:

A. Proleter kitleler arasında sanat, öğrenim ve kültür işlerine ilgi uyandırmak.

B. Kitlelerin inisiyatif ve yaratıcılığını geliştirmenin yol ve araçlarını bulmak. Bu şimdiki burjuva devlet sosyalizmi düzeninin çerçevesi içinde durumu iyileştirmeye yardım edecektir. Ayrıca, proletarya için, devletsiz sosyalizmin parlak güzelliğini ve görkemini yansıtacak, insan zihnine geniş perspektifler ve olanaklar açacak olan kendi — burjuva karşıtı— sosyalist kültürünü ve kendi sanatını yaratma olanağı da sağlayacaktır.

C. Tüm uyuşmaz özellikleriyle, bireysel kişiliğin gelişmesini mümkün olan her yolla teşvik etmek, önyargıları ve önkabulleri ortadan kaldırmak ve öte yandan da, bireye, olaylarla ilgili kendi görüşlerini şekillendirmeye yardımcı olacak olgular sunmaya çalışmak.

D. Birinci Enternasyonal'in anısında parıldayan şu altın sözlere bağlı kalarak, proleter kitlelerde, tüm etkinliklerinde yalnızca kendi güçlerine güvenmeleri gerektiği düşüncesini uyandırmak: "İşçilerin kurtuluşu işçilerin kendilerinin görevidir."

E. Proleter kitlelerde, bağımsız düşünme alışkanlığını —çünkü kendi kendimize ulaştığımız inançlar en güçlü olanlarıdır— yeşertmek için her araca başvurmak.

F. İşçilere özsaygıyı ve başkalarının da onlara, yalnızca yasalar olmaksızın değil, yasalara ve çevremizdeki "iktidar dünyası"na rağmen, saygı duymalarını nasıl sağlayacaklarını öğretmeye yardımcı olmak.

G. Proleter orduda, güçlü bir irade ve sağlam bir kafa oluşturmak; işçiler arasında başkaldırı ruhu uyandırmak ve onların parlak gelecek için, anarşizm için, amansız bir sınıf mücadelesi ruhuna sadık, bi-

linçli, yorulmaz ve korkusuz savaşçılar olmasını sağlamak.

H. Tüm proleter örgütleri birleştirmek ve onların her yolla gelişmesini teşvik etmek.

I. Hakiki proleter kurumlar —üniversiteler, tiyatrolar, kitaplıklar, okuma odaları, farklı türden okullar, proleter galerileri, müzeler, konservatuvarlar, vb.— örgütleyerek, öğrenim ve sanat alanlarındaki tüm gereksinimleri karşılamak.

J. Anarko-Sendikalizm'in etkinlikleri, böylelikle iktidarın, zorlayıcılığın ve otoritenin ortadan kaldırılmasını amaçlamalıdır.

K. Yukarıda anılan kurumların gelişmesini teşvik etmek. Proletarya, bunlar aracılığıyla, eğitim ve öğrenim işlevinin tümünü devletin ve kilisenin elinden almalı ve kendi eline geçirmelidir.

Sonuç olarak, Anarko-Sendikalizm'in tüm kültürel ve eğitsel etkinlikleri şunlara dayanacaktır:

A. Yalan ve riyakârlıkla öğretilmiş disipline değil, proletaryanın özdisiplinine.

B. Tüm ayırt edici bireysel nitelikleri ve kişisel özellikleri düzenleyen ve inisiyatif, özgüven ve sorumluluk ruhunu öldüren tüm zorlayıcı programların bir yana atılmasına.

Böylece eğitim de şu duruma gelecektir:

1. Bütünsel, tam ve sanat ile bilimin her alanıyla ilintili şeyler vererek, kişiliğin bütününün uyumlu tarzda geliştirilmesini sağlama şansı yaratan, çok yönlü, ama bütünselleştirilmiş.

2. Kör inançtan çok, bilimin en son buluşlarına denk düşen ve akla dayalı; uyma ve itaat etme duygusundan çok, kişisel onurun ve bağımsızlığın geliştirilmesine; köylü ve işçilerin kurtuluş davası için zararlı ve yanlış olan, Tanrı'yla ilgili öykülerin ortadan kaldırılmasına dayalı; akılcı.

3. Yabanıl düşünceleri ortadan kaldıracak ve kadınların davasını, yasaların, yani kadınların topyekûn köleleştirilmesine yönelik olan yasaların tümünün bir arada yapacağından çok daha fazla ileri götürecek şekilde, her iki cinsin birlikte öğrenimi; birlikte eğitim.

4. Kültürel ve eğitsel etkinliğin amacı yalnızca kendi özgürlüğüne değil, ayrıca başkalarının özgürlüğüne de özen gösteren özgür insanların geliştirilmesi olduğu için, özgürlük ilkesi adına, iktidar düşüncesini bir tarafa atan; özgürlükçü.

Öğretim ve eğitim konusundaki bu büyük görevin başarısı için; eğer bu salt bir kültürel lafebeliğinden çok, hakikaten devrimci bir görev olacaksa, köylü ve işçilerin tüm kültürel ve eğitsel örgütlerine, kendi dolaysız yetki alanları içinde tam bir özgürlük ve özerklik vermek zorunludur. Ama onlar da, önemleri bakımından, yerel örgütlerin dar çevresinin ötesine geçen ve köylü ve işçilerin her düzeydeki — kent, kasaba, semt, eyalet, bölge ve bütün ülke— eğitsel örgütlerinin çıkarlarını etkileyen teknik, kültürel ve eğitsel sorunlarla ilgili, özgür bir kent, kasaba, semt ve eyalet merkezleri federasyonuna doğru yönelmelidirler.

Bu örgütler ve merkezler, tüm kültürel ve eğitsel çalışmayı tekeline alan şimdiki devlet aygıtının yerini almalıdırlar.

Vmesto programmi: rezolyutsii I i II Vserossiiskik konferentsii anarhosindikalistov (Berlin 1922), ss. 23-5.

11 GELECEK TOPLUM

Anarşistler, bir gelecek ütopyasının ayrıntılı kopyasını verme konusunda genelde isteksiz oldular. Ancak, aşağıdaki yazıların gösterdiği gibi, bunun en azından genel hatlarını çizmeye de çaba gösterdiler. Hemen tüm anarşistler özgür bireylerin gönüllü işbirliğine dayalı merkezsizleştirilmiş bir toplum; hükümetsiz ya da mülkiyetsiz, açlık ya da yokluğun olmadığı, insanların kendi işlerini herhangi bir otoritenin engellemesi olmadan yürüteceği bir toplum öngörüyorlardı. Çoğu anarşistler için, böyle bir toplumun doğal çevresi hem kentsel, hem de kırsal özyönetim komünlerinin gevşek bir federasyonuydu. Bunun niteliği, Moskova Fırıncılar Birliği önderi olan Nikolay Pavlov tarafından, Belge 11a'da çözümlenmiştir.

Ancak bunun ötesinde, pek az bir anlaşma söz konusuydu. Kimi anarşistler için altın çağ, yalın bir geçmişe, insanları ruhsuz robotlar ordusu durumuna dönüştürmeye başlayan büyük ölçekli sanayinin öncesine bir geri dönüş demekti. Onlar ortaçağ komünündeki ve sanatçılar kooperatifindeki doğrudan insan ilişkilerini geri getirmeyi ve ne çarın ne devletin olduğu, yalnızca toprak ve özgürlüğün bulunduğu ilkel bir mutluluğu yeniden kurmak istiyorlardı. Bununla birlikte,

çoğunluk teknik ilerlemeyi olumlu karşılıyor, çağdaş makinelerin insanları bıkkınlık ve yorgunluktan kurtaracağına, dinlenme ve kültürel uğraşlar için zaman bırakacağına ve kol emeğine geleneksel biçimde vurulmuş olan lekeyi temizleyeceğine inanıyorlardı. 11b belgesinin yazarı olan A. Graçev'in konumu böyledir. Petrogradlı bir Sendikalist olan Graçev, pembe düşlere bel bağlayan ve modern dünyada etkin olan karmaşık güçleri unutan romantik hayalperestlerden nefret ediyordu. Yalnızca kapitalist sistemden doğmuş olduğu için makineli sanayiyi boşlamak, ona göre, en büyük budalalıktı. Oysa geleceğin toplumunda, milyonlarca işçi büyük kentlerde mutlu bir şekilde yaşayacak ve kendi yönetecekleri modern fabrikalarda çalışacaklardı. Böylelikle emekçiler modern bilim ve teknolojinin kazanımlarını kurban etmeksizin, kendi kendisinin efendisi olma onurunu da yeniden kazanacaklardı.

11a Özgür Komün ve Özgür Kent N.İ. PAVLOV

Köylü komünlerinin sayısının arttığına ilişkin, her gün yeni kanıtlar görmekteyiz. Bu tümüyle anlaşılabilir bir şey. Çünkü şimdiye dek insanların toplumsal yaşamı, hükümet ve kapitalizm tarafından yapay ve zorbaca bir şekilde parçalanmıştır ve bu olgu, halkların dünya çapında boğazlanmasının yol açtığı yıkımla bir araya gelerek, en yoksul köylüleri toprağın komünal yoldan çalıştırılmasına sığınmak zorunda bırakmıştır. Dikkatimizi yaşamın getirdiği taleplerle yerel yörelerde yaratılmış köylü komünlerine yönelterek, gelecek toplumun özgür anarşist komününe ilişkin kendi anlayışımızı emekçilere açıklamak isteriz.

Özgür komün mesleğe ve zaman zaman da, karşılıklı sempatilere göre birleşmiş olan bir üreticiler, tüketiciler ve dağıtımcılar birliğidir. Ek olarak, bağımsız etkinlik ve örgütlü yaratıcılık amacıyla bu birlik, başka her tür karşılıklı gereksinim tarafından da yaratılabilir. Özyönetimli ve özerk bir emek birimi, bir toplumsal üretim birimi olarak anarşist komün, öteki özgür emek komünleriyle sıkı bağlar kurar. Hep birlikte, aşağıdan yukarı, bir komünler federasyonu oluştururlar. Böyle bir federasyonda birleşen tüm komünler bir ürün değişimi düzenlerler ve böylelikle her komün, kendi mevcut artıları karşılığında yoksun olduğu ürünleri alır. Bütün bunlar özgür anlaşma ve karşılıklı anlayış

içinde yapılır. Komünler için ya da onların federasyonu için yasa koyucu bir organdan söz edilemez; çünkü bu, komünlerin gerilemesine ve çöküşüne yol açacaktır.

Bizler iktidarı kendi ellerine alan ve yukarıdan başlayarak, komünizmi yasa ve buyruklarla, yapay ve zorbaca bir şekilde getiren, (ister iyi, ister kötü olsun) kendi kararlarını —silahlı kuvvet kullanmak da içinde— eldeki her araçla yürürlüğe sokan devlet sosyalistleri, komünist Bolşevikler değiliz. Devlet komünistleri şöyle cevap veriyorlar: "Evet, bütün bunlar çok güzel. Ama biz gelecekte olacaklarla pek ilgilenmiyoruz. Bu, gelecek kuşakların işidir. Şu anda, sınırlı da olsa, bir anarşist komünü nasıl örgütleyebileceğimizi bize somut olarak gösterin." Biz de buna, sözün tam anlamıyla anarşist komünün şu anda düşünülemeyeceği cevabını veriyoruz. Ne var ki, işçi örgütleri için mümkün *olan* şey, anarşist komünizm doğrultusunda, onun gerçekleşmesi yolunda duran tüm devlet engellemelerini ortadan kaldırarak mücadele vermektir.

Biz bu mücadeleyi başlatarak, özgür komünü, en azından nüve haliyle örgütlemeye girişebiliriz. Devlet komünizminin anarşist komünizmle hiçbir ortak yanı olmadığını söylüyoruz ve bu yüzden, (sosyalistlerin iddia ettiği gibi) devlet sosyalizmiyle özgürlüğe ulaşmanın düşünülemeyeceğini kesin bir tarzda iddia etmekteyiz. Çünkü devlet komünizmi otoriterdir ve devlet komünizmine giden yol, tüm üretim ve değişim araçlarının özerk işçi birliklerine değil de, devlete ait duruma getirildiği ulusallaştırmada yatmaktadır. Devlet yalnızca işletmeleri değil, işçi örgütlerini de, her şeyi kendi eline alır. Sanat ve edebiyat da içinde olmak üzere, her şey üzerinde tam bir tekel kurar ve sosyalizmi değil, devlet komünizmini kurmaya bakar; kapitalist sömürücülerin yerini, her şeyi ezen bir yumruk, devlet alır. Devlet komünizmi, devletin güç ve zorlama sistemini ortadan kaldırmayı değil, yalnızca eski burjuva devlet biçimlerinin yerini yenilerinin, bir devlet komünist düzeninin almasıyla onu yeniden şekillendirmeyi amaçlamaktadır.

Biz Anarko-Sendikalistler, insanın kendi yaşamına sahip çıkması ve onun tüm gereksinimlerinin tam olarak karşılanması hakkını tanıyan özgür anarşist komünizmle, kolektivizme (devlet komünizmine) karşı çıkıyoruz. Bu hak, kaba bir pazarlık konusu olarak değil, emeğin özgül bir niceliğinin karşılığı olarak değil, her bir bireyin, gücüne ba-

kılmaksızın, üretken yaşama katılımı olarak görülmektedir. Bu talep, anarşist komünizmin özgür örgütlenmenin temeline koyduğu şu formülde dile getirilmektedir: "Herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinimi kadar." Devletsiz komünizm, tüm ürünlerin ve üretim ve değişim gereçlerinin doğrudan doğruya, işçi ve köylü üretici birliklerinin ve komünlerin ortak sahipliğine geçeceğini öngörüyor.

Anarşist komünizm, tüm merkezi otoriteyi ortadan kaldırmakta ve devleti, şimdiye dek devlet zorlamasıyla, yapay bir şekilde birbiriyle bağlanmış olan özerk ve bağımsız emek grupları ve komünler çokluğu şeklinde dağıtarak, onun merkezsizleştirilmesini sağlamaya bakmaktadır. Çeşitli komünleri etkileyen sorunların çözümü için, özgür komün, pratik sorularla ilgili uzman heyetler seçecek ve bunlar, bütün komünden talimat alacaklardır. Bu uzmanların toplantı sonuçlarının raporu temelinde, tüm kararları yine komünün kendisi alacaktır.

Özgür kente gelince, üretim ve dağıtım amacıyla bu örgütlenmenin bir birlik-komün örgütlenmesi biçimini alması gerektiği inancındayız. Özgür kentte komün oluşturulacak ve bunlar mesleğe göre örgütlenmiş üretici grup birlikleri içinde bir araya getirilecektir. Bu gruplar el konulmuş tüm üretim ve değişim gereçlerini kendi ellerinde tutacaklar ve birbirleriyle uyum içinde çalışacaklardır. Temel kopuş anında ve kapitalist toplumdan özgür komünizme geçişle birlikte, zanaat birliklerinin yardım ettiği fabrika ve köylü komiteleri, üretim ve dağıtımın yeni doğrultuda örgütlenmesinde kilit bir rol oynayacaklardır.

Sendikalistler olarak bizler, ilk üretici gruplarının nüvelerini devrimci sendikalarda görmekteyiz. Toplumsal altüst oluş (Sendikalist devrim) ve kentin özgürlüğünün ilanı anında, üretimin yeniden örgütlenmesi onun yaşam ve etkinliğini büyük ölçüde kolaylaştıracaktır. Gıda dağıtımı işlevini, sokak, blok, semt ve son olarak da kent komiteleri içinde birleşecek olan ev komiteleri ve kooperatifler üstlenecektir. Bunlar temel gereksinimlerin dağıtımıyla uğraşacak ve gıda, giysi ve barınmayla ilgili tüm sorunları çözeceklerdir.

Özgür komünde ya da grupta, disiplin kimse tarafından dayatılmayacak, bilinçli bir özdisiplin olacaktır. Komünlerin yaşayan varlıklar olması gerekir. Onların tüm üyeleri özverili pratik işçiler olmalı, azami çaba harcamalı ve kendileri örnek olarak başkalarını etkilemelidirler. Her bir komünün başlıca ereği, insan kişiliğinin tam ve özgürce

gelişimi olmalıdır. Komün içinde, yaşamın tüm alanlarında —üretim, dağıtım, dış saldırıya karşı savunma, vb.— karşılıklı yardımlaşma uygulanacaktır.

Anarşist komün bütünüyle özgürdür ve komünün bir yürütme komisyonundan öte bir şey olmayacak şekilde çalışacak konseyini ya da yöneticisini, dış karışma olmaksızın, kendisi seçer. Her bir komün kendisini, yerel koşullara uygun olarak örgütler ve gerektiğinde, yine kendi kararıyla, kendisini dağıtır.

N. I. Pavlov, "Svobodnaya kommuna i vol'nyi gorod", *Vol'nyi Golos Truda* (Moskova), 16 Eylül 1918, ss. 2-3.

11b **Anarşist Komünizm** A. GRAÇEV

Karşıtları anarşistleri ütopyacılıkla, soyutlukla suçlarlar. Anarşist ideal, düşmanları tarafından, el sanatları üretimine ve doğal ekonomiye geri dönmeye dayalı bir ütopya olarak betimlenmiştir. Özgürlükçü bir toplumun kurulacağı toplumsal ve ekonomik ilkeler konusunda açık bir şekilde yetkinleşmiş olmayan anarşistlerin kendilerinin de, böylesi saldırılara sık sık fırsat yaratmış oldukları kabul edilmelidir. Başkaldırıcı Bakunin'in yaygın sözlerinden —yıkma dürtüsü aynı zamanda yaratıcı bir dürtüdür— günümüzün birçok anarşisti yalnızca yüzeysel ya da iki boyutlu bir anlayış çıkarmışlardır. Böylesi anarşistlerin görüşüne göre, dev sanayi ve milyonlarca işçisiyle —makine köleleri— çağdaş üretim parçalanmalı ve yeniden şekillendirilmelidir. Ne var ki, onlar, kentlerde yoğunlaşmış makineli üretimin ne ölçüde ortadan kaldırılması gerektiği ve gelecekte onun yerine ne konulacağı konusunda, kesin bir fikir de sunmamışlardır. Biz bu sorulara biraz ışık tutmaya çalışacağız.

Politik idealler diyarında anarşizm, yalın olarak anarşi, yani otorite yokluğu anlamına gelir. Toplumsal ve ekonomik alanda, bu devletsizlik ideali komünizme dayanır. Anarşist toplumun temel toplumsal ve ekonomik hücresi özgür, bağımsız komündür; gelecek toplumun temel hücresi olarak komünle anlatılmak istenen nedir? Bu soru ortaya atıldığı zaman, anarşistlerin kendi aralarında bile karşılaşılan birinci ve en önemli yanlış anlayış, "komün" nosyonunun belirgin bir toprak

parçasıyla bağlı ve topraksal bakımdan sıkı sıkıya tanımlanmış olan bir toplumsal birim düşüncesiyle bağlantılandırılmasıdır. Burada komün, kırdaki köyle, bir grup insanın komünist doğrultuda işlettiği özgül tarımsal ya da başka bir ekonomik birimle çakışmaktadır.

Bu birincisiyle sıkıca bağlı olan ikinci yanlış anlayış, topraksal bakımdan ayrılmış böylesi bir komünün, üyelerinin tüm gereksinimlerini (olabildiğince) kendisi karşılayan, bağımsız ve kendi kendine yeterli bir ekonomik organizma olarak görülmesidir.

Bu iki yanlış anlayışın sonucu, insanların —ayrı halkların kendi özgüllüklerine bağlı olarak— birbirinden bütünüyle bağımsız ve olabildiği kadarıyla da kendi özel gereksinimlerine hizmet eden büyük ya da küçük topluluklara ayrılmış olduğu bir toplum şeklindeki anarşist toplum imgesi olmaktadır. Ne var ki, anarşist idealin böyle anlaşılması, var olan üretim ve değişim biçimlerinin olumsuzlanmasını, doğal bir ekonominin ve dağınık el sanatları üretiminin canlandırılmasını, mamül malların bütün toplum çapında dağıtımının terk edilmesini dile getirmektedir.

Böylesi bir anarşist toplum anlayışının bütünüyle hatalı olduğunu söylemek bile gerekmez. Gerçekten de, anarşistleri ütopyacılıkla ve hatta küçük burjuva inançlarla suçlarlarken, anarşizm karşıtlarının aklında olan da kesinlikle bu anarşizm anlayışıdır. Ancak yukarıdaki anarşist toplum yorumunun, kapitalizmden kalan miras konusunda anarşistlerin konumunu yetersiz bir şekilde işlemiş olan anarşizm teorisyenlerinin kısmen kendilerinin bir kusuru olduğu yadsınamaz. Gelecekteki toplum açısından kapitalist mirasın önemi konusunda özellikle yanlış bir değerlendirmeyi, Kropotkin'in, çağdaş üretimde merkezsizleşme yönündeki eğilimi güçlü bir şekilde vurguladığı çalışmaları da beslemiş bulunmaktadır. Özlem duyulan şey, burada bir olgu gibi kabul edilmiştir. Sanayide merkezsizleşme yönündeki eğilim, çok erken sezilmiş ve abartılmıştır; böylelikle de gelecekteki toplumda komün üyelerinin gerek duyduğu her şeyin komünün kendi çabasıyla orada üretileceği gibi bir izlenim yaratılmıştır.

Birinci yanlış anlayış —komünü belli bir alana bağlama— anarşist teorik çalışmalarda geniş ölçüde yaygınlaşmıştır. Oysa, gelecekteki toplumun temelini oluşturan komün, zorunlu bir şekilde özel bir toprak parçasına bağlı değildir. Komün, yalın bir tarzda, ortak bir amaca

Robert Minor'ın, Petrograd Anarşist-Komünistler Federasyonu'nun yayın organı Kommuna*'da, Eylül 1917'de yayımlanan "Burjuva Düzeni" adlı karikatürü. Bu karikatür ilk kez Aleksandr Bergman tarafından San Francisco'da yayınlanan* The Blast *adlı dergide 15 Ocak 1916'da yer almıştı.*

ulaşmak için ortak çalışan insanlar birliğidir. Böyle bir birlik, hangi amaçla kurulmuş, ne denli büyük ya da önemsiz, etkinlikleri ne ölçüde geniş ya da sınırlı olursa olsun, bir komün oluşturur. Verili bir toprak sal çerçeveye bağlı olmayan böyle bir komüne toprakötesi komün denir. Ve anarşist toplumun toplumsal ve ekonomik temelini oluşturan da bu toprakötesi komündür. Böylesi komünlerin, karşılıklı gereksinimleri karşılama amacıyla birbirleriyle kurdukları ilişkiler karmaşık

ve girifttir; komünler tüm alanlarda karşılıklı ilişkilidirler, dolayısıyla da tek, bölünmez bir toplumsal doku oluştururlar.

Anarşizmin yüzeysel eleştirisine donanım sağlamış olan ikinci yanlış anlayış —anarşist toplumsal ideal ile el sanatı üretim tarzı arasındaki bağlantı— da birincisiyle sıkı sıkıya bağlıdır; ama tam bir açıklık için, bu biraz farklı bir açıdan ortaya konulmalıdır. Bu soruyu aydınlatmak için, bizim, çağdaş kapitalizmin aşılmasından sonra otoriteye yönelik tutumumuzun ne olacağı sorusunu açık ve ayrı olarak tartışmamız gerekir. Anarşistlerin burjuva sistemi yıkarak, çağdaş toplumun sanayi sistemini de bozacakları doğru mudur? Zaferlerinin ertesi günü, anarşistler, kapitalizmin bu mirasını koruyacak mıdır, yoksa ona sırtlarını dönüp, yeni ve farklı ekonomik biçimler yaratmaya mı başlayacaklardır? Anarşistler bu insanlar için yapılmış karınca yuvalarını, işlikleri, dev fabrika ve atölyeleri dokunmadan bırakacaklar mıdır? Anarşist toplumda, onbinlerce insanın aynı çatı altında birlikte çalışacağı işletmeler olacak mıdır? Bu kentsel devler kendi çekim güçlerini koruyacak ve nüfusu kendi manyetik alanlarına çekecekler midir? Anarşist toplumda, işbölümünü ve büyük ölçekli makineli üretimi koruyacak mıyız?

Cevaplarıyla gelecek toplumun sağlıklı bir anlayışını üretecek olan sorular bunlardır. Kapitalizmin üretim ve dağıtım alanında yaratmış olduğu her şeyi elinin tersiyle bir tarafa itmenin anarşizm için zararlı, öldürücü bir ütopya olacağını baştan söyleyelim. Üretim ve değişim alanında, kapitalizmin sürdürücüleri olmalıyız. Kapitalist mirası reddetmemeli, ama onu bütünüyle kendimize bağlamalıyız. Kapitalizmin yarattığı üretim sisteminde olumlu, insani gelişme açısından ilerici birçok özellik vardır. Kendi zaferimizi, insanlığı ilkel bir duruma geri döndürmek için kullanmayacağız. Üretimi ellerimize alarak, tek bir makineyi bile parçalamayacak, tek bir tezgâha bile zarar vermeyeceğiz. Ne fabrika ve atölyeleri bir tarafa atacak, ne de bunların yerine, tarlalarda ve ormanlarda, açık bir gökyüzü altında, kulübelerdeki avare yaşamı koyacağız.

Tersine, kendi özgürleştirici enerjimizi fabrikaya aktaracağız. Makinelerimizi yeni bir güçle donatacağız. Beton, cam ve çelikten, o zamana dek işitilmemiş devler inşa edeceğiz. Sanayiyi yeni ve ulaşılmamış doruklara çıkaracağız. Kentlerimiz parçalanmayacak ve dağılmaya-

cak. Aksine bahçelerle bezenecekler ve yeni milyonlar kentlerin güneşli sokaklarını neşeyle dolduracaklar.

Anarşist toplum üretimi dağıtmayacak, onu daha fazla pekiştirecektir. Çelik raylarla ve gemilerle, yeryüzünün en uzak köşelerini birbirine bağlayacak ve ticareti büyük ölçüde genişletip, yeniden canlandıracağız. Yeni atölyeler kuracağız; ancak binlerce çalışanın bir araya gelmesiyle doldurulabilecek türden olacak bunlar.

Bu yüzden gelecek toplum, şimdinin eğilimlerini doğru olarak kavramış ve eskinin pençesinden kurtulmuş olanlar tarafından öngörülmelidir. Gelecekteki bu toplumda komünün işgal edeceği yer ne olacaktır? O ne duruma gelecektir? Böyle bir toplumun gereksinimlerini yerine getirme görevini ne tür örgütler üstlenecektir? Şimdikinden geriye değil, ileriye giden böyle bir toplumun yaşamında belirleyici rolün, üretimle uğraşan birliklere ait olacağı apaçık değil mi? Bütün toplum birbiriyle, üretimin kendisinin dayattığı ekonomik bağlarla bağlanmış güçlü üretici birliklerine dayanacaktır.

Toplumun toplumsal ve ekonomik temeli olarak komüne ilişkin mutlak anlayış, böylelikle, iyi tanımlanmış bir içerik kazanmaktadır. Gelecek toplumun komünü, işçilerin üretim ya da dağıtım birliğidir. Bu yüzden Anarşist-Komünistler kendi çalışmalarında, üretim alanındaki işçi birliklerinin, özünde, anarşist komünizmin gelecekteki binasının üzerinde kurulacağı komünlerin tam da kendileri olduğu gerçeğini gözden uzak tutmamalıdırlar.

A. Graçev, "Anarhiçeskii kommunizm", *Golos Truda* (Petrograd). 15 Eylül 1917, ss. 3-4.

İşçi Denetimi

İspanya İç Savaşı gibi, Rus Devrimi de, modern tarihte işçi denetiminin geniş ölçekte uygulamaya konulduğu birkaç örnekten biri oldu. Bununla birlikte, çoğu kez bu "denetim", fabrikaların işçilerin kendileri tarafından gerçekten ele geçirilmesini ve yönetilmesini getirmiyordu. Kastedilen şey, bundan çok, yerel fabrika komitelerinin ücretler, iş saatleri ve çalışma koşullarının belirlenmesine katılması, işe alma ve işten çıkarılmanın denetlenmesi ve genelde, fabrika yönetiminin etkinliklerinin gözetim altında tutulmasıydı. Kimi durumlarda işçiler, sevilmeyen müdürleri, mühendisleri ve ustabaşılarını atıyorlar ve yönetimin görevlerini de üstleniyorlardı, ama bu kural olmaktan çok istisnaydı.

İşçi denetimi, 1917 baharında, Bolşevikler tarafından da onaylanmış olmakla birlikte, bunun en ateşli ve tutarlı taraftarları hem kapitalist sistemi devirmek, hem de onları gelecekteki özgürlükçü toplumun nüveleri durumuna getirmek amacıyla, umutlarını fabrika komitelerine bağlamış olan Anarko-Sendikalistler'di. Rusya'daki başlıca Sendikalist dergi, Fabrika Komiteleri Merkez Konseyi üyesi ve derginin belli başlı yazarlarından biri olan G. P. Maksimov ile Volin tarafından yayımlanan Golos Truda *(Emeğin Sesi) idi.* Golos Truda *başkent işçileri arasında Sendikalist kuralları yayan ve 4 Haziran 1917 tarihli kuruluş bildirisi de burada Belge 12 olarak geçen Petrograd Anarko-Sendikalist Propaganda Birliği'nin organı olarak iş görüyordu. Anarko-Sendikalistler, fırıncılar, nehir ulaşım, dok ve tersane işçileri, IWW anayasasının önsözünü kendi programları olarak kabul eden Donetz madencileri, gıda sanayisi işçileri, posta ve telgraf işçileri ve daha küçük ölçülerde olmak üzere, metal ve tekstil işçileri, matbaacılar ve demiryolu işçileri arasında önemli bir etkiye sahiptiler. Ancak Maksimov'un makalesinin (Belge 13) gösterdiği gibi, çoğunlukla sosyal demokratların hâkim olduğu ve Sendikalistler açısından, çürümüş kapitalist*

düzenin artıklarını temsil eden geleneksel sendikaları eleştiriyorlardı. Geçici Hükümet'i temizleyecek ve yeni, doğrudan proleter demokrasinin parlayan evresini başlatacak olanlar, diyordu Maksimov ve arkadaşları, "cesur" ve "hakikaten devrimci" fabrika komiteleridir.

12 Petrograd Anarko-Sendikalist Propaganda Birliği'nin Bildirisi

İçinde bulunduğumuz an insanlık tarihinde bir dönüm noktasını temsil ediyor. Üç yıldır sürmekte olan dünya savaşı, çağdaş toplumun dayandığı temellerin topyekün çöküşünü çarpıcı bir açıklıkla ortaya koymuştur. Kapitalist düzenin çöküşünün en açık kanıtı, bütün Rusya'da fışkırmış olan ve temel bir toplumsal altüst oluş yönünde gelişmeye devam eden halk devrimidir. Ayrıca, başka kapitalist ülkelerin proletaryası içinde de mayalanma vardır ve bu, er ya da geç, kitlesel bir devrimci ayaklanma boyutunu alacaktır. Bu tarihsel olaylar birinci dereceden önemlidir. Bunlar büyük güçlerin emperyalist *burjuvazisi* tarafından başlatılmış üç yıl savaşından doğan dayanılmaz durumdan bir çıkış yolu arayan uluslararası proletaryanın öncü müfrezesinin, birdenbire, şimdiye dek uzak geleceğin bir sorunu gibi görünen, tam ölçekli bir toplumsal devrim perspektifiyle karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

Temel toplumsal ve ekonomik bir yeniden yapılanma gereksinimi, şimdi Rusya proletaryası tarafından özellikle yakıcı olarak hissediliyor. Ülkenin ekonomik yaşamının büyük örgütsüzlüğü, Rusya'nın hızla içine daldığı ve eğer kapitalist biçimlerin dokunulmazlığının direnmesine izin verilirse, kaçınılmaz olan tam yıkım, emekçi kitlelerin kendilerinin derhal, yeni ekonomik ilişki biçimleri örgütlemesini gerektiriyor. Burjuva, yarı-sosyalist, hatta tam olarak sosyalist bir Geçici Hükümet'in ya da Kurucu Meclis'in, yukardan gerçekleştireceği hiçbir toplumsal reform, her geçen gün daha kötüleşen ekonomik durumu düzeltemez. Halk örgütleri —işçi ve köylü örgütleri— tepeden inme reformlara bel bağlamamalı, çağdaş toplumsal ve ekonomik ilişkilerin doğrudan ve temelden yeniden örgütlenmesine girişmelidirler.

Böyle bir örgütlenme daha şimdiden önemli bir ölçüde mevcuttur. Romanovlar hanedanının devrilmesinin hemen ertesinde, tabanda eme-

(Üstte) Fabrikalarda işçi denetiminin kuruluşunu ve işçi çıkarlarını, kilisenin, hırsızların ve kapitalist sınıfın açgözlülüğüne karşı korumak için devriye birliklerinin oluşturulmasını gösteren poster (Altta) "Kızıl Çiftçi" adlı diğer bir poster ise, otoritenin ve kapitalizmin sembollerini toprağa gömen Rus köylüsünü onurlandırarak gösteriyor.

ğin coşkulu bir şekilde örgütlenmesi başladı. Kitlelerin yaratıcı ruhuna ve onların, devrimci bir durumda özörgütlenme yetisine her zaman büyük umutlar bağlayan Anarko-Sendikalistler, bu beklentilerinde düş kırıklığına uğramadılar. Rusya'nın her tarafını, bugün çapraşık bir halk örgütleri ağı kaplamıştır: köylü, işçi ve asker temsilcileri sovyetleri, sanayi sendikaları, fabrika komiteleri, topraksız köylü birlikleri, vb. Emekçi kitleler arasında her geçen gün, temel bir toplumsal ve ekonomik yeniden yapılanma görevini ancak halkın kendisinin, kendi partisiz örgütleriyle yerine getirebileceği inancı büyüyor.

Devlet zaten ilk ezici darbeyi yemiş durumdadır. Şimdi onun yerini, özgür kentlerin ve özgür komünlerin bir tüm Rusya federasyonu; yerel, yöresel ve bölgesel federasyonlarda, alttan üste doğru birleşmiş olan kent ve kır komünleri almalıdır. Böyle bir politik yeniden yapılanma, küçük toprak birimleri için tam özerklik sorununa köklü bir çözüm sağlayacaktır. Ayrıca devlet —milliyetlere bir ölçüde özerklik verme bakımından "demokratik" bir devlet olsa bile—korunduğu sürece çözülemeyecek olan karmaşık ulusal sorunların çözümüne de yol göstercecektir. Kitlelerin politik iradesini dile getiren işçi, köylü ve asker temsilcileri sovyetleri, en geniş federalizm uygulaması temelinde, ülkenin bu politik yeniden yapılanmasını gerçekleştirmeye girişmelidirler.

Ancak, ikinci ve daha da önemli bir görevin, *topyekûn ekonomik yeniden yapılanma* görevinin gerçekleştirilmesi, bu amaca daha iyi uyan öteki halk örgütlerine —sanayi sendikalarına, işçi ve köylülerin başka ekonomik örgütlerine— bırakılmalıdır. Toprağın kamulaştırılması, üretim üzerinde işçi denetimi ve toprak ile fabrikaların tam olarak toplumsallaştırılmasına yönelik öteki adımlar ancak emekçi köylü birlikleri, sanayi sendikaları, fabrika komiteleri, denetim komisyonları ve bütün ülkedeki benzeri yerel örgütlerin federasyonlarınca üstlenilebilir. Ancak nüfusun asalak ve ara sınıflarından gelen tüm sağlıklı öğeleri de kendi çevresinde harekete geçirecek olan bu üretici örgütlerinin bir tüm Rusya birliği, ülkenin bütün ekonomik yaşamının, yeni temeller üzerinde yeniden yapılandırılmasını gerçekleştirebilir. Ve bu temel ekonomik yeniden yapılandırma süreci ancak, politik örgütlerin önemi azalıp, üreticilerin ekonomik örgütlerinin —insan varlığının yararsız politik biçimlerini giderebilecek olan bu örgütlerin— önemi arttığı ölçüde gelişecektir.

Rusya kent ve kır proletaryasının gerçekleştirmek için el ele çalıştığı toplumsal devrim, mücadele yöntemleri bakımından anti-devletçi olacaktır. Ekonomik içeriği bakımından sendikalist ve politik görevleri bakımından da federalist... Bu yüzden devrimin zaferi, Anarşist-Komünist idealin tam olarak gerçekleşmesi yönünde, doğal ve görece acısız bir şekilde evrimleşecek bir toplumsal sistemin yaratılmasını müjdeleyeccektir.

Bizim savaş sorunu üstüne görüşümüz, Rus Devrimi'nin içerik ve görevlerine ilişkin Anarko-Sendikalist anlayışla sıkıca ilintilidir. Uluslar arasında kalıcı bir barış, yukarıdan, emperyalist hükümetler tarafından kurulamaz. Bu ancak, tüm savaşan ülkeler proletaryasının, kapitalistlerin yağmacı rekabetine bir son verecek ve özgür halkların birliği için yolu hazırlayacak, muzaffer bir ayaklanmasının sonucu olabilir. Bu yüzden Rusya'da devrimin sürdürülmesi ve derinleştirilmesi —onun toplumsal bir devrime dönüşümü— geniş *uluslararası* önem taşıyan bir etkendir. Kurtuluş amacıyla girişileceği iddia edilen bir "saldırı" ancak savaşın "muzaffer" bir şekilde sonuçlanmasından çıkarı olan her iki tarafın kapitalistlerine yararlı olabilir. Her yerde ve her zaman savaşın kesilmesini, ayrıca da kapitalist boyunduruğun kırılmasını isteyen halka ise bir yarar veremez. Anarko-Sendikalistler, otokrasinin alaşağı edilmesinden önce olduğu gibi şimdi de gayet iyi bilmektedirler ki, "baş düşman ülkenizin içindedir" ve iç barış sloganı, halkın kazandığı tüm kazanımların karşı devrime teslim edilmesiyle aynı şeydir. Ancak Rus Devrimi'nin sürdürülmesi ve derinleştirilmesiyle, Almanya'nın proleter kitleleri arasında devrimci bir patlamayı besleyecek türden bir barış için koşullar yaratılabilir. Bu proleter kitleler, devrimci enternasyonalistleri zindanlara atmış ve onları başka her biçimde kovuşturmaya tabi kılmış olan sosyal emperyalistlerin zararlı etkisinden kendilerini kurtarıyorlar. Ancak Rus Devrimi'nin nihai zaferi, uluslararası bir devrimi mümkün kılacak ve buna karşılık, ancak uluslararası devrimin başarısı Rusya'daki yeni toplumsal düzeni güvenceleyebilecektir.

Rusya'da Anarko-Sendikalistler'in giriştiği etkinliğin biçim ve doğası, Rus Devrimi'nin içerik ve görevlerine ilişkin anlayışlarından, mantıksal bir şekilde çıkmaktadır. Anarko-Sendikalistler ayrı bir politik parti kurmuyorlar, çünkü emekçi kitlelerin kurtuluşunun ancak işçi ve köylülerin partisiz örgütlerinin görevi olması gerektiğine inanı-

yorlar. Onlar böylesi tüm örgütlere giriyor ve —özünde, yalnızca emekçi kitlelerin kendilerinin ileri sürdüğü inançların ve mücadele yöntemlerinin derinleştirilmesi ve sistemleştirilmesini temsil eden— kendi devletsiz komün idealleri ve kendi felsefeleri konusunda propaganda yapıyorlar. Her toplumsal altüst oluşun temel amacının, ekonomik yeniden yapılanma olması gerektiği görüşünü benimseyen Anarko-Sendikalistler, tüm enerjilerini, en başta üretim ve tüketimin bütünüyle yeni bir doğrultuda yeniden örgütlenmesini gerçekleştirmesi gereken kitlesel ekonomik örgütlerde çalışmaya harcayacaklardır.

"Deklaratsiya Petrogradskogo Soyuza Anarho-Sindikalistskoy Propagandi", *Golos Truda* (Petrograd), 11 Ağustos 1917, s. 1. 4 Haziran 1917'de kabul edildi.

13 Sendikalar ve Fabrika Komiteleri Üstüne

G. P. MAKSİMOV

Şimdiye dek, dört aylık enerjik örgütsel çalışmaya karşın, proletarya hangi işlevlerin sendikalara, hangilerinin fabrika komitelerine ve hangilerinin de başka işçi sınıfı örgütlerine düşmesi gerektiği konusunu açıklığa kavuşturamamıştır. Sendikalar devrimden önce de var oldukları ve iyi tanımlanmış işlevlere ve iyi tanımlanmış bir etkinlik alanına sahip bulundukları halde, devrim yeni işçi örgütlenme biçimleri ortaya çıkarmış ve bunların işlevlerini aynı kefeye doldurmuştur. Fabrika komiteleri ortaya çıkmıştır, emek değişimlerini örgütleme sorunu doğmuştur ve şimdi de, yaşamın artan baskısı altında yakın gelecekte doğması kaçınılmaz olan denetleme komisyonları biçiminde, yeni bir başka örgütlenme tasarlanıyor. Böylece, emek örgütlerinin bu biçimleri arasında ne tür ilişkilerin var olması gerekeceği sorusu doğuyor doğal olarak. Birbirleriyle koşut iş görerek, aynı çalışmaları yapmaları mı gerekli? Eğer böyleyse, bu koşut çalışmanın sonucu ne olacaktır; olumlu mu, olumsuz mu? Şimdiki biçimlerden hangisi, proletaryanın örgütlenmesinde ve onun daha iyi bir gelecek için mücadelesinde, diğerlerine tercih edilecek durumdadır? Yoksa bunların hepsi eşit değerdedir de bu yüzden bir tercih sorununun ortaya atılması bile gerekmiyor mu?

Politik partiler, hepsinden önce de Sosyal Demokratlar, sendikaları örgütlemede etkin bir yer almışlardır. Sendikalar ile partiler arasındaki bu sıkı işbirliğinin bir sonucu olarak sendikalar, onları kendi düşünce ve özlemlerine bağlayarak, üzerlerinde vesayet kurmaya çalışmış ve çalışmaya devam etmekte olan partilerin bir tür uzantıları durumuna gelmişlerdir. Sonuçta, sendikalar kendi çıkarlarını partilerin çıkarlarıyla özdeşleştirme eğilimine girmişlerdir. Gerçekten de, partilerin sendikalar üzerindeki etkisi çok büyüktür: Sendikalar özgün, yeni bir şeyler yaratmaya çaba harcamaksızın, yalnızca partileri taklit etmektedirler.

Fabrika komiteleri ise, tersine, emekçi kitlelerin yaratıcılığının ürünüdür. Kısa varlık süreleri içinde, fabrika komiteleri işçilerin örgütlenmesinde ve kapitalizme karşı mücadelede muazzam bir rol oynamış bulunuyorlar. Gelecekte, emek ile sermaye arasındaki nihai karşılaşmada belirleyici rol bile oynayabilirler. Bu noktada, işçilerin örgütlenmesinin bu iki biçiminin barış içinde yan yana yaşayıp yaşayamayacağını söylemek zordur; birisi, gençliği nedeniyle devrimci, militan, cesur, enerjik ve güçlü; öbürü yaşlı, sakınımlı, uzlaşmaya eğilimli, soğuk, kendisini militan diye nitelendirmekle birlikte, gerçekte sınıf "uzlaşmacılığı" için çabalamakta.

Konferanslardaki çeşitli konuşmacılar fabrika komitelerinin zayıflığının onların dar, yerel çıkarlar peşinde koşmalarında yattığını ilan etmişlerdir. Ama bu yorumlar ciddi bir dikkate değmez ve konferanslarda işçilerden öfkeli bir karşılık almıştır. Fabrika komiteleri kapitalizmin sultasına öldürücü darbeyi vuracak örgütler olmalıdır. Denetim devlete değil, işçilere ait olmalıdır. Gündelik yaşamda fabrika komiteleri, işletmelerin yaşamına ve üretimin akışına rehberlik eden militan ekonomik örgütlerdir. Fabrika komitelerinde, işverenlerle işbirliğine izin vermeyecek devrimci bir ruh hâkim olmalıdır. Tek sözle, fabrika komiteleri, bugünün gereksinimlerini unutmadan, gelecekteki sosyalist üretimin yolunu döşemelidirler.

Bu iki işçi örgütlenmesinden biri, öbürü üzerinde üstünlük kazanmalı ve bana öyle geliyor ki, ikincil rol sendikalara düşmelidir.

G. P. Maksimov, "O professional' nik soyuzak i zavodskik komitetak", *Golos Truda*, 11 Ağustos 1917, s. 4, kısaltılmıştır.

Gözetim altında bulundurma ya da sorgulama gibi sınırlı bir anlamdaki işçi denetimini, anarşistlerin tümü desteklemiyordu. Belge 15'in yazarı gibi, çoğu Anarşist-Komünist için, denetleme yalnızca bir yarı önlemdi, var olan düzenle ürkekçe bir uzlaşmaydı. Bunun yerine onlar, burjuva yöneticilerin atılması ve fabrikalara, madenlere, limanlara ve demiryollarına hemen oradaki işçiler tarafından açıkça el konulması lehinde konuşuyorlardı. Kapitalist çerçeve ayakta kaldığı sürece, diyordu kıdemli Anarşist-Komünist önder Apollon Karelin (Belge 14), işçi işçi olarak, patron da patron olarak kalacaktır. Ücrette bir artış, iş saatlerinde bir azalış, yönetimde simgesel bir rol — bunlardan hiçbiri temeldeki efendi/köle ilişkisini değiştiremez, ya da ücret köleliği belasını ortadan kaldıramazdı.

Üstelik Karelin'e göre, Sendikalistler toplumsal devrimi başarmak konusunda vasıflı emeğe fazla ağırlık veriyor ve kentsel toplumun işsizleriyle ve boştagezerlerini gözardı ediyorlardı. Sendikalistler'in Marksistler'i eleştirmiş olması gibi, başkaları da Sendikalistler'i, köylülük ve onun gereksinimleri aleyhine, proletaryaya öncelik vermekle eleştiriyorlardı. Bunlar, işçilerin kendi başlarına devrim yapamadığını, fabrika komitelerinin de anarşist topluluğun biricik nüvesi durumuna gelemediğini savunuyorlardı. Bakunin'in öğretmiş olduğu gibi, toplumsal devrim tek başına örgütlü işçi sınıfından çok, toplumun tüm ezilen kesimlerinin yürüttüğü; lümpen proletarya ve serseriler, vasıfsız ve işsiz olanlar da dahil, kitlelerin hakiki bir başkaldırısı olmak durumundaydı.

14 Sendikalizm Üstüne Bir Not A. A. KARELİN

Fransız işçilerinin ve diğer ülkelerin işçilerinin müfrezeleri işverenlere karşı, eskimiş mücadele biçimlerini bir yana atmışlardır. Birliklerinin örgütlenmesini değiştirmişler ve daha da önemlisi, ücretli işçiler olarak paylarını iyileştirme mücadelesinden ayrı olarak, işçileri kapitalizmden ve devlet otoritesinden kurtarma görevini üstlenmişlerdir. Fransa'da işçilerin böyle birliklerine sendika ve onların öğretisine de sendikalizm deniliyor.

Sendikalistler kendi öğretilerinin kimi kesimlerini Birinci Enternasyonal'den ödünç almışlardır. Bu yüzden, örneğin, devlete karşıdırlar ve

özellikle gereksinim duydukları şeyleri kendi güçleriyle ve doğrudan eylemleriyle elde etmeyi zorunlu görmektedirler. Sendikalistler arasında, işçi sınıfının kapitalist boyunduruktan kurtulmasında ölümcül bir düşman olarak, devlete karşı güçlü bir düşmanlık duygusuyla karşılaşılmaktadır genellikle.

Sendikalistler'e göre, daha iyi çalışma koşulları ve işçilerin kurtuluşu için mücadele işçilerin kendilerince verilmelidir. Özgüven — Sendikalistler'in parolası işte budur. "Bir sendikanın hiçbir üyesi, ister önemli, isterse önemsiz olsun, kendi işinin yükünü başka hiç kimseye yükleyemez." Sendikalistler'in sloganı işte budur. "Bizim dışardan yardıma gereksinimimiz yok, kendimizi kendimiz kurtaracağız," diye ilan ediyor bu işçiler. Onlar, işçilerin kurtuluşunun, işçilerin kendilerinin görevi olması gerektiğini kabul etmişlerdir ve hemen ekliyorlar: "temsilcilerin görevi ve parlamentonun görevi değil"

Sendikaların üyeleri partilerde yer alabilirlerse de, sendikalar politik partilere girmezler. Sendikalar, örgüt olarak politik seçimlere katılmazlar. Patronlarla mücadelelerinde sendikalar, eşgüdümlendirilmiş grevlere girişebilirler; ama kendi nihai amaçlarına, görüldüğü kadarıyla, toplumsal devrimin başlangıcıyla birleşecek, zorla el koyacak bir genel grevle ulaşmayı düşünürler. Devrimci sendikaların hedefi, hem baskıcı devlet iktidarının tam olarak kaldırılması, hem de devletin çok büyük ölçüde zayıflatılması ve ekonomik alanda tümden bir komünist toplumdur; sanayi ve ticaretin işçi birliklerine aktarılmasıdır.

Bununla birlikte, Sendikalistler'in büyük bir hatası, işçi birliklerinin bütün proletaryayı kucaklamaması gerektiğine; amaçlarına ulaşmak için daha bilinçli ve daha enerjik işçileri örgütlemenin yeterli olduğuna inanmalarıdır. Daha da büyük bir başka hata, birliğin, bütünsel etkinlikleriyle bile olsa, sosyalist ya da komünist bir topluma ulaşacağına birçok Sendikalist'in inanmasında yatmaktadır. Burjuva bir devlette üretim üzerinde denetim kurarak, işgününü azaltarak, ücretleri yükselterek, şu ya da bu denetmeni işten çıkartarak, grev kırıcıları uzaklaştırarak ya da patronu yalnızca birlik üyelerine iş vermeye zorlayarak, sendikaların zora dayalı büyük bir el koymaya yol açacak şekilde bir dizi kısmi yönetsel iktidara el koyabileceği bütünüyle asılsızdır.

Daha yüksek ücret ve daha kısa bir işgünü için mücadelenin kendi başına istenilir olduğu kuşkusuzdur. Ücretler artsa da artmasa da, üc-

retli işçi 11 saat de, 10 saat de, 9 saat de çalışsa, patron patron olarak, işçi de işçi olarak kalacaktır. Böyle bir mücadele, var olan kapitalist sistem çerçevesi içinde verilir ve onu yıkamaz. Kısmi kamulaştırmalar gerçekleştiremez. Tam tersine, işçilerin durumunu iyileştirme yönündeki tüm çabaları açısından, üretim araçlarının kamulaştırılmasından aşılmaz bir uçurumla ayrılmış olarak kalacaktır.

A. A. Karelin, "Zametka o sindikalizme," *Burevestnik* (Petrograd), 28 Kasım 1917, ss. 2-3, kısaltılmıştır.

15 İşçiye Ya. MASALSKİ

İşçi!

Kanlı Nikolay yönetimi altında ne idin sen? Bir köleydin. Bir zindana kapatılır gibi, bunaltıcı atölyelere kapatılmıştın. Birkaç zavallı kapik karşılığında, emeğini sunuyordun —sunmuyor, sunmak zorunda bırakılıyordun— ve böylece, kendisi hiçbir şey yapmayan şişman, çirkin, iğrenç patron yaşamın tüm nimetlerinden yararlanabiliyor ve kendi hayvani tutkularını, içki alemlerinde giderebiliyordu. Senin kanın ve terinle, senin uykulu, kederli gecelerinle, senin kölece çalışmanla ürettiklerini o, kapitalist, senin ezeli düşmanın, içki alemlerinde keyifle savurabilecek şekilde, seni çalışmaya zorluyordu.

Sen bunun için çalışıyordun, işçi! Böylece, açlıktan ölmeyecektin. Ama tek başına değildin. Bir karın ve çocukların vardı. Kazandığın kendine ve ailene yetmiyordu. Asgari zorunlulukları karşılamak için bile, karın da patron için çalışmak zorundaydı. Sana yardım etmek için çalışmak zorundaydı ki böylece, sen zamanından önce mezara gitmeyecek, çocukların da, sokakta kalıp, evsiz barksız yetimler durumuna düşmeyeceklerdi.

Ama bu bile yeterli olmuyordu, işçi! Kapitalist üçkâğıtçı sana ve karına, sizleri ancak açlıktan öldürmeyecek kadar ödüyordu. Ama bu, çocuklarına yetmiyordu ve sen bu yüzden, 10 yaşındaki oğlunu okuldan alıp, bir parça ekmek kazanması için işe yerleştirmek durumunda kalıyordun.

Bütün bunlar sana ne getirdi, işçi? Bitkinlik, fazla çalışma, beslenme yetersizliği ve yoksullukla, yaşamın yavaş yavaş tükenip gidiyor-

du. Gücünü yitiriyor, zayıf düşüyor ve zamanından önce çöküyordun. Tıpkı senin gibi, sefil bir yaşantı karşılığında kendi gençliğini, enerjisini kapitalist üçkâğıtçıya vermiş olan karın da sararıp soluyor, vereme yakalanıyor, son saatini bekliyordu yalnızca. Çocukların yoksulluk ve yokluk içinde büyüyor; çocukluğun saf neşesini ve mutluluğunu hiç tanımıyorlardı. Sokaklara ayakları yalın, üstbaşları lime lime bir halde çıkıyorlardı. Ve senin sağlığını tüketen, seni anlamsız ve sefil bir yaşam uğruna, atölyenin pis havasıyla zehirleyen, ağır işlerle karına işkence yapan, çıplak yavrularını çocukluk mutluluklarından yoksun eden patron, hep senin kesenden şişmanlamış, ense şişirmiş, pahalı şaraplar içip metresler tutmuştur.

Sen bir kurbandın, işçi. Ve senin tüm acıların karşılığında, sana Tanrı katı vaat edilmişti. Ne kötü bir komedi! Hükümet ve onun sadık yalancı uşakları papazlar adına, ne adilik! Seni boğan bu ağır hülyadan uyandığın, başını kaldırdığın ve kapitalizmin bağladığı güçlü kanatlarını açmak ve serbestlik, kardeşlik, eşitlik ve sevgi diyarına uçmak istediğin anlar da oldu. Ama bu uyanış bile bir cefayla son buldu. Halkın cellatları, çarın sadık uşakları seni kurşun yağmuruna tuttular. Üstün başın kan içinde, yine aynı uzun ve ıstıraplı karabasan yıllarına gömülüp kaldın. Ve bu kanlı çar sevinçle, kendi uşaklarını, halk cellatlarını ödüllere boğdu.[1]

Ama şimdi, devrimin alevleri yükselmiş bulunuyor! Büyük ve şanlı başkaldırı alevleri baskıyı ortadan kaldırıyor ve kurtuluşa götürüyor. Özgürlüğün şanlı bayrağını, mücadelenin bayrağını yükseltecek olan, sensin işçi. Ve o gün gelmiştir. Başkaldırının, senin kanın kadar kızıl olan kızıl bayrakları, kalabalıklar üzerinde gururla dalgalanıyor. Senin çatlak ve nasırlı ellerin, özgürlüğün bu şanlı simgesini dünya üzerinde yükseltmiş bulunuyor.

Ve çarın kanlı tahtı senin güçlü darbelerinle alaşağı edilmiştir. Şimdi birbirlerini, dostluk, sevgi ve güvenle, "yoldaş" diye çağıran tüm dürüst kişilerin çehresi sevinçle aydınlanmış bulunuyor. Daha dün hepimiz köleydik, ama bugün özgürüz. Uzaklarda son kurşunlar atılıyor; kanlı, hain çarın sadık uşaklarını deviriyor. Başlar üzerinde uçuşan mermiler, kanlı, keyfi yönetime son şarkılarını söylemekteler. Mermilerin korkunç ıslıkları bütün dünyaya, artık yeryüzünde Adalet, Sev-

1. Bu paragrafta başarısız 1905 Devrimi'ne gönderme yapılmaktadır.

gi, Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşliğe doğru el ele yürüneceğini anlatıyor.

Son devrimci mermilerin ıslıklarının kaybolmasıyla birlikte, adaletsizlik ortadan kalkacak gibi görünüyordu. Ama böyle olmamıştır. Altının sarı yılanının zehirlediği insanların yüreklerinde adaletsizlik hâlâ ayakta kalmıştır, iktidara susamış insanların yüreklerinde. Altın ve iktidarla gözleri körleşmiş olan bu insanlar her şeyi yapabilirler. Onlar, sana ihanet etmeye hazırlanıyorlar, işçi.

Bunu görmüyor musun? Öyleyse neden sessizsin, işçi? Vakit yitirme, çünkü geçmesine izin verdiğin her dakika ölümcül olabilir. Bunu bil. Gerek duyduğun şeyi, kendi kanınla ve terinle kazandığın şeyi şimdi almazsan, tek bir gün, tek bir saat duraksarsan, yeniden uzun yıllar bir köle olarak kalacağını bil. Mücadeleden geri dur ve ulusallaştırmayla, denetimle ilgili yatıştırıcı masalı dinle. Ancak, bu masalın gerisinde, senin için ağır zincirler hazırlanmakta, hazırlanmakta ve hazırlanmaktadır.

Bak, işçi. Şu sırada "Rusya toprağının patronu" senin katılımınla, senin körlüğün ve dargörüşlülüğünle seçilmiş olan Kurucu Meclis'i toplıyor. Bunun anlamı nedir, sana ne getirecek? Orada insanlar senin için, "özgür" işçi için yeni zincirler, yeni prangalar ve yeni kırbaçlar şekillendirecek, güçlü otorite yaratmak için toplanacaklar. Bir grup çılgın, iktidar tutkunu adam orada toplanacak ve senin özgürlüğün ve aklınla yan yana yasalar yaratacak ve bu yasaları dikenlerle, süngü çitleriyle çevirecekler ve özgürlüğü böylesine seven sen, bir köle olarak kalacaksın. Senin isteklerin yine hasır altı edilecek. Bunlar, yine senin üzerine yasanın boyunduruğunu yıkacaklar ve sen, zorlukla kazanmış olduğun özgürlüğün bedelini kanla ödemiş olan sen, yine demokratik bir cumhuriyet tasması, beşeri otorite kemendi altına sokulacaksın.

Gözlerini aç, işçi! "Denetim"le ilgili bu birbirini tutmaz gevezeliklerle yeterince uyudun. Sen başka birilerinin mülkiyetine muhafızlık yapmak için, sana değil de, senin düşmanına —kapitaliste— ait olan üretimi denetlemek için başkaldırmadın. Yoksa, sen onun bekçi köpeği misin? Onların denetim görüntüsü altında seni muhafızı kılmaya çalıştıkları şeyin sana değil, bir başkasına ait olduğunu hatırla. Her şeyi kendi ellerine almadığın sürece, şimdiye dek olduğu gibi, köle ka-

lacağını bil. Ancak özel mülkiyeti ortadan kaldırarak, ancak evleri, fabrikaları ve dükkânları kendi eline alarak köleliğin baskısından kurtulacak ve patron durumuna geleceksin — yalnızca kendi kendinin değil, kendi ellerinle yaptığın her şeyin patronu.

Öyleyse, çarpışmaya devam. Durmaksızın, bir saat, bir dakika yitirmeksizin devam. Savaş naramız şunlar olsun:

Tüm üretim işçilere!

Kahrolsun denetim uzlaşmacılığı!

Kahrolsun Kurucu Meclis!

Kahrolsun tüm otorite!

Kahrolsun özel mülkiyet!

Yaşasın anarşist komün ve onunla birlikte Barış, Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik!

Ya. Masalski, "K raboçemu", *Burevestnik*, 19 Aralık 1917, s. 2.

1917 Temmuzu'nda, Geçici Hükümet'i devirme ve iktidarı sovyetlere verme girişimi sırasında Petrograd Nevski Meydanı.

Toplumsal Devrim

Marksistler ve anarşistler için, devrimin nihai hedefi boyunduruk bağlarından kurtulmuş erkek ve kadınların devletsiz toplumuydu; her bir kişinin özgürce gelişiminin herkesin özgürce gelişmesinin bir koşulu olacağı yeni bir dünya idi. Ne var ki, Marksistler bu binyılı yakın görmüyorlardı. Onlar, özgürlükçü ütopyayı zorunlu olarak önceleyen bir ara parlamenter demokrasi (Menşevikler'in durumunda) ya da proletarya diktatörlüğü (Bolşevikler'in durumunda) aşaması öngörüyorlardı. Bu ise, kimi sabırsız başkaldırıcılara (bkz. özellikle Belge 19), Sosyal Demokrat Parti'nin her iki kanadının da, kendi politik tutkularını gidermek için, işçilerin cennetini belirsiz bir şekilde ileriye atmayı amaçladığını düşündürüyordu.

Anarşistler ise, tersine, devletle ya da özel mülkiyetle zaman yitirmeyi reddediyorlardı. Ara tarihsel aşamalardan, kısmi reformlardan ve her tür yüzeysel önlemden ve uzlaşmadan nefret ediyorlardı. Eski rejim çürümüştür, diyorlardı; ancak onu baştan aşağı yıkarak kurtuluş sağlanabilir. Üstelik politik devrimler de yararsızdı, çünkü bunlar yalnızca bir grup yöneticinin yerine bir başkasını getiriyor, tiranlığın özünü değiştirmiyordu. Bu yüzden anarşistler toplumsal bir devrim; tüm politik ve ekonomik otoriteyi ortadan kaldıracak ve özgür bireylerin gönüllü işbirliğine dayalı, merkezsizleşmiş bir toplum getirecek, kitlelerin kendilerinin yaptığı bir devrim çağrısında bulundular.

Şubat Devrimi sonrasında, anarşist militan gruplar, Petrograd, Moskova ve başka kentlerde bir dizi özel konuta zorla el koydular ve bunları barınma ve toplantı yerleri olarak kullandılar. Bunlardan en önemlisi 1905 Devrimi sırasında Moskova valisi olan P. P. Durnovo'nun daçasıydı. Anarşistler ve öteki sol emekçiler Petrograd'ın radikal Viborg semtindeki bu villayı ele geçirdiler ve okuma, tartışma ve dinlenme odalarıyla bir "huzurevi"ne dönüştürdüler; öte yandan bahçesi de,

çocukları için oyun sahası ve komünal park olarak hizmete açıldı.

Villada oturan anarşist bir grubun, bir orta sınıf gazetesi olan Russkaya Volya*'nın (Rusya'nın Özgürlüğü) basımevini başarısız bir ele geçirme denemesi yaptığı 5 Haziran'a dek, el koyucular yerlerinde kaldılar. İki gün sonra, Geçici Hükümet anarşistlere, Durnovo'nun evini boşaltma buyruğu verdi. Kriz sırasında anarşist konuşmacıların — ister hükümetten, isterse Petrograd Sovyeti'nden gelsin— tüm buyruk ve buyrultulara uyulmaması gerektiği yolunda taleplerde bulundukları sayısız toplantılar yapıldı. Daça dışında, sokakta yapılan tipik bir tartışma, Sovyet'in organı* İzvestiya *muhabirince kaydedildi; burada Belge 16 olarak verilmektedir. Bu belge her şeyden önce, anarşistlerin devrimci uzlaşmazlığını, onların hükümetle ya da kapitalizmle uzlaşmaya yanaşmayışını ve toplumsal devrimi nihai sonucuna dek götürme konusundaki ısrarlarını göstermektedir.*

16 Durnovo Daçası

8 Haziran. Durnovo'nun Poliustrovskaya Rıhtımı'ndaki evi, genel bir ilgi konusu durumuna gelmiş bulunuyor. Kapılarında silahlı işçiler gidip geliyor, bahçe yolları boyunca bir insan seli bir tatil havası içinde geziniyor; parmaklıklarında meraklılar toplanmış. Duvarların üzerinde kırmızı ve kara bayraklar görülüyor; öte yandan da, bahçe içinde sürekli bir toplantı yapılmakta. Tartışılan sorun, şimdiki duruma ilişkin tutumla ilgili. Anarşistler, ne Geçici Hükümet'in, ne de Sovyet Yürütme Komitesi'nin hiçbir buyruğunu dikkate almama lehinde konuşuyorlar. Petrograd sokaklarında gösteri yapmak üzere, silahlı bir kitle olarak dışarı çıkmak istiyorlar. Ama başka konuşmacılar, kalabalığı sakin olmaya ve Sovyetler Kongresi[1] kararlarını beklemeye davet ediyor. Bu sonuncular ağır basıyor ve kalabalık yavaş yavaş dağılıyor.

Sarayın büyük, yarı karanlık salonunda, işçi örgütleri temsilcileri toplanmışlar. Fabrikalardan konferansa delegeler gönderilmiş. İşçi temsilcileri, büyük bir nezaket ve yoldaşça diplomasiyle, anarşist etkinlikleri, bütün devrimci demokrasinin benimsediği eylem hattıyla eşgü-

1. O sırada (3-24 Haziran 1917) başkentte Birinci Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi toplantı halindeydi.

dümlendirme zorunluluğunu "anarşist yoldaşlara" açıklıyorlar. Sonuçta, komşu işçi örgütleriyle bağlanmak için bir eşgüdüm grubu oluşturma kararı alınıyor. Anarşist yoldaşlar, konuşmalarında, ekonomik kaygıların kendilerini, Sovyet buyruklarını reddetmeye götürdüğüne işaret ediyorlar; paraları, kendi grupları için toplantı yerleri, anarşist literatürü basma araçları yok. Bunun üstüne bir de harekete bir işsizler kitlesi katılmış. Anarşistler, olabildiğince, devrimci sosyalist çoğunluğun iradesini kılavuz edinmeyi ve planlanan her gösteriyi öteki örgütlere bildirmeyi kabul etmişler.

Sokaklarda ve bahçede, canlı tartışmalar oluyor. Anarşistler, propaganda yoluyla, taraftar topluyorlar:

"Çarlığın bir uşağının mülkü olduğu için, bu sarayı ele geçirdik."

"Ya, *Russkaya Volya*'ya ne demeli?"

"O burjuva bir örgüttür. Biz tüm örgütlere karşıyız."

"İşçilerin örgütlerine de mi karşısınız?"

"İlke olarak evet! Ama şimdi..."

Birisi beklenmedik bir soru soruyor: "Yoldaş, sosyalist düzende işçi örgütleriyle ve basınıyla da savaşacak mısınız?"

"Tabii."

"*Pravda*'yı da kastediyor musunuz? Onu da ele geçirecek misiniz?"

Bir anlık bir duraksamadan sonra, düşünce ortaya dökülmeye başlıyor ve konuşmacı, sert bir şekilde bunu dile getiriyor: "Evet, *Pravda*'yı da. Zorunlu gördüğümüzde, onu da ele geçireceğiz."

Dinleyiciler sersemliyor.

"Daça Durnovo", *İzvestiya Petrogradskogo Soveta*, 9 Haziran 1917, s. 11.

Belge 17 ve 18, Kornilov olayının ardından, bir üstdüzey askeri komutanın, General Lavr Kornilov'un, sovyetleri dizginleme ve ordunun dağılmasını önleme amacıyla yaptığı ve başarısız kalan yürüyüşün ardından, iki ünlü anarşist tarafından yazılmıştır. Bu iki yazı ve bunları izleyenler, anarşistlerin, böylesi karşı devrimci manevralara karşı direnme ve var olan düzeni dolaysız bir toplumsal devrim yoluyla silip süpürme konusundaki baş eğmez kararlılığını yansıtmaktadır.

17 O Ana Doğru I. S. BLEIKHMAN

Bir insan Tanrıdan gelen talihsizliklerden kaçabilir, ama kendi kendisine yaptığı talihsizliklerden kurtuluşu yoktur.

Doğu Atasözü

Devrimin "kurtuluş" hükümeti sonunda Rusya'yı ve devrimi, orduyu Kara Yüzler'in[1] pençelerine bırakarak karşı devrimin talihsizliklerinden kurtarmış bulunuyor! Onlar buna "sağlam politika", "ordunun yeniden canlandırılması", "tüm etkin güçlerin birleştirilmesi" diyorlar. Sosyalist bakanların "arı kovanı"nda, genelkurmayda, neler olup bittiğinin farkında olmadıkları kuşkuludur. Gerçekten de, işçilere ateş açmak üzere 20-21 Nisan'da toplarını Saray Alanı'na getiren Kornilov, sosyalist bakanların onayıyla başkomutanlığa atandı.[2] Burjuvazinin ne haltlar karıştırdığını —burjuvazinin kendi basınının sürekli feryat figan ettiği şeyleri, onun kendi güçlerini harekete geçirirken ve karşı devrimci örgütünü yaratırken aklında tuttuğu hedef ve amaçları— sosyalist bakanların bilmedikleri kuşkuludur.

Tarihin ve gerçek yaşamın temel bir olgusu şudur ki, kapitalistlerin çıkar ve özlemleri emekçi insanlarınkiyle taban tabana zıttır ve onlar, bu özlemlerin gerçekleştirilmesi ve kendi iktidarlarının, zenginliklerinin ve ayrıcalıklarının sağlamlaştırılması için her türlü mücadele aracını kullanacaklardır; böylelikle, işçiler tam olarak onların merhametine terk edilmiş olacaklardır. Ne var ki, sosyalist bakanlar bütün bunlara gözlerini yummuşlardır ve monarşistlerle, yağmacı sanayi dünyasıyla ittifakı, hâlâ devrimi kurtarmanın tek aracı gibi görmektedirler. Anlaşılan, bu naif devrimcilerin, ülkeyi ittikleri kaos uçurumunu görmeye başlamaları için, koca bir dizi ahmakça hata daha yapılması gerekiyor. Ne tarihin dersleri ne de kendi yanlışları, "tarihsel olarak" devrimin, sefil ve renksiz bir varlığa sahip o generallerin eline bırakılması

1. Kara Yüzler: 1905 Devrimi sırasında ortaya çıkan aşırı-gerici öğeler. Saldırgan anti-semitizmleri ve anti-entelektüelizmleriyle, Yahudiler'e karşı kıyımlara giriştiler ve öğrencilere, liberallere ve sosyalistlere saldırdılar.

2. General L. G. Kornilov (1870-1918). Petrograd Askeri Bölgesi komutanı olan Kornilov, 20-21 Nisan 1917'de başkentteki işçi gösterilerini bastırmaktan sorumluydu. 18 Temmuz'da silahlı kuvvetler başkomutanı olarak atandı ve Ağustos sonunda da, kendi başarısız darbesine girişti.

gerektiğine inanan ve şimdiki tarihsel anı fark etmeyen ya da anlamayan bu adamların aklını başına getirmeye yetmektedir.

Bunların "yaratıcı" çalışmalarının bütün güzergâhı saçma deneylerin kemik ve enkazlarıyla kaplanmıştır. Apaçık budalalık, düşüncesizlik, akıldışılık, cansızlık, korkaklık, zayıflık, çaresizlik, yalpalama, orta yolculuk, ayrıca ikiyüzlülük, hainlik, karalama, provokasyon ve ihanet — yeni "Geçici" Hükümet'in nitelikleri işte bunlar.

Saçmalık saçmalığı, hata hatayı izlemiş ve bütün bunlar, halk kitleleri kendi güçlü, asıl yollarını, tüm derinliği ve genişliğiyle, kahramanca işler yaparak ve yollarına dikilen her yapay engeli parçalayarak izlerken yapılmıştır. Kitleler, büyük devrimci enerjileriyle, uzun bir zamandan bu yana parti barajlarından taşmakta, onları parçalamakta, kendi güçlü dalgalarıyla onları bağlamaktadırlar. Eski ve bayat olan tüm kavramları parçalamakta ve taşlaştırılmış Marksizm'in dünkü doğrularını reddetmektedirler. Yaşamın yenilenmesi için bütünüyle yeni bir yola, biz anarşistlerin hep işaret ettiğimiz bir yola işaret etmektedirler. Onlar beşeri varlığın ülserlerini, bütün kaba çıplaklığı içinde sergilemişler ve en ivedi sorunları ele alarak, çözümüne doğru yönelmişlerdir. Ama bu halk inisiyatifi; çalışan insanlara, kulak ile onun otorite sopası olmaksızın yaşayamayacaklarını, hükümet kararlarını beklemeleri gerektiğini anlatan ve böylece onları tam bir edilgenliğe ve kendi kurtuluşlarını gelemeyeceği bir çevreden beklemeye mahkûm eden sahte sosyalizm peygamberleri tarafından engellenmiş ve köreltilmiştir.

Bir yandan hükümetin gericilik havarilerine dostça tutumu ve öte yandan anarşist ve Bolşevik solu acımasızca kovuşturması koşullarında, gericilik artmış ve güçlenmiş, kendi ağını Rusya'nın her köşesine yaymıştır. Geçici Hükümet'in "bilge yönetimi"nin sonucu işte budur — başını askeri başkumandan (Menşevik ve popülistlerin nitelemesiyle, "demokratik general") General Kornilov'un çektiği, görkemli karşı devrimci komplo. Geçici Hükümet gerçek isyancıları, halkı gericiliğe karşı devrimi savunmaya çağırarak kendi ülkelerine ihanet etmiş olan devrim hainleri diye yaftalamakta acele ediyor. Menşevikler de hükümeti desteklemeye oybirliğiyle karar vermiş bulunuyor ve hatta Bolşevikler bile bu ciddi anda hükümeti desteklemeye kendilerinin de hazır olduklarını ilan ederek boyun eğdiler.

Oysa biz anarşistler tümüyle farklı bir görüşteyiz. Her otoritenin ve her hükümetin karşıtları olarak, Geçici Hükümet'i reddediyoruz; onu, yalnızca devrimin ilerici gelişimi üzerinde bir engel olarak değil, açıkça karşı devrimci olarak da görüyoruz. Onlar her yerde, "hainler, dönekler" diye bağırıp çağırıyorlar. Ama durum hiç de öyle değil. Kornilov hareketi, Geçici Hükümet'in iyi beslenmiş bir evladıdır. *Burjuvazi*nin —yalnızca Rusya değil, Almanya dahil (bununla bağlantılı olarak, Petrograd'daki son gelişme, 1871'deki Alman eyleminin bir yinelenmesini andırıyor) bütün dünya *burjuvazisi*nin— proletaryaya karşı örgütlenmiş bir kampanyasıdır. *Burjuvazi* sloganlarını değiştirmiş değildir. Tam tersine kendi sınıf çıkarlarına sadık kalmış, sonuna dek bunları savunmuş ve kapitalistler için tüm iktidarı talep etmiştir. Bu bakımdan sosyalist bakanlardan çok daha tutarlı olmuştur.

Gerçek hainler, proleter mücadelenin komutlarını unutmuş olanlardır, sahte vaatlerde bulunarak, devrimin dağılması için çalışanlardır; askerler, işçiler ve köylüler için ölüm cezasının ve askeri mahkemelerin geri getirilmesine karşı çıkamayanlardır. Hainler, ya zayıflıklarından ya da korkaklıklarından, yaşamı yazılı programlar içine sıkıştırmaya çalışanlardır, eski Romanov cellatlarının pis ve utanç verici yöntemlerine —Kazak kırbacına— başvuranlardır. Hainler, işçilerin Kızıl Muhafızları'nın silahsızlandırılmasına izin verenlerdir; anarşist ve sosyalist basımevlerinin ve işçi örgütleri dergilerinin kapatılmasını reddedemeyenlerdir. Dönekler, caniliği ve hapishanelerin politik karşıtlarla doldurulmasını haklı çıkaranlardır; devrim alaylarını dağıtanlardır; gölgesi altında karşı devrimin büyüyüp güçlendiği, Hamelinvari hükümet politikasını savunanlardır.

Hayır, biz anarşistler zamanımızın bu çarpıklığını savunmayacağız. Çünkü bir insan ne ekerse onu biçer. Şimdi bunlara izin verilmezse, gelecekte de böyle olmaz. Rusya ekonomik parçalanma kaosu içine atılmış bulunuyor — beceriksiz politikacıların işi. Karar günü, nihai yıkım yaklaşıyor. "Bir insan Tanrıdan gelen talihsizliklerden kaçabilir, ama kendi kendisine yaptığı talihsizliklerden kurtuluşu yoktur!"

Ama proletarya, bu derslerin bir iz bırakmadan geçip gitmesine izin vermemelidir. Burjuvaziyle hiçbir işbirliğinin, hiçbir silah bırakışımı ya da anlaşmanın söz konusu olamayacağını, yalnızca, işçilerin kendi patronlarına karşı amansızca savaşının söz konusu olabileceğini artık

anlamalıdır. Bir işbirliği, tam kopuştan çok daha tehlikelidir. Birincisinin boşunalığını yaşamın kendisi ortaya koymuş, oysa ikincisi henüz sağlanmamıştır. Hiçbir otorite, hiçbir yönetici çalışan halka, onun kendisinin almadığı şeyi veremez. Öyleyse, kahramanlara ya da tanrılara bağlanan umutları ve kuşkuları bir tarafa atın!

Biz anarşistler bu yıkıcı durumdan tek çıkış yolunu şunlarda görüyoruz:

Tüm ülkedeki zenginliklerin —tüm toprakların, suların, madenlerin, demiryollarının, fabrikaların, dükkânların, basımevlerinin— tüm halkın mülkiyeti olarak ilan edilmesi. Özel mülkiyetin kaldırılması.

Tüm saraylara ve konutlara zorla el konulması ve bunların halk komünlerinin mülkü olarak ilan edilmesi.

Ticaretin kaldırılması ve tüm tüketim mallarının, komün üyelerince çalıştırılan toplumsal dağıtım örgütlerinin eline verilmesi.

Barbarca âdetlerin kalıntıları olan tüm ayrıcalıkların ve sınıf eşitsizliklerinin, tüm ticaret, ipotek, kira ve veraset yasalarının kaldırılması.

Tüm yasaların ve devlet kurumlarının kaldırılması. Hapishanelerin yıkılması ve tüm tutukluların serbest bırakılması.

Paranın kaldırılması ve doğal bir ekonomiye geçilmesi.

Birleşimleri ancak özgür anlaşma yoluyla, birlikler ya da federasyonlarla mümkün olacak şekilde, tüm uluslar ve halkların tam bağımsızlığının kabul edilmesi.

Halk ekonomisi için zorunlu olan aletlerin geniş ölçüde üretilmesinin ivedilikle örgütlenmesi (bunlar karşılığında, eyaletler üretim ve kent yaşamı için gereken hammadde sevkiyatını artıracaklardır).

Şimdiki savaşı asıl düşmanlarına —toprak ağaları, papazlar ve bankerlere— karşı çevirmek ve tüm ezilenlere, kendi devletlerini yıkma, hükümetleri ve onların tüm baskı, sömürme ve kölcleştirme araçlarını ortadan kaldırma, böylece bireyin sürekli karabasanına bir son verebilme çağrısı yaparak, tüm halklara barış önerilmesi.

Tüm ülkelerin hükümetlerinden derhal kopulması ve vergiler ile öteki yükümlülüklerin reddedilmesi.

Bu büyük ideallerin gerçekleştirilmesi, insanlığın toplumsal örgütler aracılığıyla, baskının her biçiminden hakikaten kurtuluşunu özleyen herkesin görevi olmalıdır. Ancak bu ekonomik ve politik eşitlik koşullarının gerçekleştirilmesiyledir ki, yeryüzü sonunda ve sürekli o-

larak, bir çılgınlık ve anlamsız acılar arenası olmaktan çıkacak ve insan, kendi tam bağımsızlık ve özbilgi alanına kavuşarak, muzaffer bir şekilde ilerleyecek, aydınlıklar ve özgürlükler diyarına yakınlaşacaktır.

N. Solntsev [I. S. Bleikhman], "K momentu", *Kommuna* (Kronştadt), Eylül 1917, ss. 2-4.

18 İktidar Krizi A. M. SHAPİRO

İktidar krizinin ilk perdesinin son sahneleri şiddetli bir tempoyla oynanıyor. Ve yalnızca tek bir olası sonuç var: *Burjuvazi*'nin işçi sınıfının işlerine müdahaleden uzaklaştırılması. *Burjuvazi* açıkça ve meydan okurcasına, Kornilov'larla ve devrime karşı öteki komplocularla el ele yürüdüğü için, ülke yaşamında temel toplumsal değişiklikleri başarmanın baş koşulu artık budur.

Ancak biz, İşçi ve Köylü Temsilcileri Sovyeti'nin talep ettiği gibi, Rusya'nın sosyalist bir hükümete geçip geçmemesine karar vermesinin gerekeceği, yaklaşan ikinci perdeye gözlerimizi kapamamalıyız. Bu gerçekleşecekse, iktidarın *biçimi* kuşkusuz farklı olacaktır; ama belanın temeli, *öz* aynı kalacaktır. İktidar var olduğu sürece, küçük bir insan çevresi koskoca bir halkın kaderine karar verme hakkını kendi ellerinde tutacaklardır. Bu yöneticiler en dürüst ve namuslu türden sosyalistler bile olsalar, onlarla halk arasındaki çatışma kaçınılmazdır ve her bir çatışmadan sonra ilişkileri giderek daha da vahimleşecek ve düşmanca olacaktır. Bu yeni otorite de, şimdiki otoritenin kendi düşmanlarına karşı kullandığı kadar güç kullanacak ve sosyalizm mücadelesi, insan hakları mücadelesi, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik mücadelesi de şimdiye dek olduğu kadar şiddetli olacaktır.

Sosyalist iktidarın bu yeni krizini öngören bizler, yalnızca bir tek çıkış yolu olduğu sonucuna varmaktayız: Emekçi kitlelerin işlerine her türlü hükümet müdahalesinin kaldırılması. Rus halkının yaşamındaki bir etken olarak iktidar, sonunda ortadan yitip gidene dek sürecek temelli bir merkezsizleştirmeye uğratılmalıdır. Halk, özgür insanın temel hakları için bir kez daha savaşmak zorunda kalmak istemiyorsa kendisine yeniden boyunduruk —sosyalist üretim boyunduruğu bile olsa— geçirilmesine izin vermemelidir.

Otoritenin bir Merkez Yürütme Komitesi'ne aktarılması, iktidar krizine yanıt değildir. Bu ancak krizin gelişmesini yavaşlatabilir, ama çözüm değildir. Şimdiki durumdan tek çıkış yolu yönetim görevlerini yerel örgütlerin eline aktarmaktır — başka deyişle, tam bir merkezsizleşme ve yerel örgütlerin en geniş özyönlendirimidir. Bu çalışmada, yerel işçi ve köylü temsilcileri sovyetleri gündelik yaşamın akışını düzenlemekte ve yerel nüfusa, özgürlüklerin en geniş ölçüde geliştirilmesi güvencesinin verilmesinde önemli bir rol oynayabilirler ve oynamalıdırlar.

Ancak kendi kaderini tayin etme ve yerel özyönetimin yayılması iktidar krizine hepten bir çözüm sağlayabilecektir.

A. M. Shapiro, "Krizis vlasti", *Golos Truda* (Petrograd), 8 Eylül 1917, s. 1, kısaltılmıştır.

19 İki Anarşist Konuşma

Petrograd Fabrika Komiteleri Üçüncü Konferansı'nda Afinogenov'un konuşması, 10 Eylül 1917:

Üçüncü konferansımız ilk ikisi gibi yavan laflardan ibaret kalmayacaksa, haklarla ilgili konuşmaları kesmeli ve yalnızca gerçek duruma bakmalıyız. Politik örgütler işçi sınıfıyla oynamaktadırlar yalnızca. Bolşevikler de dahil tüm partiler, işçileri, yeryüzündeki yüzlerce yıllık Tanrı saltanatı vaadiyle oyalamaktadırlar. Yasalara değil, özgül ekonomik koşullara gerek duyuyoruz. Yüzlerce yıl değil, şimdi, derhal iyileştirme gereksinimi duyuyoruz. Selam olsun, kölelerin ayaklanmasına ve gelir eşitliğine!

Fabrika Komiteleri Birinci Tüm Rusya Konferansı'nda Shatov'un konuşması, 19 Ekim 1917:

Şimdiki politik durum sorunu beni pek az ilgilendiriyor. Konuşmacıların yorumladığı kadarıyla, şimdiki politik durumun boş bir yumurta kabuğu değerinde bile olmadığına inanıyorum. Bu konuşmalarda iktidar sizler için her yönden irdelendi. Ama çok açık ki, devrimin partilerin bir iktidar mücadelesi olduğu doğru değildir. Hayır, bu ekonomik

bir mücadeledir. Soru şudur: Rusya'da kim patron olacak? Kapitalistler neden güçlü? Çünkü fabrikalar, atölyeler ve tüm üretim araçları onların elinde. Öyleyse bu aletleri ve toprağı kim tasarruf edecek? Burjuvazi sahip olarak kalırsa, işçiler bir cumhuriyet elde etseler bile, köle olarak kalacaklar. Bunun en iyi kanıtı Batı Avrupa'dır; burada, politik serbestlik koşullarında bile işçiler köle olarak kalmaktadırlar.

Önemli olan bir hükümet reformu değil, fabrikaları ve toprağı kimin elinde tutacağıdır. Bir sınıf olarak örgütlenmeli ve politik partilere bölünmemeliyiz. Hedefimiz üretim araçlarının ele geçirilmesi olmalı. İşçileri Kurucu Meclis için hazırlanmaya çağırarak bir yığın kaynağı israf ediyoruz; çünkü bu amacı gerçekleştirmek için onları işlerinden çekip alıyoruz. Oysa bunun yerine bu kaynakları fabrikalara ve köylülere göndermeli, üretim ve toprağın kendi elimize geçmesini yöntemsel bakımdan hazırlamalıyız. Yineliyorum: Politik iktidar bizlere hiçbir şey veremez.

Savaşı sona erdirmek için, devrimi derinleştirmek zorunludur. Devrimin Batı Avrupa'da saygınlığını yitirdiği doğru değildir. Ekonomik örgütler yaratmalıyız. Öylesine hazırlanmalıyız ki, daha devrimin ertesi günü sanayiyi hareketc geçirebilelim ve çalıştırabilelim.

Oktiabr'skaya revolyutsiya i fabzavkomi (3 cilt, Moskova, 1927-29), II, 23, ss. 165-6.

20 Marksizm ve Devrim GREGORİ RAYVA

"Bilimsel sosyalizm"in, Marksizm'in bakış açısından, en tutarlı Marksistler kuşkusuz Menşevik sosyal demokratlardır — Plehanovcular, "savunmacılar", sıradan Menşevikler vb.[1] Marx'ın görüşlerine bağlı olan Sosyal Demokratlar'ın, şimdiki Rus Devrimi'ni bir burjuva devrim olarak kabul etmeleri çok doğaldır. Sosyal Demokrat Marksistler'in bir koalisyon için çabalamaları, *burjuvazi* ile bağlantılar kurmaya çabalamaları çok doğaldır. Çünkü Marksist programa göre toplumsal bir devrimin zamanı henüz gelmemiştir. Şu an için *burjuvazi*

1. Plehanovcular (Rus sosyal demokrat hareketinin kurucusu olan G. V. Plehanov'un taraftarları) ve "savunmacılar", müttefiklerin savaştaki çabasını destekleyen Menşevik gruplardı.

bir zorunluluktur ve ondan kopmak, Marksistler'in görüşüne göre, proletaryanın çıkarlarına zararlı olacaktır.

Marksistler'in karşı karşıya oldukları başlıca soru, sosyalist bir düzenin nüvesinin halihazırda doğmuş olup olmadığıdır. Sosyal demokrat Menşevikler, Plehanovcular ve hatta Bolşevikler bu soruyu olumsuz cevaplıyorlar. Şu anda, diyorlar, bu olanaksızdır, çünkü "bunun gerçekleşmesinin zorunlu koşulları" henüz yoktur. Bu koşullardan biri, Kollontay'ın[1] görüşüne göre, "üretimin bir elde merkezileşmesi ve yoğunlaşması"dır.

Yine "sermayenin yoğunlaşması"yla ilgili eski nağmeler! Kollontay'ın kitapçıklarının birinden yapılan bu alıntı sosyal demokratların, eğer havarileri Marx'ın öğretilerine sıkı sıkıya bağlı kalırlarsa, devrimci olamayacaklarını; bunun yerine *burjuvazi* ile bir koalisyon çizgisi izlemek, hatta, sermayenin olası en hızlı yoğunlaşmasını sağlamak bakımından *burjuvazi*'ye yardım bile etmek zorunda olduklarını canlı bir şekilde gösteriyor.

Savaş konusundaki Bolşevik tutum ise, tersine, Marksizm'den bir sapmadır. Bu sorunda, Marksist açıdan doğru olanlar Bolşevikler değil, Plehanovcular'dır. Eğer taraf sız bir kişiden, Menşevikler ile Bolşevikler arasındaki bu tartışmada, katışıksız Marksist bir açıdan yargıda bulunması istense, o zaman hiç kuşkusuz Menşevikler kazanacaklardır, çünkü Marx kuşkusuz onlarla birliktedir.

Devrimciler olarak Bolşevikler'in daha değerli ve biz anarşistlere daha yakın oldukları ortadadır. Çünkü, aslında, onların uzlaşmaz devrimci konumu Marx'ın öğretilerine katı bir şekilde bağlı olmalarından değil, kendi havarilerinin skolastizmini bırakıp, devrimci —yani anti-Marksist— bir görüş açısını benimsemiş olmalarından ileri geliyor. "Sosyalizm şimdilik olanaksızdır", diye bağırıyor Bolşevikler, Menşevikler'in izini takip ederek. "Olanaksız mı?" diye cevap veriyor Menşevikler. "Öyleyse, Marx'a göre yapılması gereken üretici güçlerin gelişimini hızlandırmak ve mülk sahibi öğelerle birleşmektir; Bolşevikler'in ideali olan 'proletarya diktatörlüğü' altında olacağı gibi üretimin yoğunlaşmasını engellemek değil. Bu engelleme, bizi sosyalizmden daha da uzaklaştıracaktır."

1. Aleksandra Kollontay (1872-1952), ünlü feminist ve 1917'de Bolşevik Merkez Komite'nin üyesi.

Her yerde yükselme halinde olanların Menşevikler değil de, Bolşevikler olmasından sevinç duyuyoruz. Ama Bolşevikler'in de, Marksizm tozunu henüz ayaklarından silkinemiş olmalarına üzülüyoruz. Bolşevikler bir yol ağzındalar: Marksizm mi, anarşizm mi? Şimdi geçmekte olduğumuz tarihsel an, şiddetli bir şekilde, devrimci mücadele yöntemleri gerektiriyor, ama Marksizm'in tükenmiş kalıntıları Bolşevikler'in elini kolunu sarmıştır, onları bütünüyle özgür olmaktan alıkoymaktadır. Kısmi devrimcilik yeterli değildir. Gerekli olan şey, açıkça tanımlanmış bir devrimci bilinçtir. Ve bu bilinci Bolşevikler anarşizmde bulacaklardır. Çünkü, yalnızca anarşizm şimdi bile bizim hazır olduğumuzu, özgür bir toplumun halihazırda mümkün olduğunu göstermektedir.

G. Rayva, "Marksizm i revolyutsiya", *Golos Truda*, 29 Eylül 1917, ss. 3-4, kısaltılmıştır.

21 Devrimci Açmaz

Devrim yine bir açmaza girmiştir. Aslında, daha ilk saatinde girdiği ve yeni, hakiki bir devrim patlamadıkça da içinde kalacağı açmazdan bir an bile kaçamamıştır. Birçok kez, Rusya'da gerçek bir devrimin henüz gerçekleşmediğini, üzülerek ve düş kırıklığımızla, başka pek çok devrim romantiğinin üzüntü ve düş kırıklığıyla açıklamış bulunuyoruz. Şiddetle gerek duyulan barışı askerlere, toprağı da köylülere vermeyen bir devrim gerçek bir devrim değil, yalnızca bir karikatür olur. Daha başından, onun yanlış bir yola girdiği, hakiki değil, sahte ve yapmacık olduğu açıktı.

Devrimin şimdi nerede olduğuna bir bakın. Henüz başlamamış ekonomik devrimi bir yana bırakın, "politik" devrim nerede ortadan kaybolmuştur? Ölmüştür, buharlaşmıştır. Ekonominin temellerini değiştirmek ya da yurttaşlara yaşamın temel zorunluluklarını sağlamak yerine, yalnızca birkaç bireyin "devrimci kariyerizmi" durumuna gelmiştir. Yakışıksız bir despotun ve korkağın otokrasisi, aynı ölçüde korkak ve yakışıksız olan bir başka despotun otokrasisine dönüşmüştür. Birincisi "kanlı" unvanına layık idiyse, ikincisi de, yeni bir askeri saldırıya kalkışarak, bu unvana hiç de daha az layık olmadığını gösterdi. Birinci-

si, kendisinin kutsal yüceliğine hakaret eden herkesi zindanlara attı; şimdi ikincisi de aynısını yapıyor. Birisi Tanrı'nın inayetiyle yönetiyordu, öbürü de "demokrasi"nin —yani demagojinin— inayetiyle yönetiyor.

Öyleyse ne değişti? Özel olarak hiçbir şey! Kanlı Nikolay'ın yerine, Kanlı Kerenski[1] tahta çıktı ve insanın ruhu ister istemez şu umutsuzluk ve öfke çığlığını atmadan edemiyor: Talihsiz Rusya! Nikolay'ın topuklarının altından, yalnızca, Kerenski'nin topuklarının altına düşmek için mi kaçtın? Yine, ne tür bir dâhi sana böylesine zalimce ve haincc bir oyun oynadı da, senin "demokratik" cumhuriyetini yeni bir otokrasiye, taçsız bir eşkıyanın otokrasisine çevirdi?

"Zaslujennyi proval bol'şevikov", *Anarhist* (Don üzerindeki Rostov), 22 Ekim 1917, s.3, kısaltılmıştır.

22 Bundan Sonra Ne Olacak? E. Z. DOLİNİN

Geçmişteki hiçbir devrim 1917 Rus Devrimi kadar görkemli ve büyük olmamıştır. Bu devrim toplumsal görevler üstlenmiş ve ezilen sınıfların —proletarya ve köylülük— çağdaş kölelığin, dolaylı ya da doğrudan, tüm biçimlerinden tam olarak kurtuluşunu getirecek toplumsal devrime doğru, hızlı bir tempoyla ilerlemiştir. Geçmiş yüzyılların derinliklerine bakan ve o dönemlerin tuhaf ve kanlı kurtuluş hareketlerini gören bizler, şimdiki durumun parlaklığından ve ezilen sınıfların düşünsel gelişme düzeyinden şaşkına dönmekteyiz. Bu parlak ve eşsiz ışık en iyi gerçekleşen Rus Devrimi'nde gözlemlenebilir.

Monarşizmin eski çağdışı dünyasını alaşağı eden emekçi halk, umutlarını, "tüm özel mülkiyetin dokunulmaz olduğu" bir burjuva ya da demokratik cumhuriyetçiliğe bağlamış değildir. Rus köylüsü ve Rus işçisinin bundan çok daha ileriye gittiğini görüyoruz. Onlar geçmişteki hemen her devrimde gözlemlenen "politik özgürlük, politik eşitlik ve politik kardeşlik" gibi sınırlı kazanımlarla yetinmeyi zorunlu görmüyorlar. Geçmiş devrimlerin bu niteliğinin boşuna olduğu, Louise Michel[1] tarafından belirtilmiş bulunuyor: "Dostlarım, impara-

1. Aleksander Kerenski (1881-1970): Geçici Hükümet'in başbakanı.

torluğun lanetlenmiş günlerinde, cumhuriyet nasıl da harika görünüyordu!"

Ama, ülkedeki sol ve radikal öğelerden oluşan işçi, asker ve köylü temsilcileri sovyetleri ile fabrika komitelerini alırsak, bu örgütlerde, özel mülkiyete zorla el koyma isteğinin, emekçi halkın her yerde bir gerçeklik haline getirmeye çalıştığı bu isteğin, tüm tutucu ya da şovenist eğilimler karşısında üstünlük kazanmış olduğunu görürüz. Sarı kapitalist basının yanı sıra, kimi sosyalist gazetelerin de hemen her gün, "Rusya bir felaketin eşiğinde, Rusya anarşiden, aralıksız sınıf mücadelesinden bitap düşecek!" diye bağırıp durmaları ilginçtir. Burjuva devlet hakları ve özgül burjuva mantık açısından, ezilenlerin kendi kurtuluşları ve insanlığın onuru için verdikleri her mücadelenin kargaşa getirdiği; çünkü böyle bir mücadelenin sonucunun burjuva dünyanın yıkılması ve yeni, parlak ve herkes için yaşanılabilir bir yaşamın başlaması olduğu çok açıktır. Burjuva basında, köylülerin hiçbir ödeme yapmadan, toprak ağalarının topraklarını ele geçirdiklerini; başkalarının onlara yakın bir zamanda mutluluk getirmesini hiç beklemeksizin, gerek duydukları her şeyi ele geçirdiklerini her gün okumaktayız. İşçilerin, fabrikaları ve başka sanayi işletmelerini ele geçirme çabaları da bundan geri kalmamıştır.

Açıkçası, bütün bunlar toplumsal bir devrimin başlangıcıdır, kurtuluş için verilen nihai mücadelenin başlangıcıdır. Eğer Rusya'nın mülksüz sınıfları, şimdiki devrimin akışı içinde, kendilerini tüm orta yolculardan ayırır ve tüm güç, bilgi ve enerjilerini kendi öz davaları için kullanarak, *kendileri* başa geçerlerse, o zaman onların, yüzyıllardır düşünü gördükleri şeyi gerçekleştireceklerinden kuşku duyulamaz.

Tüm geçmiş ayaklanmaların tarihsel dersleri bizlere, devrimin başarısı ve zaferi için zorunlu olan şeyin, işçi sınıfının kendi özgüveni ve geniş yaratıcılığı olduğunu açık bir şekilde anlatmaktadır. Devrimin başlıca temeli budur. İşçi sınıfı, umutlarını Kurucu Meclis'e ya da devlet sosyalistlerine bağlarsa, eskisi gibi, kendisini kapitalizmin, devletçiliğin ve zorlayıcı otoritenin ağına takılmış olarak bulacak ve tarih onunla alay edecektir.

"Gericilik, devlet sosyalizminin zaferiyle en yüksek noktasına ula-

1. Louise Michel (1830-1905), Fransız anarşist militan, konuşmacı ve yazar; 1871 Paris Komünü'ne katılanlardan.

şır" diyen J. Mackay'la[1] aynı düşüncede olmasak bile, yine de bizim ortodoks Marksistlerimizin programının gerçekleştirilmesiyle birlikte, kimsenin kendini özgür diye niteleyemeyeceğini; çünkü köleliğin bu ince biçiminin şimdiki biçiminden pek uzak olmayacağını söylüyoruz. Geçmişteki tüm devrimler, halk bir tiranı yalnızca onlarca ve yüzlerce yenisine —temsilcilere, Danton'lara, Robespierre'lere ve başka yöneticilere— yer açmak üzere ortadan kaldırdığı için, kan içinde yıkıldı ve sonuçsuz kaldılar. Rus halkının aynı yolu izlemeyeceğini ve Kerenski'ye ya da Lenin'e bel bağlamayacağını, ama daha çok, "yolumuzdan defolun! Bizim canlı ve sağlıklı etkinliğimize yol açın! Biz *topyekûn* özgürlük, daha yüksek bir refah istiyoruz! Devletsiz sosyalizme doğru ilerliyoruz!" diyeceğini ummamız gerekiyor.

Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşliğin parlak ışıkları, asıl işte o zaman ışıyacaktır.

E. Z. Dolinin, "Çto je dal'şe?", *Svobodnaya Kommuna* (Petrograd), 2 Ekim 1917, s. 2.

23 Hedef Bu mu?

"Tüm iktidarın sovyetlere" aktarılması (daha doğrusu, politik iktidarın ele geçirilmesi) — sonuç bu mu olacak? Her şey bundan ibaret mi olacak? Bu edim, devrimin yıkıcı çalışmasını tamamlayacak ve büyük sosyalist kuruculuğa, daha yaratıcı bir sıçramaya kapı mı açacak? "Sovyetler"in —eğer gerçekleşirse— zaferi ve "iktidarın örgütlenmesi", gerçekten de emeğin bir zaferi, örgütlü emeğin bir zaferi ve sosyalist yeniden yapılandırmanın başlangıcı mı olacak? Bu zafer ve bu yeni "iktidar", devrimi çıkmazdan kurtaracak mı? Bunlar devrime ve insanlığın geniş yığınlarına yeni teorik ufuklar açacak ve yapıcı çalışmaya giden, şimdiki aşamanın tüm yakıcı sorunlarının, gereksinim ve çıkarlarının çözümüne giden doğru yolu ortaya çıkarabilecek mi?

Bu tümüyle galip gelenlerin "iktidar" sözcüğüne ve "iktidarın örgütlenmesi" kavramına ne anlam verdiklerine bağlıdır. Sorun, devrimin yarınında bu sözüm ona "iktidar" kimlerin elinde olacaksa, onların bu

1. John Henry Mackay (1864-1933), Stirner'in biyografi yazarı ve izleyicisi; Bireyci Anarşizm'in seçkin bir taraftarı.

zaferlerini nasıl kullanacaklarına bağlı bulunuyor. Eğer "iktidar" sözüyle, tüm yaratıcı çalışmanın ve yerel bölgelerin tümünde yaşamın yeniden örgütlenmesinin (askeri örgütler tarafından da desteklenen) işçi ve köylü örgütlerine aktarılmasını, yerel örgütlerin kurulmasını ve doğal ve özgür bir şekilde birleşmelerini kastediyorlarsa, yeni bir toplumsal ve ekonomik yaratıcılığa ulaşacak ve devrimi ekonomik eşitlik ve hakiki özgürlüğün yeni ufuklarına doğru götüreceğiz demektir. "İktidar sovyetlere" sloganı yerel bölgelerde, merkezdeki genel politik devlet iktidarına —yani Petrograd Sovyeti'ne— bağlı politik otorite merkezlerinin örgütlenmesini anlatmıyor da; daha çok, şimdi etki ve otorite kazanmaya bakan politik partilerin, zaferden sonra bir yana atılmasını ve emeğin özgür özörgütlenmesine yerlerini bırakmasını anlatıyorsa; eğer "iktidar sovyetlere" aslında yeni bir politik partinin devletçi iktidarı durumuna gelmezse, o zaman ve ancak o zaman, bu yeni kriz sonuncusu ve yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır.

Ama eğer, "iktidar" Petrograd'daki genel devlet politika merkezince yönlendirilen güçlü politik merkezlerin örgütlenmesini anlatıyorsa; eğer "iktidarın sovyetlere aktarılması" aslında politik otoritenin, yukarıdan, "merkezden" yeniden yapılandırmaya kılavuzluk etme amacıyla, yeni bir politik parti tarafından ele geçirilmesini anlatmaktaysa; eğer bu otorite halkın toplumsal, ekonomik ve çalışma yaşamını belirleyecek ve şimdiki anın tüm karmaşık sorunlarına kendisi karar verecekse, o zaman, devrimin yeni aşaması, son aşaması olmayacaktır.

Bizler açısından, bu "yeni iktidar"ın halkın en ivedi gereksinim ve taleplerini bile hiçbir şekilde karşılayamayacağı; "sosyalist yeniden yapılanma" görevine ise hiç başlayamayacağı kuşku götürmez. Kitlelerin bu "yeni put"tan derhal umutlarını kesecekleri ve başka yollar arayacaklarından da kuşku duymuyoruz. O zaman, az ya da çok uzun bir kesintiden sonra, mücadele kaçınılmaz olarak yeniden başlayacaktır. Rus Devrimi'nin üçüncü ve son aşaması, Büyük Devrim'i aslında gerçeklik yapacak olan aşama başlayacaktır. Bir yanda, halk kitlelerinin yerel yaratıcı dürtüsünden doğan canlı güçler, yani toprağın ve tüm tüketim, üretim ve ulaşım araçlarına zorla el koymayı doğrudan ve bağımsız olarak gerçekleştirme yönünde çalışan yerel işçi ve köylü örgütleriyle —gerçekten yeni bir yaşamın bağımsızca yaratılması yönünde ilerleyen örgütlerle— öte yanda, kendi varlığını savunan mer-

kezi sosyal demokrat iktidar arasında bir mücadele, otorite ile özgürlük arasında bir mücadele, uzun süredir çekişen iki toplumsal ideal — Marksizm ve anarşizm— arasında bir mücadele başlayacaktır.

Yalnızca anarşist düşüncenin, yani devletsizlik, kitlelerin doğal özgürlüğü ve özörgütlenmesi düşüncesinin genel bir topyekûn zaferi bu Büyük Devrim'in zaferi anlamına gelecektir. "Politik" araçlarla hakiki bir toplumsal devrim yapmanın mümkün olduğuna inanmıyoruz. Yeniden yapılanma görevinin ve zamanımızın en karmaşık, en muazzam ve çeşitli sorunlarının çözümünün politik bir edimle, tepeden, merkezde iktidarın ele geçirilmesiyle başlayabileceğine inanmıyoruz.

Yaşayıp, göreceğiz.

"Konets li eto?" (başyazı), *Golos Truda,* 20 Ekim 1917, s. 1.

24 **Kahrolsun Sözcükler!** ANNA VLADİMİROVA

İşçi yoldaşlar!

Önergeler yazmaktan ve kabul etmekten ne zaman vazgeçeceksiniz? Bütün hareketimizi gereksiz ve değersiz kâğıt parçaları içerisinde boğulmakla tehdit eden bu sonu gelmez sözcükler ve belgeler seli ne zaman dinecek? Gazete, dergi ve bildiriler, eskimiş, bir kapik değerinde bile olmayan onlarca, yüzlerce cafcaflı ve dokunaklı önergeyle doludur. Daha az laf etmek ve daha çok iş yapmak zamanı gelmedi mi?

Siz söyleyin: Bütün bu önergelerinizin fazlaca bir yararı var mı? Kendi durumunuz önergelerle iyileşmiş midir? Önergelerinizle, hiç kimseye yardım edebildiniz mi? Hayır, binlerce kez hayır! Aranızda, önergelerin sizleri bir yerden bir yere götürebileceğine inanan kimse var mı? Bunların her biri yararsız oldukları ölçüde de cafcaflıdırlar; su damlacıkları kadar birbirlerine benzerler. Bu önergeler çalışan kitleler üzerinde kloroform etkisi göstermeye başlamıştır, onların savaşçı ruhunu uyuşturmakta ve canlı devrim davasını yatıştırmaktadır.

Artık yeter. Bu anlamsız sözcük oyununu durdurmanın zamanı gelmiştir. Şimdiki kölelik düzeninin, şiddet ve baskı düzeninin önergeler borazanıyla yıkılamayacağını anlamamız gerekiyor. Kapitalizmin duvarları güçlüdür ve ancak, işçi sınıfı önergeler —kendi kapitalist efendileri üzerinde pek az etki yapan önergeler— hazırlamaktan vazgeçip,

fabrika ve dükkânların proletaryanın eline, toprağın da emekçi köylülüğün tasarrufuna geçmesine olanak verecek kendi sınıf örgütlerini güçlendirmeye başladığı zaman yıkılabilecektir.

Kahrolsun sözcükler! Kahrolsun önergeler! Yaşasın eylem! Yaşasın emekçilerin yaratıcı çalışması!

Anna Vladimirova, "Doloy slova!", *Golos Truda*, 29 Eylül 1917, s. 4.

Ekim Ayaklanması

Anarşistlerden ve kimi Sol SD'lerden ayrı olarak, Geçici Hükümet'in derhal devrilmesi için çağrıda bulunan tek devrimci grup Bolşevikler'di. Sonuç olarak, Şubat ile Ekim arasında birçok anarşist eski rakipleriyle dava ortaklığı yaptılar Örneğin, Troçki önderliğindeki Askeri Devrimci Komite'ye dahil olan, en azından dört anarşist, Ekim ayaklanmasının tasarımını yaptılar. Bununla birlikte, anarşistler aynı zamanda, Bolşevik müttefiklerinin desteklediği "proletarya diktatörlüğü" de içinde olmak üzere, her tür devlete uzlaşmaz şekilde karşı olmaya devam ettiler Bakunin'in Marksistler'in iktidar tutkusuna ilişkin uyarıları, düşüncelerinde yer etmişti. Ve Golos Truda*'nın aşağıdaki başyazılarının işaret ettiği gibi, Ekim* coup*'sundan hemen sonra, politik otoritenin dağılması için işçi ve köylüler baskı yapmadıkça, devrimin Bolşevik parti şeklindeki yeni bir yönetici elit tarafından saptırılabileceği konusunda endişelerini dile getirmeye başladılar. Devrimin bir partiye değil, halka ait olduğu yolundaki benzer bir mesaj, özgürlükçü komünler üstüne Belge 11a'nın da yazarı olan Nikolay Pavlov'un yazdığı Belge 26'da dile getirilmiştir.*

25 İki Başyazı

Dünya işçilerini özörgütlenmeye ve kendi kaderlerini tayin etmeye çağırıyoruz. Bu "eski köleler"i, kendilerini kendi elleriyle, son zincirlerinden kurtarmaya ve hakikaten yeni bir yaşamı kurmak için işe başlamaya çağırıyoruz. Kölelere, yeni her tür efendiyi reddetmeleri için sesleniyoruz. Onlara, kentlerde, köylerde, bölgelerde ve eyaletlerde özgür bir şekilde birleşmiş, kendi partisiz emek örgütlerini yaratmaları çağrısında bulunuyoruz. Bir özgür kentler ve özgür köyler kooperatifi yaratma, uygun şekilde çalışma ve bu yeni emeğin ve yeni ekonomi-

nin, bu yeni ve hakikaten insancıl yaşamın gerçekleştirilmesi için zorunlu tüm önlemleri alma konusunda birbirlerine yardımcı olmaları çağrısında bulunuyoruz.

Bolşevikler'in kendi arasındaki tartışmalar ve "halk komiserleri" hükümetine karşı halk muhalefeti, "iktidarın ele geçirilmesi" ile toplumsal devrimin taban tabana zıt olduğunu, başka her şeyden daha iyi göstermektedir. Böylelikle, anarşizmin temel görüşü olumlanmaktadır: Partilerin eylemi toplumsal devrimin yerine geçemez. Bolşevikler — özellikle Lenin ve Troçki— zamanla ya bu doğruyu teslim edecek, iktidar yolunu bir tarafa bırakıp, devletsiz komünizm yoluna girecekler ya da uzlaşmaya, yani devrimin akışını geriye çevirmeye kayacaklardır. Politik iktidarın ele geçirilmesinin, devrimi boğması kaçınılmazdır.

Golos Truda (Petrograd), 3 Kasım 1917, s. 1, kısaltılmıştır; 6 Kasım 1917, s. 1.

26 Parti Körlüğü N.I. PAVLOV

Halkların boğazlanması ve bunun tüm sonuçları nedeniyle, ülke yaşamının topyekûn yıkımın ucuna gelmiş olduğu; acı çeken, işkence gören, sakatlanan insanların sürekli açlık ve gıdasızlıktan her gün telef olduğu; bu karabasandan kurtulma çabası içinde, "başkaldıran köleler"in —işçiler, köylüler, denizciler, askerlerin— kendi haklarını ve yaşamlarını korumak için ayaklandıkları ve "tüm iktidar yerel sovyetlere" sloganını attıkları bir anda, böyle bir anda, "parti adamları"nın, yani Sosyalist Devrimci ve Sosyal Demokrat politik parti üyelerinin, savunmacıların ve öteki fraksiyonlardakilerin, kendi dar parti çıkarları nedeniyle, kendi körlükleriyle kendi kendilerine nasıl ihanet ettiklerini ve Rus Devrimi'ni, burjuvazinin karşı devrimiyle parçalanmaya nasıl mahkûm ettiklerini görmekteyiz.

İşçi ve köylülerin gözlerinde, "barışçı" toplumsal kazanımlar yanılsaması ihanet bölgesine kaymış bulunmaktadır. Kendi ayakları üzerinde duran ve belirleyici bir silahlı mücadeleden yana olan emekçiler, kendi kurtuluşlarına ulaşacaklardır. Ve bu bütünüyle anlaşılabilir bir şeydir, çünkü sekiz aydır iktidarı elinde tutan koalisyon hükümeti,

başka her hükümet gibi, halk ve devrim için kesinlikle hiçbir şey yapamaz.

Ekim Devrimi'nin ilk günlerinde, ikiyüzlü parti Janus'ları, Sağ SD'ler ve Menşevik savunmacılar sessiz kaldılar. Ama birkaç gün geçtikten ve toprağın ayakları altından kaydığını, kitlelerin kendilerinden büsbütün koptuğunu anladıktan sonra, Bolşevikler'in Kayzer Wilhelm'in parasıyla iş yaptıkları yolunda namussuzca, karaçalmacı bir propagandaya giriştiler. Menşevik Enternasyonalistler ise çok tuhaf bir konum benimsediler. Onlar da, devrimi unutarak Bolşevikler'e bencilcesine saldırdılar.

Bütün bu parti adamları bilsinler ki halk ayaklanması, aslında politik partiler tarafından, "Bolşevikler" ya da "Menşevikler" tarafından değil, zengin kapitalistlere ve yöneticilere karşı, Kerenski'lere, Kaledin'lere[1], Kornilov'lara ve genelde halka baskı yapanlara karşı yoksul kitleler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu başkaldırı günlerinde dürüst bir devrimcinin kendi bencil parti çıkarları uğruna karalamaya başvurması utanç vericidir. Oysa onun yeri yoksulluğun bulunduğu yerdir; emekçi sınıfın kapitalizme ve devlete karşı ayaklandığı yerdir.

Şimdi olup biten şey bir "Bolşevik ayaklanması" değil, tüm emekçi sınıfların ayaklanmasıdır. Bolşevikler o kadar kalabalık değiller; bu gerçekten de onların işi değildir. Başkaldıranların büyük bir bölümü kesinlikle partisiz işçiler, köylüler ve askerlerdir. Bu, SD'ler ve Menşevikler Bolşevikler'le dargın oldukları için yapılmadı; devrim partiler tarafından değil, kitlelerin kendileri tarafından yapıldı ve her şey söylenip yapıldığında, hâkim rol herhangi bir parti tarafından oynanmış değildir. Ayrımsız tüm politik partiler iktidarın ele geçirilmesi için bir mücadele verdikleri için böyle oldu ve kitleler bunu ergeç kabul edeceklerdir.

Ne SD, ne Menşevik, ne de Bolşevik hiçbir partinin sloganı ülkeyi şimdiki yıkım durumundan kurtaramaz. Ne Çernov'lar,[2] ne de Lenin'ler, kendi buyruk, yasa, ferman ve otoriteleriyle açlık içindeki Rusya'ya yardım edebilirler. Köylüler için biricik çıkış yolu (ve kitleler

1. General A. M. Kaledin (1861-1918): Ekim Devrimi'nden sonra, Kerenski ve Kornilov gibi, Bolşevikler'i püskürtmeye çalışan, Don Kazakları ordusunun komutanı.

2. V. M. Çernov (1873-1952): Sosyalist Devrimci partinin önderi ve Geçici Hükümet'in tarım bakanı.

bunu anlamaya başlıyorlar), örgütlü bir tarzda tüm toprağı ve tahılı almak ve kendi ortak çabalarıyla yeni bir tarım ekonomisi kurmaya başlamaktır; fabrika işçileri için ise, "üretim üzerinde denetim"e hiç bel bağlamaksızın (salt denetim işçilerin sıkıntılarını gidermeyecektir, çünkü işçi denetim yaparken, kârlar kapitalistlerin ceplerinde kalacaktır), tüm üretimi kendi ellerine almak ve örgütlü bir tarzda, kırsal alanın ve bütün Rusya nüfusunun gereksinimlerini karşılayacak yeni bir üretim sistemi kurmaya başlamaktır. Söz konusu güçlüklere karşın, bunu başarma olanağı vardır. Bunun *nasıl* başarılacağına gelince, bunu *Golos Truda*'nın sayfalarında söylemiş bulunuyoruz ve söylemeye de devam edeceğiz. Sonuç olarak, şunu diyoruz: Tüm parti çekişmeleri ve tartışmalarını bir yana atın! Parti dalaşmalarını şeytan götürsün! Yaşasın, güçlü bir birleşik orduda örgütlenmiş birleşik işçi sınıfı!

Yaşasın yayılan toplumsal devrim!

Kahrolsun politik parti dalaşmaları!

Kahrolsun, partilerin yeniden "görüşler", "programlar", "sloganlar" üzerinde, iktidar üzerinde çekişeceği Kurucu Meclis!

Yaşasın, yeni, hakikaten devrimci işçi sınıfı ve partisizlik doğrultusunda yeniden örgütlenmiş olan yerel sovyetler!

N. İ. Pavlov, "Partiynaya slepota", *Golos Truda*, 18 Kasım 1917, s. 4.

Her türden hükümetin karşıtları olarak anarşistler, temsili demokrasiyi de proletarya diktatörlüğü kadar şiddetle reddettiler. Parlamento, diyorlardı, bir hile ve uzlaşma yuvası oldu; orta sınıfların işçi ve köylülere egemen olma aleti oldu. Üstelik oy yalnızca bireyin kendisini yönetmesini engellemek için yapılmış bir buluştur. Bu yüzden anarşistler, başka her devrimci gruptan farklı olarak, gündemdeki Kurucu Meclis'i açıkça reddediyor ve dağıtılmasını istiyorlardı (Belge 27 ve 28). Bu bakımdan 1918 Ocak'ında Lenin'in emriyle bir günlük ömrünü sona erdirip Meclis'i dağıtan müfrezeyi bir anarşistin —Jelezniyakov adındaki bir Kronştadt denizcisinin— yönetmiş olması anlamlı görünmektedir.

27 Kurucu Meclis Üstüne Konuşma

Petrograd Fabrika Komiteleri Dördüncü Konferansı'nda Renev'in konuşması, 10 Ekim 1917:

Kurucu Meclis, hâlâ kurtulmamız gereken yanılsamalardan biridir. Eğer işçiler tüm iyi şeylerin Kurucu Meclis'ten geleceğini umar ve tüm umutlarını ona bağlarlarsa, eski durumlarında kalacaklardır. Kurucu Meclis kapitalistlerle ve entelijensiya ile doldurulacaktır. Üstelik, entelektüeller hiçbir şekilde işçilerin çıkarlarını temsil etmiyorlar. Bizi parmaklarında oynatmayı biliyorlar ve çıkarlarınıza ihanet edecekler. Kurucu Meclis aday listelerine bir bakın. Orada çok nadiren bir işçi görürsünüz. Orada, bizim için hiçbir şey yok. Doğrudan çarpışarak kendi zaferimizi kazanmalı ve işçilerin kurtuluşunun, işçilerin kendi görevi olduğunu anımsamalıyız.

Oktiabr'skaya revolyutsiya i fabzavkomi (3 cilt, Moskova, 1927-29), II, s. 128.

28 Bolşevikler ve Kurucu Meclis I. S. BLEIKHMAN

Devrimin akışı içinde, Bolşevizm tuhaf bir başkalaşım geçirmiştir. Devrimin ilk günlerinden Kurucu Meclis'in[1] seçimine dek Bolşevizm, yaşamın ve anarşizmin baskısıyla, Marksist konumundan adım adım gerilemiştir. Çok uzun olmayan bir zaman önce, her türden sosyalist, Kurucu Meclis'in misyonu konusunda bağırıp çağırma bakımından birbiriyle yarışıyor; onu, bir kez toplandığında, acıları ve baskıları kaldıracak ve yaşamın tüm yakıcı sorunlarını çözecek yeni bir tapınma nesnesi olarak ilan ediyordu. Bolşevikler de bunun dışında değillerdi. Kurucu Meclis seçimlerinin arifesinde, Ekim Devrimi sırasında *burjuvazi* üzerinde tam bir zafer kazanıldığında, kapitalistler ve sarı sosyalistler üzerinde işçi ve köylü sovyetlerinin tam zaferi kazanıldığında, henüz orta sınıflarla uzlaşma konusundaki saçma anlamsızlığı bir yana atmış değillerdi. Daha ilk adımlarından başlayarak Bolşevik hükümet, ne olursa olsun Kurucu Meclis'i toplayacağını ve sağ ya da sol hiçbir

1. Kurucu Meclis 25 Kasım 1917'de seçildi ve 5 Ocak 1918'de toplandı.

gücün bu kararı bozamayacağını ilan etmeyi zorunlu gördü.

Ama Bolşevik yoldaşlar, bu güçlerin yanı sıra, hiçbir şeyin durduramayacağı yaşam ve anarşizm güçlerinin de hâlâ var olduğunu ve kendilerinin bu tehditkâr güçler karşısında bir çocuk gibi güçsüz kaldıklarını, bu yüzden de adım adım gerileyeceklerini unutuyorlar. Yaşam onları, devlet merkeziyetçiliği ilkesini reddetmeye zorlamıştır. Yaşam onları Kurucu Meclis'i de reddetmeye zorlayacaktır ki, Bolşevik yoldaşlar daha şimdiden bunu, bir anda şeytana havale edilebilecek, geçici bir zorunluluk olarak kabul etmektediler.

Biz anarşistler söylememiş miydik? Bizler Kurucu Meclis'i, kapitalizmin kana susamış yağmacılarıyla, kötü gizlenmiş bir uzlaşma koalisyonu olarak nitelemedik mi? Bizler onu, her yolla savaşılması gereken apaçık bir yalan olarak teşhir etmedik mi? Kahrolsun Kurucu Meclis! Toprak, ekmek ve özgürlük konusunda, monarşistlerle ve karşı devrimcilerle konuşmak saçmadır. Sonunda Bolşevikler doğru karara varacaklardır. Ama daha şimdiden geç kalınmıştır. Yaşamın kendisinin çoktan karar vermiş olduğu, halkın kendisinin bağımsız olarak çözüme kavuşturduğu şeyleri yeniden düşünmek gerekir mi? Her uzlaşmaya karşı olduğumuz için bizleri gerçekten ütopyacılar olarak mı görüyorsunuz? Yaşamın yumruk darbeleri altında kendi ortayolcu konumunuzu terk etmeyecek misiniz? Bolşevik yoldaşlar artık ikiyüzlülük maskesini çıkarıp atmanın zamanı gelmiştir! Yeter artık yalpalamak! Bu rezil kurumun açılış töreni bir yandan kutlanırken, bir yandan da, gülünç bir uzlaşmacılık putu olan bu kurumla ilgili olarak, "Kahrolsun Kurucu Meclis" sloganı atılamaz!

Bu saçmalıkları bir yana atın! Varsın halk bir kez daha gericilik ve uyuşukluk karanlığına batacağı bu önyargılar batağını aşarak, yeni bir yaşamı kendisi özgürce yaratsın. Kurucu Meclis kararlarının dokunulmaz olduğunu, onu yaratan sistemin kutsal olduğunu söyleyen yalan söyler. Bizler, doğada hiçbir şeyin öncesiz ve sonrasız olmadığını söylüyoruz. Her şey değişir, her şey sonsuz bir akışkanlığa tabidir; biçimini, yönünü ve içeriğini sürekli olarak değiştirir. Yaşam sonsuz çeşitliliktedir; insanlığı, karşı durulamayan geniş dalgasıyla, düşünülemeyecek uzaklıklara taşımakta, günün tek bir saati gibi hızlı ve fark edilmeksizin geçen binlerce yılla, yeni ve geniş ufuklar açmaktadır. Bugün büyük olan şey yarın öyle olmayacak, sonsuzluk içerisinde ge-

lip geçici bir serap durumuna gelecektir.

Hayır, insan yaşamının yapay olarak yaratılmış olan hiçbir biçimi sonrasız ve öncesiz olamaz. İnsan doğasının karşı durulmaz güçleri, tıpkı halkın öfkesinin patlamasının çarlığı parçalaması kadar kolay bir şekilde, bu dar ceketi patlatacak ve yaşamın —tanrıların, yönetici ya da yönetilenlerin, otorite ve tabiyetin olmadığı bir yaşamın— görülemeyen kıyılarına doğru, yani Anarşiye doğru çabalayan insanı, yaşama ve yaratma konusunda özgürleştirecektir.

Bu yüzden Kurucu Meclis'in yalnızca bir söylenti olduğunu daha ilk günlerden bu yana yazdık ve söyledik. Ve bu yüzden, Bolşevikler'in de, ama çok ürkekçe yaptıkları gibi, şimdi de söylüyoruz: Kurucu Meclis'e karşı, şimdiye dek namussuzca bir karşı devrim ağı örenlerle, masumların kanını dökmekten sorumlu olanlarla ve emekçi halkı yıkıcı bir savaş karabasanıyla terörize edenlerle utanmazcasına uzlaşmaya karşı savaşacağız.

Hayır, dürüst ve inanmış devrimcilerin yapmak istediği tek şey emekçi insanları hepten kurtarmak değildir. İstenen şey gizli halk düşmanlarının uzlaştırıcı numaralarını izlemek değildir; yarımyamalak önlemlere karşı kararlı bir şekilde direnmek, Kurucu Meclis'in yalanını, "üretim üzerinde denetim"in saçmalığını, devlet merkeziyetçiliğinin zarar ve tehlikesini ortaya sermek ve tüm ezilenleri Toplumsal Devrim'e çağırmaktır.

Bolşevikler'in de sonunda kendi eskimiş konumlarını terk edip, anarşistlerle yan yana gelerek savaşacağı saatin çok uzak olmadığı konusunda en ufak bir kuşkumuz yok. Büyük Tüm Rusya Yüzkarası'nın [Kurucu Meclis] bu günlerinde, varsın emeğin kara bayrağı gururla dalgalansın. Varsın tüm ezilenler tek bir çağrıyla, yamyamlara ve insan yiyicilere karşı mücadele için barikatlara çıksınlar.

N. Solntsev [I. S. Bleikhman], "Bol'şeviki i Uçreditel'noe Sobranie", *Burevestnik* (Petrograd), 28 Kasım 1917, s. 1, biraz kısaltılmıştır.

"Tüm iktidar sovyetlere" sloganından kuşkulanmakla birlikte çoğu anarşist sovyetlerin, konut, gıda dağıtımı, işe yerleştirme ve eğitim gibi konularla uğraşacak yerel, partisiz işçi ve köylü organları olarak, yararlı bir amaca hizmet edebileceğini sanıyorlardu. Ne var ki, Bol-

şevikler'in iktidarı ele geçirmesinden sonra, sovyetlerin politik otorite araçlarına, yeni yönetici bürokrasinin maşasına indirgenebileceğinden endişelenmeye başladılar. Bu konudaki görüşleri Belge 13'ün yazarı olan Gregori Maksimov'un sendikalar ve fabrika komiteleri üstüne aşağıdaki yazısında açıkça sergileniyor.

29 İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri

G. P. MAKSİMOV

I. "İkinci Ekim Devrimi"nden önce sovyetler, sınıfsız entelijensiya unsuru ile karışmış, politik, anarşistik sınıf örgütleriydiler.

II. Proletaryanın arzusunun, zorlama ya da güç olmaksızın, tartışma yoluyla, azınlığın arzusunu ezmeksizin çoğunluğun arzusuyla billurlaştığı merkezler olarak hizmet ettiler.

III. Sovyetlerin 24 Ekim 1917 öncesindeki eylemleri devrimci bir nitelik taşıyordu; çünkü sovyetler, proletarya tarafından kendiliğindenci bir tarzda, devrimci araçlarla ve her bir yörenin gereksinimlerinden doğup, (a) kitlelerin devrimcileştirilmesini, (b) etkinlik ve özgüvenlerinin geliştirilmesini ve (c) kendi yaratıcı güçlerine inançlarının güçlendirilmesini getiren doğaçlama öğesiyle ortaya çıkarılmıştı.

IV. Bu sırada sovyetler, o zamana dek hiç var olmamış, en iyi politik örgütlenme biçimiydiler; çünkü, "temsilciler"in geri çekilmesi, yeniden seçilmesi ve seçmenlerinin arzusunu daha iyi dile getiren başkalarının bunların yerini alması olanağını veriyor, yani seçmenlere, kendi seçtikleri temsilcileri denetleme izni veriyordu.

V. Sovyetler, temsili parlamenter sistem ile tam halk egemenliği arasındaki geçici bir geçiş biçimiydi.

Bu yüzden sovyetler, devrimci, canlı, yaratıcı, etkin, uyanık, tek sözle ilerici bir güçtü. Ve onları savunan güçler de devrimci ve ilericiydiler. Sovyetlerin sağında olan güçler (örgütler, kurumlar, partiler, gruplar, bireyler) daha önceki hükümet biçimlerinin ve eski kurumların savunucularıydılar. Onlar sovyetlere düşmandılar, yani karşı devrimci, gericiydiler. Bu yüzden, bu düşman güçlerle ölüm kalım savaşı verilirken, bizler saflarımızı en ilerici güç olan sovyetlerle geçici olarak birleştirdik; çünkü demokrasinin devrimci öğesinin yenilgisi devri-

min kendisinin yenilgisi anlamına gelecekti; çünkü, "tüm iktidar sovyetlere" sloganı bizleri tatmin etmese bile, yine de sağcı demokrasinin taleplerinden daha ilericiydi ve bizlerin merkezsizleşme, otoritenin yayılması ve sonunda ortadan kaldırılması, bunun yerini özerk ve bağımsız örgütsel birimlerin almasına ilişkin taleplerimizi, en azından kısmen, gerçekleştiriyordu.

Bunlar sonucunda, iki taraf arasındaki mücadele boyunca bizler, gerici güçlere karşı, ilerici güçlerin safında yer aldık. "Ayrı yürü, birlikte vur" sloganını kılavuz edinmiştik. Ama bu ancak kendisiyle birlikte vurduğumuz güç "gerçek" bir güç, gerçek bir otorite, yani bir durgunluk, zorlama, tek sözle bir gericilik öğesi durumuna gelene dek, bizlerin kılavuz sloganı olmalıydı. Devrimin güçleri açısından bu durum, zaferlerinin hemen ardından, düşmanlarının yenilip yok edilmesiyle ortaya çıktı. Çünkü, yenilenlerin vaktiyle oturduğu, yenenlerin ise şimdi oturacağı taht toplumsal ilerleme basamaklarının üstünde duramaz; yalnızca eski rejimdekinden bir adım ötesini temsil edebilir. İlerlemenin amansız yasalarına uygun olarak, devrimci güç yönetici iktidar durumuna geldiği anda, devrimci niteliğini yitirir, durgunluğu artar ve kendinden daha devrimci ve ilerici olan yeni bir gücü ortaya çıkarır. Devrimci güç bir kez tahakküme özlem duyduğunda, durağan ve baskıcı bir duruma gelir, çünkü iktidarda kalmaya çabalar, onu sınırlandıracak hiç kimseye ve hiçbir şeye izin vermez. Sonuç olarak(ve burada, fiziğin basit bir yasası devreye girer: her eylem eşit ve zıt bir tepki doğurur), yeni bir hoşnutsuzluk ortaya çıkar ve buradan, yenenler yalnızca kendi durumlarını pekiştirmeyi ve işleri yatıştırmayı amaçladıkları yerde, zaferi yaymayı amaçlarken daha canlı, ilerici ve devrimci olan yeni bir muhalefet gücü doğar.

Bu nedenle, Menşevizm'e, savunuculuğa ve oportünizme karşı zaferlerinden önce, Bolşevikler devrimci bir güçtü. Ama şimdi onlar, ilerleme yasalarına uygun olarak, bir durgunluk gücü, yaşamın devrimci baskısına karşı durmaya çalışan bir güç, yaşamı kendi programının yapay çerçevesi içine sıkıştırmaya çabalayan bir güç durumuna gelmişlerdir ve sonuçta bu çerçeveyi kırmaya ve devrimci etkinliğin alanını genişletmeye çalışacak yeni bir ilerici ve devrimci gücü ortaya çıkarmışlardır. Şu anda bu güç anarşizmdir.

Bolşevikler'e yardımımız, onların zaferinin başladığı yerde sona er-

melidir. İlerlemenin taleplerini yerine getirmemiz için, yeni bir cephe açmamız gerekiyor. Şimdiki çarpışma alanını terk edeceğiz. Artık Bolşevikler'le birlikte gitmeyeceğiz; çünkü onların, bizim hep savaştığımız ve ilerlemenin yolu üzerinde bir engel olan şeye —devletin güçlendirilmesine— yönelik "yapıcı" çalışması başlamıştır. Yıkmaya kararlı olduğumuz şeyi güçlendirmek bizim işimiz değildir. Üçüncü —ve herhalde sonuncu— devrimin çalışmasını örgütlemek için, alt sınıflara gitmeliyiz. Ve nasıl daha önce sovyetlerde yer aldıysak, şimdi de, iktidarın ellerine geçmesiyle birlikte, yasa koyucu ve devletçi organlar olan sovyetlere karşı mücadele vermeliyiz. Sonuç olarak:

1. Sovyetler artık iktidar organlarıdır, ülkede köy, bucak ve il düzeyindeki yasa aygıtıdırlar.

2. Yeni bir toplumsal yaşam biçimini, (bütünüyle özerk) bir sovyetler cumhuriyetini kabul etmiş olan Rusya, henüz devletçilik ilkesini, gereksiz bir yük olarak bir yana bırakmış değildir. Sovyetler iktidar örgütleri olduğundan, devlet, köy, bucak ve il düzeyinde her biri minyatür, yarı-özgür devlet olan yeni tür bir (sınıfsal) parlamento olarak kalıyor.

3. Sovyetler, yasal devlet organları, modernleştirilmiş bir temsili sistem organlarıdır ve Kropotkin'in söylemiş olduğu gibi, "adına ister parlamento, ister konvansiyon, isterse başka bir şey denilsin, ister bir Bonaparte'ın yetkileriyle oluşturulsun, isterse olası tam serbestlik temelinde, başkaldırmış bir halk tarafından seçilmiş olsun, her temsili sistem, hep kendi güçlerini genişletmeye, her yolla otoritesini artırmaya ve birey ya da grupların bağımsızlığını yasa aracılığıyla ezmeye çalışmıştır."[1]

Eklemeliyim ki, temsili organların bu eğilimi, hiç de onların oluşumuna bağlı değildir. Sovyetlerin bileşimi ne olursa olsun kesinlikle yukardaki yolu izleyeceklerdir; sovyetleri bu yoldan döndürmek düşünülemez. Bu yüzden, istediğimiz yönde onların etkinliklerine kılavuzluk etmek ve çoğunluğu kazanmak amacıyla sovyetlerde yer almak, parlamenter taktikleri kabul etmek ve devrimden vazgeçmek demek olacaktır. Bu, yasa ve buyrukların gücüne inanan, kitlelerin bağımsızlığına ve yaratıcılığına inancını yitirmiş devlet-anarşistleri durumuna

1. Alıntı "Temsili Hükümet"ten yapılmaktadır, bkz. Kropotkin, *Paroles d'un révolté* (Paris, 1885), ss. 181-2.

gelmek demek olacaktır. Sonuçta bu, devletin kurtarıcı gücüne inanmamız anlamına gelecektir.

Hayır, biz sovyetlerin bu var olan biçimine karşı savaşmalıyız ve amansızca da savaşıyoruz; çünkü,

1. Sovyetler, yanlış yönetilen proletaryanın çeşitli yasa biçimlerini kabul ettiği iktidar organları durumuna gelmişlerdir. Sonuç olarak sovyetler, devrimci örgütlerden durgunluk örgütlerine, azınlık üzerinde çoğunluğun tahakkümü örgütlerine, ilerleme ve özgürlüğün daha da gelişebilmesinin yolu üzerindeki engellere dönüşmüşlerdir.

2. Sovyetlerin edimleri artık devrimin ve kitlelerin devrimci yaratıcılığının ruhunu öldüren, tembelliği, uyuşukluğu, kendini beğenmeyi ve ilgisizliği teşvik eden ve kendi yaratıcı güçlerine değil de, seçtikleri yetkililerin —Pyotr, İvan, Sidor, Karp, vb.— gücüne inanç besleyen yasa edimleridir.

3. Sovyetler işçilerin özerk yerel örgütlerini birbirine bağlayan organlar değillerdir.

4. Sovyetler artık politik mücadelenin ve sözüm ona işçi ve sosyalist partileri arasındaki entrikaların organlarıdır ve işçilerin kurtuluş davasına ters bir etki yapmaktadırlar.

Bu nedenle, sovyetlere karşı, genel olarak biçimleri itibarıyla değil, *per se* sovyetler olarak değil, şimdiki kurulu durumlarına karşı mücadele etmeliyiz. Onların otorite ve buyruk merkezlerinden otoriter olmayan, işleri düzenleyen ve denetleyen, ama yerel işçi örgütlerinin özgürlük ve bağımsızlığını ezmeyen merkezlere çevrilmesi için çalışmalıyız. Sovyetler bu özerk örgütleri birbirine bağlayan merkezler durumuna gelmelidir. Böylesi sovyetler için mücadele, çoğunlukla, sovyetlerin sınırları dışında ve geniş kitleler arasında verilmelidir. Ama, tüm sovyetlerin açıkça tanımlanmış aynı (yani, çarpık ve otoriter) nitelikte olmadığı akılda tutularak, en azından kimi durumlarda, bu mücadeleyi sovyetler içinde yürütmek de asla yasaklanmış değildir. Bununla birlikte, otoriter olmayan sovyetlerin yaratılması için asıl mücadele sovyetlerin dışında verilmeli ve ilk öncelik, bu mücadeleye ait olmalıdır.

Ancak bir Kurucu Meclis'le karşı karşıya olduğumuz şu sırada, bu "soylu topluluk", bu "büyük meclis" sovyet örgütüne karşı çıkarsa, biz ne yapmalıyız? Gerçekten böyle olursa, bizim davamız ve bizim

görevimiz inançlı devrimcilerin davası ve görevi olur — sovyetlerin savunucularıyla safları birleştirmek ve bunları yıkma çabasını karşı devrimci olarak nitelemek. Bu çabanın ortaya çıktığı kurumun yanı sıra, bunun gerisindeki güçleri de dağıtmak için işbirliği yapmalıyız. Eğer Kurucu Meclis halkın arzusuna karşı çıkar, eğer halkı haklarından yoksun etme eğilimi gösterirse, o zaman kendisi bir halk düşmanı olarak ortaya çıkacak ve ona böyle davranılması gerekecektir: Kurucu Meclis dağıtılmalıdır.

Sovyetler anarşizmin ilkelerini bütünüyle karşılamamakla birlikte, yine de bu ilkelerin gerçekleştirilmesine, başka her biçimden daha yakındırlar. Bu yüzden sovyetler ile Kurucu Meclis arasındaki herhangi bir mücadelede —ve bu yakındır— bir kez daha, "birlikte vur" ilkesini kılavuz edinerek sovyetlerle birlikte yürüyeceğiz.

G. Lapot' [Maksimov], *Soveti raboçik, soldatskik i krest'ianskik deputatov i naşe k nim otnoşenie* (New York, 1918), *Golos Truda*'dan alınmıştır, 22 Aralık 1917, biraz kısaltılmıştır.

Volin'in aşağıdaki makalesi, Bolşevikler Brest-Litovsk'da Almanlar'la barış görüşmeleri yürütürlerken, 1918 Şubatı'nda yazıldı. Anarşistler Alman "emperyalizmi"yle uzlaşmaya şiddetle karşı çıktılar ve herhangi bir saldırıyı püskürtmek için bir gerilla savaşı çağrısında bulundular. Volin'in canlı, şiirsel bir biçemle yazılmış olan bu denemesi, görüşlerininparlak bir açıklamasıdır.

30 Halk VOLİN

Kritik bir andayız, hepsinden daha kritik bir andayız, nihai andayız. Ve hükümet duraksıyor, savsaklıyor, gülünç "görüşmeler" yapıyor, kılı kırk yarıyor, tartışıyor ve provokasyonu hoşgörüyor. Bir hafta yitirmiş ve halkın coşkusunu söndürmüştür. Ve şimdi, saat çaldığında da, her şey bir kez daha halkın omuzlarına yüklenmiştir.

Sana sesleniyoruz: Sen, ey yüce halk, bir kez daha, devrimin kaderini ele almaya çağrılıyorsun. Bir kez daha tüm eylem yükü senin omuzlarında. Bir kez daha yalnızca kendine güvenmen gerekiyor. Ancak sen

Brest-Litovsk'taki Rus delegasyonu. Troçki ayakta sağdan ikinci.

kendin —başkası değil— devrimi kurtarabilirsin. Buna göre davran. Ve unutma, eğer kazanırsan, bu nihai zaferin meyvelerini, her zaman sana ihanet edecek ve bedelini senin omuzlarına yıkacak olan yeni bir hükümete teslim etme. Eğer kazanırsan, bu Büyük Zafer'den sonra, kendi yaşamını kendin kur; özgür ve kısıtlandırılmamış, otoritenin, önderlerin ve partilerin olmadığı bir yaşam kur. Bunu, kendi özgür örgütlerinin ve komünlerinin özgür birliği biçiminde, özgür kentlerin ve köylerin, devletsiz anarşist komünlerin birliği biçiminde kur.

Kazanacak mısın? Evet, evet. Bu devrim yenilgiye uğrayamaz. Belki bugün, belki yarın, hatta öbür hafta da zafer davullarının sesi duyulmayacaktır. Ama, Rusya'nın enginliğinde açılmış olan ve Batı'nın devrimci işçilerinin de sempatisini toplayan devrimin bayrağını indirecek güç hiç kimsede yoktur. Bütün görev dayanmaktır. Direnmek. Teslim olmamak. Savaşmak. Burada, orada ve her yerde amansız bir partizan savaşı vermek. İlerlemek. Ya da ezmek için geri çekilmek. Rahatsız et-

mek, taciz etmek, düşmanın başına bela olmak.

Eşkıyalar uçuruma düşecektir. Onları uçurum bekliyor. Öyleyse, devrime doğru ileri! Zafer bizlerin üzerinde yükselecektir. Onun kanat çırpışlarını şimdiden duyabiliyoruz.

Volin, *Revolyutsiya i anarhizm*'inde "Narod", (Harkov, 1919), ss. 126-7, *Golos Truda*'dan alınmıştır, 26 Şubat 1918, kısaltılmıştır.

İç Savaş

İç Savaş'ın derinleşmesi, anarşistleri, Beyazlar'la mücadelelerinde Bolşevikler'e yardım edip etmeme konusunda böldü. Anarşistler, özgürlükçüler olarak, Sovyet hükümetinin baskıcı politikalarını hoşgörülemez bulmakla birlikte, bir Beyaz zafer olasılığını daha da rahatsız edici görüyorlardı. Anarşist kamp içinde, direnişten işbirliğine dek uzanan bir görüş çeşitliliği ortaya çıktı. Bununla birlikte, sonunda çoğunluk Bolşevikler'e destek verdi ve hatta kimileri Komünist Parti'nin üyeleri oldular. Uzlaşmaz yoldaşları ise tersine onları iktidarın çekiciliğine dayanamayan ve Bakunin ile Kropotkin'in davasını terk etmiş olan "Sovyet anarşistleri" diye nitelediler.

"Sovyet anarşistleri" İç Savaş'ta önemli bir rol oynadılar, birçoğu Bolşevik rejimi Beyaz karşıtlarına karşı savunmak için canlarını tehlikeye attı. Bunun dikkate değer bir örneği-(Tüm Rusya Fabrika Komiteleri Konferansı'ndaki konuşması Belge 19'a verilen) Bill Shatov'du. Bütün İç Savaş boyunca Şatov, Lenin'in hükümetine, Bolşevik başkaldırı sırasında Askeri Devrimci Komite'nin bir üyesi olarak gösterdiği enerjinin benzeri bir enerjiyle hizmet etti. Yoldaşları tarafından sık sık bir "Sovyet anarşisti" olmakla eleştirilince, kendi konumunu 1920'de Birleşik Amerika'dan gelmelerinden sonra Emma Goldman ve Aleksander ("Saşa") Berkman'a, açıklamaya çalıştı. Aşağıda Shatov'un görüşlerinin yanı sıra, 1920'de bir grup Moskovalı anarşistle yaptığı bir konuşmada Bolşevikler'i savunan ve önderlerini çağın en büyük kişiliklerinden biri olarak niteleyen bir başka ünlü "Sovyet anarşisti"nin, Yuda Roşçin'in görüşlerine de yer verilmiştir.

31 "Sovyet Anarşistleri"

"Artık şunu söylemek isterim ki," diye devam etti içten bir şekilde, "şu anki komünist devlet biz anarşistlerin hep olacağını söylediğimiz şeyin ta kendisidir — devrimin karşısındaki tehlikelerle daha da güçlendirilmiş, sıkı sıkıya merkezileştirilmiş bir iktidar. Bu koşullarda, kimse istediği gibi davranamaz. Benim Birleşik Amerika'da yaptığım gibi, kimse bir trene atlayıp gidemez, hatta tamponlara bile asılamaz. İzin gereklidir. Ama, benim Amerikan 'nimetleri'ni kaçırdığım düşüncesine kapılmayın. Ben Rusya'ya, devrime ve onun şanlı geleceğine aitim!" Onun önümüze serdiği devrimci tablo, daha önce karşılaştıklarımızın hepsinden çok daha geniş bir ufka sahipti. Devrim artık tabloya serpiştirilmiş birkaç bireysel figür değildi; onların rolü ve önemi engin bir geri planla betimlenmiş bulunuyordu. Büyük ve küçük, yüksekte ve alçakta olanlar büyük bir inançla ortaya çıkmışlardı, devrimin tam zaferini hızlandıracak kolektif bir iradeyle doluydular. Lenin, Troçki, Zinovyev, küçük ama coşkulu yoldaş gruplarıyla, muazzam bir rol oynamışlardır, diye açıkladı Bill, heyecanla; ama onların ardındaki gerçek güç, kitlelerin uyanmış olan devrimci bilinciydi. 1917 yazı boyunca, köylüler efendilerinin topraklarına el koydular, işçiler fabrika ve atölyeleri kendi tasarrufları altına aldılar... cephelerden yüzbinlerce asker dönüyordu... Kronştadt denizcileri kendi anarşist sloganları olan doğrudan eylemi devrimin gündelik yaşamına aktarmışlardı Anarşistler gibi, Sol Sosyalist Devrimciler de toprakları toplumsallaştırma konusunda köylüleri teşvik ediyorlardı... Bütün bu güçler tüm Rusya'da patlayıp, tam ifadesini amansız Ekim temizliğinde bulan fırtınayı güçlendirmeye yardımcı oldular.

Dostumuzun gayret ve belagatiyle, kıpır kıpır yaşamla aşılanan göz kamaştırıcı güzellik ve kahredici iktidar destanı böyleydi. Şimdiyse Bill kendisi büyüyü bozuyordu. Bizlere Rusya'nın ruhundaki dönüşümü göstermişti, onun bedenindeki hastalıkları da görmemizi sağlamalıydı: "Devrimci dürüstlük ölçütleri parti üyelik kartından ibaret olan insanların endişelendiği gibi, senin zihnini çelmek değil niyetim," diye vurguladı. Çok geçmeden, diyordu, ülkenin gücünü kurutan korkunç acılarla karşılaşacağız. Amacı yalnızca bizleri buna hazırlamaktı — hastalığın kaynağını teşhis etmemize yardımcı olmak, ya-

yılma tehlikesine işaret etmek ve ancak en sert önlemlerin bir tedavi sağlayabileceğini görmemize olanak vermekti. Rusya deneyimi ona, biz anarşistlerin devrim romantikleri olduğumuzu; devrimin getireceği bedeli, devrim düşmanlarının isteyeceği korkunç fiyatı, devrimin kazanımlarını ezmek için başvuracakları şeytanca yöntemleri unutan romantikler olduğumuzu öğretmişti. Ateş ve kılıca karşı, insan yalnızca idealinin adaleti ve mantığıyla savaşamazdı. Karşı devrimciler Rusya'yı tecrit etmek ve aç bırakmak için birleşmişlerdi; bu abluka, insan yaşamından ürkütücü bir diyet istiyordu. Müdahale ve onun peşinden gelen yıkım, sayısız Beyaz saldırıları, büyük kan deryaları, Denikin, Kolçak ve Yudeniç[1] sürüleri, onların kıyımları, hayvanca öç almalar ve verilen genel zarar, devrime, en ileri görüşlü taraftarlarının bile düşleyemeyeceği ölçüde büyük bir savaşı dayatmış bulunuyordu. Bir savaş ise bizim devrimci ahlak hakkındaki romantik fikirlerimizle her zaman uyumlu olamaz; devrimi adım adım parçalamaya hazırlanan aç kurtları püskürtmek, bundan hiç de daha az vazgeçilmez değildir. Bir anarşist olmaktan çıkmış değilim, diyordu Bill; Bir Marksist Devlet mekanizmasının taşıdığı tehlikeye karşı ilgisiz değildi. Bu tehlike artık bir teorik tartışma konusu da değildi; var olan bürokrasi, yetersizlik ve yozlaşmadan ötürü güncel bir gerçeklikti. Bu diktatörlükten ve onun maşası Çeka'dan, düşünce, söz ve inisiyatifi acımasızca ezmelerinden nefret ediyordu. Ama, bu sakınılamaz bir bela idi. Anarşistler, Lenin'in esasta anarşistik olan devrim çağrısına cevap veren ilk kişiler olmuşlardı. Bir hesap istemeye hakları vardı. "Ve isteyeceğiz! Bundan asla kuşkulanmayın", diye bağırıyordu haklı olarak Bill, "isteyeceğiz! Ama şimdi değil, şimdi değil! Rusya'yı, iktidara geri gelmek için umutsuzca savaşan gerici öğelerden kurtarmak için her sinirin gerilmesi gerektiği bir sırada değil." Komünist Parti'ye girmemişti ve asla girmeyecekti. Bill bu konuda bize güvence veriyordu. Ama Bolşevikler ile birlikteydi ve her cephe çökene ve son düşman, Yudeniç, Denikin ve çarlık güruhunun geri kalanları dahil son düşman da sürülene dek buna devam edecekti. "Ve sevgili Emma ve Saşa," diye bitiriyordu Bill, "böyle olacaktır, bundan eminim."

1. Denikin, Kolçak ve Yudeniç, sırasıyla, güney, doğu ve batı cephelerindeki bellibaşlı Beyaz komutanlardı.

Akşam, Kulüp'teki Anarşist Konferans'a katıldım. İlk *dokladı*, eğitsel ve propagandist nitelik taşıyan etkinlik raporları okundu, sonra çeşitli okullardan anarşistler konuşmalar yaptılar; hepsi de var olan rejimi eleştirdi. Kimileri, bazı "kuşku verici kişiler"in, anlaşıldığı kadarıyla Çekacılar'ın varlığına karşın, çok açık konuştu. Yeni ve belirgin bir biçimde Rus akımı olan Evrenselciler merkez bir konum aldılar; ılımlı *Golos Truda* grubu anarşistleri gibi, Bolşevikler'le tam uyum içinde değillerdi, ama aşırı kanata göre daha az uzlaşmazdılar. En ilginç konuşma popüler bir üniversite okutmanı ve eski bir anarşist olan Roşçin'in irticalen yaptığı konuşma oldu. Keskin bir alaycılıkla Bolşevikler'e karşı soğuk, hemen hemen uzlaşmaz tutumlarından dolayı, solu ve merkezi hedef aldı. Komünist Parti'nin devrimci rolünü övdü ve Lenin'i çağın en büyük adamı olarak niteledi. Bolşevikler'in tarihsel misyonu üzerinde durdu ve onların devrimi, tam bireysel serbestlik ve toplumsal refah sağlayacak anarşist topluma doğru yönelttiklerini ileri sürdü. "Devrimin ileri muhafızları olan komünistlerle, yürekten birlikte çalışmak her anarşistin görevidir," diye ilan etti. "Teorilerinizi bir yana bırakın ve Rusya'nın yeniden yapılandırılması için pratik çalışmaya girişin. Gereksinim büyüktür ve Bolşevikler sizleri iyi karşılayacaklardır."

Dinleyicilerin arasından alaycı bir ses, "Bu bir Sovyet Anarşisti," dedi.

Oradakilerin çoğu Roşçin'in tutumuna kızdılar, ama onun çağrısı beni heyecanlandırdı. Onun, bu koşullardaki tek yolu, devrime yardım etme ve kitleleri özgürlükçü, hükümetsiz komünizm için hazırlama yolunu önerdiğini hissettim.

İlk bölüm: Emma Goldman, *Living My Life*, (2 cilt, New York, 1931), II, ss. 729-31. İkinci bölüm: Aleksandr Berkman, *The Bolshevik Myth* (New York, 1925), ss. 67-8.

1918 baharında yerel anarşist gruplar, zaman zaman "kamulaştırmalar" yapan, yani bankalara, dükkânlara ve özel evlere zorla el koyan silahlı Kara Muhafız müfrezeleri kurmaya başladılar. Yoldaşlarının çoğu — özellikle "Sovyet anarşistleri"— böylesi eylemleri, değerli yaşamları boşa harcayan, hareketin asıl taraftarlarını demoralize eden ve halkın

gözünde anarşizmi karalayan, özgürlükçü idealin kötü taklitleri olarak kınadılar (Belge 32).

Anarşistlerin Brest-Litovsk Antlaşmasına karşı sert muhalefetlerinden sonra, silahlı birlikler oluşturmaları ve zaman zaman yeraltı toplantıları yapmaları, Bolşevikler'i onlara karşı tutum almaya yöneltti. 11-12 Nisan 1918 akşamı Çeka, Moskova'daki 26 anarşist merkeze baskın yaptı, yaklaşık 40 kadar anarşist yaralandı ya da vuruldu; 500'den fazlası da hapse atıldı. Moskova Anarşistler Federasyonu'nun organı olan Anarhiya *(Anarşi) geçici olarak kapatıldı; Petrograd'daki kardeş dergisi* Burevestnik *(Fırtına Kuşu) ise aşağıda Belge 33 olarak verilen bir başmakaleyle Bolşevikler'i kınadı.*

32 Zorla El Koyma Üstüne Bildiri

Rus Devrimi'nin deneyimi şunu açıklığa kavuşturmuştur ki, paraya, sözüm ona işçi hareketi için "zorla el konulması", yalnızca en iyi insanların yaşamlarına zarar vermekte ve onları tüketmekte, öte yandan da, ilkesiz ve istikrarsız insanları çekmektedir. İstisnasız herkes, "zorla el koyma" uygulamasından doğan haksızlığı kabul etmektedir.

Önceleri, "büyük" kamulaştırmalar, yani devlet fonlarına zorla el koymak söz konusuydu. Bunlar, cesur ve yürekli bir şekilde gerçekleştirildikleri için, parlak bir haleyle çevriliydiler. Ama yaşam bu haleyi acımasızca yırtıp attı. Evet, dürüst devrimciler devrime içtenlikle hizmet etmek istemişlerdi; ama olayların kaçınılmaz akışı içinde, her şey kabalık ve açgözlülükle lekelenmiş bir hal aldı.

Büyük devlet kamulaştırmalarından sonra, sıra büyük özel kamulaştırmalara geldi. Coşku küçük, kabalık ve küçültücülük ise büyüktü. Ve insanlar telef oldu — zaman zaman da, en iyi insanlar!

Üçüncü türden bir grup da, "küçük" kamulaştırmalar yaftasını aldı. Ne karabasandı o; ne denli kan döküldü; çıplak içgüdüler nasıl da uyanmıştı! Ve sonunda, yozlaşmanın son aşaması geldi: ödememe durumunda yapılan tehditlerle birlikte, özel evlere "yetki belgeleri" gönderilmesi. Ne iğrençlik ve ne aptallık!

Bu insanların yalnızca işleri yoluna koyma umuduyla böylesi yöntemlerle savaştıklarını biliyoruz. Ama boşuna. "Zor kullanma asla işleri yoluna koyamaz. Bunun bir yana atılması gerekir," diye yazıyordu

Proudhon. "Zorla el koyma" yüceltilecek birşey değildir. Hangi kılıkta ve biçimde olursa olsun şiddetle ve değişmez bir tarzda reddetmeliyiz.

Önümüzde Rusya'da çalışma fırsatı doğuyor. Ve biz, aşağıda imzası bulunanlar, zorla el koyma uygulamalarını yeniden canlandırmaya yönelik her girişimle savaşacağımızı duyuruyoruz. Enerji ve kararlılıkla savaşacağız.

Roşçin, Orgeyani, Y—va[1]

"Zayavlenie ob ekspropriatsiyak", *Golos Anarhista* (Ekaterinoslav), 11 Mart 1918, s. 5.

33 Anarşistlere Baskınlar

Sınıra dayandık! Bolşevikler mantıklarını yitirmişlerdir. Proletaryaya ihanet etmişler ve anarşistlere saldırmışlardır. Kara Yüz generalleriyle ve karşı devrimci *burjuvazi* ile birleşmişlerdir. Devrimci anarşizme savaş ilan etmiş bulunuyorlar.

Bolşevikler *burjuvazi*'nin iyi niyetini, anarşistlerin kelleleriyle satın almak istiyorlar. Anarşistler hiçbir çatışma istemiyorlardı. Biz sizleri [Bolşevikleri] devrimci kardeşlerimiz olarak kabul ediyorduk. Ama siz hain olduğunuzu ortaya koydunuz. Sizler Kabil'lersiniz — kardeşlerinizi öldürdünüz. Aynı zamanda da Yahuda'larsınız, hainlersiniz. Lenin, kendi Kasım tahtını bizim kemiklerimiz üzerinde kurmuştur. Şimdi de bizim ölü bedenlerimize yaslanıyor ve "soluk alma fırsatı"nı kullanıyor. Anarşistlerin ezildiğini söylüyorsunuz. Ama bu yalnızca sizlerin 16-18 Temmuzu'nuzdur. Bizim Kasımımız ise hâlâ önümüzdedir.[2]

İşçi sınıfına ihanet edenlerle barış olamaz. Devrimin cellatları, anarşizmin de cellatları olmak istiyorlar.

Burevestnik (Petrograd), 13 Nisan 1918, s.1

1. Hepsi de kıdemli anarşistler olan bu imzacılar İuda Roşçin, Georgi Gogelia (takma adı Orgeyani) ile Gogelia'nın karısı Lydia İkonnikova idi.

2. "Soluk alma fırsatı" ifadesi Lenin tarafından Brest-Litovsk'u gerekçelendirmek için kullanılmıştı. "Sizlerin 16-18 Temmuzu" ise, 1917'nin başarısız Temmuz Günleri'ne gönderme yapmaktadır; bunu üç ay sonra, başarılı Bolşevik Devrimi —Lenin'in "Kasım tahtı"— izlemiştir.

Lenin'in Brest-Litovsk'da kazandığı soluk alma fırsatı kısa süreli oldu. 1918 yazında Bolşevik rejim hem dış, hem de iç düşmanlarıyla bir ölüm kalım mücadelesine atılmıştı. Çoğu anarşist hükümete destek vermeyi sürdürürken, artan sayıdaki bir kısmı da hem Kızıllara, hem de Beyazlara karşı kitlesel bir ayaklanma çağrısında bulundular (Belge 34-36). Belge 34'de aktarıldığı gibi öfkeli manifestolar halkı yeni efendilerine karşı başkaldırmaya teşvik ediyordu. Anarşist "savaş müfrezeleri"nin doğum yeri olan güneyde, Ekaterinoslavlı Bakunin Partizanları her politik renkten baskıcıyı ortadan kaldıracak yeni bir "dinamit dönemi" şarkısı söylüyorlardı (Belge 35). Ve Moskova'da, yeni başkentte, Çeka'nın 1918 Nisan baskınlarından kurtulan anarşist Kara Muhafızlar, kenti silahlı yoldan ele geçirme planı yapacak ölçüde ileri gitmişlerdi, ancak daha ılımlı yoldaşlarınca bundan vazgeçirildiler. Terörizm kampanyası aylarca sürdü ve bir grup "yeraltı anarşisti"nin, Sol SD'lerle birlikte, Komünist Parti'nin Moskova karargahına bomba koyup, 67 kişiyi öldürdükleri ya da yaraladıkları 1919 Eylülü'nde doruğuna ulaştı. Ne var ki bu, "Hapisteki Anarşistler"le ilgili bölümde görüleceği gibi, yalnızca daha da büyük baskılara yol açtı.

34 İnsanlar Ayağa Kalkın! iki duyuru

İNSANLAR AYAĞA KALKIN!

SOSYAL VAMPİRLER KANINIZI EMİYOR!

DAHA ÖNCELERİ SERBESTLİK, KARDEŞLİK VE EŞİTLİK İÇİN BAĞIRANLAR ŞİMDİ AMANSIZ BİR ŞİDDET YARATIYORLAR!

ŞİMDİ TUTUKLULAR, YARGILANMAKSIZIN YA DA SORUŞTURULMADAN, HATTA "DEVRİMCİ" MAHKEMELERİNE BİLE GÖTÜRÜLMEKSİZİN VURULUYOR.

BOLŞEVİKLER MONARŞİST OLDULAR.

İNSANLAR! EN İYİ DUYGU VE İSTEKLERİNİZİ JANDARMA POSTALLARI EZİYOR.

ÖZGÜR KONUŞMA, ÖZGÜR BASIN, ÖZGÜR KONUT YOK. HER YERDE YALNIZCA KAN, İNİLTİ, GÖZYAŞI VE ŞİDDET VAR.

DÜŞMANLARINIZ SİZLERLE MÜCADELELERİNDE, AÇLIĞI YARDIMA ÇAĞIRIYORLAR.

ÖYLEYSE, AYAĞA KALKIN İNSANLAR!

SİZE EZİYET EDEN ASALAKLARI DEVİRİN!

SİZLERİ EZEN HERKESİ DEVİRİN!

KENDİ MUTLULUĞUNUZU KENDİNİZ YARATIN. KADERİNİZİ KİMSEYE TESLİM ETMEYİN.

AYAĞA KALKIN İNSANLAR! ANARŞİYİ VE KOMÜNÜ YARATIN!

TERÖR, HOŞNUTSUZLUK, HERKESE VE HER ŞEYE KARŞI NEFRET.

AÇLARIN İNİLTİLERİ, KADINLARIN, ANALARIN GÖZYAŞLARI.

İSTİSMAR EDİLENLERİN PROTESTO VE UMUTSUZLUKLARI.

HASTA VE ÖLMEKTE OLANLARIN ÇIĞLIKLARI.

ZAYIFLARIN İNTİKAMI.

YOKSULLUĞUN ZAFERİ.

AŞAĞILANANLARIN ÖCÜ VE MEYDAN OKUYUŞU.

BU KÖLELİĞE KARŞI DAHA FAZLA NEFRET, DAHA FAZLA ÖFKE!

BU İĞRENÇ VE DEĞERSİZ DÜNYA ÇÜRÜYÜP GİTSİN!

EFENDİ VE KÖLELER DÜNYASI, KÖLELEŞTİRİCİLER VE KÖLELEŞTİRİLENLER DÜNYASI!

TOKLAR VE AÇLAR DÜNYASI!

ACI VE KEDERİ BİR YANA ATIN!

SERBESTLİK VE EŞİTLİĞE DOĞRU!

ZİNDANLARIN DUVARLARINI YIKIN!

YERYÜZÜNÜNTÜM LANETLENMİŞLERİNE ÖZGÜRLÜK GETİRİN!

EZENLERİN KÜLTÜRÜNÜ PARÇALAYIN!

"KENDİ" DÜNYEVİ VE RUHANİ PUTLARINIZI KIRIN!

ÖFKE VE NEFRETİ ALEVLENDİRİN!

"TANRI"NIN VE OTORİTENİN KOYDUĞU YASALARI VE KURALLARI ATEŞE ATIN!

BU REZİL DÜNYAYI TEMELİNDEN PARÇALAYIN!

VE ONUN YIKINTILARI ÜZERİNDE PARLAK, ACISIZ BİR DÜNYA, TÜM İNSANLAR İÇİN ÖZGÜRLÜK, SEVGİ, EŞİTLİK VE KARDEŞLİK GETİREN BİR DÜNYA KURUN!

Vestnik Anarhii (Briansk), 14 Temmuz 1918, s. 1; 24 Temmuz 1918, s.1.

35 Dinamit Dönemi

Değerlisiniz bizler için, Ravaçol'un mirası
Ve Henry'nin son sözleri.[1]
"Komün ve Özgürlük" sloganı için,
Canımızı vermeye biz de hazırız!

Kahrolsun kilise çanlarının uğultusu!
Biz farklı bir sesle uyarıda bulunacağız,
Patlamalar ve ülkedeki iniltilerle,
Kendi uyumumuzu kendimiz kuracağız.

M. N. Çudnov, *Pod çernim znamenem* (*zapiski anarhista*) (Moskova, 1930), s. 53.

36 Anarşistlere VİKTOR TRİUK

Zamanı gelmiştir
Boyunduruğunu kırmanın
Kapitalizmin.
Tüm zincirler,
Komiserler,
Generaller,
Mahkemeler
Ve papazların.
Çünkü düzen
Ve bilim
Ve yasalar —
Nedir bunlar?
Uydurulmuş
Can sıkıntısından
Büyük adamlar tarafından,
Bakanlık toplantılarında!
Eski dünya

1. Ravaçol ve Emile Henry, 1890'ların başında Fransa'daki "dinamit dönemi" sırasında terörist olarak idam edildiler.

Parçalayacağız seni
Ve yerle bir edeceğiz
Ve yakacağız!
"Düzen" değil
Kuracağımız,
Onsuz
Yaşayacağız!
Büyük Komün
Süngülere
Yenilemez!
Onun önünde
Her şey eğilecek,
Dizleri üzerinde
Otorite bile!
Öyleyse, haydi
Kardeşlerim
Yükseltelim
Kara bayrağı!
Ve yakalayın
Elini
Tüm
Ezilenlerin!

Viktor Triuk, "Anarhistam", *Burevestnik*, 5 Mart 1918, s. 3.

İç Savaş boyunca, anarşistler Sovyet hükümetine karşı sürekli bir eleştiri bombardımanı yönelttiler. Daha Ekim Devrimi'yle birlikte bir-çok sorun birikmeye başlamıştı: merkezi bir Sovyet'in yaratılması, Çeka'nın kurulması, toprağın ulusallaştırılması, fabrika komitelerinin evcilleştirilmesi — kısacası anarşistlerin "komiserokrasi" dedikleri şeyin ortaya çıkması. 1918 Ağustosu'nda Moskova'da toplanan Birinci Tüm Rusya Anarko-Sendikalistler Konferansı'nda, Bolşevikler'in politik ve ekonomik politikalarını kınayan uzun bir önergeler demeti kabul edildi. Aşağıda bu önergelerden —şimdiki durum, sovyetler üstüne ve sendikalarla fabrika komiteleri üstüne— üçüne yer verilmiştir.

37 Üç Önerge

A. Şimdiki Durum Üstüne

Devrimimizin, bütün dünyada belirleyici bir sınıf çatışmasının ateşini tutuşturması gereken bir toplumsal devrim olduğunu kabul eden ve devrimin şu anda, üçlü bir karşı devrimle —yabancı *burjuvazi*, iç karşı devrim ve Brest-Litovsk barışı dolayısıyla karşı devrimci duruma gelmiş ve sonuçta, Polonya, Litvanya, Ukrayna, Finlandiya ve başka yerlerdeki proletarya ve köylülere ihanet etmiş bulunan şimdiki yönetici parti— tehdit edildiğini akılda tutan Birinci Tüm Rusya Anarko-Sendikalistler Konferansı, işçi sınıfı ve devrim düşmanlarına karşı mücadele ve devrimin daha da derinleşerek sürmesi için kendi güçlerini olabildiğince çabuk bir şekilde örgütlemeyi zorunlu görür.

Bu amaçla Anarko-Sendikalist Konferans, yoldaşlarına, şu anda emekçi kitlelerin bilincinde şu konularda savaşma gereğinin uyandırılmasını önerir:

1. Devlet kapitalizminden ve tüm otoriteden kurtuluş için;

2. Federalizm temelinde özgür sovyetlerin ittifakıyla politik alanda bir *komünal* devrim ve bağımsız işçi ve köylü üreticilerin örgütlerinin benzer bir ittifakıyla da ekonomik alanda bir *sendikalist* devrim için;

3. İşçi ve köylü temsilcilerinin *özgür sovyetleri*'nin kurulması ve işçi sınıfının çıkarlarına aykırı bir örgütlenme olan Halk Komiserleri Sovyeti'nin kaldırılması için;

4. Bir kurum olarak ordunun kaldırılması ve "sosyalist anavatan" kavramını —bu ancak bütün dünya olabilir— şarlatanlık olarak sergileyerek işçi ve köylülerin genel olarak silahlandırılması için;

5. Bir zamanların baş devrimci Bolşevik Partisi'nin bir durgunluk ve gericilik partisi durumuna geldiğini unutmaksızın, Çekoslovaklar ve dünya emperyalizminin öteki uşakları gibi kara karşı devrimcilere karşı;

6. Gıda sorununun proleter ve köylü örgütlerinin eline bırakılması ve yalnızca köylüleri işçilere karşı ayaklandıran ve dolayısıyla devrimci cepheyi zayıflatarak, karşı devrimin ekmeğine yağ süren silahlı köy seferlerinin[1] kesilmesi için.

1. Yani, Bolşevikler tarafından, köylülerden gıda toplamak için gönderilen müfrezeler.

B. Sovyetler Üstüne

1. Karşı devrime karşı mücadelede sovyetlerin rolünü;

2. Sovyetlerde ve başka işçi örgütlerindeki işçiler arasında, Bolşevik taktikler konusunda hoşnutsuzluğun arttığını;

3. Sovyetlerde ve işçi örgütlerindeki Bolşevik diktatörlüğün işçileri sağa, Kurucu Meclis'e doğru ittiğini;

4. Devrimi bu çıkmazdan kurtarmanın, sovyetleri kendi katışıksız sınıf örgütleri olarak yeniden ayağa kaldırma konusunda emekçilerden büyük güç, enerji ve beceri talebinde bulunduğunu;

5. Muzaffer bir mücadele için, emekçilerin açıkça tanımlanmış bir sovyetler anlayışına sahip olması gerektiğini,

akılda tutan biz Anarko-Sendikalistler şunları ilan etmekteyiz:

1. Sovyetlerin arkasındayız. Var olan merkezci biçimleri yıkmayı amaçlayan sovyetlerden yanayız.

2. *Geçici bir politik biçim* olarak sovyetler için savaştık ve savaşmaya devam edeceğiz; çünkü bir özgür kentler ve komünler federasyonunun, devletin tümüyle ortadan kalkmasına ve komünizmin nihai zaferine kaçınılmaz olarak yol açması gereken geçici bir politik toplum örgütlenmesi biçimi olduğuna inanıyoruz.

3. Sovyetlerden yanayız, ama sovyet yapısından kaynaklanmayıp, yalnızca onun çalışmasına müdahale eden bir organ olan Halk Komiserleri Sovyeti'ne kesinlikle karşıyız.

4. Sovyetlere parti listeleri sayesinde giren ve bunları lafazanlık dükkânlarına çeviren politik gevezelerden değil, her fabrika, her atölye, her köyden, vb. gelen doğrudan işçi ve köylü delegeleriyle kolektif çizgide örgütlenmiş etkin sovyetlerden yanayız.

5. Yerel özerk sovyetlerin, önce bucak, sonra iller düzeyinde birleştiği; kendini tekil sovyetler modeli temelinde komisyonlara ayıracak bir Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'ni periyodik olarak toplantıya çağıracak bir sovyetler federasyonundan yanayız.

6. Ancak yörelerindeki seçmenleriyle tartıştıktan sonra karara varabilecek *özgür sovyetlerden yanayız.* Bu bakımdan Anarko-Sendikalistler Konferansı, yoldaşlarına, eğer özgür ve yaratıcı bir çalışma yürütmeyi amaçlıyorlarsa, yerel sovyetlere girmelerini ve merkezi komitelerden ve her türden parti komitelerinden uzak kalmalarını önerir.

C. Sendikalarla Fabrika Komiteleri Üstüne

1. Emperyalist *burjuvazinin* açgözlülüğünün ve savaşı arzusunun doğurduğu, ülkenin bugünkü umutsuz ekonomik durumu, ekonomik ilişkiler alanında temelli bir devrim gerektirmektedir. Devlet kapitalist sisteminin hemen kaldırılmasını ve yerine anarşist-komünist doğrultuda bir sosyalist sistemin konulmasını gerektirmektedir.

2. İşçi örgütleri, her biri kendi tanımlanmış yaşam alanında, devletten ya da herhangi bir devletçi örgütten en ufak bir müdahaleyi reddederek bu davada etkin bir rol oynamalıdırlar.

3. Ortaya çıkan devrimin gösterdiği gibi, sendikalar emek hareketinin ekseni olarak iş göremezler; çünkü onlar politik ve ekonomik durumu değiştirmeye, ne biçim olarak, ne de öz itibarıyla uygun değillerdir. Şimdi gereken şey yeni biçimde bir işçi örgütüdür; politik ve ekonomik yaşamın yeni devrimci biçimlerine yapı itibarıyla olduğu kadar, öz olarak da tümüyle denk düşen bir örgüttür. Bu —büyük işçi devriminin olgunlaşmış ürünü— fabrika komitesidir. Şimdiden başlayarak, işçi özlemlerinin bütün odağı bu örgütsel biçimlere aktarılmalıdır.

4. Yaygın olarak anlaşıldıkları şekilleriyle sendikalar ölü örgütlerdir. Bundan böyle, sendikalar fabrika komitelerinin bir kolu durumuna getirilmeli, aşağıdaki alanlarda bütünüyle özerk bir çalışma yürütebilmelidirler:

a. Kültürel ve eğitsel alanda (en azından, proleter kültür ve eğitim örgütlerinin henüz sağlam kök salmamış olduğu yerlerde),

b. Karşılıklı yardımlaşma alanında,

c. Desteğin örgütlenmesi alanında.

Ancak sendikalar, fabrika komitelerinin çalışmalarına, emek değişimlerine ya da işçi tüketim kooperatiflerinin çalışmalarına hiçbir şekilde karışmamalıdır.

5. Fabrika komitesi, işçilerin sürekli ve uyanık denetimi altında temel bir özyönetimsel üretici örgütü olması bakımından işçi, asker ve köylü temsilcileri sovyetinden daha yetkindir; bütün işçi hareketinin savaşçı bir örgütlenme biçimidir. Devrim, ekonomik yaşamı komünist doğrultuda yeniden yapılandırma görevini onun omuzlarına yerleştirmiştir. Fabrika komiteleri kurmanın mümkün olmadığı üretim alanlarında, onların işlevini sendikalar yürütecektir.

6. Fabrika komitesi, tam olarak filizlenmesi ve güçlenmesiyle bir-

likte, bizlerin genç, yeni ve gelecekteki örgütümüz olacakur. Sendikalar ise geçmişe karışan, köhnemiş, modası geçmiş, cansız örgütlerimizdir. Fabrika komitesi, ufalanan şimdiki devlet kapitalist düzeni çerçevesi içinde, en yetkin emek örgütlenmesi biçimlerinden biridir ve gelecekteki anarşist-komünist toplumda birincil toplumsal organizmadır. Emek örgütlenmesinin tüm öteki biçimleri ona uymalı ve onun bileşenleri olmalıdırlar. İşçi sınıfı, fabrika komitelerinin ve onların sanayi çapındaki federasyonlarının yardımıyla, hem var olan ekonomik köleliği, hem de sahte bir şekilde "sosyalizm" diye yaftalanmış olan devlet kapitalizminin yeni biçimini ortadan kaldıracakur.

Vmesto programmy (Berlin, 1922), ss. 11-14.

"Yeni sınıf" teorisi, Milovan Djilas'ın yazılarıyla ancak son zamanlarda ağırlık kazanmış olmakla birlikte uzun bir soy kütüğüne sahiptir. Yüzyıl önce Mihail Bakunin, üstün bilgileriyle devleti, işçi ve köylüleri yönetecek bir araç olarak kullanabilecek yeni bir ayrıcalıklı uzmanlar azınlığının oluşumunu öngörmüştü. Bakunin, devrimci mücadelede entelektüellerin önemli bir rol oynayacağına kesinlikle inanıyor, ama bunların birçoğunun da —özel olarak, Marksist rakiplerinin— doymaz bir iktidar tutkusuna sahip oldukları konusunda uyarıda bulunuyordu. Sözüm ona "proletarya diktatörlüğü" altında, diye yazıyordu 1872'de, "yeni bir sınıf, yeni bir hakiki ya da sahte bilginler hiyerarşisi" ortaya çıkacak "ve dünya bilim adına egemen bir azınlık ile muazzam bir cahil çoğunluk şeklinde ayrılacaktır."

Yüzyılın dönümünde, Bakunin'in yolunu izleyen Jan Waclaw Machajski adında Polonyalı bir radikal ortaya çıktı; o da Marksistler'in aslında kol işçilerinin davasının savunucuları olmayıp, daha çok sanayileşmenin ortaya çıkardığı yeni bir "zihin işçileri" sınıfının savunucuları oldukları şeklinde, benzer sonuçlara ulaştı. Marksizm, diyordu, kol işçilerinin omuzlarında iktidara tırmanmayı uman bu yeni sınıfın çıkarlarını yansıtmaktadır. Machajski'ye göre, sözüm ona sosyalist toplumda, özel kapitalistlerin yerini yalnızca yeni bir yöneticiler, teknik uzmanlar ve politikacılar aristokrasisi alacak ve kol emekçileri, deyim uygunsa, sermayesi öğrenim olan bir yönetici elit tarafından yeniden

köleleştirilecekti.

Yaklaşık yirmi yıl sonra, Ekim Devrimi'nin ardından, Marksistler' in emekçi kitlelere ihanet eden, bencil bir entelektüeller kastı olduğu suçlaması muhalif sol arasında gözde bir eleştiri teması durumuna geldi. Özel olarak anarşistler, Bolşevikler'in proleter sosyalizminden çok, "devlet kapitalizmi"ni getiren ve işçilerin özgürlük ve kendi kaderlerini tayin haklarını merkezi otorite sunağı üzerinde kurban eden yeni bir yönetici sınıf olduklarını ileri sürdüler. Lenin, diyorlardı, eski baskı sistemini yeni bir kılıkla yeniden ortaya çıkarmıştır.

Aşağıdaki iki makale bu tarzdaki eleştirilerin en etkili olanları arasında yer almaktadır. İkincisinin yazarı olan M. Sergven, anlaşıldığı kadarıyla tanınmış Anarko-Sendikalist Gregori Maksimov'un takma adıdır. Sergven'in "yeni sınıf" çözümlemesi, yalnızca Bakunin ve Machajski geleneğini izlemekle kalmayıp, Djilas ve James Burnham gibi daha sonraki eleştirmenleri ve daha yakın tarihlerde Yeni Sol'un kimi sözcülerini de —onlar için anarşistlerin özgürlükçü sosyalizmi, yeryüzünde birçok ülkede zafer kazanmış olan otoriter sosyalizme karşı çekici bir seçenek durumuna gelmiştir— öncelemektedir. Yeni Sol, Rus anarşistlerinden, devrim yapmakta kullanılan yöntemlerin devrimden sonraki toplumun doğasını etkileyeceğini öğrenmiştir ve bu yüzden de, toplumsal kurtuluşun otoriter araçlardan çok, özgürlükçü araçlarla sağlanması gerektiğinde ısrar etmiştir.

38 Devlet ve Devlet Sosyalistleri A. SOKOLOV

Sosyal demokratlar ve işçi sosyalizminden çok patron sosyalizminin diğer savunucuları devleti korumayı zorunlu görüyorlar. Yalnızca sözde, pratik işlerle ilgisiz sözcüklerle, uzak gelecekte bir anarşist toplum yaratılacağını, devletin ortadan kaybolacağını ve toplumun artık sınıflara bölünmeyeceğini kabul ediyorlar. Ama *işçi* sosyalizminin taraftarları —anarşistler— devlet etkinliklerinin emekçi kitleler için zararlı olduğunu, devletin özel mülkiyetin kaldırılmasıyla eşzamanlı olarak kaldırılması gerektiğini ilan etmektedirler. Anarşistlerin gözünde devlet hep birlikte tüm kapitalistlerden, hiç de daha az korkunç olmayan bir soyguncu ve sömürücüdür. Eğer devlet halk kitleleri tarafından ortadan kaldırılmazsa, kapitalistlerden daha güçlü bir hükümran, bir

sömürücü, bir düşman varlık sürdürecektir.

Devlet sosyalistleri, halk arasında düzeni korumak için devleti zorunlu görüyorlar. Ayrıca sosyalist bir toplumda, günümüz girişimcilerinin yerini, sözüm ona üretim örgütleyicilerinin alabilmesi için de devletin zorunlu olduğuna inanıyorlar. Bu örgütleyiciler kâr almayacaktır, ama onlara, yönetici arkadaşları tarafından özel destekler sağlanacaktır. Sosyal demokratlar, her nasılsa, kendi gelecekteki devletlerinin ve gelecekteki yöneticilerin işçileri sömürmeyeceğine inanmışlardır, ama bu inançlarının hiçbir delilini verememektedir. "Örgütleyiciler"in —ya da günümüz girişimcilerinin— yerini işçilerin kendilerinin ve sendikalarının alamamasının nedeni, onların bir nedenle, patron sosyalistlerince, malların üretim ve dağıtım işini götüremez kabul edilmeleridir.

Ama işçiler sırtlarındaki gömleği bile alan ve kapitalistlerle birlikte ürettiklerinin büyük bir bölümünü onlardan toplayan devlet olmaksızın, neden yapamasınlar? Bize, emekçi halkın kendisinin yapmış olduğu şeyleri kendi yararına kullanmak üzere aldığı ve özgürce, insani bir yaşama atılabildiği zaman, neden karışıklık doğacağını açıklamıyorlar. Evet, Sosyal Demokratlar ve başka sosyalistler, bu gerekçeye dayanarak, halkın biraz sopaya —Tolstoy'un sözleriyle "fiziksel şiddet"e eşdeğer olan— otoriteye gereksinim duyduğunu hevesle açıklamaktadırlar. İnsanlar kendi aileleri içinde ve yoldaşça ilişkilerinde, giysilerini, konutlarını, gıdalarını seçerken, gündelik eylemlerinde, sağlık kurallarını gözetirken, vb, vb. yasalar ve buyruklar olmaksızın da işlerini pekâlâ yürütebiliyorlar. Oysa, köle sahiplerinin kendi kölelerine, böylesi konularda yapmaları gereken şeyleri söyledikleri zamanlar da olmuştur. "Polis devleti"nin, insanların giymesi gereken giysilerle, yemekte yemesi gereken gıda miktarıyla ilgili yasalar çıkardığı zamanlar olmuştur. İnsanlar "polis devletleri"nin yasaları olmadan da pekâlâ yapabiliyor, ama yine de kendilerini çağdaş devletin yasaları ve vesayeti altında buluyorlar.

Geçmişin ve bugünün tüm devletleri, emekçi halk için muazzam ölçüde zararlı ve ancak, her türden ezenler ve soyguncular için yararlı olmuşlardır. Oysa Sosyal Demokratlar bizden, her nasılsa, gelecekteki kendi devletlerinin —tüm başka devletlerde olduğu gibi, birkaç kişinin öbürlerine buyruklar yayımlayacağı bir devletin— işçilere yararlı ola-

cağına inanmamızı bekliyorlar. Ne var ki biz, sosyal demokrat devletin her dönemeçte patron olacağını biliyoruz. Üretimi örgütleyecek, çocuklara ders verecek ve onları giydirecek, dul kadınların gözyaşlarını silecek, açları doyuracak ve anarşistleri hapse tıkacaktır. Her şeye karışacak, herkesi yönetecek ve kuşkusuz, kötü yönetecektir. Bu devlet kumaş dokuyabilecek ve yargıç gibi davranabilecek, okul işlerini yönetebilecek ve salam yapabilecek, evler inşa edebilecek ve vergiler toplayabilecek, polisi yönlendirebilecek ve çorba pişirebilecek, kömür çıkarabilecek ve hapisteki insanlara işkence yapabilecek, asker toplayabilecek ve giysi dikebilecek bir tür mucizevi makineye dönecektir. Sosyal Demokratların devletinde de, birkaç kişinin öbürlerini yönetteceği, yani onları ezeceği, onları kazıklayacağı ve onları sefil bir duruma getireceğinden kuşku yoktur.

Sosyal Demokratlar kendi devletlerinin insanların değil de, nesnelerin yönetilmesi olacağı konusunda bize güvence vermektedirler.[1] Ama biz biliyoruz ki, insanlar şu anda nesneleri, vergilerle alınan şeyleri — sanayi işletmelerini, mülkleri, evleri— yönettikleri için, insanları da yönetmektedirler. Sosyal demokratlar devletin olağan etkinliklerine, çeşitli işletmelerin yönetilmesini de ekleyeceklerdir ve bu yolla, devlet daha güçlü ve tebaası için daha da tehdit edici olacaktır.

A. Sokolov, "Gosudarstvo i sotsialisti gosudarstvenniki", *Vestnik Anarhii*, 14 Temmuz 1918, ss. 2-3, kısaltılmıştır.

39 Devrimin Yolları M. SERGVEN

Bizimkisi toplumsal bir devrim mi? Bir toplumsal devrimin, "nihai ve temel bir altüst oluşu" önvarsaydığını ileri süren kimileri varken; kimi başkaları da dikkatlerini gündelik devrimci hareketin niteliği ve özü üzerinde odaklaştırmayı yeğlemektedirler. Ama biz, bu hareketin mi, yoksa belirleyici bir altüst oluşun mu devrim adına layık olduğunu tartışmayacağız. Hareket nihai amaçlarla bağlantılı olduğu ve hem hareket hem de altüst oluş, tek bir kesintisiz süreç oluşturduğu için, devrimden söz edilirken onları neden birlikte incelemeyelim? Ancak bu

1. Burada, Engels'in, geleceğin toplumunda, "insanlara hükmedilmesinin yerini nesnelerin yönetilmesinin alacağı"na ilişkin ünlü öngörüsüne yollama yapılıyor.

soruya cevap verirken, yalnızca belirleyici bir toplumsal dönüşümün henüz yer almamış olması nedeniyle, toplumsal devrimin de söz konusu olmadığı sonucuna varmamalıyız. Çünkü, bir devrimi "toplumsal" diye nitelemek için, o hareketin bu belirleyici dönüşümü oluşturmaya yalnızca çaba harcamış olması yeterlidir. Soruyu bu şekilde koyduğumuzda, bizim devrimimizin bir toplumsal devrim olup olmadığı şeklinde farklı iki görüş olamaz.

Evet, bizim devrimimiz gerçekten de toplumsal bir devrimdir, çünkü devrimci kitleler sınıf sisteminin yıkılmasıyla harekete geçmişlerdir; çünkü işçi ve köylüler tarafından, sosyalizmin bayrağı altında sayısız bir dizi zafer kazanılmıştır; çünkü bizim devrimimiz bir sınıf savaşıdır. Acaba sosyalizme doğru mu yol almaktadır?

Onlar buna "proletarya diktatörlüğü" diyorlar. Ama gelecekte sosyalizmin örgütlenmesi, insanlığın sınıfsal ayrımlardan kurtulması üzerine temellenmeyecek midir? Oysa bu diktatörlük çerçevesi içinde iktidarın merkezileşmesinin billurlaşmaya başladığını ve sağlamlaştığını; devlet aygıtının mülk sahipliğiyle, hatta anti-sosyalist bir ahlakla pekiştirilmekte olduğunu görebiliyoruz. Yüzbinlerce mülk sahibi yerine, şimdi koskoca bir bürokratik sistemin ve yeni bir "devletleşmiş" ahlakın hizmet ettiği tek bir sahip vardır.

Proletarya devlet tarafından giderek serfleştirilmektedir. Halk, üzerinde yeni bir yöneticiler sınıfının —esas olarak, sözüm ona aydınların bağrından doğmuş olan yeni bir sınıfın— yükselmiş olduğu uşaklara dönüştürülmektedir. Bu, devrimci ufukta hayal meyal sezinlenen yeni bir sınıf sistemi değil midir? Ezilenlerin toprak ağalarını iktidardan uzaklaştırmasından sonra yükselen orta sınıfın, devrimi, iktidarın kendi ellerine düştüğü yeni bir sınıf sistemine doğru yönlendirebildiği önceki devrimlerde olduğu gibi yeniden gruplaşma, yeniden bir sınıf gruplaşması gerçekleşmemiş midir?

Benzerlik çok çarpıcıdır. Bu yadsınamaz. Ve eğer sınıfsal eşitsizlik öğeleri henüz belli belirsiz ise, ayrıcalıkların yöneticilere geçmesi yalnızca bir zaman işidir. Bu eşitsizliğin ve bu ayrıcalıkların keyfi olduklarını ya da Bolşevik partinin yeni bir sınıf sistemi yaratmayı amaçladığını söylemek istemiyoruz. Ama en iyi niyet ve özlemlerin bile herhangi bir merkezi iktidar sisteminde içkin olan kötülükler karşısında kaçınılmaz olarak ezileceğini söylüyoruz. Yönetimin emekten

ayrılması, yöneticiler ile işçiler arasındaki bölünme mantıksal bir biçimde, merkezileşmeden doğmaktadır. Başka türlüsü de olamaz. Bu beste için başka güfte yoktur. Şarkı böylece sürüyor: Yönetim sorumluluk anlamına gelir ve sorumluluk sıradan bir emekle karşılaştırılabilir mi? Sorumluluk özel hak ve avantajlar gerektirir. Ayrıcalığın ve yeni anti-sosyalist ahlakın kaynağı budur. Böylelikle, şimdi olduğu gibi, sosyalizme doğru değil, devlet kapitalizmine doğru gideriz.

Devlet sosyalizmi bizleri sosyalizmin kapılarına götürecek midir? Bunun en ufak bir ipucunu görmüyoruz. Yeni hükümet mülkiyeti kendi elinde "yapay bir şekilde" toplamayı, Marksist bakış açısından zorunlu görmeyecek midir? Kapitalizmin "doğal bir şekilde" başaramadığını, kırın sınıfsal katmanlaşmasını tamamlamayacak mıdır? Tek bir sahibin ortaya çıkması, sosyalizme ulaşma görevini gerçekten kolaylaştıramayacak mıdır? Binlerce yönetici —binlerce eski küçük ve büyük mülk sahibiyle birlikte— sosyalizmin karşısında duruyorlar. Ve eğer işçiler, nüfusun iki düşman sınıfa bölünmesi ve sınıf bilincinin derinleşmesi nedeniyle, güçlü bir devrimci güç durumuna geleceklerse, o zaman güçlü devlet aygıtını kullanan yöneticiler sınıfının, hiç de zayıf olmayacak bir karşıt olacağına işaret etmek pek gerekmez. Bu tek sahip ve devlet kapitalizmi, bizim toplumsal devrimimizin dalgaları önünde yeni bir baraj oluşturmaktadır.[1]

Biz anarşistler ve Sendikalistler —gerçekte işçilerin kurtuluşunun işçilerin kendi görevleri olduğuna inanan herkes— devrimi sosyalizm yönünde düzgün bir rotada tutmak bakımından çok kötü bir şekilde örgütlenmiş durumdayız ve çok zayıfız. Sosyalizmin gökten düşmeyeceğini, yalnızca bir sosyalizm anlayışının yeterli olmadığını söylemek gerekmiyor. Ama şimdi, devrimin göbeğinde, sosyalizmin temellerini atmalı ve devrimci mücadelenin, ekonominin örgütlerini yarat-

1. Bkz. Bakunin'in *Devlet ve Anarşi*'deki (1873) dikkat çekici öngörüsü: "Bay Marx'a göre, halk [devleti] yalnızca parçalamamakla kalmamalı, ama onu güçlendirmeli ve onu, velinimetlerinin, koruyucu ve öğretmenlerinin —komünist parti önderlerinin yani [insanlığı] kendi bildikleri şekilde kurtarmaya girişecek olan Bay Marx'ın ve dostlarının— tam tasarrufuna vermelidir. Onlar, hükümet saltanatını güçlü bir elde toplayacaklardır, çünkü cahil halk aşırı ölçüde sıkı bir koruma ister; tüm ticari, endüstriyel, tarımsal ve hatta bilimsel üretimi ellerinde toplayan, tek bir devlet bankası kuracaklar ve sonra kitleleri yeni bir ayrıcalıkla bilimsel-politik bir kast oluşturacak olan devlet mühendislerinin doğrudan komutası altında —endüstriyel ve tarımsal olarak— iki orduya ayıracaklardır."

malıyız. Bu temelin planı, sosyalist kuruculuğun planına uygun olması için merkeziyetçi olmamalıdır; çünkü söylemiş olduğumuz gibi sosyalizm ve merkeziyetçilik birbirine tamamen zıttır.

Toplumsal devrimi merkezi bir otoriteyle götürmek mümkün müdür? Bir Süleyman bile devrimci mücadeleyi ya da ekonomiyi tek merkezden yönlendiremezdi. Ve eğer bu bir entelektüel için olanaksızsa, devlet işlerini çok daha az bilen bir işçi için, çok daha olanaksızdır. Merkezileştirilmiş, işçinin asıl yaşam tarzından yabancılaştırılmış bir devlette, işçi sudan çıkmış balığa döner. Onun gereksindiği şey ise, daha çok, yönetim ve emek işlevlerinin birbirine yakınlaştığı ve hatta, birbiriyle birleştiği bir atmosferdir.

Halk, devrimi herhangi bir merkezden buyruk almadan yaptı. İktidarı parçalara ayırdı ve bu parçaları muazzam genişlikteki devrimci kırsal alana saçtı, böylece iktidarı yerel özyönetimle karşı karşıya getirdi. Ama bu parçalanmış ve saçılmış iktidar tüm sovyetleri ve komiteleri zehirledi. Diktatörlük yeni İspolkom'lar ve Sovnarkom'lar[1] kılığında tekrar ortaya çıktı ve Devrim, onu tanıyamadan, benimsedi. Düşmanı göremeyen Devrim, zaferinden çok emindi ve iktidarı adım adım onun ellerine verdi. Sistematik örgütlenme ve etkinliklerin eşgüdümü yönünde acil bir gereksinim vardı. Devrim buna çabaladı, ama çok az öğe federalist örgütlenmenin zorunluluğu ve olasılığı konusunda bilinçliydi. Devrim bunu göremeyerek kendisini eski tiranlığın, kendi soluğunu kesen merkezi iktidarın kollarına attı.

Çok örgütsüzdük, çok zayıftık ve bu yüzden böyle olmasına izin verdik.

M. Sergven, "Puti revolyutsiyi," *Vol'nyi Golos Truda* (Moskova), 16 Eylül 1918, s. 1-2.

1918'de Bolşevik rejim politik karşıtlarını ezmeye başladığında, birçok anarşist Petrograd ve Moskova'dan Ukrayna'ya, hükümet kovuşturmasından kaçanların bu geleneksel sığınağına hareket etti. Güneydeki en büyük anarşist örgüt, 1918 sonlarında Harkov, Kiev, Odessa ve başka büyük Ukrayna kentlerinde şubeleri olan Nabat *(Uyarı) Konfede-*

1. Yürütme Komiteleri ve Halk Komiserleri Konseyleri.

rasyonu idi. 1919 Nisanı'nda yapılan Birinci Nabat *Kongresi'nde delegeler Sovyet hükümetini sert bir şekilde eleştirdiler, ama kendi dolaysız görevlerinin de Beyazlara karşı devrimi savunmak olduğunu duyurdular. Aşağıda aktarılan önergede, otoriter bir kurum olarak Kızıl Ordu'yu reddetmekte ve umutlarını, halk kitlelerinden kendiliğinden bir şekilde doğacak "partizan ordusu"na bağlamaktadırlar.*

40 Kızıl Ordu

1. Kongre, zorlayıcı, düzenli, disiplinli ve merkezileştirilmiş Kızıl Ordu'yu, "komünistler"in devrimi geçici olarak saptırdıkları otoriter, politik ve devletçi yolun kaçınılmaz bir sonucu olarak görür. Devrimin politik yolunun izlenmesinin ölümcül sonucunun bu olacağı, anarşistlerin hep öngördükleri ve haber verdikleri bir şeydir.

2. Kızıl Ordu da dahil, hiçbir zorlayıcı ordu, toplumsal devrimin hakiki ve inançlı bir savunucusu olamaz. Böylesi her ordu, doğası gereği, son çözümlemede, gerici güçlerin bir aleti durumuna gelmek ve devrim için sürekli bir tehdit oluşturmak zorundadır.

3. Kongre, toplumsal devrimin biricik gerçek savunucusunun bir partizan (başkaldırı) ordusu olabileceğini savunmaktadır. Üstelik anarşistler, partizan ordusu ve partizan savaşıyla küçük, dağınık, halktan tecrit edilmiş ve kendine özgü risk ve tehlikelerle iş gören müfrezeleri kastetmemektedirler; anarşistler partizan savaşıyla, güçlü ve birleşik partizan müfrezelerinin desteği ile, kendi devrimini savunmaya kararlı geniş halk kitlesiyle bağlantılı bir şekilde, başkaldıranların verdiği savaşı kastetmektedirler. Böyle bir savaş ve böyle bir ordu, canlı, bağımsız kitlelerin doğru devrimci yolu izlemesini sağlayarak, iç karşı devrimi hızla, kolayca ve belirgin bir şekilde göğüsleyebilecektir. Kongre, böyle bir başkaldırı ordusunun örgütlenmesini, *aşağıdan*, bu ordunun kendisi tarafından gerçekleştirilecek bir görev olarak görür. Kongre, şimdiki devrimi ve karşı devrime karşı Ukrayna'daki muzaffer mücadeleyi aslında, böylesi başkaldırı güçlerinin başarmış olduğu gerçeğine özellikle dikkat çeker.

4. Batılı ve başka emperyalist güçlerin toplumsal devrime karşı *dıştan* saldırısı açısından, anarşistler düzenli Kızıl Ordu'ya, hatta bir başkaldırı savaşına değil, her zaman, gelişen dünya ölçeğindeki top-

lumsal devrimle emperyalizmin ve onun silahlı güçlerinin kaçınılmaz çöküşüne bel bağlamışlardır ve bel bağlamaya da devam edeceklerdir.

Bunları akılda tutarak, Kongre şunları ilan eder:

1. Kongre kendi başına Kızıl Ordu'ya düşman olmamakla birlikte, anarşistlerin ondan sakınması ve çabalarını kitleler arasında, devrimi doğru yola çevirebilecek canlı güçleri uyandırmaya yönelik olarak sürdürmeleri gerektiği görüşündedir. Anarşistler geniş bir başkaldırı hareketi, bir başkaldırı ordusu ortaya çıkarmalıdırlar. Toplumsal devrimin, gerektiğinde kazanımlarını ve nimetlerini koruyabilecek ve savunabilecek "altın rezervi" budur.

2. Eğer anarşistler Kızıl Ordu'nun saflarına katılırlarsa, Kongre, askerler arasında anarşist bir ruhla, yorulmaksızın devrimci propaganda yapmalarını, ordunun bağrında bilinçli anarşist gruplar yaratmaya ve bunları halihazırda elde edilmiş olan kazanımların etkin savunusunun yanı sıra, toplumsal devrimin gelecekteki genişletilmesinde de öncüler olarak, yaklaşan kendi rollerine hazırlamaya çabalamalarını önerir.

Rezolyutsii pervogo s'ezda Konfederatsii anarkhistskik organizatsii Ukraini 'Nabat' (Buenos Aires, 1923), ss. 17-19.

Mahno

Nabat *Anarşist Konfederasyonu, Ukrayna'da Nestor Mahno'nun komutası altında çalışan gerilla grubunu, önceki bölümde adı geçen "partizan ordusu"nun nüvesi olarak görüyordu. Mahno 1889'da, Gulyai-Polye adındaki büyük bir Ukrayna köyünde, yoksul bir köylü ailesinin üyesi olarak doğmuştu. 1906'da, 17 yaşındayken, yerel bir anarşist gruba katıldı; ama bir polis yetkilisinin yaşamına yönelik terörist bir eyleme katılmaktan dolayı, Moskova'da tutuklandı. Hapiste, kendisine özgürlükçü öğretinin öğelerini öğreten ve onu Bakunin ile Kropotkin'in çizgisiyle tanıştıran genç bir anarşistle, Pyotr Arşinov'la karşılaştı.*

Şubat Devrimi'nden sonra hapisten çıkarılan Mahno, köyüne döndü ve topluluk işlerinde belli başlı bir rol oynadı. 1917 Ağustosu'nda, yerel soylulara, Ukrayna milliyetçilerine ve Brest-Litovsk Antlaşması'ndan sonra bölgeyi işgal eden Avusturya birliklerine büyük kayıp verdiren, silahlı bir köylü grubu oluşturdu. Mahnocular çevredeki soylu malikânelerinin kamulaştırılmasını ve toprağın yoksul köylülere dağıtılmasını da amaçlıyorlardı. Mahno'nun koruması altında, anarşist komünler örgütlendi; bunların her biri yaklaşık bir düzine haneden oluşuyordu ve toplam 100-300 kadar üyeye sahipti. Katılanlardın bir bölümü kendilerini anarşist kabul etmekle birlikte komünleri tam eşitlik temelinde işletiyorlar ve kendi temel düsturları olarak, Kropotkinci karşılıklı yardımlaşma ilkesini kabul ediyorlardı. Bölgesel köylü ve işçi kongreleri her bir komüne, soylulardan zor yoluyla alınmış araç, hayvan ve komün üyelerinin, ek işçi tutmaksızın işleyebilecekleri kadar bir toprak tahsis ediyordu.

Aşağıdaki yazılar Mahno'dan Ukrayna köylülerine iletilen kısa, ama özlü bir manifestoyu içermekte ve bunu, Mahno'nun, kurulmasında kilit bir rol oynadığı tarım komünlerine ilişkin kendi betimlemesi izlemektedir.

41 Manifesto

Zafer ya da ölüm! Tarihin şu anında, Ukrayna köylülerinin karşı karşıya olduğu şey budur. Ama hepten telef olmayacağız. Biz çoğunluğuz. Biz insanlığız. Öyleyse kazanmalıyız — geçmiş yıllardaki örnekleri izleyerek, kaderimizi yeni bir efendiye teslim edebilmek için değil, bunu kendi ellerimize alabilmek ve kendi yaşamlarımızı, kendi irademize ve kendi doğru anlayışımıza göre yürütmek için kazanmalıyız.

P. A. Arşinov, *İstoriya Mahnovskogo dvijeniya (1918-1921 gg.)* (Berlin, 1923), s. 56.

42 Tarım Komünleri NESTOR MAHNO

Şubat ve Mart [1918] ayları; 1917 güzünde toprak sahiplerinden alınan hayvanların ve donanımın dağıtıldığı ve toprak malikânelerinin gönüllüler, tarım komünlerinde örgütlenmiş köylüler ve işçiler arasında paylaşurıldığı aylar oldu. Bunun, hem yeni bir yaşamın yapılandırılması, hem de bu yapılanmanın savunulması bakımından belirleyici bir an olduğu, yörenin tüm emekçileri için apaçıktı. Cephe hattındaki eski askerler, Devrimci Komite'nin önderliği altında, toprak ağalarının malikânelerinden ve zengin küçük çiftliklerden alınan —sahiplerine, iki çift at, bir ya da iki inek, bir pulluk, bir tohum makinesi, bir orak ve bir dirgen bırakılıyordu— tüm donanım ve hayvanların komünal bir fona aktarılmasıyla uğraşırlarken, köylüler önceki güz başlamış olan toprağı yeniden dağıtma işini bitirmek için tarlalara gidiyorlardı. Aynı zamanda, köylü ve işçilerin kimileri, güzün çoktan kır komünleri şeklinde örgütlenmişlerdi; aileleriyle birlikte köylerini terk edip eski toprak ağalarının malikânelerini işgal ediyorlardı; Avusturya ve Almanya imparatorlarıyla yaptıkları antlaşmaya uygun olarak Bolşevik-Sol SD blokunun Kızıl Muhafız müfrezelerinin, Ukrayna'yı çoktan boşaltarak onu, kendi küçük devrimci askeri oluşumlarıyla, Ukrayna Merkez Radası'ndan yardım gören düzenli Avusturya ve Almanya birliklerine karşı, eşitsiz bir çarpışmayla başbaşa bırakmış olmasını dikkate almıyorlardı. Buna karşın, yine de, kendi güçlerini hazırlama bakımından hiç zaman yitirmeksizin, bu yeni yerlerine yerleştiler: kısmen, komünlerdeki bahar çalışmasını yürütmek için; kısmen de, o sırada her

yerde olmasa bile, birçok yörede devrimci emekçilerin kendilerinin adımadım kazanıp, bütün ülke için bir örnek durumuna getirdikleri kazanımları ve devrimi savunmak üzere, savaş müfrezeleri kurmak için.

Tarım komünleri, bileşimleri itibarıyla kimi zaman köylü ve işçi karması olmakla birlikte, çoğunlukla köylüler tarafından örgütlenmişti. Örgütlenmeleri üyelerinin eşitlik ve dayanışmasına dayanıyordu. Komünlerin —erkek ve kadın— tüm üyeleri, ister tarlada, ister evde olsun, kendi görevlerini isteyerek yapıyorlardı. Mutfaklar ve yemek odaları komünaldi. Ama, kendisi ve çocukları için ayrı yemek pişirmek ya da komün mutfağından yiyecek alıp, bunu kendi başına yemek isteyen komün üyeleri de komünün öteki üyelerinden hiçbir itiraz görmüyordu.

Komünün her üyesi, hatta bir grup üye bile, önceden komünü bilgilendirmek suretiyle, gıda işlerini düzenleyebilirdi, böylece tüm üyeler bunu bilir ve komün mutfağı ve deposunda gerekli hazırlıklar yapılmış olurdu. Komün üyeleri için, öküzlere, atlara ve öteki hayvanlara bakmak ve başka tür işleri görmek açısından, sabah zamanında kalkmak zorunluydu. Bir üye, komün görevlerinde beraber çalıştığı yoldaşlarına önceden haber verip, onların kendi yokluğu sırasında işi götürebilmelerini sağladığı sürece, komünden her zaman ayrılabilirdi. Bu, çalışma dönemleri sırasındaki durumdu. Ama dinlenme dönemlerinde (Pazar dinlenme günü olarak kabul ediliyordu), komünün tüm üyeleri, sırayla gezilere katılırlardı.

Her bir komünün yönetimi, tüm üyelerinin genel toplantısı tarafından gerçekleştirilirdi. Bu toplantılardan sonra, kendi görevini öğrenen her üye bunda ne değişiklikler yapacağını, vb. bilirdi. Yalnızca, komündeki öğrenim konusu kesin olarak tanımlanmamıştı, çünkü komün eski tür okulu yeniden canlandırmak istemiyordu. Yeni bir yöntem olarak, F. Ferrer'in[1] ve Anarşist-Komünistler Grubu'nun dağıttığı kitapçıklar okunuyordu; ama bunun için uygun biçimde yetişmiş insan olmadığından, Anarşist-Komünistler Grubu eliyle kentlerden daha iyi öğrenimli yoldaşlar bulmaya ve ancak son çare olarak

1. Francisco Ferrer (1859-1909): Öğrenciler arasında bağımsızlık ve kendiliğindenlik ruhunu yeşerten Modern Okul'un kurucusu. Saygıdeğer bir özgürlükçü olan Ferrer 1909'da, İspanya kralına suikast düzenlemek ve Barselona'da ayaklanma kışkırtmak suçlarıyla, askeri mahkemede yargılandı ve idam edildi.

Uygulamada anarşizm. Gulyai-Polye'deki karargahlarında Nestor İvanoviç Mahno ve adamları.

da, yalnızca geleneksel öğretim yöntemlerini bilen öğretmenleri, kendi komünal okullarına davet etmeye çalışıyorlardı.

Gulyai-Polye'nin üç —ya da dört— mil kadar çevresinde, böylesi dört tarım komünü vardı. Bununla birlikte, bütün yörede birçok komün bulunuyordu. Ben, örgütlenmelerinde doğrudan rol oynamış olduğum için, bu dört komün üzerinde duracağım. Bunların tümünde de, ilk işe başlama, benim gözetimimde, ya da birkaç olayda, bana danışılarak gerçekleşti. Bunlardan birinde, belki de en büyüğünde, bahar ekimi sırasında tarlada, bir pulluk ya da bir tohum ekme makinesi ardında ve ekimden önce ve sonra, ev işlerinde yahut makine atölyesinde, vb. haftada iki gün ben de fiziksel emek harcadım. Haftanın kalan dört gününde, Gulyai-Polye'de, Anarşist-Komünistler Grubu'nda ve yörenin Devrimci Komitesi'nde çalışıyordum. Bu, grubun üyeleri ve tüm komünler tarafından talep edilmişti. Alman ve Avusturya-Macaristan monarşist orduları ile Ukrayna Merkez Radası eliyle batıdan ilerleyen karşı devrime karşı, devrimci güçlerin gruplandırılmasını ve

bir araya getirilmesini gerektiren devrim olgusunun kendisi de bunu zorunlu kılıyordu.

Komünlerin tümünde, kimi köylü anarşistler vardı, ama üyelerin çoğu anarşist değildi. Yine de, kendi komünal yaşamlarında onlar, kendilerine anarşist diyen birçok kişiyi bile boğan aldatmaca ve ihanet atmosferiyle kentlerin politik zehrini henüz tatmamış sıradan emekçilerin pratik yaşantısında, yalnızca burada kendisini ortaya koyan bir anarşist dayanışmayı hissedebiliyorlardı. Her komün 10 köylü ve işçi ailesinden oluşuyordu ve toplam, 100, 200 ya da 300 üyeye sahipti. Bu komünler, kendi emekleriyle işleyebilecekleri kadar toprak alıyorlardı. Toprak komitelerinin yöre kongrelerinde alınan kararlarla, onlara hayvan ve çiftlik donanımı tahsis ediliyordu.

Böylece, komünlerin özgür emekçileri, devrimin ve onu öngören, onun yolunda ölen ya da hayatta kalıp adaletsizlik karşısında zafer kazanması, güçlenmesi ve insan yaşamının ışıldağı durumuna gelmesi gereken "daha yüksek bir adalet" için mücadeleye, ısrarlı bir şekilde bağlı kalan savaşçıların ruhunu yansıtan özgür ve neşeli şarkılar eşliğinde, çalışmaya otururlardı. Tarlalarını ekerler, bahçelerini işlerler, kendilerine güvenirlerdi; toprak üzerinde hiçbir emek harcamamış, ama devlet yasalarıyla ona sahip olmuş ve tekrar sahip olmaya çalışacak olanların geri gelmesine izin vermemekte çok kararlıydılar.

Bu komünlerin çevresindeki köy ve mahallelerin, politik bakımdan az bilinçli, kulaklara hizmetten kendilerini henüz kurtaramamış olan kimi sakinleri, komünarlara gıpta ederler ve onların eski toprak ağalarından aldıkları ve kendi aralarında dağıttıkları tüm hayvanları ve donanımı elde etmek istediklerini zannederlerdi. "Özgür komünarlar bunu bizden geriye satın alsınlar," derlerdi. Ancak bu tepki emekçilerin mutlak çoğunluğu tarafından, köy meclislerinde ve tüm kongrelerde şiddetle kınanırdı. Çünkü emekçi nüfusun çoğunluğu, kırsal komünlerin örgütlenmesinde, devrim zafer kazanıp kendi yaratıcı doruğuna yaklaştıkça güçlenecek ve o sırada bütün ülke için olmasa bile, en azından, yöremizin mahalle ve köyleri için özgür ve komünal bir yaşam biçimi modeli sağlayacak olan yeni bir toplumsal yaşamın sağlıklı tohumlarını görmekteydiler.

Bizim yöremizin sakinleri, özgür komün düzenini toplumsal adaletin en yüksek biçimi olarak kabul ediyordu. Bununla birlikte halk kit-

leleri şimdilik buna girişmiyor ve neden olarak da Alman ve Avusturya ordularının ilerlemesini, örgütlenmeden yoksun oluşlarını, bu düzeni yeni "devrimci" ve karşı devrimci otoritelere karşı savunma konusundaki yetersizliklerini gösteriyorlardı. Bu yüzden, yörenin emekçi nüfusu kendi gerçek devrimci etkinliğini, eski malikânelere yerleşmiş ve kendi kişisel ve ekonomik yaşamlarını özgür komünal doğrultuda örgütlemiş olanların cesaretini her yolla desteklemekle sınırlandırmışlardı.

N. Mahno, "Sel'sko-kozyaistvennye kommuni", *Russkaya revolyutsiya na Ukraine* (Paris, 1929), ss. 172-6.

Mahno'nun askeri eylemlerinin, toplumsal deneylerinin ve Kızıllar ve Beyazlar'la ilişkilerinin bir özeti, kitabın başındaki genel girişte verilmişti. Buna, onun hareketinin, anarşistlerin geniş bir toprak parçasını uzunca bir süre için kendi denetimlerinde tuttukları birkaç örnekten birini temsil ettiğini eklemek yeterli olacaktır. Emma Goldman'a göre, Mahno'nun nihai amacı Ukrayna'nın bir kısmında özgürlükçü bir toplum kurmaktı. Oldukça ilginçtir ki, Troçki, kendisinin ve Lenin'in Mahno'ya, bu amaçla bir toprak parçası tahsis etme düşüncesi taşımış olduklarını, ancak, güneyde anarşist gerillalar ile Bolşevik güçler arasında yeniden savaş patladığında, bu projenin de suya düştüğünü belirtmiştir. Sonunda, Başkaldırı Ordusu dağıtıldı, Mahno Romanya sınırını geçti ve Paris'e gitti. Orada bir fabrikada çalıştı, üzgün ve kederliydi; alkol, içine düşmüş olduğu bu yabancı dünyadan tek kaçış yolu olmuştu. 1934'te tüberkülozdan öldü.

Mahno'nun aralarında Volin, Pyotr Arşinov ve Aaron Baron gibi seçkin kişiliklerinde bulunduğu Kültürel-Eğitsel Seksiyonu, 1919 ve 1920 yılları boyunca hareketin amaçlarını özetleyen ve Kızıl Ordu'nun buna karışmamasını isteyen bir dizi kitapçık ve duyuru çıkardı. Aşağıdaki yazılar Amsterdam'daki Uluslararası Toplumsal Tarih Enstitüsü'nde korunmakta olan bu belgelerden üçüdür.

43 Ukrayna'nın Tüm Köylü ve İşçilerine

Telgraf, telefon ya da postayla Ukrayna'nın tüm köylerine, kasabalarına, yörelerine ve eyaletlerine iletilecektir. Köy meclislerinde, fabrikalarda ve atölyelerde okunacaktır.

Emekçi kardeşler! İşçi ve köylülerin bir yandan burjuva-toprak ağası otoritelerince, öte yandan, Bolşevik-komünist diktatörlük tarafından ezilmesine karşı bir protesto olarak, Ukrayna Devrimci Başkaldırı Ordusu (Mahnocular) oluşturulmuştur. Ukrayna emekçilerinin şu ya da bu iktidarın boyunduruğundan tümüyle kurtulması için savaşmayı ve *hakiki bir sovyet sosyalist düzeni* yaratmayı, kendi hedefi olarak saptayan Mahnocular Başkaldırı Ordusu, bu amaçlara ulaşmak ve şu sırada, Denikin'in ordusuna karşı mücadeleyi sona erdirmek, yöreleri birbiri ardına her türlü zorlayıcı iktidardan ve her türlü zorlayıcı örgütten kurtarmak için, çeşitli cephelerde inatla savaş vermiştir.

Birçok köylü ve işçi sormaktadır: Şimdi ne olacak? Yapılması gereken nedir? Uğursuz otoritelerin buyruklarına nasıl tepki göstereceğiz? vb. İşçi ve köylüler katılabilir duruma geldikleri anda gerçekleştirilmesi gereken Tüm Ukrayna İşçi ve Köylüler Kongresi, bu sorulara nihai cevabı verecektir. Bu kongre işçi ve köylü yaşamıyla ilgili tüm ivedi soruları tartışacak ve karara bağlayacaktır.

Böyle bir kongrenin derhal toplanması açısından, Mahnocular Başkaldırı Ordusu, işçi ve köylü yaşamıyla ilgili olarak, aşağıdaki duyuruyu yayınlamayı zorunlu görmektedir:

1. Denikin (Gönüllü) Ordusu'nun tüm kararnameleri bundan böyle kaldırılmıştır. Komünist otoritelerin, işçi ve köylülerin çıkarlarıyla çatışan kararnameleri de kaldırılmıştır. Not: Komünist otoritelerin hangi kararlarının emekçiler için zararlı olduğuna, emekçilerin kendileri, köy meclislerinde, fabrikalarda ve atölyelerde karar vermelidirler.

2. Soyluların, kilisenin ve öteki emekçi düşmanlarının toprakları, tüm hayvan ve donanımıyla birlikte burada, yalnızca kendi emekleriyle geçinecek olan köylülere aktarılmalıdır. Bu aktarım örgütlü bir tarzda; yalnızca kendi yerel çıkarlarını değil, bütün ezilen emekçi köylülüğün ortak çıkarlarını da dikkate alması gereken köylü meclislerinin kararlarına göre yapılacaktır.

3. Fabrikalar, atölyeler, madenler ve öteki üretim araçları bir bütün olarak işçi sınıfının tasarrufuna geçecektir; işçi sınıfı, sendikaları

aracılığıyla, tüm işletmeleri kendi eline alarak, üretimi sürdürecek ve bütün ülke sanayisini tek bir birleşik örgüt halinde, birbirine bağlamaya çalışacaktır.

4. Tüm işçi ve köylü örgütlerinin, özgür işçi ve köylü sovyetleri yaratmaya başlaması önerilmiştir. Bu sovyetler, ulusal ekonomi için zorunlu olan emek biçimlerinden biriyle uğraşan emekçilerden oluşmalıdır yalnızca. Politik örgütler temsilcilerinin işçi ve köylü sovyetlerinde yeri yoktur; çünkü onların katılımı, bunları, yalnızca sovyet düzeninin ölümünü getirebilecek olan, parti temsilcileri sovyetlerine dönüştürecektir.

5. Köylü ve işçiler arasında Çeka'ların, parti komiteleri ya da benzeri zorlayıcı, otoriter ve disiplinci kurumların varlığına izin verilemez.

6. Konuşma, basın, toplanma, sendika özgürlüğü ve benzerleri, her işçinin devredilemez hakkıdır ve bu hakkın sınırlandırılması karşı devrimci bir davranışı temsil eder.

7. Devlet milisi, polis ve ordular bundan böyle kaldırılmıştır. Onların yerine, halk, kendi özsavunma birimlerini örgütleyecektir. Özsavunma yalnızca işçi ve köylüler tarafından örgütlenmelidir.

8. İşçi ve köylü sovyetleri, işçi ve köylülerin özsavunma birimleri ve tek tek köylü ve işçiler, burjuvazinin ya da askeri yetkililerin herhangi bir karşı devrimci gösterisine izin vermemelidirler. Eşkıyalık tehlikesine de izin vermemelidirler. Karşı devrimci hareketle ya da eşkıyalıkla suçlanan bir kimse anında vurulacaktır.

9. Sovyet ve Ukrayna parasının yanı sıra, tüm öbür para türleri de kabul edilmelidir. Bu kuralı çiğneyenler devrimci cezalara çarptırılacaktır.

10. İşçi ve köylü örgütlerince devralınana dek, mal ve ürün değişimi serbest kalacaktır. Ama aynı zamanda, ürün değişiminin çoğunlukla *emekçiler arasında* olması da önerilmektedir.

11. Bu duyurunun dağıtımını engellemeye çalışan her kişi karşı devrimci kabul edilecektir.

UKRAYNA DEVRİMCİ BAŞKALDIRI ORDUSU
ASKERİ DEVRİMCİ KONSEYİ VE KOMUTANLIĞI
(MAHNOCULAR)
7 Ocak 1920

"Mahno Hareketinin Duyuruları, 1920", *International Review of Social History*, XIII (1968), Bölüm 2, ss. 252-4, Rusça.

44 Mahnocular Kimlerdir ve Ne İçin Savaşıyorlar?

1. Mahnocular, daha 1918'de, Ukrayna'daki Alman-Macar, Avusturya ve Hetmancı[1] burjuva iktidarının tiranlığına karşı ayaklanan köylü ve işçilerdir. Mahnocular, Denikin yönetimine ve kökeni ne olursa olsun, başka her biçimdeki baskı, şiddet ve yalana karşı savaş bayrağını yükseltmiş olan emekçilerdir. Mahnocular, kendi emeğiyle, genelde *burjuvazi*yi ve şimdi de Sovyet *burjuvazi*'sini zenginleştiren, besleyen ve güçlendiren emekçilerdir.

2. KENDİMİZE NEDEN MAHNOCU DİYORUZ? Çünkü, Ukrayna'da gericiliğin en karanlık günlerinde, ilk kez, emekçilerin her türlü ezilmesini protesto eden sesiyle bütün Ukrayna'yı çınlatan, tüm tiranlara, yağmacılara ve bizleri aldatmak isteyen politik şarlatanlara karşı mücadeleye çağıran sadık dost ve önder MAHNO'ydu; saflarımızda nihai amaca doğru, emekçilerin tüm baskı biçimlerinden kurtuluşuna doğru kararlı bir şekilde bizimle birlikte ilerleyen Mahno'ydu.

3. KURTULUŞTAN NE ANLIYORUZ? Monarşist, koalisyoncu, cumhuriyetçi ve sosyal demokrat komünist-Bolşevik parti hükümetlerinin devrilmesini ve bunların yerini, yöneticilerin ve onların keyfi yasalarının olmadığı, özgür ve bağımsız bir sovyet emekçi düzeninin alması gerektiğini. Çünkü asıl sovyet düzeni, şimdi kendisine sovyet iktidarı diyen, sosyal demokrat komünist-Bolşevikler'in yönetimi değildir; bir bütün olarak toplumun yanı sıra, tek tek tüm emekçilerin de kendi mutluluk ve refahlarını dayanışma, dostluk ve eşitlik ilkesine göre kendilerinin kurabileceği bir örgütlenmede, emekçilerin toplumsal yaşamının özgür, mutlu ve bağımsız yapısının örgütlenmesinde anlatımını bulan, daha yüksek, anti-otoriter ve anti-devletçi bir sosyalizm biçimidir.

4. MAHNOCULAR SOVYET SİSTEMİNİ NASIL ANLIYORLAR? Emekçiler, arzu ve isteklerini gerçekleştirecek olan kendi sovyetlerini, yani, devletçi sovyetleri değil, *yönetici* sovyetleri kendileri özgürce seçmelidirler. Toprak, fabrikalar, atölyeler, madenler, demiryolları ve öteki halk zenginlikleri, buralarda çalışan emekçilere ait olmalı, yani bunlar toplumsallaştırılmalıdır.

1. Avusturya işgal ordusunun Ukraynalı kuklası, Hetman Skoropadski'nin kuvvetleri.

Mahno'yu, devletin düşmanları olarak Wrangel, Petliyura, Batko Angel (Ukrayna'daki başka bir partizan lider) ve kilise ile eş kılan bir Bolşevik poster.

5. MAHNOCULAR'IN AMAÇLARI HANGİ YOLLA GERÇEKLEŞTİRİLEBİLİR? Uzlaşmasız bir devrimle ve kaynağı ne olursa olsun, tüm keyfiliklerle, yalan ve baskıyla doğrudan mücadeleyle; ölümüne bir mücadeleyle, özgürce konuşma ve haklı bir dava için mücadeleyle, silah elde verilen mücadeleyle... Ancak tüm yöneticilerin ortadan kaldırılmasıyla; yalanlarının, politik ve ekonomik konularda olduğu kadar, devlet içindeki temellerinin de tümüyle yıkılmasıyla; ancak bir toplumsal devrim yoluyla devletin yıkılmasıyla, hakiki bir işçi-köylü sovyet düzeni sağlayabilir ve SOSYALİZM'e ulaşabiliriz.

BAŞKALDIRI ORDUSU (MAHNOCULAR)
KÜLTÜREL-EĞİTSEL SEKSİYONU
27 Nisan 1920

International Review of Social History, XIII, Bölüm 2, ss. 258-9, Rusça.

45 Dur! Oku! Düşün!

Kızıl Ordu askeri yoldaş! Komiser ve komutanın seni, başkaldıran Mahnocular'ı yakalamak için buraya gönderdi. Önderlerinden aldığın buyruklarla barışçı köyleri yıkacak, arayacak, tutuklayacak ve tanımadığın insanları, halk düşmanları oldukları sana söylenen bu insanları öldüreceksin. Onlar sana, Mahnocular'ın, haydut ve karşı devrimci olduklarını söylediler. Sana anlattılar, sana buyruk verdiler, sana sormadılar, seni gönderdiler ve sen de, önderlerinin uysal bir kölesi gibi, yakalamaya ve öldürmeye gideceksin. Kimleri? Niçin? Neden? Bunun üzerinde düşün, Kızıl Ordu askeri yoldaş! Onurlu işçi ve köylü iktidarı yaftasını sahiplenen yeni patronların tuzağına zorla düşürülmüş olan sen, emekçi köylü ve işçi, bunun üzerinde biraz düşün.

Biz devrimci başkaldıranlar ve Mahnocular da, tıpkı kardeşlerimiz gibi, Kızıl Ordu askerleri gibi köylü ve işçileriz. Daha iyi, daha güzel bir yaşam için savaşıyoruz. Dolaysız amacımız asalakların ve komiser-bürokratların olmadığı, devletsiz bir emekçiler topluluğuna ulaşmaktır. Dolaysız amacımız, Bolşevikler'in iktidarının, herhangi bir partinin zorlamasının bulunmadığı, özgür bir sovyet düzeninin kurulmasıdır. Bunun için, Bolşevik-komünist hükümet bizlere karşı, cezalandırma birlikleri gönderiyor. Denikin'le, Polonya toprak ağalarıyla ve öteki Beyaz Muhafız domuzlarla barış yapmakta acele ediyor; böylece, ezilenler adına ve tüm otorite boyunduruğuna karşı ayaklanan devrimci başkaldıranların halk hareketini de daha kolay ezebilecektir.

Beyaz-Kızıl yüksek komutanlığın tehditlerinden korkmuyoruz. ŞİDDETE, ŞİDDETLE CEVAP VERECEĞİZ. Gerektiğinde, yalnızca bir avuç kalsak bile, devletçi Kızıl Ordu'nun tümenleriyle savaşa tutuşacağız. Çünkü biz özgürlüğe aşık devrimci başkaldıranlarız ve savunduğumuz dava da haklı bir davadır.

Yoldaş! Bunun üzerinde biraz düşün. Kimlerden yana, kimlere karşısın? Bir köle olma — insan ol!

BAŞKALDIRAN MAHNOCULAR
Haziran 1920

International Review of Social History, XIII, Bölüm 2, ss. 268, Rusça.

Hapisteki Anarşistler

İç Savaş derinleştikçe Bolşevikler, politik karşıtlarına, hatta hükümetin diktatörce politikalarına yalnızca sözlü saldırılarla yetinenlere bile, daha az hoşgörülü davranmaya başladılar "Özgürlük", diyordu Lenin, Aleksandr Berkman'a, "şimdiki gelişme aşamasında izin verilemeyecek bir lükstür." 1918 Nisanı'ndaki ilk Çeka baskınlarından sonra, anarşistler üzerindeki Bolşevik taciz, şiddetli bir şekilde artıı ve 1919 Eylülü'nde, Moskova'daki komünist karargâhın bombalanmasından sonra doruğa ulaştı. 1919 ile 1921 arasında, Belge 47'nin yazarı olan Gregori Maksimov en az altı kez gözaltına alındı; Abba Gordin ile Yuda Roşçin gibi, sadık "Sovyet anarşistleri" bile kısa dönemler için tutuklandılar. Bu baskıyı gerekçelendirmek için, Bolşevik sözcüler, devrimin ayakta kalması tehlikedeyken, her çevreden gelecek karşıtlığı önlemenin bir zorunluluk olduğunu ileri sürüyorlardı. Aynı zamanda, Lenin ve Troçki salt inançlarından ötürü tutuklanan hiçbir anarşist olmadığını, yalnızca canice ve başkaldırıcı eylemleri nedeniyle tutuklananlar olduğunu söylüyorlardı. Her durumda, 1920 sonunda, Çeka taramaları bütün ülkeyi silip süpürmüş bulunuyordu. Belli başlı anarşist dergiler kapatılmıştı. Yeni çıkanlar da, bir ya da iki sayı sonra eziliyordu. Çoğu anarşist kulüp ve örgüt ya kapılarını kapatmak zorunda kalmış ya da yeraltına geçmişti. Mahno'nun gerilla hareketi ezilmişti. Nabat *Konfederasyonu dağıtılmış ve Volin ile Aaron Baron dahil, önderleri tutuklanıp, Moskova'da hapse atılmıştı. Son darbe ise bir sonraki bölümde yer verdiğimiz Kronştadt ayaklanmasından sonra gelecektir.*

46 Hapisten Bir Mektup P. MOGİLA

Gulyai-Polye'deki savaş hattından Ekaterinoslav'a, birkaç gün için gelip, birkaç yoldaşı görmek ve "Nabat"ın birkaç sayısını almak üzere, Anarşist Konfederasyon Sekreterliği'ne uğradım. Geldiğim sırada, burayı milisler basmış ve Sekreterlik üyelerini tutuklamışlardı. Onlarla birlikte beni de aldılar; tutuklanmamın tek nedeni bir anarşist olmamdı.

Ekaterinoslav Sovyeti Yürütme Komitesi'nin buyruğuyla 13'ümüz tutuklandı ve hepimize eski çarlık polisinin politik tutuklulara davrandığı tarzda davranıldı. Silahlı bir birlik bizleri Ekaterinoslav kent komutanlığına götürdü, orada sorgulandık ve sonra da Çeka'ya götürüldük; burada bizimle alay edildi ve aşağılandık. Bana eski rejimin hiçbir polis ajanının yapmayacağı bir tarzda davrandılar.

İsimlerimiz usulüne uygun olarak yazıldıktan sonra, havalandırması olmayan bir tür mahzene götürüldük. Bir köpek için bile uygun olmayan bu karanlık ve rutubetli barakaya 20 kişi tıkıldık. Bir saat içinde tekrar sorguya çekildik ve sonra hapse gönderildik. İki kişiden oluşan silahlı bir birlik olan konvoyumuz, bizleri en kötü türden dökümtüler olarak kabul edecek şekilde yanlış bilgilendirilmişti. *Onlara, bizlerin Petliyura subayları olduğumuz söylenmişti.*[1]

Şimdi, yoldaşlar ve düzensiz ordunun[2] askerleri, sizlere benim ne tür bir suçlu olduğumu, birkaç sözcükle anlatacağım. Ben de bir köylüyüm, düzensiz ordunun bir üyesiyim. Tutuklanan öbür 13 kişi gibi, ben de bir anarşistim. 14 yaşına dek okula gittim. Ama o sırada, devrimci bir ruhla dolmuştum. Çar Nikolay'ın, hiçbir iş yapmayan bir avuç şanslının yaşamın tüm lüks ve nimetlerinden yararlandığı ve *başkalarına*, yani madenlerde, fabrika ve tarlalarda ölümüne ter döken ve bu birkaç kişinin kârları uğruna, savaş alanlarında yaşamlarını veren, milyonlarca aç talihsiz kurbana yaşam hakkı tanımayan, değersiz, aşağılık, canice açlık rejimine sessiz kalamazdım.

18 yaşımda orduya alındım; burada, kapitalistlerin kendi çıkarları için verdikleri savaşa karşı sürekli bir propaganda yürüttüm. Kovuşturmaya uğradım ve koalisyon hükümeti sırasında, ajitatör olmakla

1. Semyon Petliyura (1877-1926): İç Savaş sırasında Ukrayna milliyetçi güçlerinin önderi.
2. Mahno'nun Ukrayna Başkaldırı Ordusu.

suçlanarak hapse atıldım. Ekim Devrimi'nden sonra Ekaterinoslav bölgesinin Sursk-Litovsk kır sovyetinde çalıştım ve buradan da, ülkenin Köylü Sovyetleri kongresine gönderildim; burada, Ukrayna'nın Alman ve Avusturyalılarca işgaline kadar, dürüst bir devrimci olarak çalıştım.

Ukrayna'daki gericilik döneminde, yorulmaksızın, yeraltı örgütünde yer aldım. Çeşitli kereler tutuklandım ve sonunda hep kaçtım. Son kez, yoldaş Mahno ile birlikte çalıştım. Yeraltı çalışmam konusunda ayrıntılara girmeyeceğim: Yeraltı çalışması yapanlar, özellikle yoldaş Mahno'nun çalışmasını tanıyanlar benim ne tür bir "karşı devrimci" olduğumu söyleyebilirler.

Ve şimdi Komiserler'e soruyorum: Gericilik burada tam doruğunda iken, köylü ve işçilerin kanları serbestçe akıtılırken, binlercesi vahşice kırbaçlanır, işkence görür ve idam edilirken, sizler neredeydiniz? Şiddet Ukrayna'da serbestçe saltanat sürerken, Alman-Avusturya kamçısı, tüfeği, sopası ve süngüsü çaresiz işçi ve köylülerin sırtında serbestçe kullanılırken, sizler nerelerdeydiniz? Köylüler Alman, Avusturya ve Petliyura alaylarına karşı ayaklandığında, bütün köyler saldırganlara karşı hemen hemen çıplak elle öne atıldıkları, böylece de gelecekteki özgür yaşamın yolunu açtıkları sırada sizler neredeydiniz? Ve Ukrayna emekçi halkının oğullarını, başkaldırı bayrağını yükselten ilk kişileri; ellerine tüfeklerini alıp, "ya özgür insanlar gibi yaşamak ya da bu mücadelede ölmek" diyen ve sonra Ukrayna'yı karşı devrimci çetelerden temizleyerek, bu soylu vaatleri yerine getirenleri tutuklama, hapsetme ve idam etme hakkını size kim verdi?

Cevabınızı bekliyoruz Komiserler! Ve sizler, düzensiz ordunun askerleri, böylesine çok kan dökenler, gericiliğin ve karşı devrimin ağır yükünü omuzlarına alanlar, en yakın yoldaşlarından birçoğunu mezara terk edenler, sizler de sonunda şunu bir sorun kendinize: "Ne adına, böylesine çok acı çektik? Bütün bunları, cepheden eve döndüğümüzde tutuklanmak, hapse atılmak, aşağılanmak ve çoğu kez idam edilmek ve bütün bunlara da, kendi kendini otorite ilan etmiş kişilere boyun eğmek istemediğimiz, 'özgürlüğü kim ve hangi bedel karşılığında fethetti?' sorusunu kendi kendisine sormayı unutan, iktidarın sarhoş ettiği bürokratların yaptığı yasalara uymadığımız için katlanmak amacıyla mı yaptık?"

Asker, işçi ve köylü arkadaşlar! Bu iğrenç otoriter yönetimin lehin-

Resim Ocak 1920'de, bir dizi grevden sonra "karşı devrimci" olarak tutuklanan ve vurulmak üzere askerlerin eşliğinde Nevski Bulvarı'ndan götürülen bir grup işçiyi canlandırıyor.

de iseniz, zalimlik, şiddet ve alçaklığın yanında olmayı yeğ tutuyorsanız, o zaman, sessizce bu alaylara katlanın ve boyun eğerek ölün. Ama bu şiddetin yanında yer almak istemiyorsanız, ekonomik ve politik tam özgürlük elde etmek istiyorsanız, bu şiddet eylemlerini sessizce geçiştirmeyin. Bunları protesto edin. Hiçbir suçu olmadan tutuklanan işçi arkadaşlarınızın derhal serbest bırakılması talebinde bulunun; hiçbir suçla suçlanamayan öteki yoldaşların serbest bırakılması talebinde bulunun. Özgür bir ülkede, tek bir devrimcinin tutuklamalara ve aşağılanmaya konu edilemeyeceğini açıkça dile getirin.

P. Mogila, Mahno Ordusu üyesi,
Ekaterinoslav Hapishanesi.

Gulyaipol'skii Nabat, 13 Nisan 1919. G. P. Maksimov, *The Guillotine at Work* içindeki İngilizce çevirisi. (Şikago, 1940), ss. 413-15.

47 Çeka Hücresinde Bir Gün

Çeka zindanlarına giden koridorun tam sonundayız. Anahtar şakırdadı ve ufacık bir hücreye tıkıldım. Bir başka anahtar şakırtısı ve yaşam, kapının öte tarafında kaldı. Şaşkınlık içinde bakarak, hâlâ kapıda duruyordum.

Hücre tek pencereli ufacık bir odaya benziyordu, yer düzeyinin altındaydı ve penceresi demir çubuklarla çevrelenmişti. Bu pencere gizemli mahzenlerle karşı karşıya olan bir avluya açılıyordu. Kapıdan pencereye uzanan duvar boyunca, tahtadan ranzalar vardı ve buradan dört çift göz sürekli bana bakıyordu. Bunlardan biri acı çeken, dertop olmuş bir kişinin gözleriydi, ranzanın üstünde oturur bir konumdaydı. Görüntüsü bütün vücudumu ürpertti. Beni gördüğünde, başını bir kaldırdı, sonra eski durumuna döndü. Bir figür, koma durumundaymışcasına, olduğu yere çakılıp kalmış gibiydi.

Bu figürün yakınında, pencereye doğru güçlü kuvvetli ve kederli iki genç adam oturuyordu. Büyük bir çeviklikle ranzaya atladılar; davranış ve hareketlerinden, orduya mensup oldukları kolayca anlaşılabiliyordu. Kaskatı duran kişinin öte yanında, kapıya doğru olan tarafta ise, bir papaz oturuyordu; sakalı karmakarışıktı ve uzun dağınık saçları taranmamıştı. İki asker bana yaklaştılar ve beni soru bombardımanına tuttular.

"Neden tutuklandınız?" diye sordu birisi.

"Çünkü, ordudayken polisiye görevler yapmayı reddettim ve bu konuda yazılı bir duyuruda bulundum."

"Ah..." dedi onlardan birisi, sözcükleri uzata uzata konuşarak, "Kötü bir durumdasınız. Siz nesiniz? —Menşevik mi, sosyalist devrimci mi?"

"Hayır, ben bir anarşistim."

"A-nar-şist!" dedi, şaşkınlık içinde, sözcüğü uzata uzata. "Siz de tutuklanan insanlardan mısınız?"

"Öyle görünüyor," dedim.

"Demek reddettiğinizi söylediniz," dedi ikincisi yeniden. "O halde, sizin işiniz bitik."

Onun bu tuhaf sözü söylediğini işittiğimde, bu adama karşı içimde bir nefret duygusu uyandı. Ama kendimi tuttum.

"Ya siz?" diye sordum karşılık olarak.

"Biz? Biz de askeri nitelikli suçlardan ötürü burdayız. Bir kuşku üze-

rine." Cevap oldukça isteksizdi. Her ikisi de konuşmayı kesip, ranzalarına döndüler.

"Ve şimdi siz, derhal serbest bırakılacağınıza inanıyorsunuz," dedi yine onlardan biri, küçümseyerek. Ranzaya çıkmıştı.

"Evet, inanıyorum," dedim yüksek bir sesle, ama kinimi kontrol altında tutup, kendi sözlerime kendim de pek inanmayarak.

"Evet, sizi serbest bırakacaklar. Sizin bedeninizi ruhunuzdan serbest bırakacaklar," dedi onlardan biri, sakin bir sesle, ama kendisi çok biliyormuş gibi yapmacık bir pozla. "Buradan," diye ekledi, bu kez gürültülü ve açıkça kindar bir sesle, "ancak şanslı insanlar çıkar."

Cevap vermedim. Hepimizi ağır bir sessizlik sarmıştı. Herkes kendi düşüncelerine dalmıştı. Papaza doğru yürüdüm. Ağır ağır soluk alıyordu; askerler ise zaman zaman fısıldaşıyorlardı. Kaskatı kesilmiş olan kişi de aynı konumdaydı. Beni bir sıkıntı duygusu basmıştı. Boğucu düşünceler beynime hücum ediyordu. İdam edilebileceğim düşüncesi beni sarsmıştı; vücudumdaki her hücre anlamsız bir ölüme karşı çıkıyordu... Hepimiz sessizdik. Hücreye karanlık çökmüştü. Hücredekilerin iç çekişleri daha derin ve daha rahatsız edici bir durum almıştı. Fısıltılar artık açıkça duyulur bir haldeydi.

Birden, bir ışık hücreyi aydınlattı. Elektrikler yanmıştı. Bir sigara aldım.

"Kibritinizi atmayın," dedi askerlerden biri.

Hareketsiz duran kişi dışında, hepimiz sigara içtik. Onunla ilgili bilgi edinmek istedim.

"Sorgulayan ona, seni vuracağız dedi," diye fısıldadı askerlerden biri bana.

"Seni vuracağız." Bu laf beni sarsmıştı. "Nasıl?" diyordu, içimden bir ses. Bunu nasıl yapabilirler? Onlara bu hakkı kim verdi? Yukarılarda bir yerlerde oturan insanlar başka insanları sessizce, acımaksızın öldürüyorlar. Barbarlık bu! Bu, tıpkı kolayca "seni vuracağız" diyebilmek kadar olanaksız, o kadar canice. Ve bu aynı herifler, aynı şeyi bana da söyleyebilirler: "Seni vuracağız." Ama nasıl... Birdenbire düşünce zincirim koptu ve farklı bir yön izlemeye başladı. "Belki, bunu bile demeyecekler; yalnızca, beni alıp götürecek ve hiç uyarmaksızın, vuracaklar. Sanki sorguya gidiyormuş gibi beni alacaklar ve sonra... Büyük bir gürültü, dizlerimin üstüne yığılacağım. Bu benim sonum

olacak. Kuşkusuz, böyle olacak. Her şey bir yana, bizi Denikin'le birlikte bırakamazlar; öte yandan, bizi kesinlikle birlikte de götürmeyeceklerdir." Bir başka düşünce zinciri bunu izledi: "Hayır, bu olanaksız. Bunu yapmayacaklar, beni vuramazlar, beni serbest bırakmaları gerekiyor. Ben bir Beyaz Muhafız değilim. Ben bir devrimciyim. Ve onlar, Bolşevikler de kim oluyor?"

Gerçekten cehennemi bir duruma girmiştim. Birbiri ardına sigara yakıp söndürüyordum.

"Mahkûm edilmiş" adamın kaskatı kesilmiş figürü canlanmaya başladı. Ciddi bir şekilde hastaymışcasına, yavaş yavaş, ranzasından indi, kapıya vurdu, tuvalete gitmek istediğini bildirdi. İki asker onu aldılar. Hemen geri döndüler. Bir ölçüde merakla, bu adama bakıyordum. Orta yaşlı, uzun boylu, zayıf bir adamdı; yüzü düzgün ve solgundu. Odanın ortasında durdu ve görünüşte yarım kalmış bir konuşmayı sürdürüyormuşcasına, hücre arkadaşlarına şunları söyledi: "Hayır, hayır. Bugün beni kesinlikle alacaklar. Apaçık yüzüme söylediler: 'İtiraf et, bir şekilde nasılsa vurulacaksın.' Şimdi, eşyalarımı toplayacağım. Artık az bir zaman kaldı. Zaten gece oldu."

Uzun bir sessizlik oldu.

"Ih, ıh.

Kimse ona cevap vermedi. Herkes kendi düşüncelerine dalmıştı. "Mahkûm edilmiş" adam eşyalarını toplamaya başladı, bir bohçaya sardı. Bunu yaparken onlara uzun uzun baktı ve iğreti bir şekilde gülümsedi. Ve sonra, ranzasına gitti, o dertop olmuş, katılaşmış duruşuna büründü yeniden.

"Bugün, yaşamımın son bilançosunun çıkarılacağını hissediyorum," dedi umutsuzca, sürekli, boşlukta bir yerlere bakarak.

Kimse ona cevap vermedi, hatta kendi sesinin bile bir yankısı olmadı, bu ses hücre içinde sönüp gitti. Rahatsız edici ölçüde üzücü bir durumdu; ölüm kendisini hissettiriyordu. Şakaklarım şiddetle atmaya başlamıştı; kafam ateşler içindeydi; gözkapaklarım ağırlaşıyordu. Kafamın içinde görünmez çekiçler vurup duruyordu. Bilincim parçalanmıştı; her şey sanki sisler içindeydi. İçimde, acımasız bir kakafoni dizginlerinden boşanmıştı; düşüncelerim çıldırmışcasına dönüp duruyordu. Kendimi giderek daha zayıf, daha uyuşukluk içinde hissediyordum. Gergin sinirlerim, iç uyarılara cevap verme güçlerini yitirmeye

başlamıştı. "Ölmek istemiyorum. Ben gencim, önümde koca bir yaşam duruyor. Yaşamımda öylesine az şey yaptım ki. Bir otomatın tüfeği altında ölmek, bir Çeka celladı tarafından öldürülmek! Hayır, hayır. Ve ne için? Ölümümü kim bilecek? Ve ölümüm, herhangi bir kimseye nasıl bir yarar sağlayacak? Ortak bir dava uğruna ölmeye evet — bunda korkulacak bir şey yok. Ama şimdi, böylesine anlamsız bir şekilde ölmek, kime ne sağlayacak? Görevimi yerine getirmek mi? Güleyim bari, ne görevi! Ne tür bir görev? Vicdan ve şeref görevi mi? Hayır, ama bu..."

Yaklaşan bir kamyonun gürültüsü sessizliği bozdu. Hücredekilerin yüreklerinde üzüntü verici bir yankı yaptı. "Mahkûm edilmiş" adam kalktı ve sonra, başını dizlerinin üstüne gömdü.

"Ah Tanrım, bizleri koru, bizlere merhamet et," diye fısıldadı papaz, haç çıkararak.

"Başlıyorlar," dedi askerlerden biri.

"Neye başlıyorlar? Kim başlıyor?" diye sordum.

"Yatıp uyuyun daha iyi, dinlenmiş olursunuz; boş yere heyecanlanmaz ve birçok sıkıcı düşüncenin eziyetinden kurtulmuş olursunuz," diye uyardı papaz.

"Ama, gerçekten şimdi başlayan ne?" diye merakla üsteledim.

"İdamlar!" diye sert ve kin dolu bir cevap geldi: "Şimdi pek çok ruh endişe ve merakla titriyor. Herkes düşünüyor: Bana mı geliyorlar?"

Bundan sonra neler oldu, anımsamıyorum. Uyuyup mu kaldım, yoksa bir uyuşukluk durumuna mı girdim, pek anımsayamıyorum. Şiddetli bir gürültü, yüksek sesler, anahtar şakırtıları, sürgüler, kapı sesleri — bütün bunlar beni uyandıran şeyler oldu. Hepimiz ürkek ceylanlara dönmüştük. "Sıra kimde?" — herkes merakla bunu soruyordu.

"N. N., eşyalarını hazırla!"

"Mahkûm edilmiş" adam hızla fırladı, bohçasını aldı ve sol kolunun altına soktu. Sanki bir dua okuyormuş gibi duran titrek dudaklarına bir ölü solukluğu yayıldı. Elini salladı. Hızla dönüp her birimize yaklaştı ve titreyen elini uzatarak, kendine özgü bir sesle, "Hoşçakalın..." dedi, "Beni vurmaya götürüyorlar."

Kapılar yeniden çarpıldı ve bir insan yaşamı silinip gitti.

"Ah Tanrım, kuluna huzurunda şefaat et," diye mırıldandı papaz.

"Yıkılmış ruhu ve acılarıyla gitti," dedi askerlerden birisi, derinden

derine iç geçirerek.

Uzun bir sessizlik!

"Şimdi ölmüştür," dedi öbür asker yüksek sesle; bir süredir içinden geçirdiği düşünce zincirini izleyerek.

Cevap gelmedi. Hücrede, ağır bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Maksimov, *The Guillotine at Work* (Şikago, 1940), 425-31, İngilizce'den çeviri kısaltılmıştır.

Kropotkin savaş konusundaki taraftar bulamayan tutumuna karşın, önde gelen bir özgürlükçülük teorisyeni ve anarşist hareketin en saygın kişisi olarak kaldı. Anarşist örgütlere karşı Çeka baskınları sırasında, kişisel olarak taciz edilmedi, ama 1918 yazında, Moskova'nın yaklaşık 40 mil kuzeyindeki Dimitrov köyüne gitmek zorunda bırakıldı. Buradaki zamanının çoğunu (asla tamamlayamadığı) bir etik tarihi yazmakla ve Volin, Maksimov, Emma Goldman ve Berkman'ın da içinde olduğu sürekli bir ziyaretçiler dalgasını kabul etmekle geçirdi.

İç Savaş genişledikçe, Kropotkin Sovyet hükümetinin otoriter yöntemlerinden daha fazla rahatsız olmaya başlamıştı. Çeka'nın terörist uygulamalarına, özellikle rehin almalara şiddetle karşıydı ve bunu, 21 Aralık 1920 tarihli ünlü mektubunda (Belge 48) Lenin'e duyurdu. Ne var ki, aynı zamanda İç Savaş'a Müttefik müdahalesine de karşıydı ve Batı işçilerine gönderdiği bir açık mektupta (Belge 49) onları kendi hükümetlerine, Rusya topraklarından tüm birliklerini çekmeleri yönünde baskı yapmaya çağırdı. Evet, diyordu, Sovyet diktatörlüğünde eleştirilecek birçok şey var. Ama müdahalenin, eğilimlerini güçlendirerek, işleri daha da kötüleştireceğinden endişeleniyordu.

1921 Ocağı'nda, Kropotkin, yaklaşık 80 yaşındayken, zatürre hastalığına yakalandı ve üç hafta sonra, 8 Şubat'ta öldü. Cenaze töreninde, anarşizmin kara bayrağı Rusya başkentinde son kez açıldı. Moskova'nın soğuk kışına meydan okuyan onbinlerce kişi onun, Novodeviçi Manastırı'ndaki mezarına dek kortejde yürüdüler. Çok hareketli bir tören oldu bu. Kortej Butirki hapishanesinin önünden geçerken, içerdekiler pencerelerdeki parmaklıklara vurarak, anarşist bir ağıt söylediler. Kropotkin'in mezarı başında Emma Goldman, Aaron Baron,

Aleksey Borovoy ve başkaları konuştular; öğrenciler ve işçiler onun mezar taşına çiçekler bıraktılar. Kropotkin'in ölümü, Rus anarşizminin ölüm çanı oldu. Onun devrimci diktatörlüğe karşı tekrar tekrar yaptığı uyarıların yerinde olduğunun ortaya çıkmış olması, tek teselli olarak kaldı. Batı işçilerine mesajında belirtmiş olduğu gibi, Bolşevikler — yani özgürlükçü yöntemlerden çok, otoriter yöntemlerle— devrimin nasıl yapılamayacağını göstermişlerdi.

48 Lenin'e İki Mektup PYOTR KROPOTKİN

Değerli Vladimir İlyiç,

Posta ve telgraf bürosunun çeşitli memurları benden, kendilerinin gerçekten umutsuz olan durumlarına sizin dikkatinizi çekmemi rica ettiler. Bu konu yalnızca Posta ve Telgraf Komiserliği'ni değil, Rusya'daki genel durumu ilgilendirdiğinden, onların isteğini yerine getirmekte duraksamadım.

Bu memurların aldığı 2-3 bin ruble maaş ile Dimitrov yöresinde yaşamanın *kesinlikle olanaksız* olduğunu elbette siz de biliyorsunuz. 2000 rubleyle bir buşel[1] patates bile alamazsınız ve bunu, ben kendi deneyimimden biliyorum. Karşılık olarak sizden, hiç bulunmayan sabun ve tuz istenir. Unun fiyatı pud[2] başına 9000 rubleye çıkmış olduğundan, bulmayı başarabilseniz bile, sekiz poundluk ekmek için yeterli miktarı ya da beş poundluk ekmek için bile yeterli buğdayı alamazsınız. Erzak almaksızın, memurlar tek kelimeyle gerçek açlığa mahkûm olurlar.

Bu arada, bu fiyatların yanı sıra, posta ve telgraf memurlarının Moskova posta ve telgraf donatım deposundan aldıkları bu düşük erzak (15 Ağustos 1918 tarihli karamameye göre, hizmetli başına sekiz pound ve ailenin çalışamaz durumdaki üyeleri için de [kişi başına] beş pound) bile *iki aydır teslim edilmemiş durumdadır*. Yerel gıda kuruluşları kendi depolarından veremezler ve bu memurların (Dimitrov yöresindeki 125 kişinin) Moskova'ya yaptığı çağrı da yanıtsız kalmıştır. Bir ay önce memurlar biri size kişisel olarak yazmış, ama şimdiye dek bir yanıt alamamıştır.

1. Bir buşel yaklaşık 36 litredir. (ç.n.)
2. Bir pud 36 pound'dur (13.428 gr.)

Bu memurlar durumunun hakikaten umutsuz olduğunu doğrulamayı kendi görevim kabul ediyorum. Çoğunluk, *kelimenin tam anlamıyla açtır*. Bu onların yüzlerinden bile okunuyor. Birçoğu, nereye gideceğini bile bilmeksizin, çekip gitmeyi planlıyor. Ama bu arada, şunu diyebilirim ki, onlar, görevlerini, böylesine ustalaşmış oldukları görevlerini, bilinçli bir şekilde yerine getirmektedirler; bu işçileri yitirmek yerel yaşamın hiç de hayrına olmayacaktır.

Öteki Sovyet memurlar kategorilerinin tümünün de aynı umutsuz durumda bulunabileceklerini buna ekleyeceğim yalnızca.

Sonuç olarak, genel durumla ilgili birkaç söz de etmeliyim. Büyük bir merkezde, Moskova'da yaşadığınızdan, ülkenin gerçek durumunu bilemezsiniz. Var olan koşullarla ilgili hakikatleri öğrenmek için, bölgelerde; gündelik yaşantıyla, gereksinim ve felaketlerle, yetişkinlerin ve çocukların açlığıyla ve ucuz gaz lambası alma izni elde edebilmek için bürodan büroya koşuşturmalarla, vb. sıkı ilişki içinde olmanız gerekir.

Şimdi yaşadıklarımız, bizleri yalnızca tek bir sonuca götürecektir. Daha normal yaşam koşullarına geçmekte acele etmeliyiz. Eğer olaylar bu şekilde giderse, kanlı bir kargaşaya yuvarlanacağız. Ne Müttefiklerin lokomotifleri, ne de tahıl, kenevir, keten, deri ve —gereksinim duyduğumuz— benzeri şeyler halka yardımcı olabilir.

Bir tek şey kesindir. Kapitalist sistemi bir darbede yıkmak için parti diktatörlüğü uygun bir araç olsa bile (ki bundan şiddetle kuşkuluyum), *yeni bir sosyalist sistemin kurulması açısından bu kesinlikle zararlıdır. Gerekli olan şey, yerel güçler tarafından yerel yapılanmadır*. Ancak, bu ortada yoktur. Hiçbir yerde yoktur. Bunun yerine, nereye bakarsak bakalım, gerçek yaşama ilişkin hiçbir şey bilmeyen, en rezilce hataları, karşılığı binlerce yaşamla ve koskoca bölgelerin yıkımıyla ödenen hataları işleyen insanlar vardır.

Sözgelimi, son bahar ekimi için tohum ya da kereste tedarikini ele alalım. Yerel güçler katılmaksızın, köylüler ve işçiler tarafından aşağıdan yapılandırılmaksızın, yeni bir yaşamın kurulması olanaksız olacaktır.

Böylesi bir aşağıdan yapılandırma, öyle görünüyor ki, en iyi, sovyetler tarafından üstlenilecektir. Ama Rusya yalnızca lafta bir Sovyet Cumhuriyeti durumuna gelmiştir. Parti adamlarının, ağırlıklı olarak da

Pyotr Kropotkin

acemi komünistlerin (ideolojik eski kuşak, esas olarak büyük merkezlerdedir) etkisi ve patronculuğu, sovyetlerin, fazlaca övülen bu kurumların etkisini ve yaratıcı gücünü zaten ortadan kaldırmıştır. Artık, Rusya'yı yöneten sovyetler değil, parti komiteleridir. Ve onların yapıcı hünerleri de bürokratik örgütlenmenin tüm yetersizlikleriyle malul durumdadır.

Şimdiki çözülmeden kurtulmak için, Rusya, yerel güçlerin yaratıcılığına güvenmelidir ve ben de o görüşteyim ki, ancak onlar, yeni bir yaşamın kurulmasında bir etken olabilirler. Bu ne denli tez anlaşılırsa o denli iyi olacak ve halk, o denli daha fazla, toplumsal yaşam biçimlerini benimsemeye yönelecektir.

Bununla birlikte, eğer şimdiki durumun sürmesine izin verilirse, bizzat "sosyalizm" sözcüğü bile bir küfür durumuna gelecektir; tıpkı, Jakobenler'in yönetiminden sonraki 40 yıl boyunca, Fransa'da, eşitlik fikrinin böyle olması gibi...

Yoldaşça selamlarla,
P. Kropotkin

Dimitrov, 4 Mart 1920

Değerli Vladimir İlyiç,

İzvestiya ve *Pravda*'nın bildirdiğine göre, Sovyet hükümeti, Ulusal ve Taktik Merkezi Beyaz Muhafızları ve Wrangel subayları ile birlikte, Savinkov ve Çernov gruplarından[1] SD'leri de rehin alma ve Sovyet önderlerinin yaşamlarına bir suikast girişimi olması durumunda da, bu rehineleri "acımasızca" idam etme kararı almıştır.

Böylesi önlemlerin ortaçağların ve din savaşlarının en kötü dönemlerine bir geri dönüş olduğunu, yoldaşlarına anımsatacak ve onları ikna edecek hiç kimsenin aranızda bulunmaması mümkün müdür? Bu tür önlemler, komünal doğrultuda bir gelecek toplumu kurmayı üstlenmiş insanlara yakışmaz ve komünizmin geleceğine değer veren insanlarca da kullanılamaz.

Rehin almanın anlamını hiç kimsenin açıklamaması mümkün müdür?

Bir rehin, işlediği herhangi bir suç karşılığında ceza olarak hapsedilmiş değildir. Daha çok, öldürülmesi tehditiyle, düşmana şantaj yapmak için tutulur: "Bizden birini öldürürseniz, biz de sizden birini öldürürüz." Ama bu, bir adamı her sabah sehpaya götürüp; "biraz daha bekleyeceksin... bugün değil" diyerek, onu hapishaneye geri göndermekle aynı değil midir?

Bunun, *rehineler ve onların aileleri için işkencenin geri getirilmesinden* farklı olmadığını yoldaşlarınızın anlamaması mümkün müdür?

Kimsenin bana, iktidardaki insanlar için yaşamın her zaman kolay olmadığını anlatmaya kalkmayacağını umarım. Şu sırada, krallar arasında bile, yaşamlarına karşı girişilen suikastları "meslek kazası" olarak görenler var.

Ve mahkemelerde devrimciler —örneğin Louise Michel— kendi müstakbel katillerini savunmayı üstlenmişler ya da Malatesta ve Voltairine de Cleyre'nin yapuğı gibi, onlara karşı suçlamalarda bulunmayı reddetmişlerdir.[2]

1. Boris Savinkov ve Viktor Çernov'un Sosyalist-Devrimci taraftarlarından, Kadet Ulusal Merkezi'ne ve General Wrangel'in subaylarına dek uzanan bu anti-Bolşevik gruplar, 1920 güzünde dağıtılmış bulunuyordu. Önderleri sürgündeydi — Savinkov Polonya'da, Çernov Çekoslovakya'da, Wrangel Türkiye'de— ancak, onların birçok sıradan taraftarları Sovyet hapishanelerinde yatmaktaydı.

Krallar ve papazlar bile, rehin alma gibi barbarca savunma araçlarını reddetmişlerdir. Öyleyse, nasıl olur da, yeni bir yaşamın savunucuları ve yeni bir toplumun kurucuları, kendi düşmanlarına karşı böylesi bir savunma silahına başvurabilirler?

Bu, sizlerin kendi komünist deneyinizi çoktan başarısız olarak kabullendiğinizin ve kendi kellelerinizi kurtarmaya giriştiğinizin bir belirtisi gibi görülmeyecek midir?

Sizlerin, komünistler olarak, ne hatalar yapmış olursanız olun, *gelecek için çalıştığınızı* ve dolayısıyla, kendi davanızı, zalimce terörü andıran böylesi eylemlerle asla donuklaştırmamanız gerektiğini; geçmişteki devrimcilerin giriştiği böylesi eylemlerin de kesinlikle yeni komünist deneyimi güçleştirmiş olduğunu yoldaşlarınızın anlamaması mümkün müdür?

İnanıyorum ki, aranızdaki en iyileri için, *komünizmin geleceği* yaşamın kendisinden daha değerlidir ve bu geleceğe ilişkin düşünceler, sizleri böylesi önlemleri reddetmeye zorlayacaktır.

Bütün büyük kusurlarına —tahmin edersiniz ki bunları çok iyi bilmekteyim— karşın, Ekim Devrimi muazzam bir olanak yaratmıştır. Batı Avrupa'da düşünülmeye başladığı gibi, bir toplumsal devrimin olanaksız olmadığını göstermiştir. Ve tüm kusurlarına karşın, *eşitlik* yönünde bir değişiklik üretecektir; ama bu geçmişe geri dönme çabalarını da ortadan kaldırmayacaktır.

Öyleyse, sosyalizm ya da komünizmle ortak yönleri olmayıp, eski düzenin ve eski çarpıklıkların, sınırsız ve dizginsiz otoritenin kalıntıları olan kusurlar yüzünden devrimi, çöküşe götürecek bir yola doğru itmenin anlamı nedir?

P. Kropotkin

Dimitrov (Moskova İli)
21 Aralık 1920

V. D. Bonç-Brueviç, "Moi vospominaniia o Petre Alekseeviçe Kropotkine", *Zvezda* (Leningrad), 1930, No.6, s.182-211.

2. Louise Michel, Errico Malatesta ve Voltairine de Cleyre 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başındaki başarısız suikastlarda ciddi biçimde yaralanmış seçkin anarşistlerdi.

49 Batı İşçilerine Mesaj PYOTR KROPOTKİN

Benden batı dünyasının çalışan insanlarına bir mesajım olup olmadığı soruldu. Rusya'daki güncel olaylar konusunda söylenecek ve onlardan da öğrenecek kesinlikle çok şey var. Bu mesaj uzun olabilirdi. Ama ben yalnızca kimi ana noktalara işaret edeceğim.

Her şeyden önce, uygar dünyanın çalışan insanları ve onların başka sınıflar içerisindeki dostları, kendi hükümetlerini, Rusya'nın işlerine —açık ya da kapalı, askeri ya da farklı uluslara yardım biçiminde— silahlı bir müdahale düşüncesini bütünüyle terk etmeye teşvik etmelidirler.

Rusya şimdi, 1639-48'de İngiliz ulusunun ve 1789-94'te Fransa'nın yaşadığı devrimlerle aynı derinlik ve aynı önemde bir devrim yaşıyor; ve şimdi her ulus, Fransız Devrimi sırasında Büyük Britanya, Prusya, Avusturya ve Rusya'nın oynadığı utanç verici rolü oynamayı reddetmelidir.

Üstelik emeğin, teknik becerinin ve bilimsel bilginin ortak çabasının bütün ürününün, tümüyle Kamu Refahı'na gideceği bir toplum kurmaya çalışan Rus Devrimi'nin yalnızca partiler mücadelesi içinde ortaya çıkan bir kaza olmadığı da akılda tutulmalıdır. Bu, Robert Owen, Saint-Simon ve Fourier'nin zamanından bu yana, yaklaşık yüzyıllık bir komünist ve sosyalist propaganda tarafından hazırlanmış olan şeydir ve yeni toplumu, bir partinin diktatörlüğü yoluyla gerçekleştirmek yönündeki girişimler, göründüğü kadarıyla başarısızlığa mahkûm olmakla birlikte, yine de devrimin, gündelik yaşama emeğin hakları, onun toplumdaki asıl konumu ve her yurttaşın görevleri konusunda yeni anlayışlar getirmiş olduğu kabul edilmelidir.

İlgili herkes, yalnızca çalışan insanlar değil, uygar ulusların tüm ilerici öğeleri, Devrim karşıtlarına şimdiye dek verilen desteğe bir son verdirmelidirler. Bolşevik Hükümet'in yöntemlerinde karşı çıkılacak hiçbir şey olmaması gerektiğinden değil! Hiç değil! Ancak bir yabancı gücün her silahlı müdahalesi zorunlu olarak, yöneticilerin diktatörlük eğilimlerinin pekiştirilmesiyle sonuçlanmakta ve Hükümet'ten bağımsız olarak, yaşamın yeni bir doğrultuda yeniden kurulmasında Rusya'ya yardıma hazır olan Ruslar'ın çabalarını da felç etmektedir.

Partinin beslendiği savaş koşulları, parti diktatörlüğünde doğallıkla

içkin olan olumsuzlukları daha da artırmıştır. Savaş durumu, yaşamın her türlü ayrıntısını Hükümet'in elinde toplama eğiliminin yanısıra, partinin diktatörlük yöntemlerini güçlendirmenin de bir bahanesi olmuştur; sonuçta, ulusun olağan etkinliklerinin muazzam kolları bir durgunluğa girmiştir. Böylece, yaşamımızın tüm aksiliklerinin yabancıların müdahalesinden ileri geldiği yollu bir bahaneyle, devlet komünizminin doğal olumsuzlukları on kat artırılmıştır.

Ayrıca, Müttefikler'in askeri müdahalesinin, sürdürüldüğü takdirde, Rusya'da Batı uluslarına karşı kesinlikle daha kötü duygular doğuracağını ve bunun da gelecekteki olası çatışmalarda, onların düşmanlarınca bir gün kullanılacağını hatırlatmalıyım. Böylesi bir sertleşme zaten gelişmektedir.

Kısacası, Batı Avrupa uluslarının Rus ulusuyla doğrudan ilişkiye girmesinin zamanı gelmiştir. Ve sizler de —tüm ulusların işçi sınıfları ve ileri kesimleri— kendi sözünüzü bu yönde söylemelisiniz.

Genel sorunla ilgili bir söz daha. Avrupa ve Amerika ulusları ile Rusya arasındaki ilişkilerin yeniden canlanması, Rusya Çarlarının İmparatorluğu'nu oluşturan milliyetler üzerinde Rus ulusunun üstünlüğünün kabulü anlamına kesinlikle gelmemelidir. İmparatorluk Rusyası ölmüştür ve bir daha da yaşama geri dönmeyecektir. İmparatorluğu oluşturan çeşitli eyaletlerin geleceği büyük bir federasyon yönünde yatmaktadır. Bu federasyonun farklı kısımlarının doğal toprakları, Rusya tarihi, etnografyası ve ekonomik yaşamına aşina olan bizler için bütünüyle ayrıdır ve Rus İmparatorluğu'nun asli kısımlarını — Finlandiya, Baltık Eyaletleri, Litvanya, Ukrayna, Gürcistan, Ermenistan, Sibirya, vb.— tek bir merkezi yönetim altına sokma yönündeki tüm girişimler de kesinlikle başarısızlığa mahkûmdur. Rus İmparatorluğu'nun geleceği bağımsız birimlerin bir federasyonu yönündedir.

Bu yüzden, bir zamanların Rus İmparatorluğu'nun her kesiminin özyönetim hakkını kabul ettiğini Batılı ulusların önceden açıklamaları, herkesin çıkarına olacaktır.

Benim bu konudaki görüşlerime gelince, bunlar daha da ileri gitmektedir. Ben yakın bir gelecekte, bu federasyonun her kesiminin kendisinin özgür kır komünleri ve özgür kentler federasyonu olacağı bir zamanın geleceğini görüyorum. Ve hâlâ inanıyorum ki, Batı Avrupa'nın bu kesimleri de derhal bu yönde öncülük edeceklerdir.

Rus Devrimi, İngiltere ve Fransa'daki iki büyük devrimin bir izleyicisi olduğundan, şimdi var olan ekonomik ve politik durumla ilgili olarak, Rusya, Fransa'nın o zamanlar gerçek eşitlik (*égalité de fait*) olarak betimlediği şeyi, yani ekonomik eşitliği yaşamda gerçekleştirmeye sıra geldiğinde, durduğu yerde adım atmaya çabalıyor.

Yazık ki, bu adımı atma çabasına Rusya'da, güçlü bir şekilde merkezileştirilmiş bir partinin —sosyal demokrat maksimalistlerin [yani Bolşevikler'in]— diktatörlüğü altında girişilmiştir ve bu çaba, bütünüyle merkezci ve Jakoben Babeuf komplosuyla girilen doğrultuda gerçekleştirilmiştir. Bu çaba konusunda, sizlere içtenlikle söylemek zorundayım ki, bir partinin diktatörlüğünün demir yönetimi altında, güçlü bir şekilde merkezileştirilmiş devlet komünizmi doğrultusunda komünist bir cumhuriyet kurma çabası, bence başarısızlıkla sona ermektedir. Eski rejimden bıkmış olan halk, yeni yöneticilerin girişti̇ği deneye hiçbir etkin direniş göstermemiş olsa bile, Rusya'ya komünizmin nasıl getirilemeyeceğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Sovyetler, yani Emek ve Köylü Konseyleri —ilk kez 1905'teki devrim girişimi sırasında geliştiler ve 1917 Şubat Devrimi'nde, çarlık rejiminin devrilmesinden hemen sonra da gerçeklik kazandılar— düşüncesi, ülkenin politik ve ekonomik yaşamını denetleyen bu konseylerle ilgili düşünce, büyük bir düşüncedir. Bu, konseylerin, kendi kişisel çabasıyla ulusal zenginliğin üretiminde gerçek bir rol oynayan herkes tarafından oluşturulması düşüncesine zorunlu bir şekilde yol açtıkça, daha da büyük bir düşünce halini almaktadır.

Ama bir ülke, bir partinin diktatörlüğüyle yönetildiği sürece, Emek ve Köylü Konseyleri, apaçık bir şekilde, tüm önemlerini yitirmektedir. Rolleri, geçmişte Genel Eyaletler Meclisi ve Parlamentolar'ın, kral tarafından toplantıya çağrıldıkları ve her şeye kadir Kraliyet Konseyi'ne karşı çıkma durumunda bırakıldıkları zamanlarda oynadıkları pasif role indirgenmiştir.

Bir Emek Konseyi, ülkede özgür basın olmadığı zaman, özgür ve değerli bir danışman olmaktan çıkar; yaklaşık iki yıldır bu konumdayız — bu gibi durumların bahanesi savaş halidir. Bunun ötesinde, seçimleri özgür bir seçim ajitasyonunun öncelemediği ve seçimlerin parti diktatörlüğünün baskısı altında yapıldığı zamanlarda da, Emek ve Köylü Konseyleri tüm önemlerini yitirirler. Kuşkusuz, olağan bahane,

eski rejimle savaşmanın bir aracı olarak diktatörlük yönetiminden kaçınılamadığı şeklindedir. Ama böylesi bir yönetim, devrim yeni bir ekonomik temel üzerinde yeni bir toplumun kurulmasına doğru ilerlemeye geçtiği andan başlayarak, apaçık bir şekilde, koskoca bir engel durumuna gelmekte; yeni yapılanma üzerinde bir ölüm emrine dönüşmektedir.

Zaten zayıflamış olan bir hükümeti alaşağı etmek ve onun yerini almak için izlenecek yollar, eski ve modern tarihten iyi bilinmektedir. Ama iş bütünüyle yeni yaşam biçimlerinin —özellikle, öykünülecek hiçbir örnek olmaksızın, yeni üretim ve değişim biçimlerinin— kurulmasına geldiğinde; her şeyin insanlarca o anda gerçekleştirilmesi gerektiği zamanlarda; her insanı bir lamba şişesiyle ve bu lambayı yakacak kibritle donatmaya kalkışan, her şeye kadir merkezi hükümetin bunu kendi görevlileri eliyle, sayıları ne denli çok olursa olsun, kesinlikle yapamayacağı çıkar ortaya; merkezi hükümet ayak bağı olur. Öyle bir bürokrasi geliştirir ki *route nationale*'de bir fırtınanın devirdiği bir ağacı satmak için 40 görevlinin müdahalesine gerek duyan Fransız bürokratik sistemi bile yanında önemsiz kalır. Bizlerin, Rusya'da şimdi öğrendiğimiz şey budur. Ve sizlerin, Batı çalışan insanlarının, toplumsal bir yeniden yapılanmanın başarısına ilgi duyduğunuz ve buraya, bir toplumsal devrimin gerçek yaşamda nasıl çalıştığını görmek için heyetler yolladığınız için kaçınabileceğiniz ve ne surette olursa olsun kaçınmanız gereken şey de budur.

Bir toplumsal devrimden beklenen muazzam yapıcı çalışma, merkezi bir hükümet tarafından başarılamaz; başarılmış olsa bile, onun çalışmasına kılavuzluk etmek için, birkaç sosyalist ve anarşist kitapçıktan daha esaslı şeyler gerekir. Yerel ve uzmanlaşmış güçlerin bilgisi, beyni ve istekli bir işbirliği gerekir ki, yerel ekonomik sorunların çeşitliliğiyle ancak bunlar baş edebilirler. Bu işbirliğini bir yana iterek ve parti diktatörlerinin dehasına güvenmek, şimdi yapılmakta olduğu gibi, sendikalar (Rusya'da "meslek birlikleri" denilmektedir) ve yerel dağıtıcı kooperatif örgütleri şeklindeki tüm bağımsız nüveleri — bunları, partinin bürokratik organlarına dönüştürerek— yıkmak demektir. Ama bu, devrimi başaramamanın yoludur; onun gerçekleştirilmesini olanaksız kılmanın yoludur. Ve benim, sizleri böyle bir eylem çizgisine girme konusunda uyarmayı içtenlikle kendi görevim olarak kabul etmemin nedeni de budur.

Tüm milliyetlerin emperyalist fatihleri, eski Rusya İmparatorluğu halklarının olabildiğince uzun süre acınacak ekonomik koşullarda kalmalarını ve böylece Batı ve Orta Avrupa'yı hammaddeyle donatmaya mahkûm edilmelerini isteyebilirler; öte yandan, mamul mallar üreten batılı yapımcılar da, Rusya nüfusunun kendi çalışmasıyla elde edebileceği tüm nimetleri bu yolla paraya çevireceklerdir. Ama Avrupa ve Amerika'nın işçi sınıfları ve bu ülkelerin entelektüel çekirdeği, onların Rusya'yı ancak istila zoruyla bu tabi durumda tutabileceğini kesinlikle anlamaktadırlar. Aynı zamanda, bizim devrimimizin tüm Avrupa ve Amerika'da uyandırdığı sempati de, sizlerin Rusya'yı, ulusların uluslararası yoldaşlığının yeni bir üyesi olarak selamlamaktan mutluluk duyduğunuzu gösteriyor. Ve sizler çok kısa bir zamanda kesinlikle göreceksiniz ki, Rusya'nın kendi gelişmesini şimdi felç eden bu durumdan olabildiğince çabuk çıkması tüm dünya işçilerinin çıkarınadır.

Birkaç söz daha. Son savaş, uygar dünyaya yeni yaşam koşulları getirmiştir. Sosyalizmin önemli bir ilerleme yapacağı kesindir ve daha bağımsız bir yaşamın yeni biçimleri de, ya barışçı bir tarzda ya da, eğer uygar ulusların akıllı kesimleri önüne geçilemez bir yeniden yapılanma görevine katılmazlarsa, devrimci yoldan yerel politik bağımsızlık ve özgür bir toplumsal yeniden yapılanma doğrultusunda ortaya çıkacaktır.

Ama bu yeniden yapılanmanın başarısı, büyük ölçüde farklı ulusların sıkı işbirliğine bağlı olacaktır. Bu işbirliği için, tüm ulusların emekçi sınıfları sıkıca birleşmiş olmalı ve bu amaçla, dünyanın tüm emekçi insanlarının büyük bir enternasyonalinin oluşturulması düşüncesi yeniden canlandırılmalıdır; tek bir partinin yönettiği bir birlik biçiminde değil — İkinci Enternasyonal'de durum böyleydi ve Üçüncüsü'nde de yine böyledir. Böyle birlikler, elbette, var olmak için her türlü nedene sahiptirler; ama bunların yanı sıra ve bunların tümünü birleştirecek, dünyanın tüm sendikalarının —dünyanın zenginliğini üreten ve dünyadaki üretimi şimdiki gibi sermayeye köle olmaktan kurtarmak için birleşen herkesin— birliği de olmalıdır.

P. Kropotkin

Dimitrov, 10 Haziran 1920

British Labour Delegation to Russia 1920: Report (Londra, 1920), ss. 89-92, İngilizce.

Kronştadt

1921 Martı'nda, Finlandiya Körfezi'nde, Petrograd yakınlarındaki Kronştadt deniz üssünün denizcileri, iktidara gelmesine yardım ettikleri Bolşevik hükümete karşı ayaklandılar. "Özgür sovyetler" sloganı altında 16 gün, buzlar üzerinden kendilerini ezmeye bir ordu gönderilene dek ayakta kalan devrimci bir komün oluşturdular. Uzun ve kanlı bir mücadeleden sonra, her iki taraftan da ağır kayıplarla, ayaklananlar bastırıldı.

Kronştadt ayaklanması, sık sık iddia edildiği gibi, anarşistler —ya da buna benzer, başka herhangi bir tek parti ya da grup— tarafından esinlendirilmiş ve yönetilmiş değildi. Katılanlar, ne sistematik bir ideolojiye sahip olan, ne de özenli bir eylem planı ortaya atan, çeşitli türden radikallerdi — SD'ler, Menşevikler, anarşistler, sıradan komünistlerdi. Düsturları (Belge 50, 51) çeşitli devrimci ifadelerin bileşiminden oluşuyordu ve muğlaktı, iyi tanımlanmamıştı; bütünsel devrimci bir program olmaktan çok, bir dertler listesiydi, yoksulluk ve baskıya karşı bir protesto çığlığıydı. Başkaldıranlar, ayrıntılı öneriler yerine, Kropotkin'in deyişiyle, özgürce seçilmiş sovyetler eliyle iş gören "kitlelerin yaratıcı ruhu"na güvenmeyi yeğlemişlerdi.

Ama Kronştadt tam anlamıyla anarşist bir olay değilse de bu, 1917'de böylesine güçlü olan anarşizm ruhunun orada hiç bulunmadığı anlamına da gelmiyordu. Başkaldırının politik temel belgesi olan Petropavlovsk Önergesi (Belge 50)'nin yazarlarından biri, anarşist olarak nam salmıştı ve hareketin kilit sloganlarından kimileri de —"özgür sovyetler", "üçüncü devrim", "kahrolsun komiserokrasi" (Belge 51)— (başka yerlerin yanısıra) Gregori Maksimov'un sovyetler üstüne denemesinde (Belge 29) ve yukarda aktarılan Mahno duyurularında öne çıkan, İç Savaş sırasındaki anarşist sloganlardı.

Her durumda, ayaklanma bütün Rusya'daki anarşistleri sevindir-

mişti. Onlar Kronştadt'ı "İkinci Paris Komünü" olarak selamladılar ve buna karşı askeri birlikler gönderdiği için, hükümeti öfkeyle kınadılar. Başkaldırının doruğunda, Petrograd sokaklarında, başkaldıranlara sırtını çevirdiği, Finlandiya Körfezi'nde topçu bataryaları gürlerken sessiz kaldığı için halkı eleştiren, anarşist bir bildiri ortaya çıktı (Belge 52). Aleksandr Berkman ve Emma Goldman gibi öteki anarşistler ise, çatışmada arabuluculuk yapmaya ve bir kan deryasını önlemeye çalıştılar. Ancak bu çabaları boşa gitti. Başkaldırı acımasızca ezildi ve bunun ardından, ülkede yeni bir politik tutuklamalar dalgası esti. Petrograd, Moskova, Kiev, Harkov ve başka kentlerdeki anarşistler toplandı. 1921 Eylülü'nde Çeka, Fanya Baron'u ve anarşist şair Lev Çerni'yi vurdu (bkz. Belge 53). Emma Goldman öylesine kızmıştı ki, Üçüncü Enternasyonal'in toplandığı salondaki bir sıraya kendisini zincirleyip, protestosunu delegelere dile getirmekten, ancak yoldaşları tarafından caydırılabildi.

İçte ve dıştaki protestolar arasında, Lenin, Sovyet hükümetine şiddet yoluyla muhalefet ettiği yolunda bir kayıt bulunmayan ünlü anarşist tutuklulardan kimilerini serbest bırakmaya karar verdi. Maksimov, Volin ve başkaları 1922 Ocağı'nda Berlin'e gittiler. Bu arada, Aleksandr Berkman ve Emma Goldman, cesaretleri kırılmış bir durumda ve düşkırıklığı içinde, ülkeyi terk etmeye karar verdiler (Belge 53). Geride kalanlar bir kenara itildi, aşağılandı ve sonunda ezilip sürgün edildiler. Yenilgi melankolisine yakalanmakla birlikte, anarşistler kendi idealizmlerine sonuna dek bağlı kaldılar ve sonunda, devletsiz bir toplum düşlerinin zafere ulaşacağı umudunu hiç yitirmediler. Yoldaşları hapiste ya da sürgündeyken, 1920'li yılların başlarında, Berkman "Bolşevizm geçmişte kalmıştır," diye yazıyordu. "Gelecek, insana ve onun özgürlüğüne aittir."

50 Petropavlovsk Önergesi

Gemi tayfaları genel toplantısının, durumu araştırmak için Petrograd'a gönderdiği temsilcilerin raporunu dinledikten sonra, şu kararlara vardık:

1. Şimdiki sovyetlerin işçi ve köylülerin arzusunu dile getirmediğini dikkate alarak, tüm işçi ve köylüler için önceden ajitasyon yap-

ma özgürlüğüyle, derhal gizli oyla yeni seçimler yapılması;

2. İşçi ve köylülere, anarşistlere ve sol sosyalist partilere konuşma ve basın özgürlüğü tanınması;

3. Sendikalar ve köylü örgütleri için toplanma özgürlüğünün sağlanması;

4. Partisiz işçilerin, Kızıl Ordu askerlerinin, Petrograd, Kronştadt ve Petrograd eyaleti denizcilerinin, en geç 10 Mart 1921'de olmak üzere, bir konferansının yapılması;

5. İşçi ve köylü hareketleriyle bağlantılı olarak tutuklanmış tüm işçi, köylü, asker ve denizcilerin yanı sıra, sosyalist partilerden tüm politik tutukluların da serbest bırakılması;

6. Hapishanelerde ve toplama kamplarında görülen davaları incelemek için bir komisyon seçilmesi;

7. Kendi düşüncelerini telkin etmek üzere hiçbir partiye özel ayrıcalıklar tanınamayacağı ve bu tür amaçlarla devletten mali yardım verilemeyeceği için, tüm politik dairelerin ortadan kaldırılması; bunun yerine, yerel olarak seçilmiş ve devletçe finanse edilen kültür ve eğitim komisyonlarının kurulması;

8. Yol kesen tüm müfrezelerin derhal dağıtılması;[1]

9. Sağlığa zararlı mesleklerde çalışanlar dışında, tüm çalışan insanların tayınlarının eşitlenmesi;

10. Ordunun tüm dallarındaki komünist savaş müfrezelerinin, ayrıca fabrika ve atölyelerde görevli komünist muhafızların ortadan kaldırılması. Böylesi muhafız ve müfrezelerin zorunlu görülmesi durumunda, ordu içindeki sıradan askerlerden, fabrika ve atölyelerde de işçilerin kapalı oyuyla atama yapılması;

11. Köylere toprakla ilgili tam bir eylem özgürlüğü, ayrıca ücretli emek tutmaksızın kendi araçlarıyla iş görmeleri koşuluyla, hayvan yetiştirme hakkı tanınması;

12. Önergemizin onaylanmak üzere ordunun tüm kollarına ve ayrıca askeri okullardaki yoldaşlarımıza iletilmesi;

13. Basının, tüm önergelerimize geniş bir açıklık kazandırmasının istenmesi;

14. Gezici bir denetim bürosu atanması;

1. Kent sakinlerinin köylülerden yasadışı yollarla aldığı besinlere zorla el koyan silahlı birlikler.

Kronştadt ayaklanmasının bastırılması. Kızıl Ordu birlikleri buzu aşıyor ve 17 Mart 1921 gecesi Kronştadt'a saldırıyor.

15. Kendi emeğiyle olmak koşuluyla, el sanatları üretimine izin verilmesi.

PETRİÇENKO, Filo Toplantısı Başkanı
PEREPELKİN, Sekreter

Pravda o Kronştadt (Prag, 1921), ss. 46-7.

51 Ne İçin Savaşıyoruz?

Ekim Devrimi gerçekleştirildikten sonra, işçi sınıfı kendi özgürlüğünü elde etmeyi ummuştu. Ama sonuç, insan kişiliğinin daha fazla köleleştirilmesi oldu. Polis ve jandarma monarşisinin iktidarı, halka özgürlük vermek yerine, saldığı dehşetle çarlık rejiminin jandarma yönetimini fazlasıyla aşan Çeka'nın işkence odalarına düşme korkusu uyandıran komünist gaspçıların eline geçti. Süngüler, mermiler ve Çeka *opriçniki*'nin[1] sert komutları — Sovyet Rusya emekçisinin bu mücadeleden ve acılardan sonra kazanmış olduğu şeyler işte bunlar... İşçi devletinin şanlı ordusunun —orak ve çekiç— yerine, komünist otoriteler, komünist komiser ve görevliler bürokrasisinin sakin ve huzurlu yaşantısını korumak uğruna, süngü ve parmaklığı koymuşlardır.

Ama hepsinden daha rezil ve canicesi, komünistlerin getirdiği ahlaki uşaklık ruhudur: Onlar emekçilerin iç dünyalarına da el attılar, onları komünist tarzda düşünmeye zorladılar. Bürokratikleştirilmiş sendikaların yardımıyla, işçileri tezgâhlarına bağlamışlardır; böylece, çalışma bir zevk değil, yeni bir kölelik biçimi durumuna gelmiştir. Köylülerin kendiliğinden ayaklanmalarında dile gelen protestolarına ve yaşam koşulları tarafından grevlere itilen işçilerin protestolarına, çarlık generallerinin bile yaya kaldığı kitlesel idamlarla ve kan banyolarıyla cevap verdiler. Emeğin kızıl özgürleşme bayrağını ilk yükselten emekçilerin Rusyası, komünist tahakkümün şanı uğruna şehit düşenlerin kanıyla yıkanmıştır. Komünistler, işçi devriminin tüm büyük ve parlak vaatleriyle sloganlarını bu kan denizinde boğuyorlar. Bu görünüm giderek daha sert bir şekilde ortaya çıkmaktadır ve şimdi, Rus Komünist Partisinin, kendisinin iddia ettiği gibi, emekçilerin koruyucusu olmadığı

1. 16. yüzyılda kanlı bir terör saltanatı sürmüş olan Korkunç İvan'ın gizli polisi.

apaçıktır. Çalışan insanların çıkarları onlara yabancıdır. İktidarı kazandıktan sonra, yalnızca bunu yitirmekten korkuyor ve bu yüzden de, her aracı geçerli sayıyorlar: karalama, şiddet, aldatma, adam öldürme, başkaldıranların ailelerinden öç alma.[1]

Emekçilerin uzun sabrının sonuna gelinmiştir. Yer yer, baskı ve şiddete karşı mücadelenin başkaldırı alevleriyle toprak yanmaktadır. İşçilerin grevleri alevleniyor, ama Bolşevik *ohrana*[2] ajanları uyumuyorlar ve kaçınılmaz olan bu üçüncü devrimi önlemek ve ezmek için, her önlemi almışlardır. Ama bunun zamanı yine de gelmiştir ve bu emekçilerin kendi elleriyle gerçekleştirilmektedir. Komünizmin generalleri açık bir şekilde görüyorlar ki, sosyalizm fikirlerine ihanet edilmiş olduğuna inanan halk, artık ayaklanmıştır. Oysa, onlar kendi postları için titreyerek ve işçilerin pençesinden kurtuluş olmadığını anlayarak, hâlâ, kendi *opriçniki*'leri yardımıyla, başkaldıranları hapisle, idam mangalarıyla ve başka kıyıcılıklarla terörize etmeye çabalıyorlar. Ama komünist diktatörlüğünün boyunduruğu altında yaşam, ölümden daha korkunç bir duruma gelmiştir.

Başkaldıran emekçi halk, komünistlere ve onların yükselttiği yeni serfliğe karşı mücadelede, orta bir yol olmadığını anlamaktadır. Sonuna dek gidilmesi gerekiyor. Onlar, ödün veriyormuş görüntüsüne bürünüyorlar: Petrograd eyaletinde, yol kesme müfrezeleri kaldırılmış ve dışardan gıda maddeleri alımı için on milyon altın ruble ayrılmış bulunuyor. Ama buna aldanmamak gerekiyor; çünkü, bu öksenin gerisinde, sükûnet geri gelir gelmez ödünlerini yüz katıyla geri almayı amaçlayan efendinin, diktatörün demir eli gizlenmiştir.

Hayır, orta yol olamaz. Zafer ya da ölüm! Sağ ve sol karşı devrimcilerin kamçısı olan Kızıl Kronştadt, bunun bir örneğini veriyor. Burada, yeni bir devrimci adım atılmıştır. Üçyüz yıllık monarşizm boyunduruğunun gölgesine sığınmış olan üç yıllık komünist şiddet ve baskı yönetimine karşı ayaklanmanın bayrağı, burada yükseltilmiştir. Emekçi kitlelerin son zincirlerini kıran ve sosyalist yaratıcılık için geniş, yeni bir yol açan üçüncü devrimin ilk taşları burada, Kronştadt'da atılmış bulunuyor.

Bu yeni devrim, bürokratik komünist "yaratıcılığa" karşıt, yeni sos-

1. Son sözlerde, başkaldıranların ailelerinin rehin alınması kastediliyor.
2. Çeka'nın öncülünü oluşturan gizli Çarlık polisi.

yalist kuruculuğun bir örneği şeklinde hizmet ederek, Doğu ve Batı'nın emekçi kitlelerini de uyandıracaktır. Dışardaki emekçi kitleler kendi gözleriyle göreceklerdir ki, burada işçi ve köylülerin iradesiyle şimdiye dek yaratılan her şey, sosyalizm değildi. Tek bir kurşun atmaksızın, bir damla kan dökmeksizin, ilk adımlar atılmış bulunuyor. Emekçilerin kana gereksinimi yoktur. Onlar ancak özsavunma anında kan dökeceklerdir. Komünistlerin tüm vahşice eylemlerine karşın, onları yalnızca kamu yaşamından tecrit etmekle yetinecek kadar sakınımlıyız; böylece onların art niyetli ve sahte ajitasyonu, bizim devrimci çalışmamızı engellemeyecektir.

İşçi ve köylüler, burjuva rejimiyle, Kurucu Meclis'i, Çeka'sıyla ve devlet kapitalizmiyle Komünist Parti'yi, kendi celladının kemendini emekçi kitlelerin boynuna geçiren ve onları boğarak öldürmekle tehdit eden bu Komünist Parti'yi geride bırakarak, kararlı bir şekilde ileriye doğru yürüyorlar. Şimdiki başkaldırı, sonunda emekçilere, özgürce seçilmiş, en ufak bir parti baskısı olmaksızın çalışan kendi sovyetlerine sahip olmak ve bürokratikleştirilmiş sendikaları, işçi, köylü ve emekçi aydınların özgür birlikteliklerine dönüştürmek fırsatı vermektedir. Sonunda, komünist otokrasinin polis kulübü parçalanmıştır.

"Za çto my boremsya", *İzvestiya Vremennogo Revolyutsionnogo Komiteta*, 8 Mart 1921; bkz. *Pravda o Kronştadte*, ss. 82-4.

52 Otoritenin Olduğu Yerde Özgürlük Yoktur

Kronştadt'da neler oluyor — bir devrim mi, yoksa bir karşı devrim mi, özgürlük için bir ayaklanma mı, yoksa bir Beyaz Muhafız isyanı mı? "Beyaz isyan ve karşı devrim" diyor, onun sovyet düşmanları. "Kronştadtlılar bize karşı başkaldırmışlardır. Yolumuzdan ayrılmışlardır. Ve onların yeni yolu yalnızca Beyazlar'ın kampına, karşı devrim kampına götürür. Başka bir çıkış yoktur."

Ama, biz anarşistler de şöyle diyoruz: Birbirinden tümüyle farklı iki yol vardır. Biri otoriteye, öteki ise ondan uzaklaşmaya götürür. Bu bakımdan, hem Sovyet Hükümeti, hem de Beyaz Muhafızlar birlikte yürüyorlar. Monarşistler, Kurucu Meclisçiler, Menşevikler, Komünistler — aynı araçları ve aynı amaçları izledikleri halde, bunların yol-

ları farklı olabilir mi? Onlar kendi partilerine daha fazla üye toplamak istiyorlar. Güçlü bir otorite istiyorlar. Ama, güçlü otorite tabi kılma anlamına gelir. Bu da demir disiplin ve zorlayıcı bir ordu gerektirir. Halkın ezilmiş ve bitip tükenmiş olduğu bir zamanda, yönetmek kolaydır. Köylüler için bu, tahıla el konulması; işçiler için ise zorunlu çalışma demektir. Ve böyle bir otorite, eğer bu tür araçlarla kendi iktidarını güçlendirebiliyorsa, işçilerin özgürlüğünün yanı sıra emeği de satarak yabancılara ödünler vermekten bile çekinmeyecektir. Bu nedenledir ki, Lenin 10. Parti Kongresi'nde şöyle diyor: "Şimdi savaşın görevlerine uydurulmuş olan ekonomimizi, yukarıdan ödünlerle ve aşağıdan da vergilerle, barışçı inşa görevlerine uyarlamalıyız. Kuşkusuz, zorlama olmaksızın şimdi bunu başaramayız, çünkü ülke yoksullaşmıştır ve tükenmiştir." Komünistlerin yolu budur ve tüm otorite sahipleri için de tek yol budur. Eğer Kronştadtlılar bu yolu izleselerdi, bu, onların da otoriteden yana oldukları ve kendi başkaldırılarının bir karşı devrim olduğu anlamına gelecekti.

İkinci yol konusunda sessiz kalmaktadırlar. Tüm hükümetler bilinçli olarak bunu gizliyorlar; çünkü bu, tüm otoritenin ölümü demektir. Bu yol kısacası iktidar yokluğudur. Burada komut verenler yok, ki bu da kölelerin, emek ordularının, emek yükümlülüğünün, zorlamanın olmaması demektir. Her insan kendi yaşamı için çalışır. Zorlayıcı bir ordu yerine, özgür partizan müfrezeleri vardır. Zorunlu çalışma yerine, özgür çalışma vardır. Malların üretim ve dağıtımı işçilerin kendilerince yürütülür. Otoritenin yardımı olmaksızın, köylülerle özgür değişimi gerçekleştirirler. Ekonomik sorunların çözümü, özgür fabrika komitesi ve köylü toplantılarında sağlanır.

Özgürlük aşığı Kronştadtlılar sopa istemiyorlar. Otoriteye karşı başkaldırmışlardır. Kronştadt başkaldırısı bir devrimdir.

Oysa sizler, Petrogradlılar, sessiz kalıyor ve eyleme geçemiyorsunuz. Devrim sizi uzun zaman beklemiştir. Şimdi bize, Kronştadt'dan sesleniyor. Günlerdir yalpalıyorsunuz. Olayların bütün özünü kavramış değilsiniz. Sovyet hükümeti, kendi postunu kurtarmak için, art niyetli bir şekilde sizleri kandırmıştır. Ama otoriteyi savunmak için denizcileri kim öldürecek? Bu yüzden onlar karşı devrimle ilgili eski basmakalıp öyküyü uydurmuşlardır. Petrograd'ı kandırmak istiyorlar. Rusya'yı yine kandırmak istiyorlar. Ama Kronştadt'ı tanıyan bir kim-

Aleksandr Berkman

se, onun özgürlük aşkını da tanır ve denizcilerin *İttifak*'la birlikte komplo kurduklarına inanamaz. Ancak "Petrograd'ın kahraman savunucuları" yaftasıyla pohpohlanan deneyimsiz gençlerimizin bir bölümü bu öyküyü yutabilirler. Deneyimli adamlar tarafından yönlendirilerek, devrimi güllelerle tehdit etmeye başlamışlardır. Bu günlerle ilgili hakikatler bunlardır. Ancak, hakikati bilen sizler, Petrogradlılar, hâlâ sessiz kalıyorsunuz. Gece gündüz top sesleri işitiyor, ama hükümete açıkça karşı çıkamıyor, böylece de onun kuvvetlerini Kronştadt'dan geri çektiremiyorsunuz. Kronştadt'ın davasının sizlerin davası olduğunu görmüyor musunuz? Sizler de bu üç yılda Sovyet Hükümeti tarafından, Kronştadtlılardan daha az ezaya hedef tutulmadınız. Bu hükümet sizlerdeki canlı olan her şeyi, adım adım öldürdü; yeni bir devrim olasılığına, hatta uzak bir kurtuluş olasılığına ilişkin her düşünceyi, her umudu öldürdü.

Kronştadtlılar başkaldırmakta her zaman birinci sırada oldular. Ve şimdi yine, gırtlaklarını sıkan pençeden boyunlarını kurtarmakta da yine birinci sıradadırlar. Sonuç olarak bizler top gümbürtüleri arasında,

uzaktan, Kronştadt'dan gelen özgürlüğün gözalıcı pırıltılarını görebiliyoruz.

Şimdi sıra sizin. Kronştadt başkaldırısını, varsın, bir Petrograd başkaldırısı izlesin. Denizciler, askerler, işçiler — Kronştadt'la birlikte ayaklanın. Varsın, hükümet kendi askeri öğrencileriyle sizlere karşı dursun. O zaman, hangimizin zaferden ve devrimden yana olduğunu göreceğiz. Petrograd halkı, birinci görevin bu hükümeti yıkmaktır. İkincisi de, herhangi bir başka hükümet yaratmamak. Çünkü, her otorite kendisiyle birlikte, daha ilk günden başlayarak, yasalar ve kısıtlamalar getirir.

Ancak otoritenin olmayışıyladır ki, sizin üzerinizde hiç kimse bulunmayacaktır. Ve şimdi, gemiler, fabrikalar, askeri birimler — hepiniz birleşin. Ortak eylemler tartışın ve düzenleyin. Her alandaki her beraberlikte, her silahla öne çıkın. Hükümet sizleri mermilerle karşılayacaktır. Her otorite devrimi böyle karşılar. Ama bu, her zaman olduğu gibi onun son çırpınışı olacaktır. Varsın, anarşi sizleri zafere götürsün!

Anarşistler

"Gde vlast —tam net svobodi"; bkz. N. A. Komatovskii, ed. *Kronştadtskii miatej* (Leningrad, 1931), ss. 164-6.

53 Bolşevik Mit ALEKSANDR BERKMAN

7 Mart — Nevski'yi[1] geçerken, uzaktan kulağıma gürültüler geliyor. Sanki bana doğru yaklaşıyormuş gibi, daha güçlü ve daha yakından, yeniden duyulmakta. Birden, bunun top ateşi olduğunu anlıyorum. Saat akşam 6. Kronştadt'a karşı saldırıya geçildi!

Keder ve bombardıman günleri. Yüreğim umutsuzlukla uyuşuyor; içimde bir şeyler öldü. Sokaklardaki insanlar acı ve şaşkınlıktan çökmüşe benziyorlar. Konuşmak için kimse kendine güvenemiyor. Ağır silahların gümbürtüleri göğü inletiyor.

17 Mart — Kronştadt bugün düştü.

Sokaklarında binlerce denizci ve işçi ölüsü yatıyor. Tutukluların ve rehinelerin idamı sürüyor.

18 Mart — Galipler, 1871 Komünü'nün yıldönümünü kutluyorlar.

1. Nevski Bulvarı Petrograd'ın ana caddesidir.

Troçki ve Zinovyev, Thiers ve Gallifet'i, Paris başkaldıranlarının kasabı olmakla suçluyorlar...[1]

17 Eylül — Açlık grevi yapanlar bugün öğleyin, hükümetin vaat ettiğinden iki ay sonra, Taganka'dan[2] serbest bırakıldılar. İnsanlar çökmüş ve yaşlanmış gibiler; acı ve yokluktan kurumuşlar. Gözetim altına alınmış ve yoldaşlarıyla görüşmeleri yasaklanmış. Onların ülkeyi terk etmelerine fırsat verilmesine dek, haftalar geçeceği söyleniyor. Çalışmalarına izin verilmiyor ve hiçbir geçim araçları da yok. Çeka, başka hiçbir tutuklunun serbest bırakılmayacağını açıklıyor. Bütün ülkede devrimci tutuklamaları sürüp gidiyor.

30 Eylül — Çökmüş bir yürekle, parkta tanıdık bir sıraya gözlerim ilişiyor. Küçük Fanya burada, yanımda oturmuştu. Yüzü güneşe dönüktü, bütün varlığı idealizmle pırıl pırıl parlıyordu. Parlak gülüşü gençliğin ve yaşamın coşkusuyla çınlıyordu; ama ben her yaklaşan ayak sesiyle birlikte onun güvenliğinden endişe duyuyordum. "Korkma", diye bana yeniden güvence veriyordu, "beni bu köylü kıyafeti içinde hiç kimse tanıyamaz."

Artık öldü o. Dün, Çeka tarafından "haydut" diye idam edildi.

Kasvetli günler geçiyor. Umudun közleri birbiri ardına söndü. Terör ve despotizm Ekim'de doğan yaşamı ezmiştir. Devrimin sloganları terk edilmiş, onun idealleri halkın kanında boğulmuştur. Dünün soluğu milyonları ölüme mahkûm ediyor; bugünün gölgesi kara bir şal gibi ülkenin üstüne örtülüyor. Diktatörlük kitleleri ayakları altında eziyor. Devrim ölmüştür; ruhu ise bozkırda haykırıyor.

Bolşeviklerle ilgili hakikati söylemenin tam zamanıdır. Bu aklaştırılmış türbenin maskesi çıkarılmalı, uluslararası proletaryayı aldatan bu fetişin çamurdan ayakları net bir şekilde ortaya serilmelidir. Bolşevik mit yıkılmalıdır.

Rusya'yı terk etmeye karar verdim.

Aleksandr Berkman, *The Bolshevik Myth* (*Diary* 1920-1922) (New York, 1925), s. 303, ss. 318-19.

1. Thiers, Fransa başbakanı; Gallifet Paris komünarlarını teslim alan generaldi.

2. 1921 Temmuzu'nda, Moskova'nın Taganka hapishanesindeki birkaç tanınmış anarşist —Volin ve Maksimov da aralarındaydı— gözaltına alınmalarını protesto için 11 günlük bir açlık grevine gittiler. Sonuçta serbest bırakıldılar ve 1922 Ocağı'nda Almanya'ya sürgün edildiler.

Emma Goldman

54 Rusya'daki Düşkırıklığım EMMA GOLDMAN

Devrimin ilk günlerinde, özgürlükçü ilke güçlüydü; özgür anlatım gereksinimi her şeyi özümsüyordu. Ama, ilk coşku dalgası gündelik hayatın sıradanlığına geri çekildiğinde, özgürlük ateşini canlı tutmak için sağlam bir inanç gerekiyordu. Koskoca Rusya'da bu ateşleri canlı tutacak, yalnızca bir avuç insan vardı — sayıları az ve çabaları Çar tarafından kesin olarak bastırılarak, ürün verecek bir zaman bulamamış olan anarşistler. Rus halkı ve bir ölçüde de içgüdüsel anarşistler, asıl özgürlükçü ilkeleri ve bunları yaşama etkili bir biçimde uygulama yöntemlerini henüz fazlaca bilmiyorlardı. Rus anarşistlerinin çoğu, ne yazık ki, hâlâ, daha önemli olan toplumsal ve kolektif çabalara karşı, sınırlı grupsal etkinlikler ve bireysel çabalar ortamındaydı. Gelecekteki tarafsız tarihçi teslim edecektir ki, anarşistler Rus Devrimi'nde önemli bir rol —görece küçük sayılarından beklenenden, çok daha önemli ve çok daha semereli bir rol— oynadılar. Ancak, dürüstlük ve içtenlik beni, daha iyi örgütlenmiş ve halkın açığa çıkmış enerjisini yaşamın özgürlükçü bir temelde yeniden örgütlenmesine doğru yönlendirecek şekilde daha iyi donatılmış olsalardı, çalışmalarının sınırsız ölçüde

daha büyük bir pratik değer taşıyacağını açıklamaya da zorlamaktadır.

Anarşistler'in Rus Devrimi'ndeki yenilgisi —yukarıda işaret edilen anlamda— asla özgürlükçü düşüncenin yenik düşmesi anlamına gelmiyor. Tam tersine, Rus Devrimi her türlü kuşkunun ötesinde göstermiştir ki, devlet düşüncesi, devlet sosyalizmi, tüm (ekonomik, politik, toplumsal, eğitsel) görünümleriyle, bütünüyle ve umutsuz bir şekilde iflas etmiştir. Tüm tarihte otoritenin, hükümetin, devletin aslında böylesine statik, böylesine gerici ve hatta böylesine karşı devrimci olduğu, bundan önce asla kanıtlanmış değildi. Kısacası, devrimin tam antitezi...

Tüm ilerlemesi boyunca olduğu gibi şimdi de, ancak özgürlükçü ruh ve yöntemin insana, daha iyi, daha güzel ve daha özgür bir yaşam arayışında, bu ezeli arayışta ileri bir adım attırabileceği olgusu geçerliliğini korumaktadır. Devrimler olarak bilinen büyük toplumsal çalkantılara uygulandığında bu eğilim, olağan evrimci süreçteki kadar etkilidir. Otoriter yöntem tüm tarih boyunca bir başarısızlık getirmiş ve şimdi, Rus Devrimi'nde de bir kez daha başarısızlık doğurmuştur. Şimdiye dek insan dehasının keşfettiği tek ilke özgürlükçü ilke olmuştur; çünkü özgürlük, düzenin kızı değil anasıdır dediğinde, gerçekten de en bilgece sözü etmiştir insan.[1] Tüm politik eğilimler ve partilere karşın, hiçbir devrim, tüm tiranlığa ve merkezileşmeye karşı kendi coşkun vetosunu çıkarmadıkça ve devrimi, ekonomik, toplumsal ve kültürel tüm değerlerin gerçekten bir yeniden değerlendirilmesi[2] durumuna getirmeye kararlı bir şekilde çaba harcamadıkça hakikaten ve kalıcı bir biçimde başarılı olamaz. Hükümet denetimindedeğil, bir politik partinin yerine salt bir başkasının konulması değil, otokrasinin proleter sloganlarla maskelenmesi değil, eskisi üzerinde yeni bir sınıfın diktatörlüğü, bir politik sahne değişikliği değil, ancak ve ancak tüm bu otoriter ilkelerin bütünüyle bir yana bırakılması devrime hizmet edecektir.

Emma Goldman, *My Disillusionment in Russia* (Londra, 1925), ss. 251-3.

1. Proudhon'un ünlü düsturu.
2. "Tüm değerlerin bir yeniden değerlendirilmesi": Emma'nın büyük ölçüde hayran olduğu bir düşünürün, Nietzsche'nin bir deyişi.

Bibliyografik Not

Devrim ve İç Savaş sırasındaki Rus anarşizmiyle ilgili, geniş bir literatür bulunmaktadır. Aşağıda, bu konudaki yalnızca en önemli çalışmalara işaret edilmektedir. Daha tam bir kaynakça için, bkz. Paul Avrich, *The Russian Anarchists* (Princeton, 1967), ss. 259-89.

Anarşizm Üstüne Genel Çalışmalar

Geçtiğimiz on yılda anarşist düşüncelerin ve hareketlerin tarihiyle ilgili pek çok yeni kitap çıkmıştır. Bu çalışmalardan, George Woodcock'un *Anarchism*'i (Cleveland, 1962) en kapsamlı genel tarih çalışmasıdır ve konuya en iyi giriştir. James Joll'un *The Anarchists*'i (Londra, 1964) Rus Devrimi'nin kısa bir tartışmasıyla birlikte, uyarıcı bir yorum sunmaktadır. Rus Devrimi üstüne ilginç bir bölümle, iyi bir kısa çalışma Daniel Guérin'in *Anarchism*'idir (New York, 1970); özgün baskısı 1965'te Fransızca olarak çıkmıştır. Guérin ayrıca, Mahno ve Kronştadt üstüne malzemeler içeren *Ni Dieu ni maître* (Paris, 1965) başlıklı güzel bir anarşist antoloji de çıkarmıştır. Anarşistlerin nelere inandıkları ve nasıl davrandıklarının özlü, çağdaş bir çözümlemesi olarak, Nicolas Walter'ın *About Anarchism* (Londra, 1969; birçok çevirisi yapıldı) başlıklı kitapçığı benzersizdir.

Rus Devrimi'nde Anarşizm

Leonard Şapiro'nun yazdığı *The Origin of the Communist Autocracy* (Londra, 1955) anarşistler üstüne kısa, ama değerli bir bölümü de içeren, Bolşevik rejime politik karşıtlığın seçkin bir tarihidir. Paul Avrich'in *The Russian Anarchists*'i (Princeton, 1967) İngilizce'deki en bütünlüklü bilançoyu sunmaktadır. Bu harekete katılanlardan en seçkin ikisi, Volin ve Maksimov, olağanüstü değer taşıyan ayrıntılı çalışmalar bırakmışlardır. Volin'in (V. M. Eihenbaum) yazdığı *La Révolution inconnue (1917-1921)* (Paris, 1947; yeniden basım 1969), vazgeçilmez bir ilk el bilançosudur

ve bunun büyük bir bölümü, Holley Cantine tarafından İngilizce'ye çevrilmiş ve *Nineteen-Seventeen* ve *The Unknown Revolution* (Londra ve New York, 1954-55) başlığı altında, iki cilt olarak yayımlanmıştır. G. P. Maksimov'un *The Guillotine at Work*'u (Şikago, 1940) zengin, destekleyici belgelerin yanı sıra anarşistlerin ezilmesine ilişkin güçlü suçlayıcı deliller de sunmaktadır.

Öteki ünlü anarşistler de, bu döneme ilişkin değerli anılar bırakmışlardır. Emma Goldman'ın *Living My Life*'ı (2 cilt, New York, 1931) bu Devrim'deki anarşistlerle ilgili pek çok materyal içeren unutulmaz bir otobiyografidir. Dover Publications tarafından, son zamanlarda, çekici bir ciltsiz baskı olarak yeniden yayımlanmıştır (New York, 1970). Daha başka anıları için, yine onun, Apollo Editions tarafından yeniden basılan (New York, 1970) *My Disillusionment in Russia*'sına bakılabilir (Londra, 1925). Richard Drinnon'un *Rebel in Paradise*'ı (Şikago, 1961) Emma'nın, İç Savaş dönemi sırasında, Rusya'daki etkinliklerini tartışan yetkin bir biyografisidir. *The Bolshevik Myth* (New York, 1925) Emma'nın militan ve uzun süreli arkadaşı Aleksandr Berkman'ın özümseyici bir günlüğüdür. Son bölüm, *The "Anti-Climax"* (Berlin, 1925) başlığı altında, ayrı olarak yayımlanmıştır. Bolşevik olan eski bir anarşistin yazdığı bir başka temel kaynak da Viktor Serge'nin *Memoirs of a Revolutionary 1901-1941*'i olup, Peter Sedgwick tarafından Fransızca'dan çevrilmiştir (Londra, 1963).

Rus anarşistlerinin en ünlüsü olan Pyotr Kropotkin'in hacimli yazılarının çoğu İngilizce'ye aktarılmışdır. Önemli çalışmalarının hemen hepsi —*Mutual Aid, The Conquest of Bread, Fields, Factories and Workshops, Ethics*— son zamanlarda yeniden basılmıştır. Devrimci dönemdeki seçkileri de içinde, daha kısa parçalarının iyi bir derlemesi ise, Roger N. Baldwin tarafından yayınlanan ve 1970'de Dover tarafından ciltsiz olarak yeniden basılan *Kropotkin's Revolutionary Pamphlets*'dir (New York, 1927). Kropotkin'in Rus Devrimi'ndeki etkisi ve rolü üstüne yeni bir değerlendirme için, benim, *Mutual Aid* ve *The Conquest of Bread*'in Penguin baskılarına yazdığım girişlere bakılabilir (Londra, 1972).

Rusça'daki birkaç çalışma da merkezi bir önem taşımaktadır ve bu yüzden anılmaya değerdir. A. A. Borovoy'un yayımladığı *Mihailu Bakuninu, 1876-1926* [Mihail Bakunin'e, 1876-1926] (Moskova, 1926) ile G. P. Maksimov'un yayınladığı *P. A. Kropotkin i ego uçenie* [P. A. Kropotkin ve Öğretileri] (Şikago, 1931), harekete katılan belli başlı kişilerin yazdığı ve derlediği, vazgeçilmez makale derlemeleri ve anılardır. Ayrıca, *Goneniya na anarhizm v Sovetskoy Rossii* [Sovyet Rusya'da Anarşistlerin Kovuşturulması] (Berlin, 1922; Fransızca ve Almanca'ya çevrilmiştir), tanınmış kişilerin birçoğunun kısa biyografileriyle birlikte, 1917 sonrasında anarşistlerin ezilmesi üstüne önemli bir kaynaktır.

Mahno

Mahno'nun Devrim'de ve İç Savaş'taki gerilla serüvenlerinin kişisel anıları, ***Russkaya revolyutsiya na Ukraine*** [Ukrayna'da Rus Devrimi], ***Pod udarami kontr-revolyutsii*** [Karşı devrimin Darbeleri Altında] ve ***Ukrainskaya revolyutsiya*** [Ukrayna Devrimi] başlıkları altında, üç cilt olarak yayınlanmıştır (Paris, 1929-37). I. Cilt Fransızca'ya çevrilmiş (Paris, 1929) olup, tam bir Fransızca baskısı hazırlanmaktadır. Peter Arşinov'un ***Istoriia mahnovskogo dvijeniya (1918-1921 gg.)*** [Mahno Hareketinin Bir Tarihi, 1918-1921] (Berlin, 1923) Mahno'nun en yakın arkadaşlarından birisi tarafından yazılmış, Rusça'daki en değerli tarihtir. Fransızca ve Almanca dahil, çeşitli dillerde çıkmış ve 1969'da, Paris'te yeni bir Fransızca baskısı yayımlanmıştır. İngilizce'deki en iyi özetleme ise, David Footman'ın ***Civil War in Russia***'sının (Londra, 1961) II. bölümüdür ve özgün biçimiyle, ***St. Antony's Papers***, No.6'da, ss. 75-127'de basılmıştır (Londra, 1959). Ayrıca Max Nomad'ın ***Apostles of Revolution***'ı (Boston, 1939) Mahno üstüne ilginç bir bölümü içermektedir; bu bölüm yazık ki, Collier Books'un çıkardığı (New York, 1961) ciltsiz baskıda atlanmıştır.

Kronştadt

En önemli kaynak, başkaldırının günlük gazetesinin toplam 14 sayısını da içeren ***Pravda o Kronştadt***'dır [Kronştadt'la İlgili Hakikat](Prag, 1921) (yakın zamanlarda Almanca ve Fransızca'ya çevrilmiştir). Başkaldırının en bütünlüklü tarihi ise, Paul Avrich'in ***Kronstadt 1921***'idir (Princeton, 1970). George Katkov'un "Kronştadt Başkaldırısı" (***St. Antony's Papers***, No. 6, ss. 9-74; Londra, 1959) akıllıca bir çözümleme getirmektedir. Başkaldırının anarşist bir perspektiften, oldukça bilgili, duyarlı bir tarihi de ***La Commune de Cronstadt***'dır; Ida Mett tarafından yazılmıştır (2. basım, Paris, 1949). Bunun biraz kısaltılmış bir İngilizce çevirisi Solidarity Press tarafından yayımlanmış bulunuyor (Londra, 1967). Aleksandr Berkman'ın ***The Kronstadt Rebellion***'u (Berlin, 1922) kısa, ama aynı ölçüde ustaca bir anarşist bilançodur. Son olarak, hem Mahno, hem de Kronştadt açısından ilginç olan bir kaynak da, Ugo Fedeli'nin ***Dalla insurrezione dei contadini in Ucraina alla rivolta di Cronstadt***'ıdır (Milano, 1950).

Kronoloji

1876	1 Temmuz	Bakunin'in ölümü
1905	9 Ocak	"Kanlı Pazar"
	13 Ekim	Petersburg Sovyeti'nin oluşması
	6-17 Aralık	Moskova ayaklanması
1906	Temmuz	Paris'te *Burevestnik*'in kurulması
	Eylül	Güney Rusya Anarko-Sendikalistler Grubu'nun kurulması
		Anarşistlerin tutuklanmaları ve yargılanmaları
1907	Ağustos	Amsterdam'da Anarşistlerin Uluslararası Kongresi
1911		New York'ta *Golos Truda*'nın kurulması
		Rusya'da anarşist uyanışın ilk belirtileri
1914	1 Ağustos	Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması
		"Savunmacı" ve anti-militarist anarşistler arasındaki tartışmalar
1917	Şubat	Şubat Devrimi
	Mart	Politik tutukluların affedilmesi
	2 Mart	Çarın devrilmesi, Geçici Hükümet'in kurulması
		Petrograd ve Moskova Anarşist-Komünist Gruplar Federasyonlarının oluşması
	Haziran	Kropotkin'in Rusya'ya dönmesi
		Durnovo Daçası'nın anarşistlerce zorla ele geçirilmesi
	3-5 Temmuz	"Temmuz Günleri"
	18-22 Temmuz	Harkov'daki anarşistler konferansı
	Ağustos	*Golos Truda*'nın Petrograd'da yeniden

		kurulması
	24-28 Ağustos	Kornilov olayı
	Ekim	Dört anarşist üyesi bulunan Askeri Devrimci Komite'nin oluşturulması
	17-22 Ekim	Tüm Rusya Fabrika Komitelerinin Konferansı
	25 Ekim	Ekim Devrimi
	14 Kasım	İşçi denetimi üstüne kararname
1918	6 Ocak	Kurucu Meclis'in dağıtılması
	3 Mart	Brest-Litovsk Antlaşması
	12 Mart	Hükümet'in Petrograd'dan Moskova'ya taşınması
	11-12 Nisan	Çeka'nın Moskova anarşistlerine karşı baskınları
	25 Ağustos-1 Eylül	Birinci Tüm Rusya Anarko-Sendikalistler Konferansı
	12-16 Kasım	*Nabat* Konfederasyonu'nun Birinci Konferansı
	25 Kasım-1 Aralık	İkinci Tüm Rusya Anarko-Sendikalistler Kongresi
	25 Aralık	Anarşist-Komünistlerin Tüm Rusya Konferansı
1919	23 Ocak	Köylü, İşçi ve Başkaldıranların (Mahnocular) Birinci Bölgesel Kongresi
	12 Şubat	Köylü, İşçi ve Başkaldıranların İkinci Bölgesel Kongresi
	2-7 Nisan	*Nabat* Konfederasyonu'nun Birinci Kongresi
	10 Nisan	İşçi, Köylü ve Başkaldıranların Üçüncü Bölgesel Kongresi
	25 Eylül	Yeraltındaki anarşistlerin Moskova'daki Komünist karargâhı

		bombalaması
	26 Eylül	Mahno'nun Denikin güçlerini Peregonovka'da yenmesi
1920	26 Kasım	Komünistlerin Mahno'nun Gulyai-Polye'deki karargâhına baskın yapması; *Nabat* Konfederasyonu'nun kapatılması
1921	8 Şubat	Kropotkin'in ölümü
	13 Şubat	Kropotkin'in cenaze töreni
	1-18 Mart	Kronştadt başkaldırısı; Rusya'da anarşistlerin ezilmesi
1922	Ocak	Anarşist önderlerin Rusya'dan çıkarılması
1929		Rusya'da kalan anarşistlerin tutuklanması
1934		Mahno'nun Paris'te ölümü
1935-38		Stalin tasfiyeleri
1936		Berkman'ın Nice'de intihar etmesi
1939		Kropotkin Müzesi'nin kapatılması
1940		Emma Goldman'ın Toronto'da ölümü
1945		Volin'in Paris'te ölümü
1946		Shapiro'nun New York'ta ölümü
1950		Maksimov'un Şikago'da ölümü

Dizin

Afinogenov, 102.
Anarhiya (Anarşi), 130.
Anarko-Biyokozmistler, 26, 61-2, 64.
Anarko-Fütüristler, 26, 61-2, 64.
Anarko-Sendikalist Propaganda Birliği, 80-1.
Anarko-Sendikalistler, 11-2, 14, 35, 73, 80-5, 87; Tüm Rusya Konferansları, 69, 136.
Anarşist gençlik, 67.
Anarşist-Komünistler, 12, 15, 17, 22, 60, 79, 84, 87, 150.
Anti-entelektüelizm, 55.
Anti-militarizm, 32, 50, 53.
Arşinov, P.A., 26d, 148, 153, 193.
Askeri Devrimci Komite, 20, 112, 126.
Ateistler Birliği, 49.
Ateizm, 44, 46-7
1905 Devrimi, 35, 39, 90d, 94, 97d.
1917 Devrimi, 11, 15, 32, 44, 80, 84, 106, 113, 130, 175.
Babeuf, G., 175.
Bakunin, M.A., 12-4, 20, 25, 33, 44, 50, 64, 87, 112, 126, 128-9, 139, 144d, 148.
Baron, Aaron, 153, 159, 168.
Baron, Fanya, 32, 179, 188.
Berkman, A., 24, 25d, 32, 51, 126, 129, 159, 179, 186, 192-4.
Bireyci Anarşistler, 10, 15, 60, 64, 108d.
Birinci Dünya Savaşı, 50, 84, 104.
Birinci Enternasyonal, 69, 87
Bleikhman, I.S., 97, 101, 116, 118.
Bolşevik Devrim, 11, 15, 20, 26, 32, 35, 106, 114, 116, 129d, 135, 140, 161, 172.
Bolşevikler, 15, 22, 24, 29, 73, 80, 94, 98, 112, 118, 126, 130, 136d, 159; ve anarşistlerle ittifakları, 16, 18, 27; ve Temmuz Günleri, 20; ve Brest-Litovsk, 22, 123; ve İç Savaş, 24; ve Mahno, 28, 154, 156; ve işçi denetimi, 80; ve Geçici Hükümet, 112; Onuncu Parti Kongresi, 185.
Borovoy, A.A., 65, 67, 168.
Brest-Litovsk Antlaşması, 22-3, 27, 130, 146.
Briansk Anarşistler Federasyonu, 25.
Buharin, N.İ., 25.
Burevestnik, 130.
Burnham, J., 130.
Butirki Hapisanesi, 31, 168.
Cenevre Anarşist-Komünistler Grubu, 51, 55.
Comte, A., 55.
Cornelissen, C., 50, 52.
Çeka, 21-3, 28, 30, 128, 130-32, 135, 155, 159, 163, 165, 179, 182, 183d, 184; anarşistlere saldırıları, 23, 130-31; ve Mahno, 28-9;
Çerni, L.,32, 179.
Çernov, V.M., 114, 114d, 171, 171d.
Çudnov, M.N., 134.
Danton, G.J., 108.
Darwin, C., 60.
De Cleyre, V., 172, 12d.
Denikin, General, A.İ., 28-30, 128, 128d, 154, 156, 158, 165.
Devlet kapitalizmi, 26, 136, 139, 144, 184.
Din, 44, 46-7, 58.
Djilas, M., 139-40.
Doğrudan eylem, 11, 32.
Dolinin, E.Z., 106, 108.
Dukoborlar, 44.
Durnovo, P.P., evi, 12, 94-5.
Dünya Sanayi İşçileri (IWW), 24, 80.
Eğitim, 55, 68-71.
Ekonomi Yüksek Konseyi (Vesenka), 21.
Engels, F., 142d.
Evrenselciler, 31, 129.

Ezilen Beşler Birliği, 55, 58, 80.
Fabrika Komiteleri, 15, 80, 85, 102, 126, 138; Tüm Rusya Konferansı, 15, 102, 126; diğer konferansları, 102, 116.
Faure, S., 51.
Ferrer, F., 68, 150, 150d.
Fourier, C., 173.
Fransız Devrimi, 173.
Fransa-Prusya Savaşı, 50, 99.
Gallifet, General, G. de, 188, 188d.
Ge, A., 22-3, 51.
Geçici Hükümet, 16, 18, 21, 23, 37d, 81, 95, 98-9, 106d, 112.
Gerilla savaşı, 11, 22, 27, 132, 158-9.
Gogelia, G., 51, 131, 131d.
Gogelia, L., 131d.
Goldman, E., 12d, 24, 31-2, 51, 126, 129, 153, 167-8, 177, 187, 190, 193.
Golos Truda (Emeğin Sesi), 35, 80, 112, 115, 129.
Gordin, A.L., 11, 55, 61, 65, 159.
Gordin, V.L., 55, 61, 65.
Graçev, A., 72, 75, 79.
Grave, J., 50-2
Halk Komiserleri Konseyi (Sovnarkom), 20, 145, 145d.
Harkov Anarşist-Komünist Birliği, 21.
Henri, E., 132, 132d.
II. Nikolay, Çar, 16, 38d, 89, 106, 160.
İç Savaş, 9, 14-5, 24-6, 33, 40, 44, 61, 126, 135, 159, 167, 178.
İkinci Enternasyonal, 177.
İspanya İç Savaşı, 11, 80.
İşçi denetimi, 14, 29, 80-9, 92, 106-7, 138, 155, 185.
Jakobenler, 171, 175.
Jelezniyakov, A.G., 22, 115.
Kadetler, 21, 37d, 39.
Kaledin, A.M., 114, 114d.
Kamenev, L., 31.
Kamulaştırma, 11, 94, 130-1
Kant, I., 60.
Kara Muhafızlar, 23, 27, 129, 132.
Kara Yüzler, 97, 97d, 131.
Karelin, A.A., 87-9.
Kerenski, A.F., 16, 20, 106, 106d, 108, 114, 114d.
Kızıl Muhafızlar, 99, 149.
Kızıl Ordu, 12, 24, 28-31, 146, 153, 158, 180-1.
Kolçak, Amiral, A.V., 128, 128d.
Kollontay, A.M., 104, 104d.
Komünist Enternasyonal (Komintern), 19, 32, 179.
Komünler, 11-2, 15, 33, 72-5, 85, 92, 100, 135, 145-53.
Korkunç İvan, 182d.
Kornilov, General, L.G., 96, 97d, 99, 101, 114, 114d.
Kronştadt, 18, 29, 40, 43, 115, 127; ayaklanma, 31, 159, 178, 181, 187, 191.
Kropotkin, P.A., 11-4, 20, 25, 29, 50-2, 54, 64, 68, 76, 121, 121d, 126, 148, 167-8, 170-3, 177-8.
Kurucu Meclis, 2, 81, 91, 103, 107, 115-8, 122, 137, 184.
Laplace, P., 60.
Lavrov, P.L., 39, 39d.
Lenin, V.İ., 16, 19, 21-2, 31, 113-5, 126-7, 128-9, 132, 153, 167, 171, 179.
Lvov, Prens, G.E., 37, 37d, 38.
Machajski, J.W., 139-40.
Mackay, J.H., 108, 108d.
Mahno, N.İ., 11, 15, 27-30, 148-9, 151, 153, 156-7, 159, 161, 179, 194.
Maksimov, G.P., 11, 32, 80, 85, 86d, 119, 140, 159, 162, 167, 178-79.
Malatesta, E., 51, 172, 172d.
Malato, C., 50, 52.
Marinetti, F., 61.
Marx, K., 55, 103, 144d.
Masalski, Ya., 89, 92.
Menşevikler, 21, 94, 104-5, 120, 178, 184.
Michel, L., 107, 107d, 170, 170d.
Milyukov, P.N., 37, 37d, 38.
Minor, R., 45, 77
Mogila, P 160, 162.
Moskova Anarşistler Federasyonu, 130.
Nabat Konfederasyonu, 27, 29, 67, 145, 159.
Newton, I., 60.

Nietzsche, F., 15, 64, 190d.
Nikolay Nikolayeviç, Grandük, 38, 38d.
Nisan Tezleri, 16.
Oktobristler, 37.
Onaltılar Manifestosu, 51.
Owen, R., 173
Pan-anarşizm, 55, 57-9, 60-1.
Paris Komünü, 12, 16, 21, 107d, 179, 187.
Pasifizm, 11, 31.
Pavlov, N.İ., 71-2, 75, 112-3, 115.
Peregonovka savaşı, 29.
Perepelkin, G.P., 182.
Petliyura, S.V., 157,160, 160d, 161.
Petriçenko, S.M., 182.
Petropavlovsk Önergesi, 178-9.
Petrov, N., 40, 42.
Plehanov, G.V., 103, 103d, 104.
Popülistler, 39, 98.
Proletarya diktatörlüğü, 20, 25, 41, 59, 94, 112, 115, 139, 143.
Proudhon, P.J., 10, 33, 41d, 131, 191d.
Pugaçev, E.İ., 27
Rayva, G., 103, 105.
Ravaçol, 132, 132d.
Razin, S.T., 27.
Reclus, P., 50, 52.
Renev, 116.
Robespierre, M., 108.
Rodzianko, M.V., 37, 37d, 38.
Roşçin, Yu.S. (Grossman), 35, 38-40, 51, 126, 129, 159.
Rusya Halklarının Hakları Bildirgesi, 21.
Saint-Simon, H. de, 173.
Savinkov, B.V., 171, 171d.
Savunmacılar, 103, 113, 120.
Selitski, İ., 45-6.
Sendikalar, 87-8, 138-9, 176, 180.
Serge, V., 25, 29, 192.
Sergven, M., 140, 142, 145.
Shapiro, A.M., 11, 101-2.
Shatov, V.S., 24-5, 102, 126, 128.
Skoropadski, P.P., 156d.
Slavcılar, 14.
Sokolov, A., 140, 142.
Sosyal Demokratlar, 86, 94, 103, 110, 113, 141-2.
Sosyalist Devrimciler, 21-2, 25, 112, 114, 127, 132, 149, 171, 171d, 178.
Sovyet Anarşistleri, 24, 31, 35, 127, 129, 159.
Sovyetler, 65, 83, 102, 119-23, 136-7, 154-5, 175; Birinci Kongresi, 63; Petrograd Sovyeti, 18, 20, 95, 109; Dördüncü Kongresi, 23; Moskova Sovyeti, 31; İktidar Sovyetlere, 108-9, 118.
Spencer, H., 60.
Stepanov, S., 42-3.
Stirner, M., 15, 64-5, 108.
Şubat Devrimi, 12, 16, 18, 24, 35-6, 40, 94, 148, 175.
Taganka Hapishanesi, 188.
Temmuz Günleri, 20, 93, 131d.
Terörizm, 11, 26, 32, 132.
Thiers, A., 188.
Tolstoy, L.N., 15, 31, 68, 141.
Tolstoycular, 15, 44.
Toplumsal devrim, 12, 84, 94, 110, 176.
Triuk, V., 134-5.
Troçki, L.D., 18d, 27-8, 30, 112-3, 124, 127, 153, 159, 188.
Tucker, B.R., 64.
Ukrayna Başkaldırı Ordusu, 28, 153-4, 156, 160.
Ulusal Merkez, 171.
Uzakdoğu Cumhuriyeti, 24.
Üçüncü devrim, 21, 109, 178, 183.
Vladimirova, A., 110.
Vol'nyi Kronştadt (Özgür Kronştadt), 40.
Volin, V.M. (Eihenbaum), 11, 22, 35, 38d, 80, 123, 125d, 159, 167, 179.
Voltaire, 44.
Wrangel, Baron, P.N., 30, 155, 171.
Yeni Sınıf, 26, 32, 139, 142-5.
Yeraltı Anarşistleri, 25.
Yudeniç, General, N.N., 24, 128, 128d.
Zaidner-Sadd, E., 49, 50.
Zinovyev, G.E., 127, 188, 188d.

RUS DEVRİMİNDE ANARŞİSTLER

Bugünün "çok değişmiş" dünyasında Sovyet devrim tarihi okumanın ne anlamı olabilir?

Bu kitap herhangi bir tarih kitabı değil; Rus devriminden mağlup çıkan bir siyasal hareketin, Anarşistlerin kendi belgelerinin bir derlemesi. Türkiye'de sol hareket Sovyet devrimini bir resmi devlet tarihi olarak okudu öğrendi. Bu tarih galiplerin tarihiydi ve içinde mağluplara, bütün toplumsal değişimlerin taşıdığı karmaşaya ve sorulara yer yoktu.

Oysa bugünün kimi sorularının yanıtları da tarihte, tarihsel an ve süreçlerin çok yönlü anlaşılmasında yatmıyor mu? Anarşist düşüncenin, Rusya'daki devrim süreci içindeki gelişimini, eylemlerini ve Bolşevikler'den ayrımlarını tanıtan bu belgelerin okura, Sovyet devrimini daha iyi tanımak için yeni bir bakış açısının ipuçlarını sunacağını düşünüyoruz.

Metis
Sosyalizm: Teori ve Tarih
ISBN 975-7650-87-0

9 789757 650874

Metis Yayınları
Başmusahip Sokak 3/2, Cağaloğlu / İstanbul